هكذا عن الأصل

הצופה

היום

	יום שישי	שבת
	פרשת נשא	
הפרק:	תהלים סה־סו	תהלים סז־סח
המשנה:	זבחים ד, ד־ה	זבחים ד, ו־ז
הדף — בבלי:	בבא בתרא כ	בבא בתרא כא
ירושלמי:	נזיר ב	נזיר ג
ההלכה:	או"ח שח, ט־יא	או"ח שח, יב־יד
רמב"ם:	נזירות ט־י	ערכין וחרמין ב־ד
	ערכין וחרמין א	
הזריחה:	5.30	5.30
השקיעה:	7.45	7.44
סוף זמן ק"ש:	8.08	8.08

הדלקת הנר

	ע"ש	מוצ"ש
ירושלים	7.03	8.24
תל אביב	7.21	8.27
חיפה	7.15	8.28
באר שבע	7.19	8.17
אילת	7.15	8.19

משכנתאות חופשיות ולזכאים מגוון תכניות חסכון
בנק טפחות

ב"ה, יום שישי, ח' סיון תשמ"ז (5.6.1987) • שנה נ' • גליון 14410 • המחיר: 1.10 ש"ח, כולל מע"מ ✱ עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל־המזרחי ✱ מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

שר האוצר בעד הפסקת פרוייקט ה„לביא"

ניסים: אי אפשר להתעלם מהשיקולים הכלכליים וממגבלות התקציב ✱ דוד לוי הביע תמיכה חד־משמעית בהמשך הפרוייקט

כאת סופרנו הכלכלי בירושלים

שר האוצר, משה ניסים, נטה לתמוך בעד הפסקת פרוייקט ה„לביא". לדעתו זו עשויה להיות הפסקה מדרגה בהחלטות המתקבלות בנושא זה.

בימים האחרונים קיים שר האוצר שורה של דיונים אינטנסיביים עם כלכלנים, עם אנשי התעשיה האוירית ואנשי מערכת הבטחון. הוא גיבש מלנקוט עמדה מוסמכת והודיע כי את עמדתו יודיע בישיבת הממשלה שתתכנס בנושא.

עלות גבוהה מול החלופות הקיימות

אילם, נודע כי בדיונים הפנימיים אמר כי אי אפשר להתעלם מהעלות הגבוהה של „הלביא" מול החלופות הקיימות. בתקציב אין מקורות שיכולים על הצרכים לבנית המטוס ואי אפשר למצוא מקורות נוספים כדי להעמידם לרשות הבטחון לצורך זה.

בהתבטאויות שונות אמר משה ניסים כי אוהב את הפרוייקט והוא קרוב ללבו אולם אי אפשר להתעלם מהשיקולים הכלכליים וממגבלות התקציב.

הממשלה אמורה להמשיך בדיון על ה„לביא" בישיבתה מחרתיים. אך בכל הנראה ההכרעה תידחה לזמן מאוחר יותר.

דוד לוי: ביטול הפרוייקט יהפוך את התעשיה האוירית למיתקן שיפוצים

סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון, דוד לוי, הביע אתמול תמיכה חד־משמעית ונמרצת בהמשך פרוייקט ה„לביא". הוא דרש בתוקף להפסיק את ה„מלחמה בין הלביא לבין צה"ל". על כך מוסר כתב צו"ים.

„אחר מערכה עלילית, מכוערת, לא בריאה. להעמיד עובדי התדירן מול עובדי התעשיה האוירית", אמר. הוא דיבר בעת ביקור בתעשיה האוירית, שם ראה את מטוס ה„לביא", שידד בקווי הייצור ושמע הסברים ממנהלי הקונצרן, משה קרת. יו"ר מועצת המנהלים החדש של התעשיה האוירית, שדובי הוד, ליווה את השר בעת הביקור.

סגן ראש הממשלה, שביקש להגיע את במו עיניו את נשוא הדיון בממשלה, אמר שאין חולקים על כך שה„לביא" מטוס קרב טוב. „אם ארה"ב היתה ממשיכה במימון הפרוייקט, בכלל לא היתה מתעוררה הבעיה", אמר השר וקבע שעל הממשלה לדון ולגבש החלטה, כיצד לפתור אך בוודאי שלא על ידי הפסקת הפרוייקט.

את תביעות משרד הבטחון יש לפתור בממשלה, אך לא על גבם של העובדים ושל התעשיה הטכנולוגית. הפסקת הפרוייקט תהפוך את התעשיה האוירית „למיתקן שיפוצים אולי עם מחלקת אלקטרוניקה", אמר לוי.

חנא סניורה „ירוץ" לעיריית ירושלים

מאת סופר „הצופה" בירושלים

עורך „אל פאג'ר" המזרח ירושלמי, חנא סניורה, עורך העתון „אל פאג'ר" במזרח ירושלים, הודיע אתמול כי הוא עומד להציג מועמדותו בבחירות הבאות לראשות עיריית ירושלים.

עד עכשיו החרימו הערבים במזרח העיר את הבחירות לעירייה, אם כי בחלקם השתתפו בבחירות.

חנא סניורה היה בועמד מטעם אש"ף להיות חבר במשלחת פלשתינאית ירדנית עם הממשל בארה"ב, אך התכנית נתבטלה. הודעתו עוררה תגובות בצד נגד אצל מנהיגי הערבים במזרח ירושלים. בהודעתו אומר סניורה כי לכרות שאין הערבים מכירים בשלטון ישראל בירושלים, הרי עד לביצוא הסדר צריכים הם להגן על עניניהם בעיר באמצעות ייצוג בעירייה.

כוננות לקראת יום השנה ה־20 למלחמת ששת הימים

כוחות הביטחון יגבירו היום נוכחותם ביו"ש, עזה ומזרח־ירושלים ✱ נער יהודי נדקר בחברון ✱ מטען התפוצץ בכ"ס

כוחות הבטחון יגבירו היום את נוכחותם ביהודה שומרון, עזה ומזרח ירושלים, זאת מחשש להפרות סדר, שביתות ופיגועים ביום השנה ה־20 למלחמת ששת הימים.

נוכחות בולטת של אנשי כוחות הבטחון היתה כבר אתמול ביהודה שומרון ומזרח ירושלים, אך לקראת היום צפויה פריסה מתגברת של כוחות אלה.

כוחות הבטחון יבצעו סיורים רגליים במוקדים אפשריים של הפרות סדר בירו"ש. בין היתר בבתי הספר הגבוהים ובבתי הספר התיכוניים, באוניברסיטאות ובכיכרות הערים. בדרך כלל מיתנו להסית.

כתב צבאי מוסר, כי המוגאזינים יתבקשו שלא לשאת היום בעיסקנים דרישות הקוראות להקצנה ולהפרות סדר, והוזהרו לא להסית את הרוחות.

היפרשים אחר הדקר נער יהודי בחברון

נער יהודי בן 13 הותקף בצהרים סמוך ל„בית הדסה" בחברון בידי נער ערבי בן 17. התוקף אחז סכין בידו והצליח לפגוע בבטנו של הנער טוביה פרץ. הנער נדקר ונפצע קלות בבטנו. נאבק עם התוקף שהצליח להימלט מן המקום.

טוביה פרץ נטל את הסכין ובכוחות עצמו הגיע ל„בית הדסה" בחברון, שם קיבל טיפול ראשוני. אחר כך ל„בית הדסה" מסרו את הסכין לשלטונות צה"ל וכוחות רבים יצאו לשטח ופתחו בסריקות וחיפושים אחר התוקף. באזור התקרית הוטל עוצר.

כאמור, הנער נפצע קלות והוא שוחרר לביתו.

מעצרים בעקבות פיצוץ מטען חבלה בכפר־סבא

מטען חבלה קטן התפוצץ אתמול בצהרים סמוך לתחנת אוטובוס ליד בית כפר „ברנר" בכפר סבא. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק.

משטרת כפר סבא עצרה לחקירה מספר תושבים ערבים, בעקבות הפיצוץ.

משטרת ישראל פונה לציבור שלא להתקרב לחפצים חשודים ולא לגעת בהם ועליו להודיע למשטרה. יש להעביר מיד את חבלני המשטרה.

כוחות הבטחון עצרו 6 מתושבי יו"ש במעצר מנהלי

כוחות הבטחון עצרו אתמול לפנות בוקר במעצר מינהלי ששה מתושבי יהודה ושומרון, החשודים בהשתייכות לתנועת הנוער של „פת"ח".

אלוף פיקוד המרכז, האלוף אברהם מצנע, חתם על צו המעצר שתוקפו יהיה לשלושה חודשים.

בין העצורים, מי שהיה סגן ראש עיריית בית לחם בעבר, ג'אבר יוסף סאלים, תושב שלכה ליד רמאללה, תושב קלקיליה, ושלושה תושבים מנפת ג'נין.

המעצרים בוצעו על רקע מעורבותם של הששה בארגון מהומות והפרות סדר, לקראת יום 5 ביוני, יום השנה ה־20 למלחמת ששת הימים.

המפד"ל: לפעול בנושא השמיטה לפי עמדת הרבנות הראשית

שרי התנועה ידרשו בישיבת הממשלה שמשרד התעשיה והמסחר ינצל את יבולי החיטה שגדלו בארץ לפי פסיקת הרבנות הראשית לישראל ✱ השר זבולון המר: בבחירות הבאות תתמוך המפד"ל בממשלה שתוכל להגיע להכרעות בנושאים אידאולוגיים

מאת סופר „הצופה"

לשכת התנועה הדתית־לאומית קיימה אתמול דיון כללי בסידרת נושאים, שהועלו לסדר היום על ידי חברים בלשכה.

הלשכה החליטה ששרי המפלגה יעלו בישיבת הממשלה דרישה שמשרד התעשיה והמסחר ידאג שיבולי החיטה שגדלו בארץ בשנת השמיטה ינוצלו לשימוש בהתאם לעמדת הרבנות הראשית לישראל, שהיא המוסד הרבני הממלכתי במדינה.

לספק צורכי כולם

מנכ"ל מועצת הרבנות הראשית לישראל וחבר לשכת התנועה, הרב איתן איזמן, הציג את עקרונות הרבנות הראשית לפיהם כל אלו שמכרו קרקעותיהם לנוכרי על פי היתר המכירה של הרבנות הראשית לישראל מאז ועד היום — עשו כדין ואין לפקפק בכשרות תוצרתם.

הארדן גיסא, אומרת הרבנות, שמאז ומתמיד היו רבנים שהתנגדו להיתר זה, והמדינה חייבת לדאוג שכל יהודי הרוצה בכך יקבל להם מתוצרת שתניה את דעתו. הרבנות הראשית בטוחה שמשרד התעשיה והמסחר ימצא דרכים לספק צורכי כולם.

לא כפיה

המזכיר הכללי של התנועה, שאול יהלום, הבהיר שהתתקפות של כל מבוצע החוגים החרדיים בשלפות את עבודתו העקרונית, שיש לפעול על פי הוראת הרבנות הראשית לישראל. תוך שהתוקפים מציגים את הדבריב כאילו מדובר בכפייה על ציבור הרוצה להחמיר במצוות. יהלום הדגיש כי הרצון הוא לא השתמש ביבולי החיטה, שהותרו על פי היתר המכירה, תוך ביצוע הסדר שיענה על דרישות כל הציבור.

נסיון להתגבר תחת סמכות הרבנות הראשית

ח"כ ד"ר יוסף בורג אמר בענין זה כי מדובר בניסיון להתגבר תחת סמכות הרבנות הראשית לישראל תוך התכחשות להיתר ההלכתי שהיה מקובל ביישוב 100 שנים.

החלטות הלשכה מחייבות את כל חברי התנועה הציבוריה

בענין אחר, אישר הצלה הבר הלשכה משה ברנר, נמוכי הצהרותיהם של ח"כים ונציגים אחרים של התנועה המנוגדות לעמדות הלשכה והחלטות שהתקבלו בה. חברי הלשכה קבלו על פרסום הודעות ההצהרות, כיוא נצרך דבר גבוהה כל דיון בסידור בהסדרית התנועה.

מזכ"ל התנועה, הרב יצחק לוי קבע כי ההחלטה הלשכה מחייבת את כל חברי התנועה ונציגיה. ידברה זו אף פרסם דברים ברורים, והן סיכם שלפי הנהלים המחייבים „עברי" הצהרות — ואף צירופים על החלטות — באמצעותו ובאמצעות דובר התנועה.

אין אפשר לעשות האורך זמן באחדות הממשלה בתכון קבוע

בישיבת הלשכה חזר השר זבולון המר על דבריב שאמר בפורום ג'ין קירקפטריק, שעיקרתם: הקמת ממשלת האחדות הלאומית היתה חיונית כדי להתמודד עם שאלות כבעיות בחברה ובמשק, ועד עם זאת פירוקה של ממשלת האחדות היא ביטוח הבעיות האידיאולוגיות לכובת הבעיות השונות. השר הדגיש, כי התנועה באבינה שהיתה הצדקה לקיום ממשלת האחדות והיא יעשה הכל כדי שממשלה זו תישען (סוף בעמוד 2)

3 מחבלים נהרגו בהיתקלות עם כוח של צה"ל וצד"ל

שלושה מחבלים נהרגו אתמול לפנות בוקר בהיתקלות עם כוח צה"ל וצד"ל.

כתב צבאי, שלמה תדר, מוסר, כי ההיתקלות היתה בצפונית לאיזור הביטחון בדרום לבנון, סמוך לכפר חתה. כוח של צה"ל שסייר בבקום הבחין בשעה 4 לפנות בוקר בחוליית מחבלים הפושה דרכה לכיוון דרום. הכוח פתח לעבבה באש והנחה. מייד הבקבים, הבחין כוח צד"ל שהיה באיזור, בחוליה הנכלמת ופתח לעברה באש.

בסריקות שהיו בבקום, עם אור ראשון, התגלו גופות שלושה המחבלים ולידם נשקם האישי ואמצעי לחימה.

לכוחותינו ולכוחות צד"ל אין נפגעים.

שני חיילי ארוש נורעבים נחקרו ע"י צה"ל

צור (ע"צ) — כתבים מקומיים בטרו, כי שני חיילים נורוגיים של יוניפי"ל נעצרו בשבוע שעבר ע"י צה"ל בחקירת הביטחון, ביום רביעי בלילה.

הפתעראים בטרו, כי שני החיילים, שנתפסו בסביבת בגדירת בלאם, אינם דיעם התקדמו לעבר מוצב ישראלי. המקורות הוסיפו, כי „החיילים הישראליים פתחו באש לעבר הנוכריה" ו־ נפגעו ע"י 11 כדוריהם".

מטה מיוחד במשרד הדתות יטפל ביישובי קו העימות

סוכמה תכנית־אב לפיתוח ושיפוץ בתי־כנסת, מקוואות, בתי־עלמין ועירובין ביישובי מרום הגליל

המשרד לעניני הדתות הקים מטה מיוחד לפיתוח ביישובי קו העימות.

בסיור ביישובי קו העימות בגליל העליון ביקר מנכ"ל המשרד, זבולון אורלב, על המפלה הבנונית של השר זבולון המר להקמת מטה מיוחד במשרד שיקשר את המשרד והשירותים הניתנים על ידו ליישובי קו העימות.

בושה קיבוצים בכה אדם ובתקציב

המנכ"ל היה אתמול אורח המועצה האזורית מרום הגליל והדגיש כי פעולתו הראשונה של המטה שהוקם היתה ביטול כל הקיצוצים בכוח אדם ובתקציב בינה לבינה במה הדתיות שבורי העימות.

מרכז המטה החדש שמעון רוקח. ייצא בשבוע הבא לסייר עבודה של שלושה ימים לאורך יישובי הקו ובמהלכם ייפגש עם ראשי המועצות המקומיות, האזוריות הדתיות.

בית כנסת חדש במושב כלנית

המנכ"ל זבולון אורלב סיכם עם מאחריו כי המשרד לעניני דתות יסייע בהקמת בית כנסת חדש במושב כלנית השייך לאיגוד המושבים של הפוהמ"ז. בית הכנסת שייקם ישא את שמו של בן־ציון סיפר ז"ל, ראש המועצה האזורית מרום הגליל שנהרג בתאונת דרכים לפני זמן קצר.

בשם השר זבולון המר סיכם אורלב עם מאחריו תכנית־אב לפיתוח ושיפוץ בתי כנסת, מקוואות, בתי עלמין ועירובין בכל האיזור.

בשיחות סיכום עם ראשי האיזור בראשותו של מ"מ ראש המועצה האזורית, אהרן מנחמי, סוכם על בציאה פתרון דחוף לדיור של רב מושב בירייה, הרב אליהו ביטון, לבקשת כל אנשי המושב.

בקבוקי תבערה לעבר אוטובוס בירושלים

שני בקבוקי תבערה הושלכו אמש סמוך לשעה 10 לעבר אוטובוס בקו 28 שנסעה דרכו ברחוב פלה אידין במזרח ירושלים.

בקבוק אחד התנפץ לצידו של האוטובוס גרם לניפוץ השמשה. לא היו נפגעים.

השר נבון שוחרר מבית החולים

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות, יצחק נבון, שוחרר אמש מבית החולים „הדסה" בירושלים.

השר חזר לפני כשבוע לבית החולים לביתוח של הוצאת כיס המרה. לפי הוראות רופאיו ישאר השר במנוחה שבוע ימים.

תחזית מזג האוויר

בהיר עד מעונן חלקית. תחול עליה קלה בטמפרטורות. הלחות ללא־שינוי. הטמפרטורות: ירושלים 14—24, רמת הגולן 14—26, טבריה 20—27, צפת 12—23, חיפה 19—27, נבריה 20—31, נצרת 15—25, עפולה 17—28, שיכלון 14—26, ת"א 18—27, לוד 16—28, יריחו 19—33, עזה 20—26, באר שבע 15—38, אילת 21—35.

תגובות חריפות בירושלים על צו הבאה של בית המשפט בארה"ב

מאת סופרנו המדיני בירושלים

צו של בית המשפט בארה"ב, המורה לארצעה ישראלים שהיו מעורבים בפרשת הנשק לאיראן לבוא לארה"ב ולהעיד לפני החוקר את הפרשה הזו — מעורר תגובות חריפות בירושלים.

חוגים מדיניים אומרים שצו זה הוא בניגוד להסכם שהושג בין שתי הממשלות, שלפיו יש לפעול לגבית עדויות מישראלים המעורבים בפרשה באמצעות הממשלה ולא על ידי צווים המכוונים לאנשים פרטיים. שכן הישראלים פעלו כנציגי הממשלה ולא כאנשים פרטיים. אך כידוע אין הרשויות המשפטיות בארה"ב כפופות להסכמים מדיניים.

א. בריסל (ורדס עצ"ים). הפוקן האירופי המשותף הבסיח אתמול לה־הגדיל בשלוש השנים הקרובות את תמיכתו בתוכנית החינוך לפליטים פלשתינאים מטעם האו"ם.

אביגיל וייס בת חיים והדסה
אלקנה

אהרן מאירוביץ בן דבורה וחיים
חולון

מאורשים

ר"ח סיון תשמ"ז

דרוש
חזן — בעל תפילה
לימים הנוראים
לבית כנסת מרכזי בתל־אביב
לפנות ת.ד. 14188 תל־אביב, מיקוד 61141
ובשעות הערב בטל' 03־299840, 231941

בס"ד
השנה תוכל לנסוע לחו"ל בלי פשרות.
טיולי „למהדרין" של **אירופה טורס**

לאירופה הקלאסית, לאנגליה וסקוטלנד, לספרד ופורטוגל, לאוסטריה הונגריה, ויוגוסלביה, לפולין לתורכיה ויוון, לארה"ב (כולל הוואי וקנדה), לסקנדינביה ולטיולי ספארי בקניה

בטיולי „למהדרין" של אירופה טורס מסלולים מרתקים. בתי מלון טובים עם שרותים צמודים.
הקפדה על כשרות ושמירת שבת. מלווי קבוצות ישראליים שומרי מצוות, מנוסים ואחראים.
השנה נוסעים בלי פשרות.
חוברת טיולים והרשמה בכל משרדי הנסיעות!

הטיול הטוב ביותר עם המחיר הסביר ביותר
אירופה טורס EUROPA TOURS

ארגון וביצוע: אירופה טורס רח' בן יהודה 160 ת"א טל. 03-240147

ערבי הכרות והסברה:
ירושלים — „מנורה" — רח' המלך דוד — יום א' י' סיון 7.6.87 בשעה 8.00 בערב.
תל אביב — „איחוד שיבת ציון" — רח' בן יהודה 86 קומה 6 — יום ג' י"ב סיון 9.6.87 בשעה 8 בערב
בני־ברק — „בית במברגר" - רח' יהודה הלוי — יום ה', י"ד סיון 11.6.87 בשעה 8.00 בערב.
✡ הסברים מלווים בשיקופיות על מסלולי הטיולים
✡ יעוץ בשכירות והתאמת מסלולים
✡ הרשמה במקום.

ברוך דיין האמת

בצער רב הננו מודיעים על פטירת אבינו, סבנו ואחינו היקר

הרב **שמואל מרכוס**

בן הרב הראשי לחיפה הרב ברוך מרכוס זצ"ל

הלוויה תצא היום, יום שישי ח' סיון תשמ"ז (5.6.87), בשעה 13.00, מרחוב ארלוזורוב 98 חיפה, ותגיע לבית־העלמין הישן חוף הכרמל כניסה ראשית, בשעה 13.30.

— אוטובוס יעמוד לרשות המלווים —

האבלים:
בתו: רחל ויהושע שפירא — חיפה
בנו: עקיבא ושושנה מרכוס — תל־אביב
בנו: מתתיהו ואילין מרכוס — ארה"ב
אחותו: ציפורה עסיקם — חיפה
הנכדים והנינים

יושבים שבעה בבית בהו, ארלוזורוב 98, חיפה.

בס"ד

במלאת שנתיים לפטירת בעלי — יקירנו

ר' **מאיר זאב זלצר** ז"ל

בן ר' שלמה ז"ל

תערך **אזכרה** ביום **ראשון** י' סיון תשמ"ז (7.6.87) בבית הקברות פונביז' בשעה 17.00.

החבורה עומדת לרשות היוצאים בשעה 16.45 מהבית בן־זומא 4 בני ברק ולאחר האזכרה יוצאים למוסד „אחוות צרה" ביכון ה'.

המשפחה

הועד הפועל של הפועל המזרחי — אגוד המושבים של הפועל המזרחי

המחלקה לעליה וקליטה של הפועל המזרחי

משפחת ניצן

במלאות שמונה שנים לפטירתו של בעלי, אבינו היקר,

ר' **חיים מאיר ניצן** ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו בבית העלמין בקרית שאול, ביום **ראשון** י' סיון תשמ"ז (7.6.87) בשעה 4.00 אחה"צ.

מוקירי זכרו של המנוח מתבקשים להשתתף.

טיול לאירופה
באוירה דתית
(14 יום)
חצי פנסיון, גלאט כשר
6.7.87 — היציאה $ 1410
02-431118 ,02-420884
דבורה

בס"ד

ישיבת ב"ע נחל יצחק נחלים

בית התלמוד ע"ש מ. א. וחסיה נפתל
מכון ש"ס בש"ס להפצת שיטות הסוגיות
טל' 9328555, 9328951/2

תנו כבוד לתורה

המבחן והחידון הפומבי על סוגיות הש"ס

שנלמדו בשנה"ל תשמ"ז ב־15 כיתות הניסוי, ויערך ביום ראשון י' בסיון (7.6.87).

אורח הכבוד:
הרב **אברהם שרמן** שליט"א — חבר בית הדין הרבני בת"א

צוות הבוחנים:
(הרבנים לפי הא' ב')

הרב פרץ אריאל — הרב אליעזר טאוב
הרב שמאי גינזבורג — הרב יצחק כהן
הרב דוד גרינוולד — הרב משה רובינשטין
הרב זאב זלצר — הרב אברהם שרמן

סדר היום:
17.45 מבחנים בכתות ע"י הרבנים בנוכחות ההורים.
19.00 תפילת מנחה — כיבוד קל.
19.30 חידון פומבי באודיטוריום נפתל.
20.30 דבר הרב שרמן שליט"א.
21.00 חלוקת פרסים.
תפילת ערבית.

שוחרי התורה — מוזמנים

בכבוד רב ובברכת התורה
הנהלת הישיבה

חדש בצפון הארץ — חדש בצפון הארץ

הודעה מרעישה ומשמחת לציבור המהדרין בכשרות בחיפה והצפון

הננו לבשר על פתיחת
אולם שמחות חדש ויפהפה על טהרת גלאט־כשר בלבד

שימו לב: לא מחלקה של גלאט־כשר
אלא הכל אך ורק גלאט (חלק) כשר!!!

נא להכיר: אולמי „לב"

קרית מוצקין, שד' בן גוריון — בבנין הרבמ"ד — שק"ם
טלפון: 04-761478

בהשגחה אישית ומהודרת של הרה"ג החסיד רב העיר קרית מוצקין שליט"א
ר' דוד מאיר דרוקמן

וכמה מעלות טובות באולמינו:
— שמירה מדוקדקת על דיני שביעית (גם סידור הפרחים בהקפדה על שמיטה)
— בשר ועופות אך ורק משחיטה בהשגחת הגר"מ לנדא, רב אב"ד בני־ברק והגר"ל ביסטריצקג רב אב"ד קרית חב"ד — צפת
— כל היינות מבושלים
— כל המוצרים אך ורק מהכשרים הכי מהודרים
— משגיחים חסידים ויר"ש צמודים ואחראים לאולם במשך כל שעות היממה בפיקוח קפדני של הרב דרוקמן שליט"א
— ברירת האורז, הקטניות ונפוח הקמח אך ורק ע"י המשגיחים (לא משתמשים בחסה ובברוב מחשש תולעים)

כל זה באולם מפואר, המעוטר במזרקות, מפלי מים וצמחיה עשירה על רקע של שטיחים תלויים מרהיבי עין

הלא הוא:
אולמי „לב" בקרית מוצקין

לחתונות ✱ בריתות ✱ בר־מצוות ✱ וכינוסים תורניים

● גישה נוחה וחניה בשפע ● טלפון להזמנות ופרטים נוספים: 04-761478

חדש בצפון הארץ — חדש בצפון הארץ

על המצפה

5 ביוני

בחמישה ביוני נפתחו שתי מלחמות גדולות בתולדותיה של ישראל: מלחמת ששת הימים לפני עשרים שנה ומלחמת לבנון לפני חמש שנים. תאריך זה הוא מועד לחשבון-נפש לאומי לגבי תקופה של עשרים שנה היסטוריות, שבמרכזן שלוש מלחמות גדולות, ובתוכן מלחמת יום הכיפורים. חשבון-הנפש הלאומי דרוש כדי להסיק מסקנות חיוניות לעתיד.

מלחמת ששת הימים שינתה את מעמדה ומצבה של ישראל באופן בסיסי. בעקבותיה חדלו להתייחס אליה כאל מדינה שקיומה בסימן שאלה: היא הפכה להיות לגורם מרכזי באיזור והדבורים על „תכרה בישראל" חדלו להיות רלוונטיים. מלחמה זו העניקה לישראל נכסים גדולים של עומק אסטרטגי, החזירה לנו חבלי ארץ היסטוריים ונתנו לנו שטחים למיקוח, הביאה לנו עלייה גדולה, ועל הכל — חזרנו לירושלים בירת ישראל. מכוחה של מלחמת ששת הימים הגענו גם להסכם השלום עם מצרים, אשר גם אם הוא שלום קר הרי הוא שלום שהוציא את הגדולה והחשובה במדינות ערב ממעגל המלחמות.

מה שאירע במלחמת יום הכיפורים מתחלק לשני חלקים: ראשיתה של המלחמה תוצאה של אווירת שאננות והתפרקות על רקע שובע כוזב, שקיעה בצריכה מוגזמת, עשיית כספים קלים ותחושת בטחון כדבר מובן מאליו. בשל כל אלה נתפסנו בלתי מוכנים. שכבות השומן כיסו גם את הצבא, הדרג המדיני לקה בחוסר עירנות ולא ידע להעריך נכונה את נתוני השטח. לאחר ההלם של הימים הראשונים התעשתנו וחזרנו אל עצמנו. בשל כך שונו פני המלחמה, אך התוצאה היתה כואבת: מחיר נורא שהשילמנו בקרבנות בנפש ופגיעה קשה במוראל הלאומי למשך זמן רב.

חרף כל ההתכוצות מבית ומחוץ מלחמת לבנון היתה מלחמה צודקת. מעשי הטירור והפגיעות ביישובי הצפון חייבו פעולה לשבירת מפרקתם של ארגוני החבלה אשר התבססו ב„פתח-לנד" בלבנון. מטרה זו אמנם הושגה עם כניעתו של יאסר ערפאת, אשר יצא מוכה מלבנון ומעמדו לא שב אליו עד עצם היום הזה. לא לכיבוש לבנון ניצאו העיניים במלחמה זו, אלא לשבירת המחבלים.

במלחמת לבנון, יותר מאשר בכל מלחמה אחרת, באו לידי ביטוי הפגיעה הקשה כתוצאה מכרסום עצמי. ההפגנות מבית, הערעור הפנימי על המהלך, הדאגה לפרסם כל אירוע בשדות הקרב באופן הפוגע במוראל בחזית ובעורף — כל אלה היקשו על מהלך המלחמה ועל עמדת העולם כלפיה. זו היתה מלחמה שנפתחה בתמיכה בולטת מצד ארה"ב, שנפשה קצה מהטירור, אך במרוצת הזמן ידענו להפוך אהדה להתנגדות וללחצים. היתה זו הפעם הראשונה בתולדותיה של מדינת ישראל שהתנהגות האופוזיציה פגעה בניהול המלחמה ובתוצאותיה. אין זאת אומרת כי לא נעשו שגיאות בהצבת יעדי המלחמה וקביעת היקפה ומדיה; אך ההפגנות מבית, כולל אותה הפגנה של „ארבע מאות אלף אנשים" (בדיעבד אפשר לומר כי מספר זה הומצא ובפועל לא היה ולא נברא), דחפו חלקים בממשלה לצעדים שהיו נמנעים באווירה שונה ועניינית במדינה.

לכל אחת משלוש מלחמות אלה לקחים ומסקנות משלה, הן בתחום הצבאי והן בתחום ההתנהגות הלאומית. המכנה המשותף הוא כי הבטחת בחוסנה ויציבותה של ישראל לאורך ימים מחייבת אותנו לקיים צה"ל חזק ובעל כוח הרתעה. לשמור על עירנות מתמדת ולא להיתפס לאווירת שאננות ובטחון עצמי כוזב, ועל הכל — לקיים אחדות לאומית שביסודה האינטרס העליון של בניית המדינה ובטחונה וקידומם המתמיד.

בעשרים השנה שמאז 5 ביוני 1967 היו עליות ומורדות. הסכם השלום עם מצרים תוך נסיגה מסיני היה מימוש חיובי של ההישגים שהגענו אליהם במלחמת ששת הימים. אולם תהיה זו טעות לאומית אם נתפרק מהנכסים של מלחמת ששת הימים ע"י החזרת שטחים ביהודה ובשומרון, מה שיפגע לא רק בערכים הלאומיים אלא יחסל את היתרון של העומק שניתן לבטחון ישראל ויחזירנו למדינה מכווצת במיצור החוף.

עם מינוי הוועדה

מינוי ועדת החקירה הממלכתית בדבר שיטות החקירה של השב"כ, אשר בראשה עומד נשיא בית המשפט העליון לשעבר, משה לנדאו, ומשתתפים בה מבקר המדינה, יעקב מלץ, וראש „המוסד" לשעבר, אלוף (מיל.) יצחק הופי, צריך להביא לתוצאה מיידית: העברת הנושא לתחום החשאיות. רק מדינה עם יצר של הרס עצמי מרשה לעצמה לעסוק בחקירה פומבית ובחטטנות מתמדת בפעולות ובדרכי העבודה של השירותים החשאיים שלה.

אין כל כוונה לחפות על מעשים חריגים המנוגדים לדרכי פעולה מוכרים של השב"כ או כל גוף אחר. אם אמנם היה בידוי ראיות ביודעין, אזי האחראים לכך צריכים לשאת באחריות. אולם את השירותים החשאיים אין חוקרים בפומבי ואין מטפלים בהם באמצעות כותרות בעתונים.

„ועדת לנדאו" תפעל מתוך חשאיות גמורה, כפי שנקבע במינוי שלה ועל פי החלטה של ועדת החוץ והבטחון. מיותר ומזיק שבאותו זמן תעסוק משטרת ישראל בחקירות נגד אנשי שב"כ. בתום דיוניה יהיה בוודאי לועדה מה לאמר בעניין מעורבים בפרשה הספציפית שהיא עילת החקירה הנוכחית; אם היא תמצא שאכן המשטרה צריכה לטפל באותם אנשים, אזי יהיה מקום לטיפול כזה: אבל אין צורך למהר בכך. בוודאי שאין מקום כי בו-זמנית יצטרכו אנשי שב"כ להופיע בפני ועדת החקירה הממלכתית וגם בפני חוקרי משטרה. מותר להעיר כי לאנשי השב"כ יש עוד מה לעשות מלבד הופעות בפני גופים חוקרים. ואכן, פיגועים בחוגיים שהיו לאחרונה ומזימות לפיגועים שהיו עלולים להיות הרי-אסון ואשר סוכלו באחרונה, מעידים על כך.

הוועדה המורכבת מאישים המעוררים אימון מלא בציבור. אפשר להיות סמוכים ובטוחים שיעשו את מלאכתם באופן ענייני ובלי טיוח. באותו זמן דרושים מנהיגות ונחרצות מצד צמרת הממשל כדי להפסיק את מחול השדים סביב השב"כ ולתת לחיילים האלמונים לעשות את מלאכתם הקשה ורבת הסיכון בלי הפרעות ובלי מעקב צמוד של התקשורת. אם הדבר לא ייעשה הוא עלול להיות בנפשנו, פשוטו כמשמעו.

סגל הפיקוח של חמ"ד התכנס ב„בית הרב"

הפיקוח של החינוך הדתי קיים כינוס ב„בית הרב" בירושלים.

הכינוס עמד בסימן הפעלתו של „בית הרב" כמרכז חינוכי ותרבותי להנחלת משנתו ומורשתו של הרב אי"ה קוק זצ"ל.

המפקחים שמעו שתי הרצאות — האחת מפי הרב הראשי לחיפה, הרב שאר-ישוב כהן, על ירושלים בהגותו של הרב והשניה על הר מקדש בתפיסתו מפי הרב יעקב אריאל, ראש ישיבת ימית בנווה דקלים.

חלקו השני של היום הוקדש לפיתוח תכניות לימודים בכתבי הרב קוק במקצועות השונים ובחינוך הדתי על כל צורותיו.

מנהל החינוך הדתי, יעקב הדני, אשר ניצח על היום כולו, העמיד את תפיסת החינוך של הרב על מיגוון נושאיו כאתגר לחינוך הדתי. המרכז החינוכי של „בית הרב", הרב יוסף ארציאל, הסביר את התכניות השונות המוצעות לעשייה במשותף עם סגל ההוראה של החמ"ד.

הדיון הער שהתפתח חשף את הצרכים המרובים אשר מתמקדים בראייה את הרב קוק כסמל וכמדגל לחינוך הדתי הציוני הממלכתי. הרב יוחנן פריד ניהל את הדיון ורשם לפניו את ההצעות השונות שהועלו אשר יבואו לידי ביטוי בעשייה החינוכית.

המפד"ל: לפעול בנושא השמיטה

(סוף מעמוד ראשון)

עד סופה כדי לייצב את הישגיה, אולם באשר לעתיד אמר שאי-אפשר לאורך זמן ובאופן קבוע לעשות מאחדות הממשלה מתכון קבוע כי פירושו אידיאולוגיה כבושה שלא ניתן לכובשה, ועל-כן נראה שבבחירות הבאות תתמוך המפד"ל בממשלה שתוכל להגיע להחלטות והכרעות בנושאים אידיאולוגיים.

קיטורים על פגישת ראשי התנועה עם נציגי „התחיה" חברים בלשכה הביעו דאגה מצעדים שנקטה התנועה, ושיש בהם כדי לזהות אותה עם המגמה הימנית הקיצונית במפה הפוליטית. בין הדברים הועלו הרהורים ואף ערעורים — על פגישת ראשי התנועה עם נציגי „התחיה" בכנסת. פגישה שניתנה לה פרשנות פוליטית מרחיקת לכת, וכן על החלטת הסיעה בכנסת להצטרף בהצעת חוק פרטית לחנינת אסירי „המחתרת".

משה פריש הביע מחאה נמרצת על קיום ישיבה סיעתית רשמית של מאות צעירים, בניגוד לרוח ההתחדשות ולהחלטות הלשכה ותבע לדון בנושא ולקבל החלטה ברורה האוסרת כינוסים סיעתיים בתנועה.

פרס הציע הסכם הבנה למניעת כפיית החלטות בוועידה הבינלאומית

הציע שארה"ב, צרפת ואנגליה יגיעו להסכם בעניין זה

מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ, שמעון פרס, אמר אתמול כי הציע שארה"ב צרפת ואנגליה יגיעו להסכם הבנה, לפיו לוועידה הבינלאומית לא תהיה יכולת של כפיית פתרונות או החלטות.

מר פרס אמר, כי הציע לשלוש המדינות הללו, מתוך החמש שאמורות להשתתף בוועידה הבינלאומית, ואשר מקיימות איתנו קשרים דיפלומטיים, כי ינסחו במיזכר הבנה את אופי הוועידה, לרבות הבהרה לסינים ולרוסים שתנאי מוקדם להשתתפותם בוועידה הוא חידוש היחסים הדיפלומטיים עימנו.

שר החוץ הישראלי גם דיבר על נושא זה עם שר החוץ הצרפתי שביקר לאחרונה בארץ. לדבריו, עפ"י מיזכר ההבנה, יהיה ברור שלוועידה הבינלאומית אין יכולת גם להטיל וטו.

מר פרס דיבר בפני הוועידה הארצית הראשונה של ארגון ותיקי תנועת העבודה שנערכה בקלנוע תל-אביב.

שמעון פרס אמר, כי ניתן יהיה אחר כך לפתוח את המו"מ הבילטראלי בנושאי כלכלה, כגון כריית תעלה בין ים סוף וים המלח, אשר תשפר את האווירה בשתי המדינות. לא חייבים לפתוח את המו"מ דווקא בקצה הטריטוריאלי, אמר.

עומד נפעם נוכח סילופי „הליכוד"

מ"מ ראש הממשלה הוסיף, כי אנו נמצאים למעשה בתהליך מערכת הבחירות, ועם הזמן היא הולכת ומחריפה יותר ויותר. מר פרס הוסיף, כי האסטרטגיה הנוכחית של הליכוד היא להתקיף אותו, להשמיצו ולהרוס את דמותו. לדבריו, הם אפילו שכרו חברה ליחסי ציבור, וצעירים בעורכי דין, חברי מפלגתם, אשר עובדים עם כתבי עתונות זרה, ומפיצים ב„ניוזוויק" דיווחים שלא היו ולא נבראו אודותיו, או בעתון נידח בג'ורג'יה אטלנטה, שם נכתב שבפגישתו, כביכול, עם חוסיין, הסכים לחלק את ירושלים ולהחזיר את יהודה ושומרון. מר פרס אמר, כי הוא „עומד נפעם נוכח סילופים אלה".

במסגרת האסטרטגיה הזאת, טען מר פרס שהליכוד עוסק בהפצת סילופים לשמם. כך נדהם לשמוע בעיתונות שמיר אמר בכינוס בין קרפטריק, שלא היה מסכים להיכנס לממשלת אחדות לאומית, אילו ידע ששמעון פרס הסכים לחזור לגבולות 67. שמעון פרס תמה, מהיכן לקח זאת שמיר וטען שהכל נועד רק ליצור רושם לא נכון.

ביקורת יחד עם ביקורת נגדית

שמעון פרס תקף קשות את ח"כ אבא אבן ואת העובדה שוועדת החוץ והבטחון תקפה אותו, בטענה שמפלגת העבודה איננה ליברלית. הוא טען, שאין איש שספג ביקורת יותר ממנו מהמפלגה, והוסיף: „אם אבא אבן אומר שביקורת היא כה בריאה — למה שלא נתחלף בבריאותו".

מר פרס הדגיש, שהוא בהחלט בעד ביקורת, אבל לא ייתכן שביקורת תושמע רק עליו, בשעה שממנו תישלל הזכות להשמיע ביקורת נגדית. זאת במיוחד „כאשר אבא אבן עשה פשרה עם אהוד אולמרט על נושא לא כל כך חשוב — יצחק רבין השמעון פרס".

מחצית מנבחרי אגודת הסטודנטים ב„בר אילן" מזוהים עם המפד"ל

תיעשה פעולה להעמקת התודעה התנועתית בקרב הסטודנטים

לשכת התנועה הדתית-לאומית אימצה אתמול את דברי ההסבר שמסר יו"ר הדור הצעיר, נחום לנגנטל, בדבר תוצאות הבחירות לאגודת הסטודנטים באוניברסיטת בר-אילן.

יחד עם נחום לנגנטל הופיעו בפני הלשכה חברי מזכירות הדור הצעיר, אבי סולימני ורבנית נעמת, וכן סיו"ר אגודת הסטודנטים, שנבחר זה עתה, יאיר סביב, שהצהיר על הזדהותו וחברותו בתנועה.

מן הדברים שמסרו עולה כי בבחירות לאגודת הסטודנטים התמודדה רשימה משותפת למפד"ל ולליכוד, שזכתה בכ-50 אחוז מנציגי אגודת הסטודנטים הנבחרת.

הלשכה בירכה על השגב זה, לאחר שגם הוצג בפניה כתבה של 12 מתוך 23 חברי האגודה המביעים הזדהות מלאה עם התנועה הדתית-לאומית.

הובהר כי הבחירות באוניברסיטאות בכללן הן בחירות על נושאים סטודנטיאליים מובהקים ועל בסיס היכרות אישית עם המועמדים ואין מודגש בהן ההיבט הפוליטי.

הלשכה הביעה צער שדברים אשר פורסמו בעניין זה לא שיקפו כלל את המציאות.

יו"ר הלשכה, בתיאום עם יו"ר הדור הצעיר, ייזמו פגישה עם ראשי הסטודנטים באוניברסיטת בר-אילן ובקמפוסים אחרים — המזוהים עם התנועה — כדי להעמיק את התודעה התנועתית בקרב ציבור הסטודנטים.

ראה גם מדור „שיחות השבוע".

פנייה לנשיא הודו להקל קבלת אשרות למבקרים מישראל

מאת סופרנו המדיני בירושלים

נשיא ועד יהודי הודו, פרופ' נסים יחזקאל, שיגר מכתב לנשיא הודו, ראג'יב גאנדי, בו הוא מבקש ממנו לפעול למען פישוט התהליך קבלת אשרות מבקרים לישראלים המבקשים לבקר את קרוביהם במדינה זו.

אלה נתקלים בסחבת ממושכת בקבלת האשרה, לנוכח העובדה שאין שגרירות הודית בישראל. יחזקאל הציע במכתבו מספר פתרונות ניהוליים, ביניהם מתן אשרות כניסה עם ההגעה לנמל התעופה בהודו.

ועד יהודי הודו מייצג שבעת אלפים יהודים החיים בהודו והוא חבר בקונגרס היהודי העולמי. הוועד שיגר גם מכתב לנשיא הקונגרס היהודי העולמי, אדגר ברונפמן, וביקש את התערבותו. מזכיר הקונגרס, ישראל זינגר, פנה לשגריר הודו בוואשינגטון, פראקסטים קישאן קואל וביקש ממנו לעזור במציאת פתרון לבעיה זו.

עובדי מד"א שבו לעבודה סדירה

לאחר שנמסר להם על תשלום משכורותיהם * בודק יגיש את מסקנותיו בדבר מימון השירותים שמד"א נותן למ' הבריאות

עובדי מגן דוד אדום הפסיקו את עיצומיהם וחזרו אתמול אחר הצהריים לעבודה סדירה, לאחר שנמסר לוועד העובדים על הסדר תשלום המשכורות לחודש מאי.

עיצומי העובדים, בשל אי תשלום משכורותיהם, הורחבו אתמול משעה 11 לפנה"צ. על פי הוראת הוועד הארצי, הסירו תורני הסניפים את שפופרות הטלפון מעל כנן, כדי שלא יוכלו לקבל שיחות וקריאות לעזרה. בכל סניף הושאר נהג כונן, צמוד לאלחוט, מחשש של פיגוע חבלני.

מס הכנסה הסיר העיקול על המשכורות עד יום א'

סמוך ל-3 אחר הצהריים נמצא הסדר למימון הניכויים למס הכנסה ולביטוח לאומי.

תשלום שכר העובדים התאפשר, לאחר שמס הכנסה נעתר להסיר את העיקול על המשכורות עד ליום א' הבא. אם עד יום א' לא יקבל מד"א כספים לתשלום למס הכנסה עבור ניכויי חודש מאי, צפויה הטלת עיקול מחודש על קופת מד"א. „ואז לא ידוע כיצד יגיבו העובדים", אמר מטעם מד"א.

משרד הבריאות העביר למד"א מחצית סכום המשכורות נטו — 400 אלף ש"ח. הנהלת מד"א השלימה השכר ע"י הלוואה מבנק, לזמן קצר.

הנהלת מד"א מסרה שהיא מקווה שמשרדי האוצר והבריאות יעמדו בהבטחתם שהתקבלה בישיבה ביום 22 במאי, שעם מינוי בודק לגבי מצבו הכספי של מד"א, יועברו אליו כספים למימון ביניים שיאפשרו לתת את השירותים החיוניים.

אתמול נמסר למד"א על מינוי בודק, שיגיש את מסקנותיו גם בדבר מימון השירותים שמד"א נותן למשרד הבריאות.

המערך והליכוד מתחרים על תכנית להחזרת עקורי איקרית ובירעם

מאת סופרנו המדיני בירושלים

„המערך" ו„הליכוד" מתחרים ביניהם על תכנית להחזרת עקורי איקרית ובירעם למקומם, ארבעים שנה לאחר שהוגלו ממקומותיהם בגליל.

לאחר שנודע, כי השר משה ארנס עומד להביא תכנית להחזרת עקורי איקרית ובירעם, קיבל אתמול מ"מ ראש הממשלה, שמעון פרס, משלחת של העקורים והודיע להם כי חודש לפני הרוטציה הביא לממשלה תכנית להחזרתם, אך התכנית לא קיבלה אישור הממשלה. עתה הוא עומד להביא מחדש את התכנית לממשלה.

השר משה ארנס העביר לראש הממשלה, יצחק שמיר, תכנית שעובדה במשרדו להחזרת תושבי הכפרים. לפי התכנית, ייבנו הכפרים מחדש על האדמות שהיו שייכות לתושבי הכפרים.

גם מינויו של יועץ מבין שבטי הדרוזים בלשכתו של השר משה ארנס, עורר מתיחות בבצרך שקיים התייעצות מיוחדת בעניין זה.

הנושא של עקורי איקרית ובירעם הובא מספר פעמים לדיון בדרגים בכירים בממשלה, אך לא נמצא פתרון לבעיה. בינתיים עוררה הידיעה מתיחות בין אנשי המושבים בגליל שיושבים על אדמות הכפרים הללו. אלה מאיימים לגרש את הכפרים אם יילקחו אדמותיהם.

בן-ציון ויינר — מהיום מפקד הנח"ל

אלוף-משנה בן-ציון ויינר יתמנה היום למפקד פיקוד הנח"ל ויועלה לדרגת תת-אלוף. על כך הודיע דובר צה"ל.

אלוף-משנה בן-ציון ויינר יבוא במקומו של תת-אלוף יורם גלבוע, המסיים את שירותו הפעיל בצה"ל.

מפעלי ירחי כלה

נוסד ע"י הרה"ג כ. פ. טכורש זצ"ל בשנת תש"א ע"י המזרחי הפוהמ"ז

הננו שמחים להודיע לציבור החברים

שמחזור ב' של ירחי כלה

בבית המרגוע „ניר עציון"

ייפתח בס"ד ביום כ"ה מנ"א תשמ"ז (20.8.87)

עד ה' אלול תשמ"ז (30.8.87)

ריש כלה: הרב הגאון ש. ישראלי שליט"א — חבר מועצת הרבנות הראשית

הרצאות ע"י גדולי תורה ומדע

חברים המעוניינים להשתתף, חייבים להרשם בהקדם. מספר המקומות מצומצם.

הרישום במשרדנו, ת"א, אבן גבירול 166 חדר 217—209 בין השעות 12.00—9.00 לפנה"צ.

בברכת התורה ובכבוד רב,

הרב מ. י. הלוי אושפיזאי

יו"ר ירחי כלה

הצעה לערוך ניסיון של הצבעה באמצעות מכונות

מאת סופר „הצופה" בירושלים

לנוכח האפשרות לעריכת בחירות חדשות לכנסת בקרוב, הגיש ד"ר מאיר שטרית, לשעבר המבקר על הבחירות למערך ולליכוד, הצעה לערוך ניסיון של בחירות באמצעות מכונות הצבעה, בלי פתקים ומעטפות, כמקובל בארה"ב.

הוא הציע לעשות נסיון ראשון בצה"ל, שגם במתנהלות מתקיימות בחירות. זאת משום שבבסיסים אלה יהיה קל יותר לארגן ולנסות שיטה זו. שתי המפלגות הגדולות מעיינות בהצעתו.

הצעת החלטה בסנט נגד מכירת טילים לסעודיה

וושינגטון (עי"צ) — מספר סנאטורים אמריקניים הגישו שלשום הצעת החלטה הקוראת למנוע מכירת 1600 טילי אוויר-קרקע „מאבריק" לסעודיה.

הסנאטור הרפובליקני ממדינת אורגון, רוברט פאקווד, מיוזמי ההצעה, אמר, כי „מכירת ציוד צבאי חדש לסעודיה איננה לטובת ארה"ב או בעלות-בריתה וידידותיה במזה"ת".

ממשלת ארה"ב הודיעה ביום שני לקונגרס על כוונתה למכור טילים אלה לריאד. לקונגרס ארכה של 30 יום כדי למנוע עיסקה זו.

חברי קונגרס רבים קובלים על כך שסעודיה לא נענתה לבקשה אמריקנית ליירט את המטוס העיראקי שתקף את ספינת הטילים „סטארק", התקפה שגרמה למותם של 37 ימאים אמריקניים.

כדי לסכל את העיסקה, חייבים הסנאט ובית הנבחרים לאשר כל אחד החלטה ברוח זו, ואז יוכל הנשיא רייגן להטיל וטו על החלטות אלה. אולם, שני בתי הקונגרס יוכלו לבטל בכל זאת את העיסקה, על ידי הצבעה ברוב של שני שלישים נגד הווטו של הנשיא.

הגיע סגן נשיא אל-סלוואדור

סגן נשיא אל סלוואדור, רודולפו קאסטייו קלארמונט, בא אתמול אחר הצהריים לביקור רשמי של שבעת ימים בישראל ונתקבל בנמל התעופה ע"י שר המשטרה, חיים בר לב.

עורך שבועון מצרי ניצל מהתנקשות

קהיר (היומר עתיים ועי"צ) — העורך הראשי של השבועון המצרי „אל-מוסאוואר", מאכרם מוחמד אחמד, ניצל מניסיון להתנקש בחייו כאשר אלמונים ירו לעברו מתוך מכונית חולפת, מסרה אתמול לשבתו.

אחמד, עורך השבועון הפוליטי שבפיקות הממשלה, נפצע קל בהתקפה כאשר נסע לביתו ביום רביעי מאוחר בלילה.

שלושה אנשים אחרים נפצעו קל כאשר ניסו לעצור את מכונית התוקפים — מסרו אתמול עתוני קהיר. דובר בית חולים אמר אתמול כי מצבם טוב.

איש לא טען מיד לאחריות לפיגוע, אך אחמד התפרסם בביקורתו הבוטה על קיצונים מוסלמים.

סיכויים לאהרן יריב להיות שגריר בארה"ב

מאת סופרנו המדיני בירושלים

הדיונים בין ראש הממשלה, יצחק שמיר, לבין ממלא מקומו, שמעון פרס, על מינוי שגריר ישראל בוואשינגטון עדיין נמשכים. בינתיים עלה כמועמד חדש האלוף (מיל.) אהרן יריב, שטרם הוצע רשמית, אבל סבורים שיש לו סיכויים להיות המועמד המוסכם.

שגריר ישראל בוואשינגטון, מאיר רוזן, כבר סיים את תפקידו, אך טרם חזר לארץ, והוא שוהה בחופשה בארה"ב. בינתיים ימלא את מקומו הציר עודד ערן.

בחוגי ראש הממשלה הביעו תמיהה על שפרופ' איתמר רבינוביץ הודיע שהוא מסיר את מועמדותו, בשל הסחבת בקבלת ההחלטה. הוא היה אחד המועמדים הרציניים שראש הממשלה היה מוכן להסכים לו, אך הוא רצה לבחור את המועמד מבין שורה של מועמדים בעלי רמה ובעלי ניסיון דיפלומטי. אמרו חוגים אלה.

ביום שח"ל

טקס הענקת עטור „יקיר התנועה"

לחברים וחברות שמלאו יובל (50) שנים לעלייתם ולחברותם בפועל-המזרחי בא"י שנת תרצ"ז—תשמ"ז (1937—1987)

יתקיים אי"ה ביום חמישי, י"ד סיון (אור ל-ט"ו סיון), תשמ"ז (11.6.87) — באולם „היכל שלמה", ירושלים

בשעה 10.00 לפנה"צ — התכנסות וכיבוד באולם 5

דבר יום שח"ל ליקירי התנועה — מנהיגנו ש. ז. שרגאי — זקן בית התנועה

ברכת הבנים לאבותיהם — חנן פורת (כפר עציון)

חלוקת העטורים

בשעה 14.00 — ארוחת צהריים חגיגית

דברי ברכה: א. אבטבי — מזכ"ל הפוהמ"ז; הרב עוזי קלכהיים — יו"ר מועצת הסניף

• תפילת הודיה ותפילת מנחה על יד הכותל המערבי

• סיור במנהרות הכותל המערבי

• בסיום היום עליה לקברו של שמואל חיים לנדוי ז"ל בהר הזיתים ביום הזכרון שלו בהשתתפות משפחת לנדוי

• דברי הערכה ואזכרה לאישיותו: אפרים נעיר (סורת צבו)

אוטובוסים יעמדו לרשות החברים ביום חמישי ב-8.00 בבוקר

הוראות למשתתפים בטקס:

נכנסים לאוטובוסים עם תלושי מספרים שיש לקבלם בלשכת „יקירי התנועה", באולם הכניסה ל„בית-בנימין".

יקירים מאיזור: חדרה, פ"ת, מושבות השרון, ת"א, רחובות, חולון, בת-ים — עליהם להגיע ללשכת התנועה בת"א. התחלת הנסיעה בשעה 8.20 בבוקר.

החברים הנוסעים ישירות — עליהם להגיע ל„היכל שלמה", ירושלים, רח' המלך ג'ורג' 38, עד שעה 10.00 לפנה"צ.

מיישובי עמק בית-שאן ומיישובי הדרום מגיעים ישירות ל„היכל שלמה", ירושלים.

חברי חיפה, קרית-שמואל, קרית-אתא, מגיעים ישירות ל„היכל שלמה", ירושלים.

נא לשמור על שוברי הנסיעות. — ההוצאות תוחזרנה. בודדים — יגיעו ישירות לירושלים.

הטקס יתחיל בשעה 11.00 לפנה"צ

„תכנית רייגן" - מאי קמשמע לן?

בקצה העט / מאת צב

כמעט באקראי, גילה באחרונה ג'ורג' שולץ מזכיר המדינה, כי ארה"ב תעלה בוועידה הבינלאומית את תכנית הנשיא רייגן לפתרון הסכסוך הישראלי-ערבי. האם לא היתה לו בכך כוונה להניח עוד אבן נגף בדהירתו של שמעון פרס לוועידה הבינלאומית ??

התכנית אשר שם הנשיא מעניק לה יוקרה מיוחדת, הועלתה לפני חמש שנים. מיד עם פרסומה ועוד לפני שהנוסח הרשמי הגיע לראש הממשלה דאז, מנחם בגין, הזמין אליו את שגריר ארה"ב דאז סם לואיס, הרעים בפניו נמרצות מההצעה ועוד הוסיף לו דברי מוסר מתגשאים. „קבלת הפנים", שערך ראש הממשלה לשגריר, עוררה מורת רוח גם בין אלה שדנו את התכנית ברותחין.

איזכור תכנית רייגן בהקשר של הוועידה הבינלאומית ובשעה שזו מוטלת בספק, מרמזת כי גם אם הוועידה לא תיערך — הרי תכנית רייגן היא עדיין התכנית האמריקאית. והיא תועלה בין אם תהיה ועידה ובין אם יהיו שיחות ישירות בין הצדדים הנוגעים בדבר.

כדאי, איפוא לרענן את הזכרון על התכנית ועל עקרונותיה.

נגד גבולות 67 ונגד מדינה אשפ"ית

הנשיא רייגן, כמו הנשיאים הקודמים (ג'ונסון, קארטר) — אינו מסכים, כמובן, בתכניתו לקונצפציה הישראלית ביחס לתיקוני גבול משמעותיים, לסרבה. הנשיא אמנם סבור כי הגבול של 67 הוא בלתי נסבל ומלים בוטות נגד הגבול הזה לא נשמעו משום נשיא או מדינאי אמריקאי אחר. אף שמשמעותן המסקנות איננה ברורה — הרי דבריו נגד מדינה פלשתינאית ברורים מאד. התכנית כוללת התנגדות ברורה לסיפוח שטחים שכבשו ... רק, לישראל.

תכנית רייגן רואה את הקשרים או התלות בין ירדן ליוש"ע — כמירשם בדוק למניעת הקמת מדינה פלשתינאית.

ירושלים מאוחדת

התכנית אינה מעלה „פתרון" ברור לעניין ירושלים, אולי נעשה הדבר בכוונה כדי לעקוף את הבעיה הרגישה. אולם כאשר ואם תתכונן האוטונומיה „המלאה" — יהיה צורך להעניק לערביי ירושלים „המזרחית" זכות הצבעה למוסדות המינהל העצמי. מכאן משתמע כי דינם של ערביי ירושלים (המזרחית) צריך להיות כדין כל ערביי יוש"ע ומכאן שסיפוח חלקי העיר הערבים למדינת ישראל אינו מקובל על האמריקאים. אמנם, הסתייגות זו איננה חדשה אבל יש בה חשש לעמדה לא-ישראלית. רייגן אמר כי „ארה"ב ממשיכה לחשוב שמבוצרת שירושלים חייבת להשאר בלתי מחולקת אולם יש להחליט על מעמדה הסופי באמצעות משא ומתן".

הבטחון הפנימי ביוש"ע

גם לגבי נושא זה — נקט הנשיא עמדה שונה מזו של ישראל והוא נובע מעמדתו הבסיסית כי השטחים האלה צריכים להכלל במסגרת של שיתוף הפעולה בין תושביהם לבין ירדן. כמו כן סבור הנשיא, בניגוד לעמדת ישראל, כי האוטונומיה צריכה להיות בשטחים ולא רק לאנשים — ועמדה זו זהה עם העמדה של סאדאת בתחילת המו"מ אחרי קמפ דייוויד. היעד של תקופת המעבר. היא העברה מסודרת ובדרכי שלום של סמכויות פנימיות מישראל לתושבים הפלשתינים של הגדה המערבית ועזה". אותה שעה — מדגיש הנשיא — אסור שהעברה זו תפגע בצרכי הבטחון של ישראל.

על ההתנחלויות

בתכניתו אומר הנשיא כי „הקפאה מיידית של ההתנחלויות יכולה, יותר מכל צעד אחר, ליצור את האימון הדרוש להשתתפות נרחבת יותר בשיחות אלה" (הכוונה לשיחות עם הערבים). זאת על אף שלפני בחירתו (בפעם הראשונה) אמר ש„ההתנחלויות אינן בלתי חוקיות".

בנאום על התכנית התבטא הנשיא בדברים חמים מאוד על בטחון ישראל, בתוספת לנאום שכבר חולק לעתונאים, אמר: „עקבתי באופן אישי אחר מאבק הקיום ההירואי של ישראל ותמכתי בו, מאז נוסדה מדינת ישראל לפני 34 שנים. בגבולות שלפני 1967 היה הרוחב של מדינת ישראל בנקודה הצרה ביותר בקושי 10 מיל (כ-16 ק"מ). הרוב של אוכלוסיית ישראל חי בטווח התותחים של מדינות ערביות עויינות. אינני מתכוון לבקש מישראל לחיות שוב בצורה זו — אני קורא לעם הפלשתיני להכיר בכך כי שאיפותיו המדיניות קשורות קשר בל יינתק בהכרה בזכותה של ישראל לעתיד בטוח. ישראל קיימת — יש לה זכות להתקיים בשלום בגבולות בטוחים וניתנים להגנה. יש לה זכות לדרוש משכנותיה כי יכירו בעובדות אלה". ולהלן: „אל יהיה ספק בכך כי ארצות הברית תתנגד לכל הצעה — מכל צד שהוא — ובכל שלב שהוא בכל תהליך המו"מ, אשר תסכן את בטחונה של ישראל. מחוייבותה של אמריקה כלפי בטחונה של ישראל מוצקה כפלדה (תוספת לנוסח המודפס של נאומו שכבר חולק לעתונאים אמר) ואני יכול להוסיף גם מחוייבותי האישית".

חיוב ושלילה

החיוב: 1) הנשיא מוסיף להתנגד למדינה פלשתינית בין ישראל לירדן. 2) דורש הכרה בישראל על ידי כל מדינות האיזור. 3) דוחה גבולות 1967. 4) התחייבות חזקה ומוחלטת בכל הנוגע לבטחון ישראל. 5) פירוז מוחלט של „הגדה הערבית" (סעיף זה נוסף אחרי פירסום התכנית).

השלילה: 1) נגד סיפוח שטחים. 2) אלטרנטיווה בלתי משכנעת למדינה פלשתינאית—אש"פית. 3) תומך במשמעות השקפים למושג האוטונומיה. 4) הקפאת ההתנחלויות. 5) אין תמיכה באופציה הירדנית כמשמעותה בפי אנשי המערך.

צריך לזכור שמדובר בהצעה שפורסמה לפני 5 שנים, היינו: לפני פרשת פולארד, לפני ההסתבכות בעסקי איראן ועוד תקלות ביחסים שנחשפו מאז. מעמדנו ויוקרתנו בארה"ב אינם עוד כפי שהיו.

ועוד: כדרך של כל תכנית בסיסית — פרטים רבים עדיין לא נתבהרו מאז ודומני שאיש מהאחראים לכך לא טרחו ללבן את הסעיף ליבון. כפי שהזכרתי כבר למעלה התגובות של שלטונות ישראל דאז היו היסטריות. ובנוסח: „ארצות הברית לא תכתיב לנו היכן להתנחל"; „זו התערבות בעניינים פנימיים"; „דווקא עכשיו נגביר את ההתנחלויות"; — ועוד ניסוחים „משכנעים" מסוג זה.

אבל אם ענין „הוועידה הבינלאומית" עדיין אקטואלי ואם אמנם תתקיים הרי הוצאת תכנית רייגן מחודש לאויר העולם — יכולה להיות נימוק נוסף נגד קיומה: שהרי הדברים קל וחומר: אם ידידינו האמיתיים היהודים בעולם יעלו בה, כמשוער, את התכנית הזאת — קל גם לשער, מה יעלו האחרים שישתתפו בה, שידידותן לישראל איננה מהמפורסמות (ואינני מתכוון דווקא לברית המועצות). גם קל לשער כמה נוצות ימרטו עוד מתכנית רייגן.

מה, איפוא, עשויה להעניק לנו הוועידה ומי יעמוד לצידנו, על אותה במה וכיצד נוכל לצפות לא רק לתכנית טובה הימנה — אלא אפילו לאותה תכנית רייגן עם כל מגרעותיה ??

נושא עדין המחייב זהירות ושיקול דעת

עם כל הכבוד אינני יכול להימנע מלהסתייג ממסע המפד"ל נגד „גופים חרדים קיצוניים" כפי שבא לידי ביטוי בכתבה שנתפרסמה ב„הצופה" מערב חג שבועות ובכותרת: „משרד התעשייה והמסחר נכנע לאיומי גופים חרדים קיצוניים והמשק עלול לאבד 50 מיליון דולאר". מדובר באבדן סכום גדול זה משום שהחוגים המדוברים אינם מקבלים את היתר הרבנות להשתמש בחיטה הישראלית שגדלה בשנת השמיטה, חרף מכירתן לנכרי. „יהיה צורך, עקב לחצם של הגופים החרדים הנ"ל לייבא חיטה מחוץ לארץ".

בקראי את הכותרת עלתה במחשבתי פראפרזה דומה של הכותרת, הסגנון של הכתבה ותכנה, שגופים שמאלניים קיצוניים יוכלו לייחס, למשל: על יבוא בשר כשר.

לא הייתי רוצה שהשלטונות יכריעו בכח הסמכויות שבידיהם בחילוקי דעות שבין קבוצות חרדיות שונות ויזהירו „קבוצות דתיות קיצוניות" לקבל את היתר הרבנות הראשית, שמוכן אינה מקובלת עליהן.

גם הסכום הנקוב של „חמישים מיליון דולאר" הפסד למדינה, הזכיר לי את עשרות המיליונים ש„אל על" מפסידה, כביכול, בשל צמצום הטיסות בשבת — סכום שאינו מבוסס על חשבון אלא על הערכה אנונימית וטנדנציוזית.

אבל לא רק זה קומם אותי.

אין זה סוד שההיתר שנתנה הרבנות הראשית לגבי שימוש ביבולים בשנת השמיטה, על ידי מכירת הקרקע לנכרים — מעורר הרבה ספיקות הלכתיים. הספיקות נובעים מזה שההיתרים שניתנו בזמנו גם על ידי הרב קוק זצ"ל, הסתמכו על שיקולים ונתונים שאינם קיימים עוד עם הקמת המדינה. אני מציע למעוניינים לקרוא את המסה בשם „תקפו של היתר המכירה בשמיטה לאחר קום המדינה" של הרב שלמה גורן, הרב הראשי לשעבר, בספרו „תורת המועדים". בין היתר כותב הרב גורן „עם קום מדינת ישראל העצמאית מתעוררות בעיות חדשות בנושא זה מאחר שהארץ נמצאת תחת שלטון ישראל — ייתכן שבתנאים אלה מתערערים יסודות ההיתר גם לפי דעת המקילים המתירים". ועוד: „כשהארץ בהווה תחת שלטון יהודי אין כוח בקנין יחיד של גוי להפקיע קדושתה היהודית וקדושתה". יש גם שאלה אם ליהודים מותר לעבוד בשדות אפילו נמכרה לנכרים.

ואם הרב גורן שבהיותו רב ראשי צידד בכל זאת בהיתר — הכך מאד בדעתו, ומדוע הבד"צ לא ירחיק לכת ?

תקצר היריעה להאריך בציטוט השקלא וטריא ההלכתית ואוסיף רק זאת: אמנם, הציבור הדתי לאומי כולו מקבל את ההיתר של הרבנות הראשית, על אף כל הספיקות ואין אנו רשאים להרהר אחריו. אבל, כלום לא ידוע גם לראשי הציבור הזה שגם בציבור הדתי בכללו יש מחמירים „מהדרין" וכד'. מה עוול עשו „הגופים החרדים הקיצוניים" שמאז ומעולם חולקים על הרבנות, שגם השנה הם מחפשים פתרונות אחרים ומשרד המסחר והתעשייה רוצה לסייע להם ?

אשר לאיום החרדים על המאפיות שאם ישתמשו בחיטה ישראלית, ישללו מהם את ההכשר מטעמם — הרי זו בעייה כללית ורקעה מסחרי. אין להכריח את בתי הדין של הגופים הקיצוניים האלה לתת הכשרים בניגוד לרצונם והמאפיות אינן נכונות להפסיד גם הלקוחות הכפופים לבתי הדין האלה. לכן צריך לחפש דרכים שהכל יהיו מרוצים ודומני שאין זה כה קשה וגם לא בלתי הגון ואין צורך להרקיע, לא אותם ולא את משרד המסחר והתעשייה.

הציבור הדתי אינו צריך „לקנא" ביחס המועדף שזוכים לו מי שקרויים „חרדים קיצוניים" ואל לו לפתח רגש נחיתות כלפיהם. ומכל מקום, כאשר מבחינתם קיימת דרישה צודקת יש ללכת לקראתם אך לא להכנע לכל קפריזה משלהם.

אולי נרד כבר מהנושא נאפסו?

יש לו מזל לאותו נאפסו: הוא נולד צ'רקסי ולא יהודי. אילו רחמנא ליצלן, היה נולד יהודי — כל ההיסטריה לא היתה קמה ואילו קמה — היתה משתתקת מזמן.

בכל העולם וגם בישראל — וגם במשטרה שתחקור עכשיו את השב"כ — קורים דברים לא יפים, כגון: עורכים חקירה לנאשמים לא על כוס קפה ועוגה והכל לפי המבויישים והמתביישים. יש אחד שכלפיו החקירה אינה עדינה ביותר ויש אחר שגם חקירה „טובה" והפרסומים מסביב למעצרו קשים לו כגידים. לא בכדי קורה שעצורים מאבדים את עצמם לדעת עוד בטרם כלו כל הקצין. גם בתי המשפט — ואפילו בתי המשפט הישראליים הידועים ביושרם, עלולים להיכשל בפסק דין בלתי נכון. עדיין זכור לנו המקרה שאחד משופטי בית המשפט העליון שנמנה על בית משפט שדן אדם למאסר עולם על רצח — היה אחר כך בין אלה שצידדו בשחרורו, הרי ביטול פסק דין מוות בישראל על פשעים פליליים-אזרחיים מבוסס על הנחה שאפשר לטעות ואין להוציא פסק דין שאין ממנו חזרה.

אז קורה מה שקורה ולבסוף הצדק מנצח והזיכוי עובר בשקט. אם מגיע למי שנכלא ונידון על לא עוול בכפו, תגמול או פיצוי — הרי ענין לחוק ולבית המשפט. כל זה — כאשר מדובר על יהודי. לגבי לא-יהודי המצב שונה. אז אין רחמים ומי שהושד שסייע לאויב — דמו בראשו ואת המים המלוכלכים שופכים יחד עם התינוק.

ועתה נחזור לענין נאפסו.

בבית משפט זה — נפסקו לו שנתיים מאסר. סימן שיש דברים בגו ולשב"כ אכן היה יסוד לחשוד בו ביותר ממה שבית המשפט העליון פסק. כאשר כל הנתונים כבר היו לפניו. הסניגורים של נאפסו טוענים שהודאתו באה בעיסקת טיעון. אבל יש כאן שאלה: ממה פחד ולמה הודה במה שהודה — הרי גם אילולא היה מודה באותו חלק מהאשמה — לא היו דנים אותו, בעד אותה אשמה ביותר משבע שנים שכבר ישב. סימן, כאמור, שהיה יסוד לחקור ולחקור כפי שחוקרים בכל גוף ועל ידי כל אדם שתפקידו לעשות זאת.

עתה מדברים עתונאים — שהוללו את כל המהומה בבידיה ההיסטורי — שמר נאפסו עומד לתבוע מי-יודע-מה ומפורדים אותו, בעקיפין להמשיך ולהעסיק את דעת הקהל וממילא — לגבות את אנשי השב"כ.

אולי מוטב להניח את נאפסו לנפשו. ללחום את מלחמתו ולהיאבק במאבקו. נדמה לו שכבר נוכח שיש צדק בישראל ואף הכריז על כך. בתי המשפט — שם יסייעו לו סניגוריו — יפסקו מה שימצאו לנכון.

לפיכך אני סבור שהעתונות וכלי התקשורת האחרים כבר תרמו לנאפסו את הירב האהדה, ואפילו יותר מזה, והללו יכולים כבר לפנות לנושאים מסעירים אחרים שאינם חסרים לנו.

כדאי לשמוע הסבר

עתונאים שמאליים פרסמו פסק דין מוזר של שופט ישראלי: נהג יהודי נהג במכוניתו בדרך לערד. הוא פגע — אני מניח ללא כוונה — בילדה בדואית בת 11 ופצע אותה קשות. היא נלקחה (לא על ידי הנהג) לבית החולים בבאר שבע ושם מתה מפצעיה. לפי גירסה אחת, הגיע הנהג למשטרת ערד כדי להתלונן שזרקו על מכוניתו עגבניות (זאת כדי להסביר מדוע יש עקבות של עגבניות על רכבו). בחקירת המשטרה נתבררה האמת שהילדה הערביה נפגעה בעת שהחזיקה בידיה סל עגבניות.

המקרה אירע בראשית אוקטובר 1983, ב-13 במאי 1987 נשפט הנהג ונגזרו עליו חמשה חודשי מאסר, וחמש שנים שלילת רשיון ועוד קנס של 750 שקל. הנאשם ערער על פסק הדין ולכן ביצועו נדחה, כנגד ערבות של מיליון שקל.

למותר לציין שהעתונות השמאלנית עושה מהמקרה העגום מטעמים ושואלת (בצדק), האם כך היה נגזר על הנהג אילו היה ערבי והנפגעת — ילדה יהודיה. ועוד רומזים כי הנהג במקרה שלפנינו הוא ממשפחה שראשה תופס עמדה בכירה בחיים הציבוריים והפוליטיים במדינה.

אם הפרטים כפי שתומצתו לעיל הם נכונים — אכן מתבקש הסבר לעונש הקל. יחסית. וגם מי שאינו מחפש את הסיבה לקלות גזר הדין בתסכול אנטי יהודי. ראוי שיזכה להסבר ולו גם כדי להסיר לזות שפתיים.

השב"כ במשכין שלום

ולא רק השב"כ — גם פרשת פולארד.

וזה מוכיח עד כמה נאמנים דברי חכמינו שצריך לברך על הרעה כשם שמברכים על הטובה.

ניזכור נא, כמה קשה היה להפגיש את ראש הממשלה ושר החוץ שלו (וגא לא לשכוח: גם ממלא מקומו): כמה היו צהובים זה לזה ואיש מהם לא יכול היה לדבר אל רעהו לשלום. והנה באה פרשת השב"כ ואחריה גם פרשת פולארד והושגה הבנה מלאה ביניהם. אמנם ח"כ בן אלישר מנסה להפר את האידיליה, אבל הוא לא יצליח: שמיר ופרס יושבים עתה בסירה אחת ואם זו תיטבע, חס ושלום — יבולע לשניהם כאחד. לפיכך, אנו עדים לישיבות הבנה שקטות בקאבינט, במליאת הממשלה ובפגישות אישיות ואין פרץ ואין צווחה.

עתה צריך לשאול איזה „ברוך" צריך עוד לקרות — כדי שהשניים יוכלו להסכים ביניהם. גם על מועמד לתפקיד של שגריר ישראל בוואשינגטון ?

מרבית הרבנים מתעלמים מעובדה חשובה: גם בית המשפט העליון שפסק לשחרר את נאפסו — לא מצא אותו כבשה תמימה. על פי הודאתו גם

هكذا من الاصل

5/6/87

הצופה ✶ ✶ ✶ ✶ ✶ מוסף של שבת

האמנם „כובשים" אנחנו?

מאת משה אישון

שנת העשרים למלחמת המגן והישע לא זכתה לציון מיוחד. לרוב עבר עליה לסדר היום גם בממשלה ובכנסת. כלי התקשורת שהקדישו לה תשומת לב במוספים מיוחדים, לרוב רוח נכאים בלטה בהם. במקום לציין את מעללי הגבורה של הלוחמים היו שהפנו אצבע מאשימה כלפי „הכובשים"; במקום להדגיש את הסכנות שארבו לעם ישראל ערב המלחמה שנכפתה עליו על-ידי אויבים מסביב היו שהעדיפו להעלות על הנייר סיפורים אין ספור על התנהגותם של „הכובשים" המדכאים את בני המיעוטים ומונעים בעדם לכונן חיים עצמאיים בארץ מולדתם.

הסיפורים על הכיבוש הכובשים אינם מצטמצמים בהצגת ישראל בראי עקום אלא יש בהם גם מגום הספה לנסיגה כוללת לגבולות 1967 — גבולות שהיו למוקש למדינת ישראל והעמידו בסכנה את בטחונה ושלום תושביה.

מדי פעם בפעם מדווח גם על סימוני גבול הפצתיים לאורך „הקו הירוק" במטרה להוכיח שכל מה שמעבר לקו הוא לא שלנו.

בימים האחרונים עשו זאת השכנים של אלפי-מנשה כשהם „מתבצרים" מאחורי „הקו הירוק" וקוראים תיגר על היישוב היהודי שאחת מתושביו נרצחה בדם קר על-ידי בני עוולה.

האמנם מדינת ישראל היא ארצם של כובשים? האם מפיצי הסיפורים על הכיבוש הישראלי בדקו: מיהו הכובש?

אילו טרחו לעשות כן לא היו צריכים לעמול קשה כדי לחשוף את האמת — שלא אנו היהודים באנו ככובשים, אלא הם, הקרויים לעצמם פלשתינאים, כבשו חלקים מארץ-ישראל בימי תש"ח.

ממלכת ירדן היא היתה הכובשת. זאת הדגישו רוב מדינות העולם, פרט לפקיסטאן, שלא הכירו בכיבוש הירדני מעברו המערבי של הנהר. הם כבשו את יהודה ושומרון ואת ירושלים שבין החומות ומשך י"ט שנים נהגו בהם ככובשים לכל דבר.

לא כן אנחנו; אנחנו חזרנו אל נחלת האבות — אל חבלי ארץ שהם חלק בלתי נפרד מדברי ימיה של ההיסטוריה היהודית ומזהותו הדתית והלאומית של העם היהודי. לא באנו לגרש אחרים — שבנו כבנים החוזרים אל מולדתם.

שבנו לירושלים שבין החומות, לגוש-עציון שהועלה באש על-ידי הפורעים הערביים והליגיונרים, שחיסלו עליהם בימי מלחמת תש"ח; חזרנו לעיר האבות היא חברון שעד שנת תרפ"ט (1929) היתה ידועה כעיר ואם בישראל ובה ישיבות ומוסדות תורה לתפארת, בתי-כנסת וחיים יהודיים שוקקים יומם ולילה.

שבנו לבית-אל ולשילה וחוננו את עפרם; בנינו יישובים חדשים בלב יהודה ושומרון, בלא לקפח איש ובלא לגזול מאיש את אדמתו. גאלנו את אדמות ישראל השוממות וגאולה נתנו לארץ הזאת.

האם לכך כיבוש ייקרא?

מי שטוען שזהו כיבוש בא לכבוש את ישראל בביתו הוא. לא מדובר כאן בכיבוש, גם לא בכובשים. מדובר בעם ששב אל ארץ מכורתו בזכות, מכח כוחה של ההיסטוריה היהודית בת אלפי שנים ומכוח האמונה בשיבת ציון ובגאולת ישראל בשלימות.

לא מדובר בתנועה „שמשיחי שקר" עומדים בראשה, כפי שמנסים להציג זאת כל דורשי רעתה של מדינת ישראל. לפנינו תנועה גדולה של חלוצים של שנות השמונים. תנועה זו אינה שונה מהתנועות החלוציות שהופיעו בארץ-ישראל בראשית המאה הנוכחית והמשיכו לבנות את הארץ ולגאול את אדמתה כדי לכונן בה את מדינת היהודים.

כאז, כן עתה, הסיסמה היא לבנות את הארץ ולהיבנות בה. גם אז נקלעו לוויכוחים עם שכנים ערביים; גם אז היו שערערו על זכותם של היהודים לחזור ולהתיישב בארץ-ישראל. אולם, אז לא התביישו במה שמכנים כיום „כיבוש"; אז צעדו בעיניים פקוחות ובלב מאמין כדי לגאול את ארץ-ישראל, ואילו כיום יש המציגים את גאולת הארץ במשקפות לצון של כיבוש.

גאולת הארץ אינה כיבוש — זוהי מצווה שחלה על כל אדם מישראל; זהו צו ההיסטוריה היהודית וחלק בלתי נפרד מהקיום היהודי כעם בן-חורין.

רוח זו פיעמה בלבבות היהודים הצומים אחרי מלחמת ששת הימים. היתה זאת רוח שהעלתה את העם אל רום פסגתו, ואילו כיום רוח נכאים החלה מנשבת בו.

בימים ההם שלאחר מלחמת ששת הימים רובם, אם לא כולם, ראו במלחמה שנכפתה עלינו המשך ישיר למלחמת הקוממיות של שנת תש"ח. כיום, אחרי עשרים שנה, יש הנכנסים להציג אותה כראשית העקירה של המדינה היהודית.

עד למלחמה של שנת תשכ"ז רוח המכבים — רוח של גבורה ליוותה אותנו במאבקינו הצודקים. כיום, עשרים שנה אחרי מלחמת ששת הימים, אומרים, רוח של מצדה החלה להשתלט עלינו. במלים אחרות — רוח של מתאבדים המאפיינת אנשים המנותקים מהמציאות והעולים על הבריקאדה לא כדי לחיות, אלא כדי למות.

הצגת הדברים והאירועים בדרך זו, אף היא חלק בלתי נפרד מאותה מגמה המכוונת להשליט על עם ישראל רוח אימים. כאילו הברירה שניצבה בפניה היא, נסיגה או חלילה התאבדות.

✶

עם ישראל שב לארצו כשפניו לחיים, ליצירה ולבנין — לתקומה ולעצמאות כעם חופשי בארצו שמורשיו עמוקים והם נותנים לו את רוח החיים ואת שמחת היצירה.

חסרי שורשים בלבד נופלים ברוחם. הם אינם מסוגלים לשמוח בחלקם. אין איפוא פלא שקולותיהם — קולות ענות, לא ענות גבורה ולא ענות חלושה, אלא קול ענות הבכיה על התפוררות ואובדן דרך.

ניתן למצוא מכנה משותף בין המסתתרים על ה„כובשים" לבין המתפרקים מערכים יהודיים שורשיים. גם אם פה ושם בארץ-ישראל נמצאים מספר חלושי דעת בקרב בעלי האמונה שאף הם הפכו שותפים לקולות הענות, אין בזה כדי לשנות את פני המציאות המוכיחה שאלה היוצאים חוצץ נגד מדיניות הכיבוש של ישראל מערערים מן היסוד גם את הגורמות המגדירות את זהותו הלאומית של עם ישראל.

הם אינם מסתפקים במלחמתם נגד יישוב יהודה ושומרון ורצועת עזה — הם אף עורכים את הכל לטשטוש זהותו הלאומית של העם היהודי. תפגשו אותם בראש הוצאת מפגינים נגד בני עמם הנודעים כביכול שלא זו בלבד שגוזלים כביכול את האדמות של בני המיעוטים, אלא אף מפלים אותם לרעה כאזרחים. יתירה מזו, הם אף מופיעים כפורצי חומת הזהות היהודית ועושים הכל כדי לבולל בתוך העם היהודי את שאינם בני בריתו של אברהם, יצחק ויעקב.

יום השנה העשרים למלחמת ששת הימים לא נחוג בו עיר דוד חוברה לה יחדיו במדינת ישראל. גם „יום ירושלים" לא צוין כראוי ✶ הסיכומים התקשורתיים הבליטו את המבוכה שפקדה את העם בשנת העשרים למלחמה, במקום להציג את ההישגים של התקופה ✶ ישראל מוצגת כמדינת של „כובשים" לא רק על ידי זרים ואויבים אלא גם על ידי יהודים שהניפו את דגל הנסיגה לעבר „הקו הירוק" ✶ המציגים את היהודים כ„כובשים" לרוב חסרי זיקה הם לעמם ולארץ מולדתם ✶ ירושלים זרה לרוחם; קדושתה מפחידה אותם. הם נושאים עיניהם לעיר של „סטייקיות" — מנותקת מעברה המפואר ✶ הגיע הזמן להרים כשופר את קולנו, כדי להציג את ירושלים בתפארתה ומדינת ישראל בבנינה ✶

לא רק ארץ-ישראל אינה אומרת להם דבר, גם שבתם של ישראל לזרא להם. התרבות היהודית עתיקת היומין אינה תרבותם; החוי חיים יהודי והפולקלור היהודי המלטף את הנפש היהודית הוא יפה להם כמים פנים לפנים — כקוץ בעיניהם.

כל זה לא שייך להם, הנכבות נכר תרבותם; בני נכר — בעלי בריתם, כך שרק השם היהודי עדיין נושאים אותו, ספק אם בגאוות, הוא אשר נשאר לפליטה. אם כי גם ממנו הם רוצים להיפטר. ולא מעטים מהם אף ביקשו להופיע בלבוש של כנענים; או בלבושם של ישראלים — העיקר לא יהודים.

אין זה מקרה שהפורקים מעצמם את עול היהדות, משליכים גם את תעודת הזהות היהודית, כי עבירה גוררת עבירה.

זה סגנונם. והרי הסגנון הוא האדם.

לפנינו חברה חדשה בהתהוותה המנותקת מדמותו ומצלמו של היהודי השורשי — יהודי שציון וירושלים הם חלק בלתי נפרד ממנו הם חקוקים על לוח לבו.

מה מספרם אין אנו יודעים. אין להניח שהם מייצגים רוב בעם. לא נטעה אם נסווג אותם כמיעוט שבמיעוט, אם כי בקולניותם הם מצליחים ליצור את הרושם כאילו היו הדוברים המוסמכים של האומה.

כי התקשורת שלהם היא זו שבכתב וזו שבעל-פה, כולל הרדיו והטלוויזיה.

וכה הצליחו ליצור את הדימוי השלילי של מדינת ישראל ולהציגה כמדינתם של כובשים. וכה הם מצליחים מדי יום ביומו להעלות אל ראש הכותרות סיפורי זוועה שלרוב אינם אלא עלילה על יהודים נדפנים הנושאים אות קין על מצחם.

לא בני קין אנחנו — תרבותנו היא מאהלי שם, ממעמד הר סיני, מדברי נביאי האמת והצדק, מהמשנה והתלמוד; מספרי המוסר ואורח חיים יהודי. אמנם עולם התקשורת אינו מכיר בזה, אך אין להכחיש זאת כעם שנצח ישראל לא ישקר.

✶

הם לא חגגו את שנת העשרים למלחמת ששת הימים. גם ביום השנה העשרים לאיחוד ירושלים — עיר דוד שחוברה לה יחדיו, לא ראינו אותם בין החוגגים.

ירושלים לא עלתה על לבם. גם אלה שטבלו את עטם כדי לרשום משהו מהגיגי ליבם על העיר המאוחדת, לרוב לא הפליגו בשבחה. לא סיפרו על ירושלים ביופיה, על הרוח האלוקית המפעמת בכל פינה ובכל עקנה.

לא ראינו אותם ליד הכותל כותל המקדש. הם לא נשאו עיניהם אל מרום ההרים עליו עמד המקדש, בתפארתו. בסיכומיהם על ירושלים המאוחדת, אחרי עשרים שנות שלטון ישראלי, בלטה שנאה כלפי בני עמם.

הם הדגישו את „היד הקשה" של הכובשים כלפי בני המיעוטים; הם החלו מזעיקים שמים וארץ על הסכנות האורבות, כביכול, לעיר נוכח התגבשותו של רוב דתי העלול להשתלט עליה. „ירושלים בסכנה" — כך הם מציגים את עיר הקודש.

מדוע?

כי יותר ויותר אנשים דתיים עולים להתיישב בה; כי היא מתמלאה בתי כנסיות וישיבות, מרכזי תורה ותרבות יהודית מקורית. זה מפריע להם.

אחד הסופרים שנולד כמעט עם דור התש"ח מנסה להשוות בינה — בין ירושלים — לבין העיר קום שבאיראן, מקום מושבו של האייטוללה חומייני. הוא רואה בה מהרהורי לבו את האייטולות בלבוש יהודי, ואת תלמידי ישיבות ההסדר המשלבים בין לימוד תורה לאמנות המלחמה הוא מאשים שפניהם להשליט את מלכות התורה במדינת היהודים.

ההווי הירושלמי ההולך ומתגבש בעיר ובשכונות הסובבות אותה, הר-נוף, רמות, סלו-סטון, גילה וכו' מטריד את מנוחתו של הסופר.

הוא אינו יחיד. יש לו שותפים לא מעטים בעולם הספרות של ימינו. אף הם חורצים את לשונם נגד ירושלים בקדושתה. פניהם לעיר, כהגדרתו של אחד הסופרים, של „סטייקים" וסטייקיות בולטים בה, עיר של חומר המשתלט על רוחו של האדם.

וזאת משאלת נפשם. כך הם מבקשים לראות את ירושלים עיר הקודש — העיר שמשך אלפי שנים כיוון העם היהודי את תפילותיו אליה והיא סימלה בשבילו את בשורת הגאולה העתידה לבוא.

ומי שירושלים אינה מדברת אל לבו מה פלא שתושבי גוש-עציון, אלון-שבות, קריית-ארבע, קדומים, אלון-מורה, אלפי-מנשה ועוד כמאה יישובים שקמו ביהודה ושומרון מאז מלחמת ששת הימים כבושים בעיניו.

ירושלים באופיה המיוחד קירבה יהודים אל עמם. היא הפיחה בהם רוח של אמונה בשיבת ציון, כשהקוות הדורות היתה והיא עד היום הזה: „לשנה הבאה בירושלים הבנויה".

המתכחשים לירושלים, והשוכחים אותה, נדבקת לשונם לחיכם שלא לומר מלה טובה על העיר הזאת.

הם לא באו לשמוח ביום שמחתה — ביום מלאת עשרים שנה לשחרורה.

תלמידי ישיבות ההסדר — כן באו; תלמידי ישיבות בני-עקיבא והאולפנות בלטו בין החוגגים. הם שרו לירושלים פרקי תפילה הודיה וגם קיימו את דברי הכתוב: סובו ציון והקיפוה.

ירושלים היא בראש שמחתם לא רק ביום השנה לשחרורה מידיהם של הלגיונות הזרים: הם מעלים את ירושלים בראש שמחתם, בראש כל שמחה בכל ימי השנה.

תלמידי בתי-הספר הדתיים במסגרת חמ"ד אף הם ציינו את יום שחרור ירושלים. בשאר בתי-הספר לא דיברו על לב ירושלים ולא נראו בה כל אוהביה.

בכלי התקשורת הוקדש מקום נרחב לסיומו של הרמדאן ולחגא עיד אל פיטר, תוך ציון מי ומי באו לברך את הצמים ואת החוגגים.

וככל שהולך ההתנכרות העצמית הולך וגובר כן הולכת ומעמיקה התהום הפעורה בין יהודים ליהודים, בין אלה שלא הסירו מעצמם את החותם היהודי הלאומי ובין אלה העוקרים שורשים יהודיים כדי לשאת חן בעיני נכרים בל יאשימו אותם חלילה בגזענות או לאומנות.

והתהום שנפערה היא פרי מעלליהם של אנשי התקשורת הכתובה והאלקטרונית ופרי יצירותם של סופרים בני דורנו המעוותים את דמותה ואת צלמה של מדינת היהודים.

✶

בשבועות האחרונים, בפסח ועד עצרת נזדמן לנו לעיין במוספים הספרותיים ובכורספים שכללו רפורטזות ופובליציסטיקה ומצאנו בהם וידויים חוזרים ונשנים על עשרים שנות כיבוש.

קראנו את דבריו של סופר אחד שהלך בחולות הצהובים — אל מחנות הפליטים בדרך מירושלים לחברון כדי לחשוף את סבליהם של הפליטים הערבים. כדרכם של הבריון לפס אף הוא רשם בפנקסו את כל חטאי ישראל כלפי הפליטים. בין היתר סייר בבלטה, באותו מחנה שממנו יוצאים פורעים כדי לפגוע ביהודים. אולם, עליהם הוא לא סיפר. הוא הציג לעין הקורא ילד קטן השונא את חיילי צה"ל, המפוחד מתגובותיהם הואיל והם פוגעים בתושבים. הוא הציג את העוני, את הדחקות, את בתי הספר בהם לומדים ללא תנאים מינימאליים והכל כמובן באשמתם של היהודים.

לשם איזון פנה גם אל יישובי המתנחלים. הוא הציץ ופגע בהם, בהציגו אותם כבילי-מאנטים, ככובשים, כבתאי צרבים.

הנייר סובלני מאוד. הוא קולט את הכל. האם מותר לנו להתייחס בשוויון נפש לתופעות הללו?

שאלה זו צריכה להפסיק אותנו, בל תתפרש שתיקתנו כהודאה.

כל עוד הרוב הדומם בעם שותק הולכת וגוברת השפעתם של אלה המציגים את ישראל כמדינה של כובשים, כמדינה שחוקי ה„אפרטהייד" מושלים בה, כמדינה של גזענים, כמדינתם של אייטולות המשתלטים עליה.

בשנת העשרים למלחמת ששת הימים לא הוצגה ישראל בבנינה ובהישגיה העצומים, גם ירושלים לא הוצגה בהלוא הדרה, לברות שהימים האלה באו להזכיר לנו את מלחמת המגן והישע בה רוחה לישראל ואת איחוד ירושלים כצעד נוסף קדימה לביסוס קוממיות ישראל בארצו.

ביום בו אוחדה העיר והכותל המערבי שוחרר מידי זרים נשמע קול השופר: כיום לאחר עשרים שנה עלינו להרים כשופר את קולנו כדי לספר את הסיפור האמיתי על ירושלים בבניינה ועל המפעלים הגדולים שנעשו מאז ועד עתה ביהודה, שומרון ורצועת עזה על-ידי החלוצים של שנות השמונים — המתנחלים המחזירים עטרה ליושנה.

סיפור זה מן הראוי כי יסופר כדי להחזיר לעם את אמונתו בצדקת דרכו ואת אהבתו לעם ישראל, לארץ ישראל ולתורת ישראל.

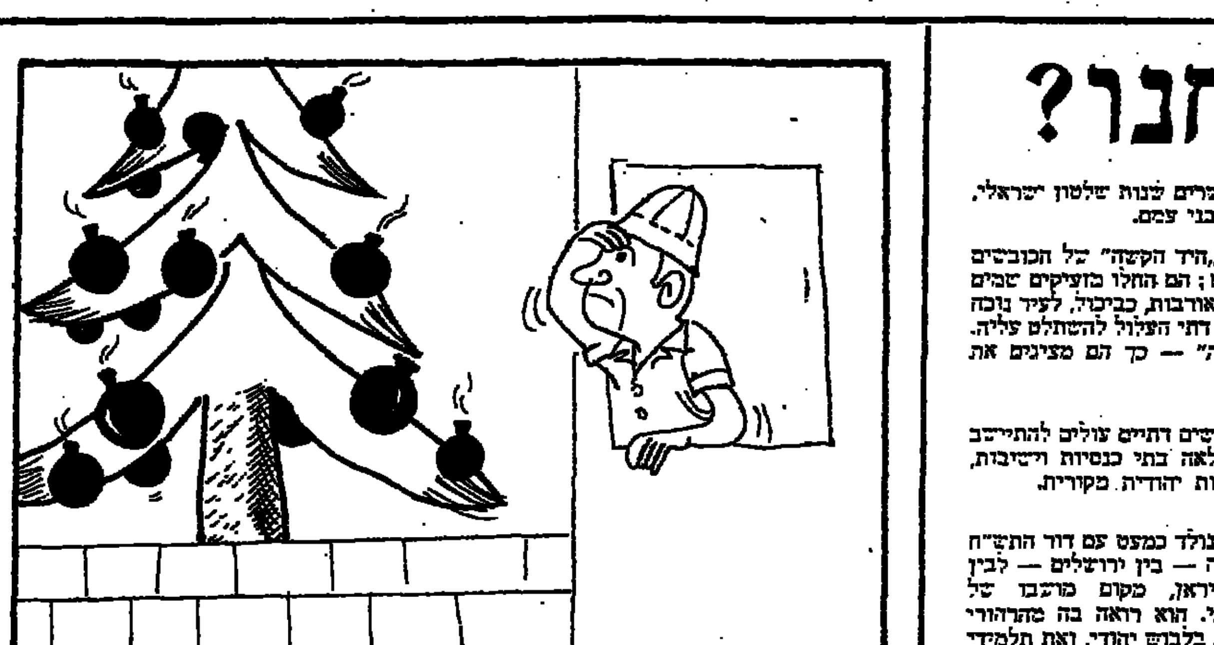

פריחה בלבנון...

חזית דתית – משאלה חסרת סיכוי

מאת שאול שיף

עד כה לא פורסמו שמות משתתפי הפגישה, שנערכה במלון „שרתון-פלזה" בירושלים, לפני מספר שבועות ונטלו בה חלק ראשי ישיבות ורבנים, שדנו בבחינת האפשרות להקמת רשימה דתית מאוחדת בבחירות הבאות לכנסת, שתבוא במקום המפלגות הדתיות הקיימות.

מדובר בהקמת מעין חזית של ההשקפות היהודיות במחנה הדתי, תוך מתן דגש לגדולי הדת, והתעלמות מסוגי השוליים בכל אחת מהמפלגות הדתיות.

משתתפי הפגישה נחשפו באקראי, שלא ברצונם והם הצליחו לסחוט הבטחה שדבר לא ייכתב ולא יודלף. ל„הצפה" שפירסם את דבר הפגישה, הוסבר כי חיסיון שמות המשתתפים בפגישה בא להגן על הישיבות שעלולות היו להיפגע בידי הממסד הדתי, ומה גם שהרעיון עדיין בחיתוליו.

פעם אחת בלבד בתולדות המדינה היהדות הדתית הופיעה בבחירות לכנסת במסגרת חזית דתית מאוחדת ✶ מאז הבחירות לכנסת הראשונה נעשו ניסיונות בלתי פוסקים להקים חזית דתית, אך אלה נכשלו עוד בטרם הוצגו ברבים ✶ כיום שוב נתחדשו היוזמות, אי שם בחדרי חדרים, אולם הכל מודים שזוהי תפילת שווא. הציבור הדתי במדינת ישראל אינו מסוגל להתאחד תחת דגל אחד בשל הניגודים המאפיינים אותו כמעט בכל תחומי החיים, החל משירות צבאי, דרך ההכשרים וכלה ביחסם למדינת ישראל ✶

בעתוני סוף השבוע נעשה ניסיון „להקים" רשימה כזאת לכנסת תוך נקיבת שמות של מועמדים פוטנציאליים וככל שיתקרב מועד הבחירות לכנסת נהיה ודאי עדי קריאה ושמיעה על הזיהות בין אישים ומפלגות בציבור הדתי.

מי מאחורי היוזמה?

היגיון מנחה לומר, כי חב"ד עומדת מאחורי היוזמה של יצירת מערך בין כל המפלגות הדתיות או משהו בדומה לזה. שכן, זה שנים רבות קורא האדמו"ר מלובביץ' להקמת חזית דתית, כדי להגביר באמצעותה את האחדות במחנה הדתי, מול כל הניסיונות להתנכל לצרכים הדתיים של הציבור המדינה. דובר חב"ד מכחיש כל קשר לפגישה בירושלים או למעורבות כלשהי בעניין הקמתה של חזית דתית. אך מאשר כי זהותם של כמה מן המשתתפים בה ידועה לו. בטאון חב"ד בישראל „כפר חב"ד" מנצל כל הזדמנות כדי להוסיף להקמת חזית דתית, והנציג הבלתי רשמי של חב"ד בכנסת ח"כ אברהם ורדיגר היה ודאי נותן את ידו ומכרזו כדי שהמפלגות הדתיות „ירוצו" במסגרת משותפת לכנסת.

היוזמה תיכשל מראש

אם ירשה להתנבא, הרי שניתן כבר עתה לקבוע, כי כל ניסיון להקים חזית דתית, סופו להיכשל, וקשה גם להעלות על הדעת שאישים בעלי מעמד ויוקרה בציבור הדתי, מעולם הרבנות או מעולם הישיבות, יסכימו ששמם ייכלל ברשימת „חזית" לכנסת. זאת, מאחר שידוע להם כי „טובים" הסיכויים ששמם ייכתב „בקול קורא" האוסר להצביע בעדם ועל הכרוז הזה יחתמו אישים תורניים ידועים. מי שסגר את הקיוסקים למכירת עתונים בבני-ברק, הוא יסגור את הרשימה הזו אם תקום, ומנסחי כתבי הפלסתר בשם התורה והשולחן ערוך יעשו גם הם את מלאכתם באמונה.

גם החשש מפני כשלון אפשרי בקלפי, גם ללא התנגדות „גדולי התורה" מרתיע רבים וטובים לנסות ולהתמודד על קולו של הבוחר הדתי. חוגים שפרשו מן המפד"ל והקימו רשימה עצמאית, למדו על בשרם כי אין זו מן המשימות הקלות לשנות את מגמות ההצבעה של הבוחר הדתי ולא רק הבוחר הדתי.

עזר ויצמן הלם ונכשל וכמוהו גם אריאל שרון, למי שעוד זוכר את השם „שלומציון", וכל לנו גדול כמשה דיין שסקרי דעת הקהל „האכילוהו" נצחונות והסוף הרי ידוע.

הדיבורים והדיונים על הקמת רשימה דתית „לא של פוליטיקאים" מנסרת בחלל כבר זמן רב, כאורך התקופה של חוסר שביעות רצון מדרך תפקודן של רוב המפלגות הדתיות ורוב מנהיגיהן. את המבחן היחידי הפנוי תפסה ש"ס, שהתמודדה על קולו של המצביע הדתי החרדי על רקע חרדי, תוך ניצול העימות החריף שבין הפלג הליטאי לבין הפלג החסידי. ש"ס נהנתה מגיבוי של „הסטייפלר" זצ"ל ויבדל"א הגרא"מ שך והגר"ע יוסף.

קשה לראות היום איזושהי אישיות רבנית, שיש מאחוריה ציבור נאמן וצייתן, שתתמוך בגלוי בהקמתה של רשימה דתית חדשה מול אלו הקיימות.

מה שהיה הוא קיים. הגרא"מ שך ובני-ברק הליטאית עמו, התנגד בתוקף לכל רשימה שתכלול איש פא"י או אישיות המזוהה עם פא"י. שלא לדבר כבר על שילוב של חרדים עם ציונים מבית מדרשה של התנועה הדתית-לאומית.

בציבור הדתי לאומי אין כל נטייה ללכת בכיוון של הקמת מערך עם חוגים חרדים. נושאים כמו „שרות לאומי" של בנות ושירות בצה"ל של תלמידי ישיבות, הוא קו אדום מבחינתה של רוב הנהגת המפד"ל. לא חסרים נושאים נוספים שיביאו לאל כל ניסיון להידברות בין המפד"ל לבין חוגים בציבור החרדי. לעומת זאת, מצ"ד שהשתלבה במפד"ל מעוניינת לצרף את ח"כ אברהם ורדיגר לרשימה לכנסת. ראשי מצ"ד אומרים כי התקופה הבחירות המשותף במסגרת „מורשה" הוכיחה, כי ניתן לפעול ביחד וכי המשותף עולה לאין ערוך על המפריד. דומה, כי רוב מרכיבי המפד"ל מחייבים הידברות עם פא"י, אלא שאין הקונץ מצביע את הארי ושאלת המיקום של איש פא"י ברשימה לכנסת היא הבעייה בה"א הידיעה.

במחנה הדתי-חרדי טוענים, כי גם אם יעלו את אחוז החסימה באופן משמעותי, לא ניתן יהיה לנהל מו"מ על הקמת חזית דתית. במקרה כזה תימצא הנוסחה שתגבר על פני חילוקי הדעות בין ש"ס לבין „האגודה" לבין כמה „חצרות" אדמו"רים המסתייגות מדרך תפקודה של „אגודת-ישראל".

ההצעה ל„חזית לאומית"

מול רעיון החזית הדתית מוצגת היום חזית לאומית. ח"כ גרשון שפט („התחייה") מנסה לשכנע אישים מן המפד"ל ומן הליכוד, כי העת בשלה להקים חזית לאומית כדי להבטיח את שלמות הארץ. רוב הנהגת המפד"ל סבור, כי למפד"ל שליחות יהודית, לשמש גשר בין שני הגושים הגדולים, בין הימין לבין השמאל ובין הציבור הדתי לזה שאינו דתי, ומכאן שאל לה להיטמע בגוש זה או אחר. אף שרעיון שלמות הארץ הוא מדגליה הבולטים של המפד"ל. טוענים ראשי המפד"ל, כי השתלבותה בגוש ימני, יזין ויאיץ עימותים בין שני הגושים הגדולים ומלחמת אחים עלולה ח"ו לפרוץ ברגע של רתיחה. אין ספק שנושא „החזית הלאומית" יחזור ויעלה על הפרק, אם המערך יתמיד בתביעתו לכנס הוועידה הבינלאומית, ועתיד יהודה ושומרון יעלה על שולחן הדיונים.

מצדדי „החזית הלאומית" מסבירים, כי אין מדובר בחתונה קתולית, וכי מיד לאחר שתחלוף הסכנה הנשקפת לשלמות הארץ תוכל המפד"ל לשוב לביתה. הנטייה כרגע במפד"ל היא לדחות הצעה זו ולהדגיש את נקודת הייחוד של התנועה הדתית לאומית.

בולמוס הצריכה

מאת יצחק דויטש

דו"ח בנק ישראל שפורסם בראשית השבוע מציג תמונת מצב של בולמוס צריכה גדולה, אשר כמותה לא ידענו זה מספר שנים. זאת מבלי שלצריכה יהיה כיסוי בתפוקה הלאומית. מימון היבוא העודף בא מסיוע חוץ ומהגדלת החוב הלאומי.

הצריכה הפרטית לנפש גדלה בשנת 1986 בכ-12 אחוז, כאשר בפריטים מסויימים של הצריכה הגידול רב יותר: במוצרים בני קיימא היה גידול של 46 אחוז, בנסיעות לחו"ל ב-28 אחוז, ואף בצריכת מזון, משקאות וטבק ב-7 אחוזים. לשם מימון הצריכה הגדולה השתמש הישראלי המצוי לא רק בתוספת השכר שממנה נהנה, אלא אף הקטין את שיעור חסכונותיו.

מה מניע את הצריכה

לא קיים מידע מדויק על הגורמים לגידול הרב בצריכה. בדו"ח בנק ישראל מופיעות הערכות שונות ויש גם ניתוחים שונים אחרים.

גידול ההכנסה הפנויה משכר היא בוודאי גורם מרכזי בצריכה המוגברת. בהכנסות שלא מהשכר היתה ירידה. נראה שהנטייה לצרוך יותר מהכנסה שמקורה בשכר גדולה יותר, כיוון שהתקציב המשפחתי בנוי על ניצול הכנסה זו לצריכה, תוך הקצאת אחוז מסוים לחיסכון או לתשלומי חובות. בשנה שעברה היה גידול של 16 אחוז ב„תשלומי העברה", הניתנים לבעלי הכנסה נמוכה, וכספים אלה פונים לצריכה. ככל הנראה יש השפעה על הצריכה למבצעי האשראי השונים המהווים פיתוי לקניות. ההשפעה מתבטאת בעיקר ברכישת בני-קיימא בתשלומים.

הכלכלנים במחלקת המחקר של בנק ישראל מצביעים בייחוד על הירידה בחיסכון. בשנים האחרונות קיימת מגמה של ירידה, בנטייה, לחסוך. מדוע? דו"ח בנק ישראל מבטא הרהורים אפיקורסים בנדון: גורם אחד קשור בגדלו הניכר של החוב הפנימי. ייתכן שהדבר עורר בציבור ספקות לגבי יכולתה או נכונותה של הממשלה לפרוע את החוב הפנימי. אפשר שהספקות אלו, על רקע הגזילות ההיסטוריות של החוב, גרמו לשינויים בהרגלי הצריכה של הציבור ולמגמת ירידה בשיעור החיסכון הפרטי. ייתכן גם שהציבור צופה קשיים בפדיון של מניות ההסדר והדבר מגביר החששות אלו ומחריף את ירידתו של שיעור החיסכון הפרטי.

ייתכן שעל התנהגות הציבור משפיעים גורמים נוספים. העושר הבסיסי של הציבור גדל בשנים האחרונות. כיום יש בידי הציבור נכסים פיננסיים בסכום של כ-85 מיליארד ש"ח שהם גלויים וידועים, ולרוב הכסף הזה יש נזילות או אפשרות מימוש נוחה. עושר כזה מכתיב התנהגות מסויימת. מגזרים שונים היו גם רווחים מיוחדים אשר הגבירו את תחושת העושר, ואילו גם את תחושת „הכסף הקל". כך יש לראות את ההכנסה מריבית גדולה ששולמה לבעלי פקדונות שקלים לאחר הפעלת התכנית הכלכלית ביולי 1985, מתוך מגמה למנוע „שטפון מוניטרי". בנק ישראל שילם אז כ-270 מיליון דולאר לבנקים בעבור עודפי נזילות שלהם שהופקדו אצלו, ואשר מקורם בכספי הציבור. היתה אז הלמאות גדולה בכך שהאוצר ובנק ישראל סגרו את פת"ח-צמ"ש, וכך גרמו להוצאת הדולארים והעברתם לשקלים, במקום פקדון שאין עליו ריבית ובשער החליפין שיב היפנו את הכספים לפקדונות נושאי ריבית גבוהה.

להגברת הצריכה תרמה ללא ספק יציאת הדולארים השחורים או הכבדים מה שקרוי „פת"ח-בלטה", וזאת על רקע הירידה בשער הדולאר והיציבות בשער השקל.

אלה הן כנראה הסיבות העיקריות לגידול הרב בצריכה.

✶ דו"ח בנק ישראל שפורסם השבוע מצביע על עליה ניכרת בצריכה ✶ בולמוס הצריכה עלול לפגוע במאמצים להבראת המשק וכלכלת המדינה ✶ כיצד ניתן להתגבר על תופעה חדשה-ישנה זו המאפיינת את החברה הישראלית ✶

נזק ברור

גידול צריכה שאיננו מלווה בגידול מקביל בתוצר הלאומי ובפריון פוגע פגיעה קשה במשק. ואכן עודף היבוא על היצוא של סחורות ושירותים הסתכם בשנת 1986 ב-2.8 מיליארד דולאר ב-700 מיליון דולאר יותר מאשר שנה שלפני כן. הקטנת החיסכון והפניית הכסף לצריכה פוגעים בסיכויים להביא לחידוש צמיחה ממקורות החיסכון הפנימי. צריכה המתבססת על הגדלת היבוא, בלי שיש יצוא גדול יותר המקוזז את השפעת היבוא, גורמת להגדלת הגירעון, ובמילא מאותתת לשינויים בשער החליפין, אשר במוקדם או במאוחר אי-אפשר יהיה לחמוק מהם. התוצאה הנוספת היא כמובן הגדלת האינפלציה.

הריסון הכרחי

בראיון ל„הצפה" בערב חג השבועות הסביר שר האוצר, משה נסים, את הנימוקים מדוע אין בכוונתו להפעיל גזירות כלכליות לשם ריסון היבוא. ואכן, נימוקים אלה הם כבדי משקל: שמירת היציבות במשק ומניעת חידוש סיחרור אינפלציוני. אלא שאם הצריכה והיבוא יוסיפו להתפרע זמן רב, אי-אפשר יהיה לעמוד במצב זה. הנכון הוא, שאין לפעול על התוצאה אלא על התנהגות הציבור באמצעים שעומדים לרשותו. במלים אחרות: מניעת גידול השכר וההכנסה הפנויה; עידוד החסכונות ושכנוע הציבור שאין מקום לחששות ולבריחה מהכסף; מניעת „סוכריות" היוצרות תחושה של כסף קל — כל אלה יכולים להשפיע לריסון הצריכה ולמניעת גידול היבוא בתנאי שזה יספיק.

חיים הרצוג

לירושלים מזמור

עשרים שנה לאחודה של ירושלים. הזכרונות נישאים אל העבר, אל שלושת אלפי שנותיה של „קרית חנה דוד", אל הגיסות, הלאומים והדתות אשר חנו בה מאז וכל אחד מהם הותיר בה את עקבותיו. עיר התהיות והתפילות, עיר הכיסופים והחלומות. עיר מסעירה ומשלהבת, הוויה ופיוטית עד שכמעט איננה מציאותית, כאילו היא רק „ירושלים למעלה", ואין לגעת בה אלא בשיר המעלות.

אבל אנחנו, בני הדורות האלה, זכינו — או גזור עלינו — לגעת בירושלים של מטה. ללחום על סלעיה ואבניה, לעמוד במצוד תש"ח, לשוח בנפול הרובע היהודי, לכאוב בנפול רעים לנשק ולראות את ירושלים חצויה ומגודרת לאורך „הקו העירוני", קו של מתרסים וחיל, של דוקרנים ועמדות־ירי, של חומה עוינת ומאיימת ומעבר לה — דביר קדשנו.

במשך תשע־עשרה שנים היתה לנו ירושלים עיר קטנה ומסוגרת, עיר שצריחיה ומגדליה וכיפותיה מן העבר האחר בותרו משאת־נפש מסתורית בלתי מושגת, קרובים כל כך — „הושט היד וגע בם" — ועם זה רחוקים כרחוק השלום, או כרחוק המשיח, לפי אמונת המתפלל.

והנה, בבת אחת, לפני עשרים שנה, בסערת קרבות של יומיים, עמדנו הלומים לפני מציאות נוראה. לא ידענו את נפשנו מעוצמת המאורעות.

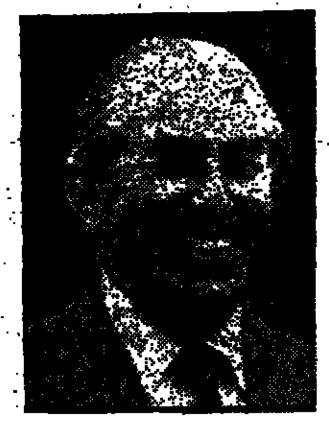

תחושה מעורבת התעלות ופחד גדול, עם יגון השכול, אשר חברו יחדיו באותה תמונה בלתי נשכחת של דמעות הצנחנים ליד הכותל המערבי ותרועת השופר. אבל האופוריה לא ארכה זמן רב. עד מהרה מצאנו עצמנו שוב בירושלים של מטה, מתמודדים עם ירושלים אחרת, עם אתגרים שלא ידענו לפנים, שלא היינו מוכנים לקראתם.

שיבתה של ירושלים לחיק עם ישראל, כבירתה הנצחית של מדינת ישראל, עשתה צדק הסטורי בעלה הן לעיר והן לעם היהודי. מכל העמים שקדשו את ירושלים וכבשוה, מכל מסעי הצלב והר סהר שעלו על העיר — לא היה לה באמן הולם, אוהב ומסור כישראל. כל גוביה השליטים חיללו את קדושתה בקנאותם ולא הניחוה להיות את אשר איוותה ואת אשר נטבע בשמה: עיר השלום. ירושלים כאילו הופקרה במשך אלפים שנה בידי כל עם ועם — רומאים וביזנטים, פרסים וערבים, צלבנים וסלג'וקים, עותמאנים ובריטים וירדנים — עד ששבה לשלטון ישראל, כאילו חיזור הקב"ה כבמתן תורה אחר אומות העולם למצוא מי מהן ראויה להחזיק בירושלים, ולא מצא לה בסופו של דבר אומה ראויה יותר לכך מישראל. אם נשפוט את ירושלים לפי מה שהתרחש בה בעשרים השנים האחרונות — יהא מאזנה חיובי ועתיר הישגים. אמנם, לא חסרו התפרצויות והתגושויות, מקומיות, מתוך גאוה, קיטוב, הפגנות — אך מערכת האיזונים השברירית והעדינה נשמרה, המסגרת לא התפרקה. מוקדי חיכוך וסכסוך פוטנציאליים שרירים וקיימים בירושלים — על רקע לאומי, דתי, פוליטי או חברתי. סגירותן של קהילות ואוכלוסיות שלמות בעיר, העשויה מעגלים־מעגלים, מעגל משיק למעגל אך נבדל ממנו — כל אלה הם נתוני יסוד כמעט בלתי משתנים. ואף על פי כן — מעולם לא היתה ירושלים פתוחה כל כך, תוססת כל כך, משגשגת, פורחת ונבנית כפי שהיא כעת. מעולם בתולדותיה לא היה בה חופש הפולחן הדתי לכל מאמין ולכל אוכלוסיה דתית כה שלם ומלא כפי שמתקיים בה כהיום.

זכתה ירושלים, ובוודאי היתה זו יד ההשגחה שזימנה לה בשנים המכריעות הללו איש מנהיג אשר השכיל להוליך אותה בדרך הביניים, בשביל הזהב שבין פיתוחה ובנינה של העיר כבירתה של ישראל וכמוקד החיים הממלכתיים במלוא מובן המילה — ובין נאמנות ליומרה הפלורליסטית, הרבגונית, המחייב התחשבות ורגישות כלפי כל מגזר דתי, לאומי או חברתי בקרבה. רישומן של השנים האלה שבהן החזיקו בהגה ידיו של האיש הנכון במקום הנכון, בזמן הנכון, איננו רק במה שהושג, אלא אף בקביעת דרכה של ירושלים לעתיד ובהצעדתה על נתיב הזוהר להגשמת יעודה כעיר השלום.

הנביא ישעיה אומר: „לכן כה אמר ה' אלוקים הנני יסד בציון אבן, אבן בחן, פינת יקרת". אכן, ירושלים היא בידינו אבן־בוחן, כלפי עצמנו, כלפי מקומנו כחברה יהודית נאורה החותרת להיות לאור גויים. עולם שלם מסביבנו חורק שיניים ואינו מוכן לקבל את ריבונותנו הלאומית על ירושלים כעובדה מדינית לגיטימית. זוהי עמדה צביעות וצבועה, המתעלמת מן המציאות ועוצמת את עיניה מראות את התמורה המפליגה שהתרחשה בעיר הזאת עקב שלטון ישראל. מעיר דלה ונידחת, שקדושיה חוללו ודוכאו, היתה ירושלים למטרופולין גדול, בירה עשירה ופורחת, מוקד בינלאומי, מופת לחרות דתית ולחופש המצפון.

אני משוכנע כי ההסטוריה עתידה לשפוט את השנים הללו מאז שבה ירושלים לחיק ישראל במידה רבה של הערכה. ירושלים — כמות שהיא — בהרכבה הלאומי, הדתי והעדתי המגוון והמסועף, יכולה להיות הכל: מחבית חומר נפץ שפתיל רועם נדלק בה, ועד לאוטופיה אנושית של קיום בשלום ובאחוה. המציאות בה עשויה להטלטל בין שני הקצוות הללו. את פוטנציאל הנפץ חייבים לנטרל יום יום ושעה שעה ע"י ניהול חכם ורגיש של העיר, ומאידך חייבת להדריכנו השאיפה אל האידיאל של המופת האנושי, הטמון במהותה של ירושלים — בהרכב אוכלוסייתה ובמרקמה הנשגב שהיא מסמלת כעיר השלום.

בעשותנו את ירושלים המאוחדת לבירתה של מדינת ישראל — לא רק נענינו לצו הדורות היהודי להשיב את ירושלים לחיק האומה, אלא אף נטלנו על עצמנו את האחריות לעצוב דמותה ברוח החזון האוניברסלי של נביאי ישראל. לא כעיר מסוגרת, חשוכה וקנאית, כפי שהיתה בעבר, אלא כעיר פתוחה שהכל נוהרים אליה, עיר פרזות. עיר שאודותיה יאמר בה יהודי במשמע „שעושה הכל חברים זה לזה", במאמר חז"ל. עיר שהיא ראויה לכיסופים ולתפילות ישראל בכל הדורות, לקרבנות לחומיה מימי קדם — בית ראשון ובית שני — ועד חיילי צה"ל ובוני הבית השלישי. עיר ראויה לשבועה „אם אשכחך", וקוראת לכל פזורי ישראל „לשנה הבאה — בירושלים".

(מדברי נשיא המדינה חיים הרצוג בעצרת ממלכתית לציון עשרים שנה לאיחוד ירושלים).

20 שנה לאחר מלחמת ששת הימים

המאזן: הפלוס והמינוס

מאת ב. גולן

שיחה עם ד"ר זרח ורהפטיג

על ירושלים — אין ויכוח. זה רווח נקי. הישג נטו. איך אמר לי אחד ממשחרריה: אילו לא באה כל המלחמה הזו אלא בשביל איחוד ירושלים — דיינו. אבל סביב כל היתר — סוערות הרוחות. עשרים שנה למלחמת ששת הימים, חשבון הנפש, האופוריה של ההתחלה — מול הדפרסיה של מה שבא אחר כך. ארץ ישראל הגדולה מול ההומרנות הגדולה. איך שתרצה — תוכל לעשות את המאזן שלך. ועתוני סוף השבוע שעבר אכן היו מלאים מאזנים שנכתבו בשרירות לב, אולי לא שרירות לב — אלא משקפיים צבועות בשחור, בוורוד, בירוק — תלוי בהשקפת העולם של כותביהם. גם ביום שישי הזה — נמשכת המלאכה.

העתונים מלאים באשמנו, גזלנו, הבאה על חטא היא מומחיות יהודית. מדברים על נטישת ערכי העבודה ובניין הארץ. את הארץ בונים ערבים; מישייע מדברים על תלות מסוכנת בכלכלה האמריקנית, הניהן של המפונק, חיים עם ג'קוזי באמבטיה, וידאו בסלון, מזגן בחדר השינה — שהתליש הישראלי. אינו יכול לממן אפילו בינגל הארבעים לששת הימים. או מהיכן הכסף? מה ג'לוי. ועוד סם. מרזב „סמוך על הדוד". איננו סומכים על עצמנו. ואם מעבר לאוקיינוס קרן השפע — למה לא לנסוע אל המקום שצמוד התרגום בפועל: ירידה.

ועוד ברשימת הפירות הבאושים של מלחמת ששת הימים — אבדן הקונצנזוס. הוויכוח סביב עתיד יש"ע — כירסם בנו עוד לפני מלחמת 73' והחריף לאחריה.

ומה עוד יש בחולות ספיקים נוספים כמו השחתה מוסרית של כובש שצריך לשלוט במאות אלפי נשלטים והצער כוויות הנפש לקלוט אלפי עולים חדשים, מבריה"ם — שמקווים כי בכל זאת יגיעו והמרנות כבר אמרתי? מה שחסר לי במאזנים האינטלקטואליים הללו הוא ה„חצי השני", וכי יש מטבע ללא שני צדדים?

לא במפתיע — את המאזן במאזנים סיפק לי ד"ר זרח ורהפטיג, היה שר בממשלה וחבר בוועדת החוץ והבטחון — בימי מלחמת 6 הימים ובימים שבאו לאחריה.

יותר מאשר אותה הוא יכול להגיד היום: אמרתי לכם! אבל הסיפוק שיש לו מראיית הנולד — הוא סיפוק עצוב.

אדם זהיר, מתוך שהמנחמתו של חכמי הולכים לפניו — עד היום באים אליו לקבל עצה מפניו. הצעירים באים. מתנחלים גוש אמונים, וגם אחרים. לא הוגן למנות את שנות הדיון ולהתפעל מתוריעותו. מה התפעלות? וכי לא ידענו מאז ומעולם שבם שיבה תלן חוכמה.

כל העולם כולו, אפילו הערבים עצמם — מכירים בכך שעם ישראל חזר אל שריד מקדשו כדי להישאר לצמית. מעט בידי החושבים שאנחנו מדבקים לאבנים ולעפר, כאילו מדובר במשהו חומרי. שחרור הכותל עורר זעזוע רוחני, התעוררות דתית. מליונים הגיעו אל הכותל מאז שחרור. הם לא באים לראות אבנים. הם באים מתוך נוסטלגיה על אמונת אבותיהם, מתוך רגישה לאומית או רוחנית מתוך אמונה צזה. כל דבר יכול להתייבש, הרוח הלאומית במדינת ישראל בשנה ה־19 לקיומה, שנת 67', עמדה בסכנת התייבשות. ולפתע — לב חדש נתן לנו הבורא ורוח חדשה. שוב דיבור על עברנו המפואר מלפני אלפיים שנה. שוב התרענן המעיין הרוחני. בעיני — ההישג הזה היווה גם תרומה חינוכית חשובה. זריקת מרץ חדשה לחינוך הדור הבא.

עשרים שנה חלפו מאז מלחמת ששת הימים ✶ במבט לאחור: האם תרמה מלחמה זו לביצור בטחון ישראל, או הביאה עמה להחלשת מעמדה של ישראל בשתי החזיתות: החזית הפנימית והחזית החיצונית — הבינלאומית? האם היתה זאת מלחמת המגן והישע, או שמא הפכה את ישראל לחסרת ישע וכושר הכרעה בכל הקשור בשלום בין ישראל לארצות ערב? ד"ר זרח ורהפטיג, מי שהיה בימים ההם שר בממשלה שהכריעה בעד היציאה למלחמה ושותף פעיל לדיוניה לאחר המלחמה, משוחח על הפלוס והמינוס שלאחר מלחמת ששת הימים ✶ למאמר של נעמי

צריך לצאת מזה...

רק בעילם הכתב במנצחן של הפרסומות והצמורה הבחירות מחורים אחרי העצירים: אצלנו נאמר: עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו, ברעננות שבזו סוקר ד"ר ורהפטיג את תמונת המצב הישראלית. גם לעכשיו, מאבחן דיכאון, אי־שביעות רצון עצמית, חשש מפני העתיד הפוליטי ומעיר: צריך לצאת מזה. הנה סימנו את ארבעים שנות הגלות במדבר, וכמו שאמר יוצאי מצרים, אחרי ארבעים שנה הם מגנה גדול גם לנו מורה לבוא איזה שינוי; כאילו אמר: רק חזק ואמץ. החשיבה — מבטה היא דיאלקטית, ומיד בונכם של דברי החכמה — גם דברי תוכחה:

„כמה שבועות אחרי מלחמת ששת הימים, צוטט באזני — מכר, פרופסור, את הפתגם הלטיני שבתרגומו לעברית אומר — ניצחון אינו ניצחון כל עוד המנוצח איננו מכיר בנצחונו של המנצח. מיומה הראשון של המלחמה, אני זוכר, בתחושה זו. היא לא נטשה אותי גם היום. אלא מה גם לניצחון בנוכר יש ערך. גם לניצחון חלקי יש הישגים. ולמלחמת ששת הימים היו גם הישגי קבע.

איזה הישגים?

ד"ר ורהפטיג: שולף מיד דף נייר כתוב בצפיפות ואני שמחה, כנרגיעין. למנות עליו תשעה סעיפים.

חסר רק העשירי למנין, ועליו אדבר אחר כך.

הנה ההישגים:

א) שחרור הכותל המערבי

זו עובדה ששום דבר לא ישנה אותה עוד.

ב) איחוד ירושלים

אפילו שונאינו המשבעים מתשמים פתרונות שונים לעתיד העיר שאינם כוללים את חלוקתה מחדש. העיר נשארת אחת. ועוד. התברכה בשני העשורים האחרונים בברכת ופרצת ימה וקדמה. שכונות, שיכונים וערים סביב לה. זהו הישג של קבע, וכלול בו גם שיקום הרובע היהודי. לא בקלות הגענו לכך. הייתי אז שר הדתות והקדשתי הרבה מאמצים כדי לפדות כל בית וכל דירה מידי הדיירים הערבים כדי שנוכל לשקם ולהחזירו לידינו. מעניין — במגעים עם ערביי הרובע איש מהם לא פקפק בזכותם של היהודים לחזור אל המקום שבו גרו קודם. בנקודה הזו — היתה הבנה כלאה בין שני הצדדים כהרגע הראשון; אם היה ויכוח — הוא נגע לגובה דמי הפיצוי או לדיור החלופי. בגלל הצלחה זו — אני מצטער היום על כך שלא לחמתי באותם כוחות כדי לשמור על שכונת ימין־משה ועל שכונת ממילא. את הרס החומות, רעיון ואבזאלי — מנעתי, אבל את העיקרון של הסמכת ישוב יהודי צפוף עד לחומות עצמן לא הצלחתי להשיג.

הבל.

למה פינו את תושבי ימין־משה שסבלו כל כך הרבה שנים מן הגבול הדבק במקום ולא עזבו אותו מה השגנו בהפקעה השכונה לצרכי אמנים ונכירים שבחלקם בכלל אינם גרים בה רוב השנה ובתיהם סגורים?

גם הר כת ממילא היא שגיאה. במקום חיים תוססים עם ילדים ומשפחות — הולכים לבנות בתי משרדים שיהיו שוממים בלילות ובשבתות. פוליטית — זה ההיפך מחוכמה. בתים יהודים צמוד לחומה — הם ערבון לעתיד לבוא ואת זה לא רצו להבין. לפחות הצלחתי את ההלואות שגם אותם רצו לסלק בתנופת השיקום...

אבל „חזור להישגי הקבע.

ג) השלום עם מצרים

ללא מלחמת ששת הימים מצרים היתה מסרבת במשך דורות לחתום על הסכם. הסכם קמפ דייויד הוא דוגמה להכרת הבוצרה בהישג המצבה כמפתגם הלטיני ההוא. הודות לו, לאט לאט קולטת הדעת העם המצרי ותודעת העולם כולו — שלצד ישראל אפשר לחיות גם בלי מלחמה.

ד) החלטת האו"ם 242

נוטים לשכוח שעד 67' איש לא הכיר אפילו בקו הירוק. מאז 67' — יש לנו לפחות נקודת מוצא. אלה אינם גבולות החנק של 47' ואפילו לא של 48'. השגנו משהו.

ד"ר ורהפטיג, שאלתי, הרי אש"ף אינו מכיר ב־242?

ורהפטיג: מצרים וירדן מכירות בהחלטה ואפילו אש"ף אינו מעין לדחותה לגמרי אלא רוצה תוספת סעיף עם המלים: הזכויות הלגיטימיות של הפלשתינאים.

ה) ויתור על החזרת הפליטים

מאז מלחמת ששת הימים הדיבורים על החזרה לרמלה או לוד הם בגדר משחק פוליטי. העולם כולו מבין זאת. ומי שמתעקש על החזרה — גם הוא מבין שהחזרים לחלק שלהם, כלומר לחלק שיהיה בידי הפלשתינאים ולא בידי ישראל.

בשלב הזה אולי מתקוממים אלה מקוראי שאינם מאמינים כי אפשר להגיע להסכמי קבע עם הפלשתינאים. ד"ר ורהפטיג אינו נמנה עליהם. אדרבא — הוא „מצטער" שלא הבינו לפני ההשקעה האדירה בשדות התעופה בסיני — שאפשר לעשות הסכם שלום עם המצרים. כחבר ועדת חוץ ובטחון ניסה שוב ושוב להפציר בחבריו שיבנו את שדות התעופה (השקעה של מאות מיליוני דולרים) לא בסיני עצמה אלא לידה, על הגבול. משה דיין ז"ל התעקש: הוא קשר למרחבי סיני. בינתיים נאלץ ד"ר ורהפטיג לנסוע לארה"ב לזמן מה ובשובו נדהם לגלות שכינסו בלעדיו את ועדת חוץ וביטחון ואישרו את שדה התעופה הראשון בסיני אפילו בשנה שבה התקיים המגע עם סאדאת, דרש מוטה גור להמשיך ולשפץ את שדות התעופה בהשקעה אדירה. „צעקתי והסברתי שחבל, שזה ירד לטמיון — ולא שמעו לי... לבסוף העברנו את השדות המשוכללים והיקרים הללו לידי המצרים..."

את מוסר ההשכל — אשאיר לכם. להאמין באפשרות של הסכם עם כל גורם...

ו) פתח לעליית מבריה"מ

מלחמת ששת הימים זקפה את קומתה של יהדות בריה"מ. לפתע, בעקבותיה, העיזו יהודים לצעוק, להפגין, לעשות מעשים של ייעשו ועובדה שהצליחו. נכון — הצלחה חלקית. הצלחה קטנה. אבל מאה אלף ועוד כמה עשרות אלפים של עולים — באו לישראל. ואולי הרוסים עצמם פתחה מלחמה זו אפיק למשהו שאין להסום את שיבת היהודים למולדתם.

ז) החזרה בתשובה

לא שהתחולל מהפך שלם בעם. ולא שאני מתפעל כל כך מהבהמה שחזרה בתשובה. שחקן נשאר כנראה תמיד שחקן גם כשהוא בעל תשובה. התשובה היא תהליך אינטימי בין אדם לקונו, צריך יותר הצנע לכת ויותר ענוה, אבל אין להתכחש כי העובדה שלפני 67' לא היתה תנועת שיבה ואוריה — והיא גדולה וקיימת עד היום.

ח) הפסקת הירידה בילודה

המצב קשה גם עכשיו. הפלות, צמצום ילודה. נכון. אלא שלפני 6 הימים היתה ירידה תלולה בדימוגרפיה של החברה הישראלית הנגבן למאזן שלילי. יותר משפחות צלילות. המלחמה הזו התעוררה לפתות לחלק מן הישראלים את ההכרה שצריך וחשוב ללדת הרבה ילדים והודות לה המאזן השלילי, ב"ה, נפסק.

ט) ממשלת אחדות האומה

הישג זה הוא זכותו הגדולה של מ.ח. שפירא ז"ל, ששבר את הקרח. את האקסיומה של „בלי חרות ומק"י". ייתכן שבן־גוריון לא היה סתם עקשן ורוחן בניסוח אקסיומה זו. ייתכן שבתבונתו חשש שאם ישבור את הטאבו הוא פותח פתח לאבדן השלטון של מפא"י במדינה. אבל עובדה — החרם הוסר. נתברר שאפשר לשבת יחד עם בגין ועם חרות. הסיר את התג הפוסל מעל חלק נכבד של העם. וזה הישג.

באותן סבבי חיובי עכשיו לעשירי למנין, להישג מספר יוד, דהיינו להתעוררות הגדולה שחלה בציבור הדתי־הלאומי בעקבות מלחמת 6 הימים. לתנופת ההתיישבות הגדולה ולמכשיריה הפוליטים־חברתיים (גוש־אמונים, אמנה).

ד"ר ורהפטיג, נוד־קונטרוסיסט האיתן בדעתו — חושש מן הסעיף הזה. למה יעורר מחלוקת פנימית במפד"ל המחודשת, בתנועה הדתית הלאומית? הרי עמדותיו ידועות. הוא מעריך את היוזמה, הדבקות, ההתלהבות וכשרון הביצוע של הנוער הדתי הלאומי — אבל הוא מביע הסתייגות.

חלוציות?

בהחלט.

אבל חלוציות זו אינה מבוקרת.

גם כשהוקמה ימית חשש ד"ר ורהפטיג מהשלכותיה. כשבאו אליו לשאול לדעתו הסביר: אתם הולכים לימית כדי להקים מחיצה בין מצרים לרצועת עזה. זוהי כשיטה מלחמתית מיבצעית. הבינו, זה לא מבצע התיישבותי. כשם שצבא שולח קומנדו לתפוש כאתר ואם צריך — מחזירו אחורנית, כך גם אתם בימית. ואם יהיה חשוב לישראל לפנותה — יקחו אתכם מהר בחזרה. והאנשים שמעו — אבל לא הקשיבו. וכשפונתה ימית עבר עליהם כשבר קשה, כאילו בחורבן לאומי מדובר. לכן חושש כל כך ד"ר ורהפטיג מן ההתנהליות. במלים חריפות גינה באזני את ההתקפה על העתונות המתהוללת על גוש אמונים. („חבלי משיח", „הפלשתינאית" ועוד). זוהי הפרזה גדולה. עם זאת הוא חושש לסבבים ורוחות המנשבות בפנים, בנוער שלנו.

אגב, לפני שהרב לוינגר ירד להתברון בא להתייעץ בד"ר ורהפטיג. היה זה עוד לפני הפלישה למלון פארק. אני נגד פלישות, אמר השר דאז. ונגד מעשים שאינם מקובלים על ממשלת ישראל — אבל אתבייש אם לא יהיו יהודים בחברון...

בלי יש"ע ואיתו — היינו יורדים במורל הלאומי

גם נגד הקישור בין מצב הכיבוש הנמשך (אנחנו כשולטים בעם אחר) לבין הרוח המסו־

(סוף בעמוד 5)

ביום שחרור הכותל העיניים נשואות כלפי מעלה

שיחות השבוע *
מאת מוטי זפט

ד"ר יוסי אולמרט, מרכז דיין:

מותו של כראמה — לא „מכת מוות" למעמד סוריה בלבנון

ראש ממשלתה של לבנון, ראשיד כראמה, מצא השבוע את מותו בדרך שהפכה כמעט ל„מוות טבעי" בארץ הארזים — ברצח.

תשע פעמים נבחר האיש לכהונת ראש ממשלתה של מדינה שסועה ודוויית מלחמות. האיש, בן 65, היה מתומכיה הנלהבים של סוריה. מינויו באפריל 1984 לראש ממשלת „האחדות" הלבנונית, על־ידי הנשיא אמין ג'ומאייל, בא לאחר לחץ סורי כבד שהופעל על הנשיא.

עם פרסום דבר הירצחו. פרצו מאות לבנונים, בני עדתו הסונית, לבית החולים ופתחו בזעקות „נקום את דמך". נשים החלו לאגור מזון בכמויות גדולות והרחובות בביירות החלו להתרוקן. הצבא הכריז על כוננות. המדינה הכריזה על אבל לאומי.

מה השפעת האירוע על מעורבותנו אנו בלבנון? ומה על מעמדה של דמשק שם?

בנושאים אלה שוחחנו עם ד"ר יוסי אולמרט, מומחה לענייני סוריה ולבנון במרכז דיין שבאוניברסיטת תל־אביב.

ש. יש לך השערה מי ביצע את הרצח?

ת. בהחלט יכול להיות שעשו זאת גורמים מקומיים בטריפולי, שכן משם יצא המסוק. אולם גם ייתכן שעשו זאת נוצרים בצבא או שיעים פרו־איראניים. ברור, שהמכנה המשותף הוא אנטי סוריה.

ש. מצרים הכריזו כי סוריה ביצעה את הרצח. מה דעתך על כך?

ת. המצרים „מלכלכים" את הסורים ואלה „מלכלכים" את המצרים בכל הזדמנות אפשרית. אני לא מעריך שידי הסורים ברצח, אף שהאמת היא, שהשתעשעתי ברעיון זה מהרגע ששמעתי על הרצח. שכן הדרך המקובלת על סוריה לבטא אי־שביעות רצון ממישהו היא להרוג אותו.

ש. מה תהיה השפעת הרצח על החיים בביירות ובטריפולי?

ת. על ביירות לא תהיה השפעה דרמאטית, אולם בטריפולי, עיר הולדתו של כראמה, בהחלט צפויות בעיות קשות.

ש. כיצד ישפיע מותו של כראמה על מעמדה של סוריה בלבנון?

ת. הוא לא יהיה „מכת מוות" למעמדה, שכן סוריה הורידה מחשיבותו של כראמה בשנה וחצי האחרונה והחלה לעבוד יותר עם אחרים.

אולם, בכל־זאת, הדבר יקשה עליה, שכן יהיה צורך למצוא ראש־ממשלה חדש, שיצטרך להרכיב ממשלה חדשה, אשר צריכה את אישור הפרלמנט, וכל זאת בסבך העדות והיריבויות שבלבנון. כך שהדבר לא יהיה דרמאטי לגבי סוריה אלא עוד קושי המוכיח שהיא מתקשה לעכל את לבנון, נוסף לצרותיה מבית.

ש. האם לרצח צפויה השפעה על מערכות ישראל?

ת. אין שום השפעה ישירה, מיידית או רחוקה.

ש. איך ייראה השלטון החדש בלבנון?

ת. סלים אל־חוס יהיה המועמד להרכיב את הממשלה, דבר שוודאי יימשך זמן רב, על רקע הבעיות המאפיינות ארץ זו.

נחום לנגטל, יו"ר הדור הצעיר במפד"ל:

הדור הצעיר לא נכשל בבחירות ב„בר־אילן"

יו"ר הדור הצעיר במפד"ל, נחום לנגנטל, הותקף לאחר הבחירות לאגודת הסטודנטים בבר־אילן, נוכח כשלונה של המפד"ל בבחירות אלה תוצאה המראה על נתק מוחלט בין הדור הצעיר לבין המפד"ל.

הנושא הועלה אתמול בישיבת לשכת התנועה, ויו"ר הדור הצעיר דחה את הביקורת מכל וכל.

בשיחה אתו שאלנוהו מה ישיב לאלה המצביעים עליו כאשם עיקרי בכשלון הרשימה המזוהה עם המפד"ל, בבחירות לאגודת הסטודנטים ב„בר־אילן".

לנגנטל: יש בידי מכתב עליו חתמו 14 מתוך כ־20 חברי „אתגר" שנבחרו לאגודה, המצהירים שהם אנשי התנועה הדתית־לאומית ומביעים פליאה על הפרסומים כאילו הדור הצעיר במפד"ל לא פעל ולא הצליח להכניס מחבריו לאגודה.

אני חייב לציין בצער, שעתון „הצופה" כתב, ללא בדיקה, כי נחלנו כשלון. צעירי הליכוד, להם ייחס „הצופה" הצלחה רבה, פנו אלי בבקשה, מדוע נותנים להם את כל הקרדיט, בעוד שזה לא מגיע להם.

לצערי, היה כאן מסע השמצה, ונסיון להכפיש את הדור הצעיר, בלי לתת לו אפשרות לדבר.

ש. אולם בכל זאת, הרשימה שהציגה עצמה כמפד"ל, נכשלה בבחירות.

ת. היתה קבוצה שהחליטה שהיא מפד"ל, אך זה אינו שולל אפשרות שגם חברים בקבוצות אחרות הם חברי המפד"ל.

ש. ובמי תמכתם אתם?

ת. הודעתי מראש, שאם הקבוצות המזוהות עמנו אינן מתאחדות מראש, הדור הצעיר לא יתמוך בשום קבוצה. ואמנם לא תמכתי כספית באף אחת מהן.

כדי להמחיש את הדברים, אציין מספר חברים בדור הצעיר במפד"ל, שהתמודדו במסגרת „אתגר" ואף נבחרו לאגודה: עמי ארז שהוא מועמד למזכיר הסניף בפ"ת, רונית נצמת חבר המזכירות, אלי סביב סגן יו"ר האגודה וחבר מזכירות הדור הצעיר ועוד. אלה יבואו ללשכת התנועה ואז ייווכחו כולם בבדיקת טעותי.

ש. אז כיצד תסביר את ה„עליהום"?

ת. יש אנשים בתוך המפלגה, המנצלים את העובדה, שהדור הצעיר במפד"ל החליט לא להשתף סמכותיהם של אנשים מוכרים במפלגה שהקימו רשימות, שהתמודדו, מתוך שיקולים אישיים שלהם. אם היינו חושבים זאת, היו הכל מבינים ומספר אנשים היו מרגישים לא נעים.

ש. אתה מרוצה מתוצאות הבחירות?

ת. אינני מרוצה מזה שכל המזוהים עמנו לא הלכו ברשימה אחת, אבל כשאני רואה מי נבחר, אני מרוצה. אגב, גם בעבר, לא כל חברי האגודה היו מהמפד"ל.

אולם, מכאן ועד להגדרה, שהדור הצעיר מנותק מהציונות הדתית־לאומית זו כבר הלקאה עצמית.

ש. הבחירות לאגודה ב„בר־אילן", יש להן, לדעתך, להוות אינדיקציה באשר לבחירות לכנסת?

ת. כלל וכלל לא. ראשית — הבחירות באוניברסיטה הן על נושאים כמו איכות המזון במנזה ולאו דווקא על השקפות עולם. נוסף לכך, בבחירות השתתפו פחות מ־20 אחוז מכלל הסטודנטים.

ועוד דבר: למעלה ממחצית אלה שנבחרו, מזוהים עמנו. זה לא טוב הרי חצי מהסטודנטים באוניברסיטת בר־אילן אינם דתיים. יש לזכור זאת בבירור ומי שלא עושה כן — נוהג כבת היענה.

לצערי, יש במפד"ל שמחה לאיד. כעת, לא הסיעות משפיעות, אלא מצב חמור יותר. כל אחד רוצה להראות שהאחר אינו שווה כלום. יש כאלה שכבר הספיקו לכנס חבורות להתארגן איך להשתלט על הדור הצעיר במפד"ל.

צר לי שכך הם פני הדברים, אך זו עובדה.

פרופ' אסף רזין, אוניברסיטת ת"א:

השליטה על הבנקים — הבעיה המרכזית במשק

נגיד „בנק ישראל", פרופסור מיכאל ברונו, הגיש השבוע את הדו"ח השנתי של הבנק לשנת 1986. הנקודות המרכזיות שבדו"ח היו: עליה ריאלית של כ־15 אחוז בשכר השכירים, לעומת ירידה של 21 אחוז בשכר העצמאיים, עליה של 10 אחוזים ברמת החיים, ירידה גדולה ברמת החיסכון הפרטי מ־25 אחוז מההכנסה בשנת 1984 ל־10 אחוזים כיום, גידול משמעותי ביבוא ועוד.

פרופסור ברונו הצביע על הירידה הדראסטית בשיעורי האינפלציה, אך הזהיר, שהציבור התחיל להאמין ש„הכל בסדר", בשלבים מוקדמים מדי. זהו הגורם המרכזי לעליה הגדולה בשכר ובצריכה.

כיום, בעיצומו של המו"מ על הסכמי השכר במגזר הציבורי, שבו מועסקים כ־450 אלף איש, הזהיר ברונו מפני דרישות מוגזמות של ההסתדרות לתוספות שכר, מעבר לתוספת היוקר הרגילות ולגידול בפריון העבודה.

בכלל, ניתן לומר, כי הדו"ח היה חיובי בעיקרו. האם זה מעיד על המשך התפתחויות חיוביות? על כך שוחחנו עם פרופסור אסף רזין, מהחוג לכלכלה באוניברסיטת תל אביב.

ש. הדו"ח ל־1986, הוא תמרור אדום או היפוכו של דבר, ביחס ל־1987?

ת. להערכתי, הוא תמרור אזהרה, שכן מצביע על כך שב־1986 היה גידול של 14 אחוז בצריכה, עליה באשראי ובשכר הריאלי. אך לא היה גידול משמעותי בתפוקה, שכן תפוקת המשק כולו עלתה רק ב־2.2 אחוזים, המהווים צמיחה של כמעט אפס אחוז לנפש. גם התוצר העסקי עלה רק ב־3.7 אחוזים וזה לא רציני.

לעומת זאת, הגירעון המסחרי הפרטי התרחב והגיע ל־2.8 מיליארד דולר, וזאת בתנאים של מחירים נמוכים לדלק ולחומרי גלם.

ש. איך מוסברת העליה הגדולה ביבוא העסקי, מול הירידה החריפה ברווחים שבסקטור זה?

ת. רוב הגידול בתפוקה של המגזר העסקי היה מהייצור המקומי. (היצוא גדל בשיעור מתון ביותר) בעוד שהרווחים הקטנים בשנים האחרונות.

ש. עד כמה מסכן הגידול ביבוא את היציבות בתחום מאזן התשלומים?

ת. הגידול הרב בצריכה הוא שהביא לגידול העצום ביבוא, הן של מוצרי צריכה והן של מוצרי ייצור מקומי עם מרכיבי יבוא.

נוכח גידול מרשים ברזרבות מטבע החוץ שהגיעו ל־4.5 מיליארד דולר, מדוע יש הרעה במאזן התשלומים?

לדעתי, תופעה זו מראה שהמצב אינו יציב. שעורי הריבית על השקעות פיננסיות שקליות היו גבוהות מאוד בעוד שער החליפין היה מוקפא. בתנאים כאלה, כמובן תמריץ ליבוא הון מחו"ל. תופעה זו התחזקה לאור פיחות מתוקן של 8 אחוזים בינואר, כשאחריו היו ציפיות שלא יהיה פיחות.

ואומנם, מינואר ספגה הממשלה מיבוא הון ספקולטיבי זה כמיליארד דולר וזה מסביר את עיקר הגידול ברזרבות. הדבר יכול להשתנות במהירות והוא אינו מעיד על יציבות.

ש. העליה של כעשרה אחוזים ברמת החיים מוסברת גם ב„אכילת" החסכונות. מה משמעות הדבר?

ת. השתקפות הגידול בצריכה, שאינה מלווה בגידול בתפוקה, מוסברת כמובן בירידה בחיסכון הפרטי.

בנק ישראל אינו נותן תשובה חד משמעית על הגורמים שהביאו לגידול הרב בצריכה.

להערכתי, הביאו לכך שני גורמים: רמת המחירים המוחזקת באופן מלאכותי המעודדת יותר קניות מוצרים ומלאים מחשש לשינוי במדיניות זו וכן — מדיניות מרחיבה של האשראי שמעמיד בנק ישראל.

פירושו של „אכילת" החסכונות במשק הוא, שאם היא תימשך עוד שנה — שנתיים, — אנו צפויים מחדש למשבר פיננסי של המשק הישראלי.

ש. המו"מ המתנהל עתה על הסכמי השכר במגזר הציבורי, כלום תוצאותיו אינן עלולות לערער היציבות?

ת. עמדות הפתיחה של הצדדים אינן כה רחוקות זו מזו. ההסתדרות תובעת תוספות שכר מתונות ויש לזכור בהקשר זה, שהסדר תוספת היוקר הוא חלקי ואינו מפצה במלואו על ההתייקרויות השנתיות שיגיעו בין 15 ל־20 אחוז.

התוספות שההסתדרות דורשת מיועדות, ברובן, לבטל את השפעת עליית המחירים על שחיקת השכר. לעומת זאת, האוצר מתנגד רשמית לדרישות אלה, ונראה לי שהנושא יסגר באיזשהו מקום באמצע, עם עליה של מספר אחוזים.

אם כך ייעשה, — הדבר לא יסכן את היציבות.

יש לזכור, שהמו"מ עדיין לא יקבע למעשה את רמת השכר בסקטור העסקי. זו נקבעת עפ"י ביקוש והיצע ברמה הענפית והמפעלית ושם היתה אשתקד עליית שכר גבוהה.

ש. מתקרב מועד פדיון מניות הבנקים. מה צפוי?

ת. הבעיה כיצד תספוג הממשלה את הכספים שיחזרו ביום אחד באוקטובר 1988 כך שלא תהיה הצפת כסף במשק, נראית שאינה מעסיקה את קובעי המדיניות. הם מאמינים שיוכלו למחזר את הכסף ע"י הנפקת ניירות ערך בו זמנית לפדיון מניות הבנקים שבהסדר.

עניין השליטה על הבנקים הוא כרגע העניין המרכזי והוא צפוי להיות סלע מחלוקת עיקרי בין הממשלה לבעלי השליטה הנוכחיים על הבנקים.

ועידה בינלאומית וסכנותיה

מאת הרב חיים דרוקמן

לפני כשנתיים בכ"א בסיוון התשמ"ה נמסר לכנסת שירדן מציעה לקיים ועידה בינלאומית, וההצעה הזאת הוגדרה אז, „כתכנית להכנעת ישראל ולא למשא־ומתן עם ישראל". ומי שהשתמש בביטוי קשה זה ביחס לוועידה בינלאומית היה לא אחר מאשר ממלא־מקום ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס, שכיהן אז כראש ממשלה. יתרה מזאת, מר פרס מסר אז לכנסת מה עמדתה של מדינת ישראל ומה עמדתם של האמריקנים ביחס לוועידה הבינלאומית. „כמונו היא" — כלומר ארצות־הברית — „שוללת ועידה בינלאומית ועומדת על קיום משא־ומתן ישיר". כלומר, עמדה חד־משמעית של שלילת הוועידה הבינלאומית הן מצדנו והן מצד האמריקנים.

אני תמה איפוא ושואל כיום את ממלא־מקום ראש הממשלה ושר החוץ מה נשתנה מאז, כיצד קרה הדבר שמה שהיה אז תכנית להכנעת ישראל הפך להיות היום דגל שממלא־מקום ראש הממשלה ושר החוץ נושא אותו ברמה ולמענו הוא מוכן לפרק את ממשלת האחדות הלאומית? האם הדבקות היתר של תהליך השלום למהלך המסוכן הזה משנה את מהותו ומבטלת את סכנתו? הרי עמדתה של מדינת ישראל במשך כל השנים היתה משא־ומתן ישיר ובשום פנים ואופן לא ועידה בינלאומית. כולם יודעים שבוועידה בינלאומית אנחנו מתחילים כראש מעמד נחות בשל עמדתן העויינת של חלק מהמשתתפים כלפי מדינת ישראל ואהדתן לצד שכנגד. אפילו ידידתנו ארצות־הברית אינה רואה את הדברים עין בעין יחד אתנו, גם ביחס לירושלים. אם כן, איך יכול אפילו להעלות על הדעת להסכים לוועידה בינלאומית ובוודאי להוביל לקראת ועידה בינלאומית? הרי זוהי ריצת אמוק לקראת התאבדות, חלילה. כולנו יודעים על מה ידונו בוועידה זו. לא ידונו בה לא על רבת־עמון, לא על דמשק וגם לא על קהיר, אבל כן ידונו בה על ירושלים. האם אנחנו מעוניינים בכך או אפילו מסכימים לכך? לפי כיסוב הכרותי בשום פנים ואופן לא.

ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ מפרסם כי מדובר רק בפתיחה של ועידה בינלאומית ומייד אחרי הפתיחה תתפזר הוועידה הבינלאומית ויימשך משא־ומתן ישיר עם ירדן. ברצוני לקבוע כי זהו זריית חול בעיניים והטעיית דעת הציבור. במסמך ההבנה בין משרד החוץ הישראלי לבין ירדן לקראת הוועידה הבינלאומית, נכתב בפירוש כי המזכיר הכללי של האו"ם יזמין לוועידה את חמש החברות הקבועות במועצת הביטחון ואת הצדדים המעורבים בסכסוך הישראלי—ערבי לנהל משא־ומתן על חוזה שלום. אין כאן שום רמז לפתיחה בלבד. לעומת זאת נזכר בפירוש לנהל משא־ומתן על חוזה שלום. יתרה מזאת, כתוב במסמך הזה: הצדדים המעורבים בסכסוך; ולא המדינות המעורבות בסכסוך, דבר שיכול להתפרש כלגיטימציה לאש"ף דבר שהוא כשלעצמו מאוד חמור. נוסף לכך, ראשי המדינות האמורות להשתתף בוועידה הזאת אמרו בפירוש כי לא מדובר כלל בהצגה של פתיחה בלבד אלא בוועידה שתנהל את כל המשא־ומתן. אז מדוע לזרות חול בעיניים ולהטעות את דעת הציבור?

יש לדעת את האמת

אם לדעת ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ הוועידה הבינלאומית כל כך חשובה יעיד לשמה לעם את האמת. העם זכאי לדעת את האמת כי מדובר בדבר שהוא מסוכן מאין כמוהו. כפי שנראה עכשיו לא ייצא מהוועידה הבינלאומית דלא כלום, ברוך השם. אולם השלכות שליליות שלה כבר קיימות. הנה התבשרנו שהאמריקנים שלפו מתוך הבגירה שלהם מחדש את תכנית רייגן כהצעה לפתרון הסכסוך הישראלי—ערבי. תכנית זאת שלשה אינה מכירה אפילו באיחודה של ירושלים, תחת שלטון ישראל ואשר ממשלת ישראל דחתה אותה במנה על הסף — מוצעת שוב. מזכיר המדינה האמריקני פירס לפני השדולה הישראלית בושינגטון ובנוכחותו של ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ שלנו את המתחייב על־פי תכנית רייגן, כי משטחים שבידי ישראל יועברו לפיקוחה של ממשלת ירדן בעוד שלישראל תישמר הזכות בקביעת סדרי ביטחון הדרושים לה, וזאת עד השגת הסדר כולל. מדוע אנחנו נוקטים צעדים מאוסרי אחריות שמה שלא יצא מהם, הם כבר פוגעים בנו?

התנועה הדתית הלאומית יש לה חלק נכבד בהקמתה של ממשלת האחדות הלאומית. האמנו ועדיין אנחנו מאמינים כי עם ישראל ומדינת ישראל זקוקים לממשלה אחדות לאומית, שלמרות חילוקי הדעות בתוכה, בכוחה לקדם את עניני העם והמדינה בתחומי הכלכלה והביטחון. לשם כך הוקמה ולשם כך עליה להמשיך ולהתקיים עד תום הקדנציה שלה.

ממשלת אחדות, זאת הוקמה על יסוד קווי יסוד משותפים אשר עוקפים את הנושאים השנויים במחלוקת. לא יעלה איפוא על הדעת כי צד אחד יעלה נושא השנוי במחלוקת, כמו הוועידה הבינלאומית, ויכפה דעתו על הממשלה. אחרת הוא מאיים בפירוקה. אין זה הוגן וישר לעשות כך. יש בזה משום הפרת ההסכם שהונח ביסוד הקמת הממשלה. ובהתאם לכך נתייחס לאלה שיפרו את ההסכם.

התנועה הדתית הלאומית לא תיתן יד, ולו רק עקיפה, לפירוקה של ממשלת האחדות הלאומית. רצוני להבהיר זאת כדי למנוע כל טעות בנדון. אנחנו בעד המשך קיומה של ממשלת האחדות הלאומית וכל המשבש את המצב הזה יהיה תלוי על התהתנה.

בימים אלה מלאו עשרים שנה למלחמת ששת־הימים, אותה מלחמה ישע בה זכינו בחסדי ה' יתברך לקיום הנבואה של „ושבו בנים לגבולם", חלקי ארץ ישראל, נחלת אבותינו, חזרו לידינו. אסור לנו בשום פנים ללכת למהלך אשר יביא בעקבותיו חלילה לנסיגה מחלקי מולדת אלה. ארץ ישראל שייכת לעם ישראל כולו על כל מרחביו ודורותיו, היא שייכת לסבא שאיננו עוד בחיים ולנכד שעוד לא נולד, כדברי יצחק טבנקין ז"ל. ואין לאף אחד זכות לוותר עליה. כמו כן אין איש רשאי לערער את אחיזת האומה וישיבתה בחבלי ארץ ישראל, כשם שאין איש רשאי למנוע עליה לארץ ישראל.

שלום לא יכון על בסיס של חולשה

על יסוד שלמות הארץ מבוססת מדיניות השלום של התנועה הדתית הלאומית. שלום אמת במדינת ישראל לשכנותיה לא ייכון על בסיס של נסיגות החולשה, אשר דווקא אלה מהוות דחף למלחמה נגדנו. כי אם מתוך חוסן פנימי מבית ועמידה לאומית איתנה כלפי חוץ. רק אלה יביאו את מדינות ערב להשלמה עם עובדת קיומה של מדינת ישראל ויפתחו פתח אמיתי לשלום. בנסיגות ויתורים לאויבינו איננו יכולים להוות דרך לשלום אמת כי אם שלב ביניים במסגרת מגמתם לחסל את מדינת ישראל, חלילה.

יש לדחות בתוקף את הנסיון הנואל להכפיש את אלה שאינם רוצים בהרפתקה הזאת של ועידה בינלאומית או בכל דרך אחרת של ויתורים ונסיגות, כאילו הם אינם רוצים בשלום, כי אם בהמשך של מלחמה ושפיכות דמים. זוהי דרך נלוזה להאשים את היריב הפוליטי שהוא איננו רוצה בשלום.

מדוע „רודפי השלום" תובעים מאתנו לוותר על חלקי ארץ ישראל שחזרו לידינו במלחמת ששת־הימים? האם רק אז החלה המלחמה בינינו לבין אויבינו? האם הם רוצים להשמיד אותנו רק מאז שיהודה ושומרון, חבל עזה והגולן חזרו לידינו? האם קודם לכן היה שלום בינינו לבין שכנינו? האם כל הרציחות התחילו מאז החלנו להתנחל ביהודה ושומרון, בחבל עזה וברמת הגולן? כל שלטונו כך יודע שאין לזה כל שחר.

יש להוקיע את הצביעות של המתעטפים באיצטלה של צדקות ותובעים בקלות כזאת לוותר ולסגת מלב לבה של ארצנו.

מדוע מקומות אלה שייכים יותר לערבים מאשר מקומות אחרים בארץ ישראל? מקומות שהצדקנים חיים בהם? מדוע, למשל, לפי שיטתם לא לוותר על סאסא, המעפיל, עין דור, זיקים, נחשון, נחשונים, הזאל, רבדים, אפק, עברון, עין המפרץ, אידמית — ועוד לא נגמרה הרשימה. והיא רק של קיבוצי השומר הצעיר שיושבים על אדמות אשר לפני המלחמה ישבו עליהם ערבים ומטיפים מוסר לעם ישראל כולו.

היתה מלחמה עקובה מדם שלא אנחנו פתחנו בה כי אלא נכפתה עלינו. כתוצאה ממנה חזרו חלקי מולדת לידינו. כך בדיוק היתה גם מלחמת ששת־הימים, שלכל הדעות היתה מלחמת מגן. אז מדוע תובעים ויתורים ונסיגות, כי לא אנשי השומר הצעיר חיים שם? כי זה איננו ביתם? ארץ ישראל כולה היא ביתנו ולא נוותר עליה בשום פנים.

הר געש ושמו לבנון

מאת יעקב אדלשטיין

רצח ראש ממשלת לבנון, ראשיד כראמה, עשוי להביא להצתה מחודשת במלחמת האזרחים בלבנון, הנמשכת זה למעלה משמונה שנים. אין רואים קץ למלחמה זו. זוהי מלחמת עדות במשמעותה הלבנונית, כאשר האיזון בין העדות הופר.

שום גורם אינו יכול להחזיר את האיזון שנולד בראשיתה של לבנון. הסורים רואים בלבנון שטח כיבוש, ואף מדינה ערבית אינה מוכנה להתערב במלחמה זו, חוץ מסוריה. הרצח בטריפולי הוא רצח פוליטי. המוסלמים מאשימים את הנוצרים, ואלה מכחישים. הנשיא הנוצרי מגנה ומורה חקירה. כראמה היה פרו סורי, וזו אולי הסיבה העיקרית שהביאה לרצח הזה. האשימו אותו שהוא מכר את לבנון לסוריה. הוא אשר קרא לסורים להיכנס לביירות ולהשליט בה סדר.

הגיונה של מלחמה לאחר חמש שנים

על רקע מה שקורה כיום בלבנון, מעלים אנו את תאריך מלאת חמש שנים למבצע שלום הגליל. שוב פותחים הויכוח: האם צריך היה לפתוח במלחמה זו לפני חמש שנים? האם המלחמה השיגה את מטרותיה? האם היתה זו מלחמה מיותרת? האם צריך היה להמשיך מעבר ל־40 הק"מ שנקבעו בהחלטה ראשונה? זהו ויכוח שאין לו סוף. אך כיום ניתן לשחזר ביותר קלות את מהלכי קבלת ההחלטות המדיניות לפני חמש שנים ולהביט אחורה כדי לבחון בתנאים של היום את הגיונה של מלחמה זו.

לשם כך יש לחזור אל המאורעות של אותה תקופה. אש"ף שלט בדרום לבנון ותותחיו הפגיזו את יישובי הגליל. רצועת ביטחון בשליטתו של רב־סרן חדאד נאבקה בהתקפות בלתי פוסקות מצד אש"ף. הושג הסכם הפסקת אש, וזה נמשך 11 חודשים. אז באה ההתנקשות בחייו של שגריר ישראל בלונדון, שלמה ארגוב. הממשלה ראתה בפעולה זו הפרת הסכם הפסקת האש. אשר לדעתה כלל לא רק את שטח לבנון, אלא את כל החזיתות.

כתגובה נכנס צה"ל ללבנון. אך, למעשה, נסיון הרצח הזה היה רק עילה למבצע שלי"ג. היה ברור שאי אפשר להשאיר את גבול הצפון לשליטתו של יאסר ערפאת, אשר הקים בדרום לבנון מדינת אש"ף זעירה. ממשלת לבנון ויתרה על השליטה בדרום לבנון, ואש"ף הפך את האיזור הזה לקו חזית עם ישראל.

אם היו מטרות למבצע, הרי העיקרית ביניהן היתה להרחיק את אש"ף ותותחיו מן הגבול. עד היום יש ויכוח, אם הממשלה החליטה על קו של 40 קי"מ, או שלא סיכמה על קו ברור אלא אישרה תכנית צבאית בשלבים.

בממשלה התנהל ויכוח מדיני: האם להתקיף קודם את בסיסי הצבא הסורי בלבנון, או את בסיסי אש"ף? ההנחה הצבאית היתה, שאם ייפגע הצבא הסורי, ממילא בסיסי אש"ף לא יחזיקו מעמד. אך השיקול המדיני היה, כי אם הצבא הסורי יותקף, קיים חשש של התערבות סובייטית באיזור. שיקול זה הכריע, והמתקפה התנהלה בעיקר נגד בסיסי אש"ף, ואילו ההתנגשות עם הצבא הסורי באה רק בשלב השני של המלחמה. התנגשות זו עם הצבא הסורי היא שהביאה בסופו של דבר להכרזת הפסקת האש, בהתערבות שתי המעצמות הגדולות. השיקול המדיני שלא להתקיף את הסורים הוכיח תחילה את עצמו. קיים כיום ויכוח, אם גם בשלב השני היה צריך להתקיף את הסורים, או אפשר היה להסתפק במהלכים נגד בסיסי אש"ף בלבד. הסורים לא התערבו כל עוד ההתקפה היתה נגד בסיסי אש"ף בלבד.

צה"ל הטיל מצור על ביירות, עד שנפתח מו"מ ליציאת ערפאת ולהתמיד מן המחנות. כאשר נרצח באשיר ג'מאייל, המועמד לנשיא לבנון, התקבלה ההחלטה להיכנס לביירות. נפתח מו"מ מדיני. ערפאת הסכים להתפנות מביירות, גם הסורים שעדיין שהו בה התפנו. זה היה ניצחון מדיני.

בדרג: בדבר הסכם שלום עם ישראל לא הוכיח את עצמו. הממשלה בביירות לא היתה בעמדה של שליטה שתוכל לקבל על עצמה משימה כזו.

צה"ל נסוג מביירות ואחר כך התבסס בדרום לבנון. אולם התקפות ההתאבדות שנמשכו על בסיסי צה"ל בצור ובצידון, שסוריה עמדה מאחוריהן, הביאו להחלטה על נסיגה מלבנון, שלב אחרי שלב. ההחלטה על נסיגה עד לרצועת הביטחון נתקבלה בממשלת האחדות. מר שמיר וחברי הליכוד השלימו בדיעבד עם ההחלטות הללו, משום שנוכחו שאין טעם להמשיך את הישיבה בלבנון.

ההתבססות על קשר עם המחנה הנוצרי בלבנון היתה טעות. גם באשיר ג'מאייל בטרם נרצח הודיע למנ' בגין, שהוא אינו מוכן לקבל על עצמו את התפקיד לחתום הסכם שלום עם ישראל. הוא הציע שלום בלי הסכמים שבכתב, אלא על פי עובדות בשטח. היה חשש שהנוצרים רוצים לסבך את צה"ל בלבנון כדי להרחיב את גבול שלטונם. ההסתבכות

הרמטכ"ל רב-אלוף דן שומרון ביקר השבוע ברצועת הבטחון במקום בו נפצעו חיילי צה"ל, בעקבות התקפה של ה„חיזבאללה" על מוצבים של צד"ל.
בתמונה: הרמטכ"ל מקבל הסברים ממפקד יחידת הקישור ללבנון.
(צילום מיכאל צרפתי, יחידת דובר צה"ל).

בינתיים ארגנה סוריה בהרי השוף התנגשויות בלתי פוסקות בין הדרוזים לבין הנוצרים, כך שצה"ל נאלץ להתפנות מן האזור.

נסיגה שלב אחרי שלב

זו היתה ראשית הנסיגה של צה"ל. לאחר מכן אירעו התקפות התאבדות של מחבלים על בסיסי צה"ל בדרום לבנון שגרמו לאבדות כבדות בקרב החיילים. צה"ל מצא את עצמו עוסק במלחמת גרילה ולא במלחמה נגד צבא מאורגן. רצח באשיר ג'מאייל הוכיח שאי אפשר להשיג בלבנון את היעד המדיני, שהוא הפיכת לבנון למדינה נייטרלית במערך הערבי. המו"מ המדיני שהתנהל עם משלחת לבנונית רמת במחנות סברה ושתילה נתנה את הדחיפה האחרונה לניתוק הקשר עם המחנה הנוצרי.

כיום במבט לאחור נראית מלחמה זו מכמה בחינות כמשגה, מטרות מדיניות לא הושגו בה. המטרה הצבאית — הרחקת אש"ף — אמנם הושגה, אבל במקום אש"ף בדרום צמח גוף חדש וקיצוני ה„חיזבאללה". עפ"י דעה אחת, אילו ניתן לצה"ל לגרש את הצבא הסורי מלבנון ולהשתלט על כל לבנון, ייתכן שהתמונה היתה נראית אחרת. אך כאן היו מעצורים פנימיים וחיצוניים. צה"ל לא השלים את המלאכה. הוא היה כובל. אך יש גם דעה האומרת, שגם אילו היה צה"ל משתלט על כל לבנון, לא ניתן היה להמשיך ולהתמיד במלחמה נגד כוחות גרילה. צה"ל היה נאלץ לסגת, ומשאיר את לבנון שוב לשליטת ארגוני החבלה.

משימה בלתי אפשרית

אירועי הימים האחרונים בלבנון מוכיחים שוב, כי שום צבא אינו מסוגל להשתלט על לבנון המשוסעת. זוהי משימה בלתי אפשרית. גם הצבא הסורי לא הצליח בכך, למרות שיש לו את כל הנתונים לכך בהיותו נתמך מבפנים. ראש ממשלת לבנון הוא שקרא לצבא הסורי השליט בביירות.

השיקולים למבצע שלי"ג לפני חמש שנים היו מבוססים על נתונים מוטעים. הנוצרים איכזבו. התוצאות המדיניות של מבצע שלי"ג גם כן מאכזבות. אנו עומדים כיום שוב על גבול רצועת הביטחון שעליו עמדנו לפני מבצע שלי"ג. ייתכן שהתכנית על התקדמות עד 40 קי"מ בתוך לבנון היתה מספיקה כדי להשיג את התוצאות שהשגנו. היחידי שקיבל על עצמו את האחריות והעניש את עצמו, ללא ועדת חקירה, היה ראש הממשלה מנחם בגין, אם כי מעולם לא הצהיר על כך בפומבי. שר הביטחון דאז אריאל שרון, שהיה הדמות המרכזית במהלך זה, הורחק מתפקידו בעקבות מסקנות ועדת כהן, אך נשאר בממשלה בתפקיד אחר. הוויכוח על מבצע שלי"ג לא נסתיים. עוד שנים רבות יימשך הוויכוח על נחיצות המלחמה הזו. זה היה מבצע שנחל הצלחה מבחינה צבאית, אך ספג כישלון מבחינה מדינית. ייתכן שאילו היינו מאוחדים יותר בפנים סביב מבצע זה, אפשר היה להגיע גם להצלחות מדיניות. אך גם הערכה זו נתונה לויכוח. זה היה לקח מדיני וצבאי שלא יישכח.

מעורבות ישראלית בלבנון בעתיד, תישקל מעתה בכובד ראש. ייתכן שהמאורעות האחרונים בלבנון: רצח כראמה, התקפות ה„חיזבאללה" על העיירה ג'זין ועל עמדות צה"ל וצד"ל ברצועת הביטחון, יצריכו נקיטת מדיניות חדשה, אולי מעורבות חדשה, כדי למנוע השתלטות של קבוצות קיצוניות על דרום לבנון. אך שום ממשלה לא תקבל החלטות בחפזות על צעד כלשהו בדרום לבנון לנוכח הלקח שנלמד ממבצע שלי"ג.

המאזן: הפלוס והמינוס

(סוף מעמוד 4)

מית שפשטה בנו — יוצא ד"ר ורהפטיג. צריך זיכרון ארוך. ב־67', בשנת ה־19 למדינה, כבר הרגשנו שהרוח החלוצית הולכת ונפסדת. בלי ישיע כמו עם ישיע — היינו נבראה יורדים במורדל הלאומי. במאזן השלילי של ששת הימים רשומים אצלי דברים אחרים.

למשל: קללת עזרא (הלוואי שתיהפך לברכה). קללת נישואי התערובת. זוהי המגמה המסוכנת ביותר. אנחנו חיים בתחיצת מאות אלפי ערבים והולכים והלשית בקרבנו — מתבוללות. נסמעת. בהתחשב במאמות האדירות של אוכלוסיה ותרבות ערביים המקיפים אותנו בארצות השכנות — חייבים לחזק את הרוח היהודית ולא להתפתות מתוך עייפות, לנישואים אזרחיים. תעמולני הנישואין האזרחיים, אומר ד"ר ורהפטיג בסערת נפש פתאומית, הם מרכזי ההתבוללות של עם ישראל. והם מגייסים למלחמתם את כל התרבות הישראלית. ספרים, מחזות, שירים, עתונות, ביצירות הנכתבות יש כבר במעט לגיטימציה לנישואי יהודים וערבים. נלחמים ביהדות בשם הדמוקרטיה והתבוללות זו דמוקרטיה? דמוקרטיה אמיתית מאפשרת לשתי תרבויות להיות אחת לצד רעותה ללא הטמעה הדדית. חלילה לנו להגרר בו, שיהיה, קחו לכם את הנישואין האזרחיים שלכם רק משום שעייפנו כן הסרודות. מוסב צריך יותר מצנת הרבים. אחרת — אנחנו מפקידים את עם ישראל.

נטישת העבודה

הסעיף השני במאזן השלילי — נטישת העבודה. בניין הארץ יוגשם רק אם כולו ייעשה בידי יהודים, אומר ד"ר ורהפטיג. אחרת — אוי לנו. צריך להתחיל בחינוך אינטנסיבי לעבודה.

מי יזהר לפיגומים ולכבישים אני כשרצית. הרי כולם הופכים לדוקטורנטים, עורכי־דין או מהנדסי מחשבים...

ד"ר ורהפטיג: מדינת ישראל קמה הודות לדוקטורנטים שהפכו, מסיבות אידיאולוגיות, לסוללי כבישים. צריך להחזיר את הדוקטורנטים של ימינו — לכבישים. למבצע הדרכים ולאשמת הבניין...

אחרון אחרון — מלה נגד ייאוש.

הציונות התחילה את הקריירה בעמדת נחיתות. עמדה פתיחה ללא סיכוי. הארץ לא בידינו. עם ישראל לא בארץ ישראל. הדברים ידועים. הציוני היה שמיד בבגע הראשון תרים ידיים ותיכבע. אבל היא ביסתה לעצמה סיסמה. אחרת.

ואפילו כן ולמרות הכל, ואם תרצו — בכל התנאים! היום באים בורמים מורעים עוד ד' אימה. וגם אומרים למשל — אם לא יסתלקו מכאן כל הערבים אין לנו תקוה. או — או. אלו דיבורים אבסורדיים. אלה המחלישים ארתנו. באילה — להילום. התקוה התחיקה יהודים בכל מצב התקוה הובילה את הציונות עד למדינה. להפיח רוח בנחלים העצמאות של התקווה — זה תפקידנו. אחרית — נגד רק לצוד ירידה ועוד יאוש...

נחזור להיות יהודים של האף על פי כן ולהאמין באפשרות פתרון של שלום לקיומנו בארץ ישראל.

זה האני מאמין של ד"ר ורהפטיג.

חקירה, בדיקה וטיפול משטרתי

סיכומו של שבוע

ועדת החקירה המשפטית שנתגבשה בערב חג השבועות תהיה הגוף הבכיר שיבדוק בתקופה הקרובה את שיטות החקירה של שירות הביטחון הכללי.

אך ועדה זו לא תהיה הגוף היחיד שיעסוק בסוגיה סבוכה זו. יומיים לפני שנתן בית המשפט העליון את פסק דינו בפרשת הסגן הצ'רקסי עיזאת נאפסו מינה ראש הממשלה, יצחק שמיר, צוות לבדיקת הנהלים ודרכי החקירה של השב"כ לאור שאלות שהתעוררו לאחרונה. על הצוות, בהרכב יצחק טוניק, לשעבר מבקר המדינה, וצבי זמיר, לשעבר ראש „המוסד", הוטל לבדוק את שיטות החקירה בשב"כ בתחום הלחימה בטרור מחבלבסים המשפטיים והארגוניים.

בעקבות פסק הדין של בית המשפט העליון בפרשת נאפסו והביקורת החריפה שמתח על חוקריו של הקצין הצ'רקסי הורה היועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, לקיים חקירה משטרתית נגד המעורבים בפרשה.

עתה מינה נשיא בית המשפט העליון, מאיר שמגר, ועדת חקירה משפטית שחבריה הם אישים בעלי מוניטין: שופט בית המשפט העליון לשעבר, משה לנדוי, מבקר המדינה, יעקב מלץ, והאלוף במילואים יצחק חופי, ראש „המוסד" לשעבר. ועדה זו תחקור עניינים הקשורים בשיטות ובנהלים של חקירות השב"כ לאו דווקא בהקשר עם פרשת נאפסו ותגיש המלצות לגבי שיטות החקירה.

לפי כל הסימנים תהיה עבודתה של הוועדה מורכבת, שכן יהיו גורמים שיפנו אליה בקשר לחקירות של השב"כ שנעשו בעבר. קיומה של ועדה זו נותן מימד חדש לצוות טוניק־זמיר ולחקירה המשטרתית בפרשת נאפסו. אמנם מבחינה פורמלית צוות הבדיקה והחקירה המשטרתית עוסקים בעניינים מוגדרים שאינם חופפים לתפקידיה של ועדת החקירה המשפטית, אך ברור כי קשר הדוק בין העניינים. כך שיש להניח כי צוות הבדיקה והחקירה המשטרתית יפעלו „בהילוך נמוך", שכן הסוגיות הקשורות בשיטות החקירה בשב"כ יהיו בתחום עתה לטיפולה של ועדת החקירה המשפטית. יש לקבוע כבר עתה את הדרך שתמנע טיפול סימולטאני בעניינים הקשורים בשב"כ על־ידי גופים שונים. הבדיקה המקבילה של פרשת פולארד על־ידי ועדת הבדיקה ועל־ידי הוועדה הפרלמנטארית, והמסקנות הבלתי שוות שהגיעו — עדיין חקוקים היטב בזכרון...

ב. ש. נגה

חותרים לפשרה במערכת בסכסוך החינוך

ככל שהולכים וקרבים ימי הנופשה הקיץ כן הולך וגובר המתח בקרב המורים המסונפים להסתדרות המורים ולארגון המורים העל־יסודיים, שכן ללא האיום הנקוט בידיהם של השבתת הלימודים, אין למורים כל אמצעי לחץ אחר שבו יוכלו להגשים הצלחה במאבק נגד הפיטורים וקיצוצי התקציב.

נשק זה נוצל היטב בשבוע החולף. גם ללא כל הודעה מוקדמת, כאשר ההחלטה על כך נופלת בדרך כלל סמוך או לאחר חצות, הכריזו ארגוני המורים על שביתות חלקיות במערכת הלימודים, לאחר מו"מ מייגע ומורט עצבים עם האוצר, שבו גילו עמדה עיקשת בתביעתם החד משמעית — שלא לפטר מורים קבועים ולא להביא לסגירת מוסדות חינוך.

ראשי ארגוני המורים מוכנים כבר לדחות את ההבטחות שניתנו להם בעבר, מכוח ועדת עציוני, ובלבד שלא יישלחו מכתבי פיטורים לאלפי מורים.

אלה הודיעו איפוא, כי הם מוכנים לדחות, למשל, בשנה את התוספת של 21 אלף שעות שבועיות שהם היו אמורים לקבל בראשית שנת הלימודים, בעקבות מסקנות ועדת עציוני.

בכך מוותרים, למעשה, המורים על תוספת של כ־800 משרות, השקולות כנגד תוספת תקציבית שנתית של כ־8 מיליון שקל. עם זאת היתנו המורים את נכונותם בכך, שמשרד החינוך יקטין את קיצוץ השעות לתלמידים. הקיצוץ שעליו החליטה הממשלה מחייב את משרד החינוך לקצץ לפחות שעת תקן אחת בבתי הספר העל יסודיים ושעה וחצי בבית הספר הטכנולוגיים. מורים רבים אחרים נדרשו לוותר על היקף משרה העולה על מישרה אחת. אך לכך מתנגדים המורים.

מכל מקום, הימים הקרובים יהיו הגורליים מבחינתם של המורים. שכן השבועיים הבאים, הם המועד האחרון למשלוחי הודעות הפיטורים למורים. אם לא יימצא פתרון, תזועזע לבטח שנת הלימודים הבאה, והעיצומים, כפי שמזהירים המורים, יתחילו „עוד לפני פתיחת שנת הלימודים"...

חיים פיקרש

מה להם ב„ארץ כיבוש"

בימים אלה מתכנסים אנשי הזה שמאלנים „לציון 20 שנות כיבוש" נגד „המשך הכיבוש" והדיכוי. להם, ולבניהם אחריהם, ובמיוחד לבני הקיבוצים של „השומר הצעיר", מוקדשות שורות אלה.

אחד — אחד, וגם שניים — שניים ויותר מזה, ובאין רואה, מבני דור הבנים, המיועדים להיות „דור המשך" לתנועה ציונית־חלוצית בוני מרחביה ומקימי הזורע רעין השופט ושאר הקיבוצים השמאלים, ובוצעים בדרך אבותיהם.

וכמו אתה שומע רחשי לבם וכאבם של הבנים הללו. הנוטלים מטלטליהם ויוצאים לחיות בהגירות הים. הם התחילו מקבלים ברצינות דברי הוריהם נגד „כיבוש" הארץ, נגד שיבת ציון נגד החזון הציוני שהביאם ליישב שטחי הארץ, ולהקים נחלה באדמות שתמול־שלשום היו נכסים של אפנדים ערביים.

עוד מהדהדת באוזניהם שירת החלוצים שנתנו יד לקרן הגואלת, היא הקרן הקיימת לישראל, „דונם פה ודונם שם, רגב אחר רגב, כך נגאלה אדמת העם מצפון עד נגב".

במגמה להרחיקנו מתורת ישראל, אומרים הבנים התמורדים, הקפידו הורינו ומורינו לבל נחוג את חג השבועות כ„מתן תורה". לימדונו לחוג חג „הביכורים". בשמחה ובהתלהבות שרנו: „סלינו על כתפינו — ראשינו עטורים. מקצות הארץ באנו — הבאנו ביכורים. מיהודה, מיהודה והשומרון, מן העמק, מן העמק והגליל — — —".

עתה מנתקים הורינו את עצמם ואותנו גם מהגוף הלאומי שבבניין ארץ, מחקו משיריהם את „יהודה ושומרון".

לא נוכל לסבול המשך ישיבתנו על אדמה לא־לנו, לא נסבול צביעותם של הורינו, יושבים על אדמה „כבושה", אוכלים מפריה ונהנים מטובה ומדברים נגד „כיבוש". מה לנו פה ומי לנו פה?

צחוק הם עושים מאתנו, ממשיכים הבנים התמודדים, יצרי דרך ועקבים, באמרם לנו „מולדת משותפת לשני עמים". לכל עם ארץ־מולדת משלו, חשבנו כי שבנו לארצנו, אשר ממנה הוגלינו בכוח הזרוע. בדמים, תרתי משמע, החזרנו לנו שטחים. בכל אזורית חלקית: עתה מצביעים ההורים על „טעותם". רק חוסר בושה וזיוף הוא להמשיך לדבר על „ציונות, לשיר את „התקווה", „עוד לא אבדה תקותנו, לשוב לארץ אבותינו, ארץ ציון וירושלים", והרי „כיבוש" הוא מפעלנו כאן. טעות מרה טעו הורינו שהשתתפו במפעל „גאולת הארץ", כדרך שעשו אברהם אבינו, דוד המלך, בחברון ובירושלים.

אין אלא לחפש מולדת, מקום בו נשב לא כ„כובשים", כי אם כבני עם השב למולדתו. בינתיים, עד אשר נמצא מקום כזה, מולדת כזו, קצה נפשנו להתיישב בקיבוצים שעל אדמה „כבושה". נחיה בצל עמים אחרים, כפי שחיו דורות עברנו לפני שיבת ציון. חסרי אומץ ויושר לב הם הורינו. אנו נעזוב ארץ זו, נרד לארצות אחרות עד יתתמו „כובשים" מן הארץ, ו„חלוצים" עד אינם.

קצה נפשנו ב„המשך הכיבוש", עד כה היינו בנים לגואלי אדמת מולדת, בנים לציונים—חלוצים, עתה נעקרנו משורש ונישאנו ברוח, עד נדע ונווכח שארץ ישראל לעם ישראל היא — עם שב למולדתו.

יונה כהן

הקרב על השגריר

הקרב בין שמיר לפרס על מינוי שגריר ישראל בארה"ב ממשיך להתנהל. השגריר הנוכחי, מאיר רוזן, עוזב בימים אלה את התפקיד. השגרירות תישאר בינתיים ללא שגריר, אך יהיה מיופה כוח, עודד ערן, מספר שניים בשגרירות.

אין זו הפעם הראשונה שהשגרירות בוואשינגטון נשארת ללא שגריר. גם לפני מינויו של משה ארנס לשגריר לא היה בוואשינגטון שגריר ישראלי במשך חודשיים.

לפי ההסכם האחרון, הנקרא הסכם הרוטציה, צריך מר פרס להציע מועמדים לתפקיד השגריר, ומר שמיר צריך לאשר אותם תוך שלושה חודשים. אלא שהמועמדים שפרס הציע לא נראו בעיניו של שמיר. פרס הציע שורה של מועמדים: גד יעקבי, ארתור בן נתן, נמרוד נוביק, ד"ר יוסי ביילין, פרופ' איתמר רבינוביץ, פרופ' שלמה אבינרי, שמעון אורד, מיכה ארד. שמיר הציע שני מועמדים: חגן בר און, לשעבר המשנה למנכ"ל במשרד החוץ, או אורי לובראני, מתאם ענייני לבנון, אך פרס לא מוכן למועמדים אלה.

השגרירות בוואשינגטון היא מעין ממשלה זוטא. היא עוסקת ביחסים כלכליים, בטחוניים ומדיניים. רק הסיוע הבטחוני מארה"ב מגיע ל־1.8 מיליארד דולר בשנה. השגריר עוסק גם בקשר עם הקהילה היהודית הגדולה בעולם, בענייני הסברה, קשרי ציבור, יחסים עם הבית הלבן, משרד החוץ, הקונגרס, המועצה לבטחון לאומי, משרד ההגנה וכו'.

בתקופה האחרונה נעשו כמה נסיונות מצד אנשיו של פרס לעקוף את השגריר ולפנות ישירות אל ראשי הממשל בוושינגטון. השגריר לא ידע לפעמים תוכן דיונים ושיחות שהתנהלו בוואשינגטון, משום שלא היה שותף בהם. מהלכים אלה באו כתוצאה מאי יחסי אימון השוררים בין משרד ראש הממשלה לבין משרד החוץ. השגריר היוצא, מאיר רוזן, הוא פקיד ותיק במשרד החוץ. כיהן קודם כיועץ משפטי במשרד החוץ ושגריר ישראל בפאריס. הוא לא מזוהה עם מפלגה, אך דעותיו הן „ניציות", ולכן נחשב כמקורב למר שמיר. היתה אפשרות שהוא ימשיך לכהן בתפקיד עד שימצא לו מחליף, אך מר פרס, שרצה להעמיד את שמיר במצב קשה, לא הסכים להאריך את כהונתו והורה לרוזן לסיים את תפקידו. ההודעה על סיום התפקיד היתה בלשון יבשה. כמה שורות, בלי להוסיף כמה מלות נימוס והערכה על התפקיד שמילא באחריות.

גם מנכ"ל משרד החוץ, אברהם טמיר, גינה את המשגה הזה. למר רוזן הוצעו כמה תפקידים בכירים בארץ, ביניהם תפקיד נציב שירות המדינה, אך הוא דחה את ההצעה, משום שנעלב מהיחס שגילו כלפיו. תפקיד השגריר בוואשינגטון היה לא קל בשביל מר רוזן. לפעמים היה עליו לנווט בין פרס לשמיר, כאשר הוא מקבל שדרים הסותרים זה את זה. הוא היה צריך לייצג את המדיניות של פרס ושמיר, כאשר לפעמים הקווים המדיניים של שניהם מנוגדים זה לזה ואין מכנה משותף לממשלה. שמיר שחושש מהקדמת הבחירות אינו רוצה להשאיר את משרת השגריר בוואשינגטון בידי המערך.

מכאן, כך הקרב על השגריר הוא כה חשוב בעיניו. יש להניח שיימצא מועמד של פשרה, וזו רק שאלה של זמן. מר פרס נסוג מן המועמדים המפלגתיים שהציע ומוכן ללכת גם על מועמד לא מפלגתי. שמיר רואה בכך הישג ובקוות שפרס ילך לקראתו בבחירת מועמד המקובל גם עליו.

י. א.

עט לשחוק

„הלביא" — תמונת מצב: הרבה מהססים ואף התומכים כבר לא מהששים.

* * *

עיזאת נאפסו הודה בבית המשפט העליון על פגישה שהיתה לו עם איש „פתח" אף על פי שהכחיש קשר כזה בבית דין קמא. בית המשפט שקבע כי מאפסו כפר בקמא הוא אותו בית משפט שהחזירו לכפר קמא.

* * *

גנרל קובני, שהיה מעוזריו של קסטרו, ערק ב„ססנה" לארצות הברית וטייס מערב גרמני בן 19 הנחית את מטוס ה„ססנה" שלו בככר האדומה במוסקווה. המתדלים של הגוש הקומוניסטי מתבטאים אם כן בהפגנת ה„ססנות".

* * *

מטוסי חיל האוויר הבחינו במטוס צבאי לבנוני שמתקרב בצורה מסוכנת לישראל ואילצו אותו לנחות, לאחר שהתברר כי טייסיו חגו סמוך לישראל בתום לב. הוסבר להם כי זה יירוט שנגרם מחוסר זהירות.

* * *

נשיא אוניברסיטת תל־אביב, פרופ' משה מני, החליט להעלות את שכר הלימוד באוניברסיטה באופן מדורג בין 2500 ל־5000 דולר לפי יוקרת הפקולטות. הפרופסור רוצה להוכיח לסטודנטים כי בלי מני הם לא ילמדו.

* * *

עיריית תל־אביב: נמיר את שמה של דרך חיפה לדרך מרדכי.
בקיצור, מדרך חיפה לדרך מרדכי — נמיר.

אילן בומבך

השבוע בקו

יוני 1967

صكذا من الاصل

עיטורי סופרים וספרים

ארי במסתרים

מאת אברהם אביגד

ספר בית אל, שני חלקים, מאת הגאון הצדיק מוהר"ר אריה ליבוש הלוי נתנזון אבי גאונן של ישראל רבנו יוסף שאול הלוי נתנזון אב"ד דק"ק לבוב (למברג), בהוצאת הרב אברהם שבתי ליפשיץ, תשמ"ו.

הרב הגאון ר' אריה ליבוש ב"ר יצחק נתנזון זצ"ל היה מגדולי התורה בדורו (תקנ"ב—תרל"ג) מקציני העיר ברזאן (גליציה) המפורסמת בגדולי הרבנים שלה: ר' שלמה קליגר, ר' יצחק שמלקיס ור' שלום מרדכי הכהן (תשובות המהרש"ם) ועוד.

בן למשפחה רמה היה: ה"חכם צבי", הב"ח, המהרש"א ה"ה"א. בביתו דודו היו בה תורה וגדולה במקום אחד, גדולי תורה יעצירים, עמודי ועשרי הקהילות בגליציה. ר' יצחק אביו היה תלמיד חכם גדול ודבריו מובאים בספרי נכדו הגאון ר' יוסף שאול נתנזון.

ר' אריה ליבוש נולד בעיר ברודי המפורסמת ב"חכמי ברודי" שבה, תלמיד ר' יחיאל מיכל בעל "נצר הבריאה". מילדותו הצטיין בחריפותו ובבקיאותו. עקב נשואיו עם נכדת הגאון ר' מרדכי זאב איטינגא, רבה של לבוב (הראשון), עבר לברזאן, בה התפרסם כאחד מגדולי דורו.

שתי אבני חן

כתר תורה שלו היה משובץ בשתי אבני חן אשר רק יחידים מגדולי ישראל זכו להן: א. גאון בתורה שזכה לשני שולחנות, שילב תורה עם דרך ארץ. לא רק שלא נהנה כמל התורה אלא עוד ביזר כוחו להחזקת מוסדות תורה וחסד והיה זוך ובנן לכבודה של תורה ולומדיה. גדולה היתה השפעתו על בני עירו וסביבתה. בהשפעתו שמרה עירו על צביון התורה שבה, עצר את פריחת ה"השכלה ואת פריקת העול שבאה איתה. הגאון ר' יצחק שמלקיס בהספדו אותו דיבר את שתי מעלותיו אלו ואמר: לא מש מאהלה של תורה, בכל כוחו וכאוד לחם נגד הרוח החדשה הכפרנית ביסודות תורה. והקונן: "כי ילחם עתה מלחמת ה' להציל נפשות לבל ייגפו רגליהם בכשב רוח התשה".

ב. זכה לבן שעלה עליו בתורה, הלא הוא רבן של כל בני הגולה גאון הדור ר' יוסף שאול נתנזון בעל "שואל ומשיב" (שפה ברורים) ועוד ספרים רבים, רבה של לבוב.

אורן של שתי אבני חן אלה צמצם את קרינת אור כתר התורה שלו. אך היתה רב דשהא, ענוותו ואור הואכה של בנו, פוסק הדור, העיבו עליו ועצמצמו את פירסומו הראוי במעלת גדולי התורה.

בנו ר' יוסף שאול העיד עליו: "אף שהיה עניו ולא הגיד לאדם מה נמצא בו ולא הפץ במשרת רבנות — אף שהיה ארי בסתרים — היה "צרור המור" בשמו שמו בו — דיברו אתו — ידעו מעלותיו, דיבורו — היה מגיד לכל אחד את אשר יש בו, בדקדוק גדול, לא היה דומה לו בחכמת התכונה. חיבר חיבור על עיבור החודש וביאר הדברים אשר התוס' נלאה להבינם".

הידע חידושי תורה על כל הש"ס אך סירב להדפיסם בחייו, ושמעו נודע בקהל הלומדים.

כתב גם פירוש על "יד החזקה" של הרמב"ם, שרית על ארבעת חלקי השולחן ערוך ועוד ספרים, אחרי פטירתו בשנת תרל"ג התחיל בנו הגאון ר' יוסף שאול לטפל ולערוך את הכתבים כדי להוציאם לאור אך לא הספיק להדפיסם (נפטר בשנת תרל"ה), ובנו השני ר' זלמן נתנזון גמר את ההדפסה בתרל"ז. הספר מכיל שני חלקים ובהם מאתיים ועשרה פרקים (המחבר קרא להם חדרים) בכל מקצועות התורה.

המו"ל, הרב אברהם צבי ליפשיץ, מצא אחרי השואה העתק בודד של הספר באוצר הספרים של ישיבת "כוכב מיעקב" (ישיבת צ'בין) בירושלים, ההדירו ועשה לו אזנים במפתח הענינים וה' ספרים המוזכרים בדברי המחבר, צירף תולדות המחבר, בעריכה נאה ומשובחת.

בית אל

בנו הגאון ר' יוסף שאול נתנזון קרא לספר "בית אל", ראשי תיבות אריה ליבוש. דבר שהפליא בתחילה את הגאון ר' יצחק שמלקיס, שקרא את הספר בשם שצריך להיכתב בקדושה, אך אחרי שחקר בהלכה זו, ראה שרבים מגדולי ישראל קראו ספריהם בשמות כאלו כמו "בית אלקים" של ר' משה מטרני (המבי"ט) מצפת, על תפילה ובמבי ועוד. הרב שלום בינדר בהסכמתו למהדורה זו מאריך בסוגיה זו ומסיק שבוודאי ר' יוסף שאול לא התכוון לשם הקודש שהרי השם בית אל בבראשית (י"ב ח') אינו קודש ולכן אין בו קדושה, רק רמז לשם אביו. יש להעיר שבפי העם, אפילו השם "תורת משה" של האלשיך, לא מקובל ונקרא "האלשיך" ו"שני לוחות הברית" נקרא בקיצור השל"ה הקדוש.

חידושיו הם ברובם קצרים ומתומצתים, מרחיבים את אופק הלימוד בספרי. נדגים כמה מדבריו. הגמרא בקידושין (ל"ז) אומרת, כבחרות הפכת אכלו בני ישראל בביאם לארץ מן התבואה החדשה אחרי זמן הקרבת העומר. ובירושלמי (חלה) שרגלים, למה לא אכלו בערב מצה, יבוא עשה של בערב תאכלו מצות וידחה את הלאו של חדש. והוא שואל: א. למה לא אכלו מצה בערב מן הישן, הרי כבשו צבים שכבשו התיר להם אפילו כתלי חזיר (חולין יז). שכתוב "ובתים מלאים כל טוב" אפילו חזיר? ב' איך יבוא העשה של מצה וידחה את ה"לא תעשה של חדש, הרי הלאו של חדש הוא תוקף תרלא "בעידנא" ואין עשה דוחה לא תעשה אלא "בעידנא" ואין עשה דוחה לא תעשה אם אינם בבתי אחת?

והוא עונה: אכבם אמנם הותרו להם כל האיסורים לצרכם. אבל לצורך גבוה לקיים מצוה בדבר איסור לא הותר להם. ועבזה מתורצת גם שאלה בעל "בהנה ל"ג". הלא המצה צריכה להיות ראויה להשביע (לידעתם) ואם המצה חוץ מכזית של מצוה אסורה לאכול לא יקיים בה המצוה — כאן גם שאר המצה מותרת מטעם שהותרו כל האיסורים בשבע שכבשו רק את המצוה אי אפשר לקיים באיסור "הדיין ולא איסור לאו זה הבא העשה ותדחה את הלאו של חדש.

על השאלה השניה שהמצוה והאיסור אינם "בעידנא" — באותו הזמן — הוא עונה, שכל הטעם שאין עשה דוחה לא תעשה אם אינם ביחד הוא בגלל החשש שמא יתעצל או לא יוכל לקיים את העשה ויעבור על האיסור מבלי לקיים את המצוה, זה אמור רק במצוה של יחיד אך במצוה של רבים אין חשש כזה, רבים לא יתעצלו.

על השאלה הראשונה שגם בעל "חורי אבן" שאל אותה יש להעיר שכל הסוגיה הזאת של הגמרא היא לשיטת ר' עקיבא שסובר כי הלשון "כי יביאך" מובנה תיכף עם בואם לארץ, שהרי לשיטת ר' ישמעאל שפירושה אחרי שבע שכבשו אין שאלה שהרי לא היה איסור חדש עד שיא ואם כן התורה אסרה בפירוש איסור חדש תיכף עם ביאם לארץ ולא היתר איסורו כשאר האיסורים.

שמונה הפסוקים האחרונים בתורה מי כתבם

במסכת בבא בתרא (טו) שנינו: תניא, "וימת שם משה" — אפשר משה חי וכתב וימת שם משה? אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע, דברי ר' יהודה, אמר לו ר' שמעון, אפשר ספר התורה חסר אות אחת, וכתיב "לקוח את ספר התורה הזה"? אלא עד כאן הקב"ה אומר ומשה אומר וכותב מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע, ע"כ.

שואל הרב, הלא עדיין השאלה במקומה — איך כותב וימת בשהוא חי?

אומר הרב, התוספות לומדים מכאן שהסופר בעת כתיבתו צריך להוציא המלים בפיו, א"כ בקריאת ה"י שנקודת כה בפתח "ו" המהפכת מעתיד לעבר, אילו קוראים את ה"י בשוא היבה המלה הוא בעתיד, לכן לא כתוב ומשה אומר בפיו כמו קודם, אלא רק ומשה כותב בדמע, שלא ביטא את המלה בעבר ולכן היה יכול לכתוב את כל הפרשה במובן עתיד כאילו כתובה בשוא, ואין כאן שקר.

באותו הרעיון מפרש גם את הפסוק בפרשת בשלח "כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמחה את זכר עמלק". צריך היה לשים באזני יהושע ולא להסתפק בכתיבה שלא יטעה לקרוא זכר באותיות קמוצות, שרק את הזכרים להרוג, כמו שטעה יואב, אלא בצירה זכר — כל זכר למחות.

איסור וחשש איסור

בספר חידושים ופירושים רבים בסוגיות הש"ס. לדוגמה, המשנה סוכה (לה) אומרת, אתרוג של תרומה טהורה לא יטול ואם נטל כשר, של דמאי לא יטול ואם נטל בית הלל מכשירין. אומרת ה"גמרא, תרומה כשר מפני שיש בה היתר אכילה לכהן ודמאי כשר מפני שאם יפקיר נכסיו ויהיה עני יותר לו לאכול. שואלים בתוספות, למה אינו אומר גם בדמאי שיש בו היתר לעניים כמו בתרומה. אומר הרב רעיון יפה: האיסור של תרומה לישראל מותר לכהן אבל האיסור של דמאי הוא חשש של טבל, האיסור של טבל אינו מותר לעני, רק אצל העני אנו סומכים שהוא מעושר אבל אצל העשירים בשאר הספק אולי לא הפרישו, ואין היתר לספק הזה של טבל, שאם הוא טבל אין היתר לאיסור, תרומה מותר לתת לקרובו כהן אבל דמאי אסור לאדם לתת לעני לאכול.

כוחו בדרשנות

גדול היה כוחו בדרשנות, בדרשותיו הקסים את קהל שומעיו בתיאוריו את כוחה של תורה. אליהו הנביא אומר לאלישע בתשובה לבקשתו "יהי נא פי שנים ברוחך אליי", אם תראה אותי לוקח מאתך יהי לך כן". אלישע רואה בעלות אליהו וצועק "אבי אבי רכב ישראל ופרשיו". והוא מסביר, איש פשוט יתפעל ויתרגש מאד בראותו סוסי אש ורכבי אש יורדים מהשמים, וזאת היתה כוונת אליהו שאמר לו בזאת תבחן אם תראה אותי נלקח ממך בסוסי אש והמראות המבהילים שתראה לא יבהילו אותך ולא תתרגש כזה ורק זה שאתה נפרד מבני יעצר אותך ותחסרו זה יכאב לך — "יהיה לך כן". וכן היה אלישע צעק רק "אבי אבי רכב ישראל ופרשיו". בזה ייאו הכל שנחה רוח אליהו על אלישע.

הספר יצא בהדור רב והלומד בו מתבשם מרוח המחבר ומבורך על המוגמר.

גאולה ב.ח.

כיסופים

בְּהִפָּגֵשׁ הַמַּבָּט
וְהַלֵּב נִשְׁפָּךְ
בְּגִלּוּי קְרִינַת הַכִּסּוּפִים
אֶל מְקוֹר בְּרִיאַת
הָעֶלְיוֹן בִּיצוּרִים —

בְּסִתְרַת הָעֶרְגָּה
סוֹד הַקִּיּוּם יִשָּׁמֵר
וְהַנְּשָׁמָה תָּצוּף
עַל פְּנֵי בְּסִיסָהּ:
הָאֲדָמָה.

משוט בעבר והווה

מאת ד"ר אריה בן-יוסף

הסופר מרדכי אבישי פרסם לאחרונה את ספרו: "בין עכשיו ואתמול" *), שיש בו עניין רב לשוחרי התרבות העברית וה"תרבות העולמית. ספרו של אבישי כולל פרקי מסעות שנערכו בתקופות שונות, וכולם מצטרפים למסע ארוך של המחבר החותר אל שורשים תרבותיים, שורשים יהודיים ואל מקורות רוחניים הנחשפים בעושרם המפתיע.

המחבר נותן לנו סקירה מקפת מהנוף התרבותי של כל הארצות שהוא ביקר. בכל פרקי רשמי מסעותיו נחשפות לפנינו שתי מציאויות היסטוריות: מציאות החיים היהודיים ומציאות החיים של העמים והארצות שבהן הוא ביקר. בספר מתבלטת בחייתו של המחבר לשורשיה היהודיים יכן הרבתו הרבה לספרות, עתידות להן מתגלה בפניו בצל המעבר לספר בספיה רגיל. מכל כתיבתו ניכר, שהמחבר טובל את עטו בבשמי תרבות ושהוא ניחן בעין פקוחה ובלב רגיש, ובצדם כך נלכד הקורא בקסם כתיבתו התיאורית, המגוללת לפניו לא רק את העכשיו אלא גם את האתמול שהטביע את העכשיו וקבע בצידה מרובה את דמותו.

צללים וצלילים יהודיים

בפרק שבו מתאר המחבר את רשמיו ממסעו בספרד, הוא מעביר אלינו את הצללים והצלילים היהודיים שבהם נתקל התייר היהודי בסיורו בספרד שתפסה מקום כה נכבד בתולדותינו. טולידו, סביליה ושרידי בתי הכנסת שבתוכם מעלים בזכרוננו את העבר ה"יהודי העשיר ואת החיים היהודיים השוקקים בתוכם, שהופסקו את קיומם לפני כ-500 שנה בתוצאה מגזירות השלטון הנוצרי הקנאי.

תיאורו של המחבר את העיר קורדובה — "אהובה של הבעירה", היא מוצלח ביותר. המחבר מצליח להעביר לנו את תחושת המפגש ההיסטורי שהתרחש בקורדובה בין ג' העמים, ג' הדתות וג' התרבויות שהטביעו את חותמם בארץ — הערבים, היהודים והספרדים-הנוצרים. הרוח היהודית אצורה בעיר זו ברובע היהודי — ה"חודריה", שבו מתנוסס הפסל של הרמב"ם לא הרחק מהבית שלפי המסורת שלו ה"מקום היה משכנו של הרמב"ם. סבורים כי בשכונת אליו היה כוצץ גם ביתו של ר' יהודה הלוי. ברובע ה"יהודי ניתן לראות הגאוגות של בתים שישמשו כש־כנות השרים היהודים בספרד, שהוקפו בחצרות פנימיות שבהן צמחו ופרחו עצי נוי ופרחים. ביקורו של המחבר במאלאגה ופגישתו עם פסלו של ר' שלמה אבן גבירול מאפשרים לו להתייחד ולפקוד את דמותו של המשורר והפילוסוף היהודי הגדול, שהשפיע לא רק על ההגות היהודית במשך כל הדורות אלא גם על ההגות העולמית. אין כל ספק בכך, ששירי הקודש של רשב"ג וספריו ההגותיים גדושי האהבה והרגש — "כתר מלכות" ו"מקור חיים" יהוו מעיין שופע ובלתי נדלה, שממנו ישאבו בני עמנו אמונה הגות ותעצומות עד סוף כל הדורות.

סיורו של המחבר בצרפת החל בפרובאנס השוכנת בדרום מזרחה של צרפת. פרובאנס תפסה מקום נכבד ביותר בתולדותיה עבנו בימי הביניים. קהילות פרובאנס התפרסמו כמרכזים לתורה וקהילותיה שופעות חיים היהודיים תוססים בימי הביניים, והם העמידו גם חכמי הלכה ידועים, ותבל שהמחבר לא הזכירם, כגון ר' אברהם בן דוד מפושקירה, ר' אברהם בן יצחק, ר' אברהם הירחי, ר' זרחיה גירונדי, ר' מנחם מאירי, ועוד. וכמו כן גם אנשי מדע והגות. כזכור, פרובאנס היתה גם למוקד עיקרי בפולמוס כתבי הרמב"ם, שכן בה קמו הרבנים מצדדי הרמב"ם והכריזו מלחמת חור־מה על מתנגדיו. תמוה הדבר שהמחבר לא דייק בכתיבתו והאשים את "קנאי פרובאנס" שהם גרמו לשריפת כתבי הרמב"ם. דומה שטעותו של המחבר נבעה מכך, שהוא, כרבים אחרים, מזהה את פרובאנס עם צרפת, מבלי לשים לב שלתרבות היהודית ה"פרובנסאלית היה יחוד עצמאי די בולט. ושמבחינה זו אין כלל זהות בין פרובאנס לצרפת. חכמי פרובאנס הדגישו את יחודם בכך, שבאזכרם את חכמי צרפת הם כינו אותם בכינוי — "הצרפתים".

בביקורו של המחבר בפריס, בירת צרפת, שהקהילה היהודית בה מונה כיום כ-350 אלף נפש, ניתנה לו ההזדמנות לסקור את מבנה הקהילה היהודית ואת בעיות יהדות פריס, בפרט, ויהדות צרפת, בכלל, בתקופתנו. הקהילה היהודית בפריס אינה מאוחדת כלל, אלא היא מורכבת מהרבה קהילות ובתי כנסת המפוזרים על פני כל העיר, ותכופות אין כל קשר ביניהם כאילו אין הם שייכים לאותה קבוצה לאומית ולאותו מיעוט בתוך צרפת. כזכור, בפריס נערכו בשנים האחרונות פיגועים חבלניים המסמלים את ההתעוררות המחודשת של האנטישמיות האלימה ב־צרפת, בין אם זו אנטישמיות ערבית ובין אם אנטי־שמיות "מסורתית" ניאו-נאצית. מעשי טרור אלו הי־צריכים להוות אות אזהרה ליהודים המבקשים אך ורק חיים נוחים ושלווה בגולה ומשלים את עצמם שהם בטוחים בשבתם בארץ תרבותית ותיקה. אך כבעבר היהודים גם כיום מתעלמים ביודעין מאותות אזהרה אלו.

תהליך מואץ של התבוללות

בסיורו באיטליה נתקל המחבר באותן הבעיות שהוא נתקל בהן גם בצרפת, ובעיקר בתופעה התהליך המו־אץ של ההתבוללות של היהודים, ההצטמקות הגוברת של הקהילה היהודית בעקבות האנטישמיות. בעת סיורו בקהי־לות השונות של איטליה, מעביר המחבר בזכרוננו את עברן המפואר. ביקורו ברומא מעלה בלבו זכרונות היסטוריים מדובבים. כידוע, קהילת רומא מתגאה בכך, שהיא הקהילה העתיקה ביותר באירופה, שכן היהודים ישבו בה עוד החל משנה 300 לפסה"נ. שמעון החשמונאי שלח בתקופת הבית השני שגרירים לרומא לשם כריתת ברית. מאוחר יותר לא מנעה, כידוע, ברית זו מפומפיוס להיכנס במסע צבאי לירושלים ולהטיל את מרותו על יהודה. בתארו את קהילת פירנצה כיום ובעבר הרחוק, מסתייע המחבר במחקרו של פרופ' משה דוד קאסוטו על יהדות פירנצה ב־תקופת הרנסנס, והוא מציין את מוסדות הצדקה והחסד שפעלו בפירנצה, כגון "מלביש ערומים", "שומר אסורים", "אוהבי תורה", ועוד. הוא מזכיר גם את בית הספר העברי בפירנצה שקרוי ע"ש נתן קאסוטו. חבל שהוא אינו מזכיר שהמדובר בבנו של פרופ' משה דוד קאסוטו, ושאינו מספר לנו פרטים נוספים על חייו וגורלו של צעיר מוכשר ומבטיח זה שנספה בשואה ושאביו לא חפץ להשלים עם אבדנו.

המחבר מתאר לנו את קהילת ליוורנו שעלתה ל־מעלת הקהילה השניה בגודלה ובחשיבותה באיטליה אחרי רומא, ומציין אף את מקומה החשוב בתולדות הדפוס העברי. חבל רק שהוא שכח לציין בין יתר חכמי המקום את הרב שבתי טואף ז"ל — אביו של הרב הראשי של יהודי רומא, הרב אליהו טואף יבלח"ט. בביקורו בברטינורו, המחבר נזכר כמובן בדמותו של ר' עובדיה מברטנורא, ששמו המלא הינו — ר' עובדיה ירא מברטנורא. הוא נולד בצפון איטליה בשנת 1418 וקיבל את תורתו בעיקר מפי ר' יוסף קולון, הרב הצרפתי הידוע בשם מהרי"ק שהרביץ תורה במנטובה. לאחר גמר הכשרתו התור־נית שימש ר' עובדיה ירא כרב בברטנורא, ומשם עבר לצייסה די קסטילו, ולאחר מכן הוא עלה לא"י בהיותו כבן חמישים והתיישב בירושלים. בירושלים הוא חידש את ישיבותה המדולדלת, וכמו כן הוא ארגן את קהילת ירושלים מחדש ויסד בה אף ישיבה שנהייתה למרכז רוחני, הוא עצמו עלה לדרגת מנהיג רוחני של העדה היהודית בירושלים.

בצדק מציין המחבר בהקשר עם סיורו בקהילת גוריציה שבאיטליה, שיהודים ישבו בה החל מימי הביניים, ושבמוצאם הם היו לרוב יהודי אשכנז. אי לזאת תמוה הדבר שהוא אינו מזכיר אפילו שם של אישיות אחת שמוצאה מארצות אשכנז שקשורה עם תולדות קהילת גוריציה. כמו, למשל, את שמו של ר' ישכר בער אילנבורג, רבה של גוריציה ומחבר הספר "באר שבע", המכיל תוספות על המקומות שלא ביארום בעלי התוספות, ושהיה גם רבה המיועד של ק"ק צפת.

אחת הקהילות המעניינות ביותר באיטליה היא קהילת פרארה, שהמחבר מגולל לפנינו את תולדותיה בשורון רב תוך שילוב תולדות סופרי הרנסנס ואמניה שישבו ופעלו בה. מובן שהמחבר שם לו למטרה בעיקר "לגלות" את פרארה היהודית, והוא הסתייע בכך גם על ידי התרכזותו בעלילת הרומן הידוע של הסופר היהודי—איטלקי — ג'ורג'יו בסני — "גן פינצי קונטיני", שכל עלילתו מתרחשת בעיקר בפרארה. ברומן זה, כביתר הרומנים והסיפורים שלו, הארוגים על רקע החיים בפרארה, גולל לפנינו ג' בסני את החיים בפרארה בשנים האחרונות של המשטר הפאשיסטי ואת חיי יהודי פרארה. אכן למרות היעדר ההזדהות הברורה של ג' בסני עם היהדות וסמליות שונות שלו בחיבור עם המסורת היהודית והמנהגים היהודיים. הוא היטיב להציג לפני קוראיו את נפשם, הלך רוחם ואת הטראגדיה של יהודי איטליה, שאימי תקופת השואה לא פסחו עליהם והטילו אף עליהם את חותמם הכאוב והבלתי נשכח.

*) מרדכי אבישי, "בין עכשיו ואתמול", ספריית פועלים, ת"א, תשמ"ו.

תולדות יהודי רוסיה וברה"מ

מאת י. עמוס

המכון למורשת בן-גוריון, ביסודו: פרופ' בנימין פינקוס, יהודי רוסיה וברית המועצות, תולדות מיעוט לאומי, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, קריית שדה בוקר, תשמ"ו 1986.

ההיסטוריה של השבט היהודי ברוסיה רוויה שנאת ישראל על כל תופעותיה בימים הרחוקים והקרובים. חילופי המש־טרים הצאריסטיים בקומוניסטיים לא רק שלא ביטלו או הפחיתו את שנאת עולם לעם עולם, אלא להיפך: הם הגדילו והעמיקו את ממדיה והגבירו את המצוקה היהודית.

נצחונו של הסוציאליזם בארץ אחת היה, בשעתו, בשורה עצומה לא רק ל"עמלי כל הארצות", אלא לכל אדם שוחר חופש וקידמה יכול שכן להכוני בית ישראל, אשר שמחו למפלת הצאריזם וקיוו לעליית שחרה של יהדות רוסיה במעמד של אוטו־נומיה לאומית ותרבותית יהודית, אשר בבסיסה יהיה שוויון זכויות גמור. מה שיצא מזה — אנו יודעים. הטרגדיה של יהודי רוסיה קיימת ועומדת זה שב־עים שנה, מאז "אוקטובר המפואר", אשר מסר את השליטה בארץ ענקית זו לידי הקומוניסטים — הבולשביקים.

ההיסטוריה של יהודי רוסיה היכן איפוא להיס־טוריה של קיבוצים יהודים רבים בעת העתיקה, בימי הביניים, בעת החדשה ובימינו. שיטתו של פרופ' פינקוס, והעיקר אותה לאצורה, עד כמה שהדבר ניתן בגלל היסגר גישה למקורות העיקריים בארכיונים הסובייטים, הוציאה פרי הילולים, מחקר עובדתי הסבריתי על חייה הפנימיים והחיצוניים של יהדות רוסיה. ראשיתה של ההתיישבות היהו־דית לוטה, כרגיל בערפל של אגדות המתחילות עם גלות עשרת השבטים. המחבר נוטה לקבל את "התיאוריה הבוספורית" על קהילות יהודיות ב־מושבות היווניות בצפון הים השחור בין המאה ה־רביעית והמאה הראשונה שלפני הספירה. הקהילות התקיימו כבר בתקופה ההלניסטית, הרומית והביזאנטי־נית בתוך איזור חצי האי קרים ובקווקז. מלכות הכוזרים שהתקיימה בין המאה השביעית לעשירית משכה אליה יהודים רבים, ומשם הגיעו לקייב. צרותיהם החלו עם התגברות ההשפעה של הכנסייה ה־אורתודוקסית ונמשכו בתקופות הבאות.

הדת — עמוד התווך המוצק ביותר

הקצינים שבוויים, ה"דקבריסטים", היו הראשונים שיצאו עם תכנית ברורה של פתרון השאלה היהו־דית, שכללה, בדומה למשכילים רבים באירופה המערבית, הצפות של שחרור וכוהנות תמורת התנצ־רות. גם המימשל הצאריסטי פעל לפי אותה מג־מה, אלא שלא הצליח. מספר היהודים המומרים היה קטן ביותר, וזאת למרות הלחצים, ההפליות הגזרות הרעות, שהרעיפו מלכי בית רומאנוב על יהודי רוסיה, בחוקים, בתקנות, בפוגרומים ובי־עלילות-דם. הדת היהודית — כותב המחבר — "תפסה מקום מרכזי בכל תחומי החיים, הרוחניים והחומריים, של הקהילה היהודית ברוסיה. חרף השינויים הפוליטיים, הכלכליים והחברתיים במשך יותר ממאה שנה נשארה הדת עמוד התווך המוצק ביותר, שסערות הזמן החיצוניות והפנימיות התנ־פצו בה. היא היתה ללא ספק הגורם המעצב, המשמר והמלכד שאיפשר ליהודים לעמוד נגד הסתערויות המימשל והכוחות העוינים בציבור הרוסי" (עמ' 80).

ההשכלה היתה נפוצה בין היהודים, ובמאה הי"ט הודפסו ברוסיה, למרות ההגבלות והצנזורות, כששת אלפים ספרים. חוץ מספרי קודש. היו ישיבות רבות, והחינוך היהודי היה בזרמי הגדול במסגרת המס־רת, ואין צורך להזכיר את גדולי התורה הידועה שקמו מתוך רבני רוסיה. התחייה הרוחנית של יהדות רוסיה בתחומים רבים היתה תגובה יהודית לכל הצרות אשר פקדו אותם בשפע. חלוקתה של פולין בסוף המאה הי"ח הוסיפה ליהודי רוסיה את השבט השטובה בפולין, ה"קיבוץ גליותי" זה הביא ברכה לשני הצדדים במאה הי"ט. ההגירה הגדולה בשנים 1881—1914 הוציאה מרוסיה לכרכי הים, ועל פי רוב לאמריקה, קרוב לשני מליון יהודים. היו רבנים, כמו ה"חפץ חיים", שהתנגדו להגירה, והיו מעטים כמו רבי חיים סולובייצ'יק מבריסק, שחייבו אותה ותבעו לשלוח רבנים וכלי קודש לאמריקה, כדי לקיים את צרכי הדת ליישובים היהודים החדשים.

התנועה המהפכנית הרוסית, שראשיתה ב"נארוד־ניקים", ואשר הביאה את בשורת השחרור מעולו של הצארים, היתה אף היא מלאת שנאה ליהודים. בעת הפוגרומים בשנת 1881 קראו ה"נארודניקים" למרד נגד הצאר ונגד היהודים כאחד. התסיסה האנטי-יהודית היתה בעיני רבים מהם שמן טוב על גלגלי המהפכה הרוסית ההולכת וקרבה... גם ה־סוציאל-דימוקרטיה הרוסית, של המנשביקים וה־בולשביקים, שללה את הלאומיות היהודית וגזרה, בעקבות רבם קארל מארקס, כי היהודים אינם בחזקת מיעוט לאומי, משום שאין להם טריטוריה, שבתוכה הם מרוכזים. לנין וסטאלין החזיקו בדעה זו בעקביות רבה ושללו, כמובן, לא רק את ה־תנועה היהודית הלאומית, הציונות, כי אם את תנועת הפועלים היהודית. רק הסוציאליסטים-רבולוציונרים (ס.ר.) הכירו בלאום היהודי ובתנועת השחרור שלו, הציונות. האנטישמיות הרוסית ינקה ממקו־רות כנסייתיים, כלכליים וחברתיים והקיפה שכבות רבות וגדולות של האוכלוסיה הלא-יהודית. במיו־חד היתה חזקה באוקראינה, בעלת המסורת האנטי־יהודית מימי חמלניצקי ואילך. היהודים פרו ורבו, ובסוף המאה הי"ט הגיע מספרם לחמישה מיליון, ומשערים כי לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה הגיע מספרם, כולל פולין, לשישה וחצי מיליון. היה זה, איפוא, הקיבוץ היהודי הגדול במניין מכל הקיבוצים היהודיים האחרים בעולם.

מאבקים קשים ומרים

מהפכת אוקטובר ערערה את מעמד היהודים ודלדלה אותם מבחינה חומרית ורוחנית כאחד. המאבקים נגד הדת, בכלל, ונגד הדת והתרבות היהודית, בפרט, היו קשים ומרים. ברחוב היהודי השתמשו השלטונות בייבסקציה, בקומוניסטים היהודים, שעשו את מלאכתם בהתלהבות של מומרים להכעיס. הם קיוו, שתמורת השמדת הדת והתרבות העברית תישאר להם שפת יידיש ותרבותה לשא־רית ולפליטה. כמה שנים אכן הצליחו בהקמת בתי ספר ביידיש, מכוני מחקר, עיתונים ופרסום ספרים רבים. אך מהר מאוד עלה עליהם הכורת, והעס־קנים היהודים הקומוניסטים, הגדולים והקטנים, נאסרו ואחריהם ירדה לנו היסב.

תכנית בירוביג'אן גובשה בגלל רצון השלטונות לאכלס שטחים בגבולות יפן וסין, לנצל את אוצ־רות הטבע העשירים ולדלל את האוכלוסיה בחלק האירופי שהיה מאוכלס בצפיפות. לכך נוספה מג־מה כנה בשנים 1926—1928 למצוא פתרון לבעית היהודים, להקטין את האנטישמיות, להפסיק את ריכוז היהודים בקרים ובאוקראינה, וגם להציג תכנית התיישבותית, שתתחרה עם הציונות ועם ההתיישבות בארץ ישראל. כבר בשנות השלושים החל הכישלון של התכנית הזו, שנשתתפו בה גורמים יהודים מחוץ לארץ. הנסיון להחיותה שוב לאחר מלחמת העולם השניה נכשל אף הוא, וכיום נשאר בה מספר יהודים קטן, ונעלמו כמעט כל הסימנים שבישרו את הקמתו של המחוז היהודי העצמאי. מובן, שהשלטונות תלו את הקולר ביהו־דים, אשר העדיפו לחיות במוסקווה ובלנינגראד מאשר מעבר להרי חושך. כפי שנמסר, קבל סטאלין על כך בשיחותיו עם רוזוולט בוועידה הבינלאומית ביאלטה.

ובכן, במקום להעלות ארוכה למדוויהם של יהודי רוסיה, הרעה להם תכנית בירובידז'אן עוד יותר. סטאלין שהחל לטהר את צמרת השלטון והצבא ב"סידור דרים" בשנות השלושים, פעל במיוחד נגד חברי היהודים. היה זה טרוצקי, אשר ממקום גלותו התריע — בפעם הראשונה — על האנטישמיות כגורם עיקרי במעשיו של סטא־לין. העובדה שלמנהיגים ממוצא יהודי צירף סטא־לין גם רוסים סתורים, שבהזדמנות זו ביקש להי־פטר מהם, אינה מקטינה את היסוד היהודי במשפטים המפורסמים ובטיהורים הנוספים, שהוציאו משורות המפלגה והשלטונות יהודים רבים.

לפי מחקרו של פרופ' פינקוס ייצא, שעם פרוץ מלחמת העולם השניה היו חלקים חשובים של יהדות רוסיה בשלבי מעבר מאקולטורציה להת־בוללות, וממילא הלכו ונעשו אדישים יותר, אם לא עוינים, לתרבות היהודית הלאומית. הדברים קרו ברפובליקה הרוסית ובערים הגדולות של הרפובליקות האחרות.

בימי המלחמה גבר נחשול האנטישמיות ועלה לאין ערוך על שנאת ישראל בימי הצארים. השל־טונות התעלמו ממנה. איזכור ההשמדה הגרמנית של היהודים היה בחזקת איסור. ביגום לכך הרצון להתחשב ברגשות האנטי יהודים של האוכלוסיה וברגשות האנטישמיים של סטאלין וחבריו בהנהגה הסובייטית. לאחר המלחמה גברו גלי האנטישמיות עד יותר התלו השנים השחורות של יהדות רו־סיה, שנמשכו עד למותו של סטאלין בראשית 1953. בימיו האחרונים זמם סטאלין את פתרונה של השאלה היהודית על ידי הגליית היהודים לאזורים הנידחים של רוסיה האסיאתית. משפט הרופאים שהכין היה צריך להיות האות המבשר את שחרורה של ברית המועצות מיהודיה. לפני כן גברו ה־רדיפות וההריגות של הסופרים והעסקנים היהודים והוכנה "דעת קהל", שראתה בכל יהודי גורם זר ואויב לעם הרוסי. מדיניותו של סטאלין נמשכה בהפסקות ובממדים קטנים יותר גם על ידי יורשיו.

מעניינת דעתם של הדיסידנטים על פתרון השאלה היהודית ברוסיה. הניאו-לניניסטים, ובראשם ה־היסטוריון רוי מדבדייב, מצדדים למתבוללים היהו־דים להמשיך ולהתבולל בחברה ובתרבות הרוסית, לתת ליהודים הלאומיים את כל הזכויות המוענקות ליתר הלאומים, כדי לשמור על לאומיותם, ולאפשר ליהודים הרוצים בכך לעלות לישראל. החוגים ה־סוציאליסטים-דימוקראטים תובעים לקיים פדרציה של כל המיעוטים הלאומיים, כולל היהודים. הם גם מבקרים את תמיכת ברית המועצות במשטרים הפאשיסטיים של ארצות ערב. התנועה הדימוקראטית, אשר בראשה עומד סחרוב, דוגלת לזכות הגדרה עצ־מית, פוליטית, תרבותית וכלכלית לכל המיעוטים, כולל היהודים. התנועה אהדה את התנועה הצי־ונית ואת מדינת ישראל. הדיסידנטים הימניים — סלאבופילים וניאו-פשיסטים — רואים ביהודים גורם זר ועוין לחברה הרוסית, ואילו הדיסידנטים הלא־רוסיים אוהדים את תביעות היהודים.

"הכה ביהודים והצל את רוסיה"

מאז מותו של סטאלין לא שקטה האנטישמיות ופרס לכהה ההגות. בשנת 1959 הוצת בית הכנסת במלחובקה ובקום מגוריו של בית הקברות היהודי, ובעקבות השריפה נספתה אשתו של השומר. הדב־רים בוצעו על ידי גוף אשר בחר לו כסיסמה את הכרוז הידוע של "המאות השחורות" בימי הצאר: "הכה ביהודים והצל את רוסיה". האשמים נתפסו ונשפטו. במאי 1962 הוצת בית כנסת בגרוזיה, השלטונות לא עשו דבר כדי למצוא את האשמים. היו שלושה מקרים של עלילות-דם בדגסטן ובאוז־בקיסטן, שבהם האשימו יהודים בשתיית דם נוצרי או מוסלמי. אחד המקרים זכה גם לגושפנקא רש־מית, כאשר פורסם בעתון המפלגה הקומוניסטית. תגובות חוץ לארץ הביאו לפירסום "תיקון טעות". בשנת 1961 התקיים פוגרום — כמשו לפי פרופ' פינקוס — במרגלן אשר באוזבקיסטן, ובפסח 1962 בירשקנט. השלטונות, בדומה לשלטונות הצאריס־טיים, "נשארו פסיביים בעת ההתקפות נגד בתים יהודים, אך הם מיהרו להגיב נגד המשמיצים ב־מערב" (ע' 173).

פרופ' פינקוס עוסק הרבה לא רק בגילויי האנ־טישמיות אלא בשנאת ישראל של הפועלים וה־איכרים ושל שכבות האינטליגנציה. מכל האמור במחקרו — וזהו אולי החלק החשוב — מתגלה הרשת האנטי-עממית הרוסית על כל צדדיה המדי־ניים והחברתיים. יש ללמוד מבינה, כי נגע צרעת זה הוא חלק אורגני של יחס השלטונות ליהודים. והרושם הוא כי אין קיום למשטר הבולשביסטי אלא בליווי שנאה ארסית ומפעפעת ליהודים בכל שכבות האוכלוסיה, במפלגה הקומוניסטית ובמנגנון המימשל. זהו, כנראה, אחד החידושים אשר הבול־שביזם הרוסי בא לחדש בבית מדרשו של "ה־סוציאליזם בארץ אחת".

ואשר לאוכלוסיה היהודית — קובע פרופ' פינ־קוס — רובה הגדול מבקש להתבולל ונמצא כבר בדרך לטמיעה, אלא אם כן יעכבו בעדו השלטו־נות. היהודים הלאומיים הם ראשית כל היהודים הדתיים, המקיימים במסירות נפש את מצוות הדת ושומרים על גחלת ישראל שלא תכבה. ואליהם יש לצרף את אלה המבקשים לעלות לישראל. רובם של המהגרים בכל מעוניין ביציאה מרוסיה יותר מאשר בעלייה, ופניהם מועדות לארצות הגולה. הדתיים והלאומיים נושאים בעולו של הקיום היהודי בברית המועצות ומשלמים על כך מחיר כבד.

הספר מלא סקירות רבות ענין על הגורל היהודי ברוסיה הצאריסטית ובברית המועצות, וכל ה־מעוניין בנושא זה צריך לקרוא את ספרו של פרופ' פינקוס והדרכתו לי ידע על המציאות היהו־דית ברוסיה בעבר ובהווה.

עלילות הנפש והרפתקאות הנשמה

מאת נעמי גוטקינד

אחד בעל זקן נכנס. איש ערירי. עיניו מוציאות ציפורני עוף טורף. בלילות נודדת שנתו אל קצות חלומותיו— ובינותיים. מתקן את מערכת הביוב במקום. חופר. חופר מחילות מתחת לבתים. זו תפילתו. זו שירתו. החפירה הזאת. זו מגרשת מאזור מותניו דמויות לבנות. זו כפרתו. זו חלי־פתו. זו החפירה תוביל אותו אל החיים העמר־קים...

*

אחריו נכנס הרב. בבשר זרועו עדיין סימני רצועות התפילין. עדיין האדמה תחומה שם. דכח שם. בקימורים. מלטפים שורשי זרועו הרקוד חר־טה. אלפים. מתעופפים. בעמקים הירוקים נוב־טים רחשי לב חמים. את מצוות יישוב הארץ לוחשים. כמות ידיו מורמות עכשיו. שולחות ברכה לקהל הזה. "משפרים על הבעל שם טוב שהיה מרפא חולים" פותח...

קצת נבו נאבק. שכונות הסטרא אחרא לא יסתמו שמיעתו.. פעם ראה למרחקים אורות מבליחים. האם הוא רואה? מבטו העלה חלודה. בגלגלי עיניו שורשים ארוכים. מעוותים.

(קליפות)

*

העץ הבודד אומר פסוקי תהילים. עוד מעט יעלה דוד המלך מעליו. והעץ הבודד בטיפות מצילתיים על עלים מזמר לו: "אודה ה' בכל לבבי"...

ואנשים הולכים שם. אלו רבי שמעון בר יוחאי והחברים. ושירתם שם: איילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת. באהבתך תשגה תמיד, תורה, תורה, האור של כל העולמות.

(הזמרת)

*

על המעקה דף של אור. פרפר בצהוב לימון פניח עצמו כאן. כנפיו מתנות אהבים זו עם זו. בכף ידה של האשה בוערת אש קטנה. יש אור גם בדיבור האצבעות.

(על ההר)

*

מוכרחים לקרוא פיסקאות אחדות מן הפרוזה הפיוטית של חוה אסתר בספרה "כתונת אור" (בהוצאת הקיבוץ המאוחד) — כדי להבין עם מי רצם מה יש לנו עסק. שוב דיבור על — לא יבוא בבקום מעימה תוויתית ומידית על המלים עצמן.

למרות שכתוב על הספר: פיצירים, סיפורים אין כאן, אלא אם "עלילות הנשמה. בפלגותיה ומורדותיה אפשר לקרוא סיפורים. אבל אז — גם שירה לירית היא סיפור. השלד והעלילתי רופף ביותר. פה ושם מבליחה דמות כמו "חנציה המשו־געת" ברחוב הנביאים בירושלים, הזברת, החתולי, ריילה, אבל גם הדמויות הן מוטיבים בשירה ולא א־פיונים פסיכולוגיים מקובלים. אחרי "אבנים רכות" ספרה הראשון, באותה המתכונת, שיצא לפני ארבע שנים, חוזרת חוה-אסתר ופורשת ב־פנינו יצירות המשלבות שירה, ציור ואקספרסה בתבניות לירירות שאינן מחורזות ואינן מנוקדות.

היצירה נובעת מהשם הפרטי

חוה-אסתר היא שם פרטי. כבחינה חברתית ומשפחתית — "בריאה" יותר ליצירת המפתיעה הזו. שהחלה לכתוב כמעט כשנעשתה סבתא, כלא להתפרסם גם עם שמה השני: גודלבסקי. לשם המשפחה, היא מוסיפה הסבר בעת שיחתנו, אין אותה בימצעות ובטען קיומים שיש לשם הפרטי יצירתו נובעת מהחוה-אסתר שבה ולא מהגודלבס־קי.

חוה — זו החיוניות הפורצת ממנה, תוויית היצירה, חוה אם כל חי שבה.

ואסתר — הלא היא כוכב, הלא הצד הריחופי, היא התשוקה לעליונים ולרוחות שנחשפת בה. עד כאן — הביתוס האישי הכרוך בשמות. ואם אני בפתיחה את ההויה משכי הראשון — שם הבורא בתגלה אלי, היא מוספה, ומי שמאמין בכתבי באמונה שלבה בתורת הגלגול, ודאי שנאהז בשם הפרטי, שעצמותו מקופלת בה ולא בשם משפחתי.

אך מה בעצה ואנחנו יצורי חומר קלי דעת ותלויי מחשבה — גם עניין הגודלבסקי מעניין אותנו? רכילות? שיהיה גם קצת רכילות. ובכן, חוה-אסתר גודלבסקי נולדה בשכונת "בית יש־ראל" הישנה בירושלים למשפחה חרדית חסידית, רוח סלונים וריח אלכסנדר מרחפת בבית. היא למדה בבי"ס "ספירי" הישן שבשכונת הבוכרים. ואחר-כך עברה לסמינרים. שנה אחת ב"בית־חנה", שנים ארוכות ב"חורב", נישואין, שלוש שנים בקיבוץ "חפץ חיים" וחזרה לירושלים להיות מורה לספרות ותנ"ך בתיכון "פלך", מורה לפדגו־גיה ותנ"ך במכללה הרב קופרמן. ארבעה יל־דים. בן נשוי. נכד. במישור האחד של הוויתה היא בציירית אופיה בדיוק לתכתיבים הביוגרפיים של ירושלמית כבית הדתי.

"יהודי צריך להיות תמיד תינוק"

אבל במישור השני, גבוה יותר או נמוך יותר, נרקמת כל התנים, במקביל, עלילות נפש וה־מראות הדמיון.

"יהודי צריך להיות תמיד תינוק", מצטטת ה־סבתא שכתיבתה רעננה כשל נערה בראשית התה־בגרות, את הרבי מקוצק. על ההתלהבות והרא־שוניות שלה שברה הדוות לקריאה אינטנסיבית, רצופה, בלתי נפסקת ב"ים החוכמה". פיוטי ה־קליר, סיפורי רבא בר בר חנא במסכת שבת, הזוהר הקדוש, אגדות רבי נחמן מברסלב, כתבי הרב קוק, ספרי חסידים ויראים. יש לה תואר שני בחינוך והיסטוריה אבל יש לה השכלה עצו־מה, ורחבה. בפן האקסטטי של מחשבת היהדות. לפני שלוש שנים חדלה ללמד, פרישה מהוראה — והתמסרה לכתיבה. גם התשובות לספרה הרא־שון — סייעו להחלטה. בצד החודי — תודהמת עמוקה. בחוגים הספרותיים — קבלה פנים נפ־עמת. צליל חדש. אולי צבע חדש — בספרות העכשווית. לא במקרה צבע, שכן מי שהודקן בשבועות האחרונים לקפה "מצוק" בירושלים (מצוו השמאלגים) ראה על כתליו את ציוריה של חוה-אסתר.

מזלה שיש לה בעל גרפיקאי. אבל זו כבר הערה שלי, שיכול לקבל ולהשלים עם גלגול המשורית-ציירת שהתגלגלה בו מי שהיתה קודם רעייה ואם לארבעה ילדיו. עד כמה השלים עם פניה החודשים אפשר ללמוד אולי מכך שהוא, הוא, הבעל — עיצב וצילם את עטיפת ספרה החדש. ועל העטיפה — חלון אבן עטור שבכה המכניס אותנו במבט אל הפנים השוקק, המסו־תור, המואר, של חצר ירושלמית טיפוסית ששי־היה ועליה מוארים מלמעלה באור ההופך את גונם כירוק לזהב.

חוה אסתר אומרת: הנשמה נמצאת במצב של יצירה בלתי פוסקת, שירה בלתי פוסקת, ומי שמגלה את הפתח להגיע אליה ולהאזין לה — עולה אל רמת טוהר נפלאה. באים אליו תכונות, חוויות, תענוגות דמיון ורגש ואז הוא תופס שקום מקום ושום אדם אינם כפי שהם נראים. לכל מקום יש הויה עליונה המרחפת מעליו ולכל אדם — התאום הזהה בעולם הרוחות ואז אין עוד מע־צים המתרחשים רק במישור אחד. כל עלילה מתרחשת בכמה וכמה מישורים.

התרגום להרגשה זו בכתיבתה מתבטא באנשים התולמים את עברם, מנחשים את עתידם. שומעים קולות מאירועים שאירעו להוריהם כאשר היו עוברים בבטן אמם. סתם אנשים כרואי עתידות, חולי רוח — כנביאים וחתול הגדל בביתה של זקנה ירושלמית. "לחשנית" במקצועה, מדבר בטונולוגים פנימיים של פסיכולוג-פסיכיאטר־משורר, אבל הוא גם חתול מיתולוגי, הוליית ב־ניים שבין של למלאך. הסיטרא אחרא, המלאכים, הרוחות והדמויות הלבנות, לחשים המגיעים מ־גבוה, רכולים הנשלחים מן הכוכבים, שיח העשי־בים והצמחים — הכל מתמזג בכתיבה הזו למחול אקסטטי החג ועג עם המבע ושר את שירת היקום. הרבה השפעות חסידיות, קבליות, מיס־טיות — אבל בעיצוב חדשני ואישי עם ציטטות מן המקורות (הזוהר, הקליר, הראי"ה קוק) ש־חוה-אסתר משביצה ובוללת לתוך הכתיבה שלה והופכת אותם לשלה.

שאלתי מדוע לא הצמידה מפתחות לציטאטות בסוף הספר כדי שמי שאינו יודע ילמד מתי היא מביאה מאגדות חז"ל, מתי מהרב אשלג ומתי מהקליר. אבל לדעתה — המובאות אינן אלא קולב לתלות עליו את מחשבותיה ורגשותיה שלה ולכן אין לנהוג בהן כמו בעבודה מדעית. מי שכוונתו במראי-מקום שיקח ספר וילמד, ואולי אפילו ב־עקבות התנאים והמקובלים המיסטיים יסגל גם הוא לעצמו את השקפת העולם המיסטית שבספר, את ראיית האני והחומרי כציור בלבד להתקשרות עם עולמות עליונים.

חושנות המשתוקקת אל הרוחנות

אחד היסודות הבולטים ביותר ואולי גם המפ־רידים ביותר, מנקודת המבט החרדית — אורטו־דוקסית ממוסדת — אצל חוה אסתר היא הארו־טיקה.

בעוד אצל סופרים חילוניים הארוטיקה מתמקדת בינו לבינה, אצלה זו ארוטיקה שבינה לבינה או בינה לבין הטבע.

דוגמאות: "רוח תאנים. עולה אל שקע בלחיה. עיזה בקטנטן מסלסל על עורף לבן רועד. מדגדג קצה אפה. יוצא לשביל נסתר. בדרך ריח חריף.. מביא שיכרון. שפתיה מבקשות להשתתף. נחון. מפיס נשיקה אל קצה שפתיה. מתוק. בסנה נפ־תחת אל הבוקר."

או: "בית הרוחות נתגלגלה בגלגלים / שערי דמעות נפתחו שם / ולא בכי ולא נהי / שירה אדירה חיים ושמחה / "אזכרה א־להים" למשל שיר הנשים / בתענוג הזה מבעו נערות בפסמות ורודות: נשיקות אהבה שפתיים ציפרו / רגליים במחול תופפו / רטט הרטיטו שמשות באוויר עפו / ... יוצאות ציפים מחוריהן הולכות אישה אל אחותה / נשים מהוקקות לאהבת דודים. לוולדות. אהבה גדולה, כסובבת חתנים וכלות."

וכן הלאה וכן הלאה. וכל זאת כדי לתאר את שמחת כל הרקיעים, בני אנוש ובוראי מעלה גם יחד עת ליבלה — חזן שר בבית הכנסת בשעת מנחה את "אזכרה א־להים".

חוה-אסתר "מודה באשמה", ארוטיקה? במובן "שיר השירים" הוא ארוטי, בתנאי שמקבלים את פרשנותו הקבלית. היא מדברת על ההמבליות לכתיבה, על ההעלמות עם היכולת ליצור, על תחושת היקום כאם שופעת, המשפיע שפע שמיימי על כל האדם, הושים ויצורים, בשר ורוח. הבורא ברא את העולם בתשוקה עצומה, היא מצטטת מאי-שם. וגם דרכי זה עובר. גם אני נהנית בהוויות היצירה, ונותנת להנאה ביטוי מילולי. כי גילויי האדם — לפי המפתח הזה, הם חושנית המשתוקקת אל הרוחנות. יש שרוקדים, יש ששו־רים. יש שמנגנים או מציירים את חושנותם, ויש שמבטאים אותה במילים.

והרי קיימת גם הסכנה של הנפילה אל החטא, תאוות הבשרים, ההיגררות?

במיוחנות רבה "שולפת חוה-אסתר מגנזך הרחב של ידיעותיה את רבי שניאור זלמן מלאדי שהאריך בהסבירו להתקרב עד קרוב אל הסיטרא אחרא ובלבד שיוכלו להגיע אל מעיינות הנפש, לגאול ניצוצות מן השחור ולהעלותם במעלות האור.

ואכן, אפשר לקרוא בספרה ולראות את הסיטרא אחרא של התאוות בלבד, ואפשר לראות מאידך את היסוד התפילתי, האקסטטי, הרוחני. תלוי עם איזה מטען אתה מגיע אל הספר וכמה דעות קדומות יש לך. רשות מלת אזהרה: צריך לקרוא את הדברים כמו שקוראים שירה. בכמות קטנות ובהפסקות. אזהרת — קל להחטיא את המסר ולהקש לשוא עלילה במקום שהיא איננה. בפרשה בראשית מסופר שהקב"ה הלביש את אדם וחווה בכתנות עור, ובבראשית רבה נאמר, מפי רבי מאיר, שהקב"ה שם להם כתונות אור, באליף, ויש על זה תילי תילים של פרשנויות. וחוה-אסתר אומרת: לכאן אני מתכוונת בכתיבתי, למקום שבו מתגבר האדם על עור גופו ולובש אור עליון. רק אז שערי גן העדן נפתחים לפניו ואז הוא קורא את כל הכתוב בימה של כל משל ומשל. כך גם בהתחול שבאחד מסיפורי מסמל את היכולת שיש באדם להתקשר עם החיה שבו. לא החתול הוא זה אלא הכלאה של אדם וחיה. כמו הגולם שקם מעפרו ונעשה חי. הרבה אני משתעשעת עם רעיון ה־גולם. רבים עשו גולם, הגאון מווילנא, המהר"ל מפראג ועוד. ספר היצירה לוקח את מחשבותיה. וגם "ריש מילין" של הרב קוק. בהקדמה ל"ספר היצירה" מסופר כיצד ראה הגאון מווילנא מעליו תמונה והיא הורתה לו באיזה קוד מיוחד יוכל לברוא גולם. כולנו, אם נסתכל נכון — נראה את התבונות ונגלה את הקוד והמציאות כולה, חיי היום-יום שלנו, לא תשוב היכן ואיך אנחנו חיים — תהפוך ממציאות של חומר למציאות של אור ורוח ואנרגיה.

אגב, כשבאה לתרגם את שם הספר: כותנות אור לאנגלית כתבה: "רדיאנס" — הילה.

هكذا من الاصل

בין הדף והמדף

● מסכת „עצרת"

ספר עצרת, מסכת ערוכה ומקיפה על ימי ה„עצרת" ב-שנה — חג השבועות. מאת נחמן הלוי צלנק. אריאל, מפעלי תורה, יהדות וחברה בישראל, ירושלים. 356 עמ'.

שלושה ימים בלוח השנה הי-הודי קרויים במסורת ישראל ב-שם „עצרת" — שביעי של פסח, חג השבועות ושמיני עצרת. הס-פר שלפנינו הוא החלק הראשון של ספר „עצרת" והוא עוסק בחג השבועות, והלקו השני שיופיע בקרוב יכלול את שביעי של פסח ושמיני עצרת. הספר דן בעניי-ני עצרת אך כדברי המחבר שמו מעיד גם על מהותו: הרצבה בו העבודה המשובה לעצרה, לאסוף ולכנס את רובו של החומר הרב, המצוי והמפוזר במקורות היהדות השונים, בקשר לשלושת ימי ה„עצרת". בספר נעשה ניסיון לקבץ ולרכז ענייני עצרת המפוזרים במקורות תורניים רבים לאין ספור, לערכם ולסדרם דבר דבור על אופניו, לפי נושאים ראשיים ונושאי משנה כדי להגיע לחטיבה אחת מלוכדת סביב הנושא.

פרק זה עוסק, כאמור, בחג השבועות. לאחר הבאת הפסוקים שבהם נזכר החג בתורה, מובאים הכתובים דן המחבר בשמות החג — יום הביכורים, חג הקציר, זמן מתן תורה, חג השבועות, יום הבריירה ועצרת — וכיוצא. המחבר מסכם את ההסברים השונים שניתנו לשם „עצרת", בסיוע ובעיקר המחקר הלשוני והשורשי, ומוסיף עליהם טעמים חדשים. הוא מביא שמונה עשר טעמים לשם עצרת: כניסה והפסקה; אסיפה וקבצה; התקהלות והתכנסות; העיכבות למסורה תבלילית; כוף, סוף וגמירה; עצירת החשגים הרוחניים; סגירה ותפיסה (צבור ומצוי); דריכה ודחיסה; הימנעות והינזרות; התאפקות והגבלה; גנוז ומחזק; עצירת כוח החזקת מעצר; כלוא, חבוי ומוסתר; השהייה; חדילה הפסקה; חוסר יכולת ועיכוב; עיכוב ודחייה; מלוכה וממשלה. ועוד הוא מוסיף כמה כינויים והסברים ל„עצרת" בחג השבועות, בדרך הרמז ולאור הגימטריקון, המתקשרים עם הלכות ודעיתות שונים בענייני דיומא.

בכאן הוא עובר לענייני חג השבועות עצמו. החילה דן בזמן הבית והלבן את ענייני שתי הלחם, קרבנות חג העצרת, ביכורים, חגיגה, ראיה ושמחה, עליה לרגל, עבודת הקודש ושמחתו. הפרק הבא עוסק בחג השבועות בזמן הזה. יש בו מצוות ודינים ועיקרו סקירת המנהגים השונים — : אקדמות, מאכלי חלב, קריאת מגילת רות, ירק, תיקון ועוד. שלושת הפרקים הבאים עניינם הימים שבפרוס העצרת, ערב חג השבועות והיום שלמחרתו. חותמים את הספר ענייני שמחת חג השבועות ורישומו בדברי ימי ישראל.

חליית הספר לפרקים, סעיפים, פסקאות, סימנים וענינים, יחד עם קביעת כותרות שוליים, כותרות לוואי וכותרות פנימיות בתוך הפרקים עצמם, מקילים על המעיין לעכל את שפע החומר האצור בו.

● טרור פלשתינאי בחו"ל

פת"ע חו"ל, טרור פלשתי-נאי מחוץ לארץ, מאת אר-יאל מררי, שלומי אלעד. סדרת „קו אדום", הוצאת הקיבוץ המאוחד — המרכז למחקרים אסטרטגיים ע"ש יפה, אוניברסיטת תל אביב. 180 עמ'.

הטרור הפלשתינאי בחו"ל ה-חל זמן קצר לאחר מלחמת ששת הימים, שאירעה לפני עשרים שנה. דרך עקובה בדם ומטרור ב-ציינת את פת"ע (פעילות חבלנית עוינת) של ארגוני המחבלים ה-פלשתינאים בחו"ל מאז חטיפת מטוס „אל על" בדרכו מרומא ל-לוד והנחתתו באלג'ירייה בשנת 1968. ספר זה עוסק בטרור הפ-לשתינאי בחו"ל בעיקר בשנים 1968—1984 עם התייחסות גם לתקופה שלאחר מכן. מחברי הספר — ד"ר אריאל מררי, ראש הפרויקט לחקר הטרור במרכז למח-קרים אסטרטגיים ע"ש יפה, ושלומי אלעד, ששימש שנים אחדות כעוזר מחקר במרכז זה — בוחנים בו את האסטרטגיה של הטרור בחו"ל בעיני הארגונים הפלשתינאים, מביאים נתונים, ניתוחים ומגמות על פעילות הטרור הפלשתינאי וסוקרים את עמדותיהן של המדינות הנפגעות (ישראל, מדינות ערב ומדינות לא-ערביות). המחברים מציינים כי שנת 1985 היתה שנת שיא בטרור הפלשתינאי הבינלאומי: 73 אירועי טרור מחוץ לגבולה ישראל ו„השטחים". הגידול הדראסטי בטרור הפלשתינאי הבינלאומי נבע ממכה גור-מים, שהחשוב שבהם היה באמציהם של הארגונים הנתמכים על-ידי סוריה ולוב להכשיל כל יוזמת שלום אפשרית בהשתתפות ירדן ואש"ף. בין היתר מעריכים ד"ר אריאל מררי ושלומי אלעד, כי בעתיד הנראה לעין יעמוד ה„פתח" בפני פיתוי גדול של פעילות טרור בחו"ל וקרוב לוודאי שישוב לבצע פיגועים בזירה הבינ-לאומית, כשלון נסיון התבססות בלבנון ו/או משא ומתן מדיני בהשתתפות גורמים פלשתינאים חליפיים לאש"ף, יקרבו מפנה זה.

● בין קורצווייל, עגנון ואצ"ג

קורצווייל, עגנון, אצ"ג, חילופי איגרות, ההדירה, בצירוף הקדמה והערות לי-לאון דבי-צורי. מפרסומי מ-כון קורצווייל, הוצאת אוני-ברסיטת בר אילן, רמת גן. 168 עמ'

ש"י עגנון ואורי צבי גרינברג תפסו מקום מרכזי בהוויתו של פרופ' ברוך קורצווייל, הן בחק-קר ובכתיבה והן בהוראה. קור-צווייל פרסם 49 מחקרים על כת-בי עגנון ו-38 מחקרים על כת-בי אצ"ג. הערכה הרבה שרחש קורצווייל לשני ענקי הספרות העברית באה לביטוי לא רק ב-עבודתו המחקרית והביקורתית אלא הוא היה קשור בהם בעבותות של ידידות וקשרים אישיים, והמכתבים המכונסים בספר שלפנינו הם בבואה נאמנה לכך.

בחלק הראשון של הספר חילופי איגרות בין קורצווייל ועגנון בשנים תש"ג—תשכ"ו (1943—1966). כלולות כאן 85 איגרות — 41 שכתב עגנון ו-44 שכתב קורצווייל. בחלק השני חילופי איגרות בין קורצווייל ואצ"ג בשנים תש"י — תשל"ב (1950—1972) — 4 שכתב גרינברג ו-34 שכתב קורצווייל. איגרות אישיות.סבפן שהן משוחררות יותר מסייגים, ולכותבים ניתן להתבטא בהן בחפ-שיות על בעיות המעיקות על לבם. מהאיגרות המתפרסמות בספר זה עולה תמונה מגוונת הן מחייהם האישיים של המתכתבים, הן דבריה מבכשונה של היצירה הספרותית והן ביקורת על פינות שונות בספרות — באקדמיה, במסד הספרותי, בביקורת במוספים הספרותיים וכיו"ב.

באחד ממכתביו של עגנון מבקש קורצווייל מעגנון לכתוב לו על טיב הסמליות של הכלב בלק ב„תמול שלשום". עגנון ענה לו, בין היתר: „איני רואה בבלק לא סמליות, וכל שכן לא סמליות אחידה, אבל יודע אני שפרשת בלק מוספה על הסיפור מה שיצחק וכל הבריות אינם יכולים לעשות כן אפשר שבאמת אין עיר על בלק כחזיק את כל עניינו. בכל מקום הוא חלק בלתי נפרד מן ההוויה האיומה של חיינו מדעת או שלא מדעת. אתה יודע שאיני אוהב אליגוריות, ואף בבלק לא נתכוונתי לשום אלי-גוריא שבעולם, אלא ביקשתי ליתן פה על ידי בהמה וחיה מה שאין אני יכול לעשות על ידי אדם. ועיין סוטה ג' עמוד ב'. „קשילה בו כבלבי". יש גם קורות במכתבים המכונסים כאן, ונזכיר אחד מהם. בכתב משנת תשי"ב משבח עגנון את מאמרו של קורצווייל, „הכנענים", וכותב כי „דומה עלי שזה שנים לא נכתבו דברים מיוחדים שכאלו בעברית. הלואי שלא יקחו להם הכנענים כוח והשיבות ממאמרך מלבד שכל דברי המאמר דברי טעם ודברי אמת כתוב הוא יפה". כעבור שלושה ימים כותב קורצווייל לעגנון כי „מכתבך גרם לי תמהון גדול ואפילו צער ממש. מבין אני מעריך את הכנות והידידות שבדבריך, אבל הייתכן שכתבתי את הדברים, המיוחדים ביותר שנכתבו זה שנים בעברית יבד בבד, שכל דברי המאמר דברי טעם ודברי אמת? י". והתמיהה יושבה לאחר בתשובתו המהירה של עגנון: „ריש בדלת התלפתי אני בתבתי כיוחדים מלשון יחד התקופה פונדמנטאליייס בלעז ואותה כתבת כיוחדים. אוי אוי מה אעשה, לשכור לי מורה לאומנות הכ-תב כבר עבר הזמן"...

בי בחילופי האיגרות בין קורצווייל ואצ"ג ניכרת ההערכה ההד-דית והידידות בין שני האישים, שכל אחד בהם נאבק על אמיתו בלהט כול „קליקות" ואסכולות שונות באחת מאיגרותיו כותב אצ"ג: „בהורת הבחירים שלי כתוב: חמי הלב הם העומדים בעלי הלב הטוב ביותר. הקנאים-לאמת הם ההומניסטים היחידים (אם יש מכשיה במלה הלועזית הזאת עדים כוונת הדוגלים בה)". בכבה איגרות מבטא אצ"ג את דעתו על מרשיעי ברית, הן בספרות והן כזוצה לה. באחת מהן הוא כותב בין היתר: „מרשיעי-ברית, עניי דעת והגות מצאו את שדה הקודש המופלא של האומה, כאילו בשדה-אין-בעלים-לה וגיבבו עליה גלליהם-גליליהם. מתנהגים כ„פוסקים ומחוקקים", שאינם ראויים אפילו להיות משמשיה של פוסקינו ומחוקקינו, או אפילו לעמוד בצל-צלם של בריאינו והוזינו, שעל גדלות-ופלא-מהותם וביכוריים כה הטיב אפילו ניטשה לעמוד בהשתאות ובחיתוך-הבעתו העבודה".

● סיפורים מהחיים האמריקניים

דבר קטן וטוב, מאת ריי-מונד קארבר. מאנגלית: משה רון. בית הוצאה כתר, ירוש-לים. 167 עמ'.

יסוד האלכוהוליזם והגמילה חוזר כמה פעמים בשנים-עשר הסיפורים הכלולים בספר זה. ה-מחבר, ריימון קרבר, היה במשך כמה שנים אלכוהוליסט כרוני. ואין ספק כי מה שעבר עליו בתחום זה מצא את ביטויו ה-ריאליסטי בסיפורים. כך גם חוויות אחרות בחייו משתקפות בסי-פורים, שגיבוריהם הם אנשים פשוטים ורגילים, הרחק מכתובים שרים, אלה הם סיפורים מהחיים האמריקניים היום-יומיים. ללא זוהר ותהילה, עם הרבה בעיות וקשיים בתחומי משפחה, בריאות, תעסוקה וחברה.

בספר זה אין הרבה אופטימיות. יש כאן תיאורים וחוויות עם הרבה ייאוש וקדרות. אך הטיפוסים המתוארים כאן אינם דווקא בשולי החברה האמריקנית, הם חלק בלתי נפרד ממנה. הכתיבה הפשוטה והתיאורים הריאליסטיים מעניקים עוצמה לתיאור הבלתי מחמיא של הוויית החברה ב„ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות".

ש. יהרשע

לקסיקון זואולוגי

מאת יאיר אחיטוב

ד"ר מנחם דור זיכה אותנו במהדורה השלישית של הלקסיקון הזואולוגי, או כפי שהוא נקרא במהדורה הנוכחית „לקסיקון דביר לזואולוגיה". המהדורה הראשונה של ספר זה יצאה לאור בשנת תשכ"ה בכרך אחד שהחזיק כ-420 עמודים. במהדורה ה-שנייה, שיצאה כעשר שנים אחר כך, נוספו תוספות בסוף הספר, אך גוף הספר לא שונה. לפנינו מונחים כעת שני כרכים, ה-מחזיקים כ-800 עמודים והסוקרים את כלל החולייתנים. המהדורה החדשה כוללת שי-נויים רבים בתוכן ובצורה.

במהלך השנים האחרונות גדלה ההתעניינות ב-טבע ובערכי טבע בארץ, בעיקר עקב פעולתם של החברה להגנת הטבע, רשות שמורות הטבע וכן ה-טלוויזיה שהביאה לציבור הרחב סרטי טבע רבים. ידיעת הטבע והכרת הטבע היו לנחלת הכלל ולא רק לציבור מצומצם של בעלי מקצוע ומעט חובבים ומשוגעים לדבר. חוגי חובבים בכל תחומי הטבע נוסדו בארץ, חוגי צפרים, חובבי זוחלים, בוטניקה, מחקר מערות, ועוד. לספרות העוסקת בטבע הארץ היתה עדנה, וספרים בנושא טבע הארץ יצאו לאור לאחרונה. בין אלה יש להזכיר את האנציקלופדיה לחי וצומח של ארץ ישראל (החברה להגנת הטבע ומשרד הביטחון), צמחי ישראל בתמונות (מסדה), ועוד. אך הרגש המוחשי בספרות העוסקת בכלל בעלי חיים, גם אלה נמנים על אוכלוסיית בעלי החיים של ארץ ישראל. המחפש אינפורמציה על בעלי חיים שמקורם אינו ארץ ישראל, היה נאלץ לחפש את מבוקשו בספרות לועזית. הלקסיקון הזואולוגי בא למלא את החסר.

במהדורה הנוכחית הורחב הלקסיקון, ומספר הערכים מגיע לכ-4,000, בעיקר עקב הצטברות ה-ידע שלנו על בעלי החיים. כמו כן הורחב המידע שניתן לגבי כל מין ומין. לדוגמה, במהדורה הרא-שונה מופיעים כ-430 מיני דגים מישראל, ואילו ב-מהדורה זו נסקרו 800 מיני דגים מקוסים. מספר מיני העופות שנצפו בארץ גדל ב-106 מינים. בס-פרים אלו מצביעים לא רק על הרחבת המחקר הידע שלנו על אוכלוסיית בעלי החיים בארץ, אלא גם על העלייה בהתעניינות הציבור בנושא זה, ועל הקי-כתם של מרכזי מידע בנושאי טבע. בנושא הצפרות יש לתלות עליה זו גם בהקמתם של מרכזי טיבוע שבהם נאגר ידע רב על הציפורים החולפות בארץ.

במהדורה הנוכחית נסקרות כל משפחות החול-יתניים, כאשר לכל משפחה מצורפת תמונה. נוסף לכך פירוש ומקור שמם המדעי של הערכים השונים. לגבי היונקים ניתנו נוסחאות השיניים של המשפחות השונות, פרט זה חשוב במיוחד של היונקים. מובאת אינפורמציה על הביולוגיה של בעלי החיים השונים, תפוצתם הגיאוגרפית.

לגבי חיות הבית נוספו לוחות הגזעים של ה-כלבים ושל החתולים. לוחות אלו מצביעים על ה-שונות העצומה המצויה בין גזעי חיות הבית וש-הושגה לאחר ברירה ממושכת. כאן יש לציין, שאחד החתולים המובא בלוח והקרוי חתול מלכיש הוא מוצג ארכיאולוגי שנמצא בחפירות לכיש ואין מלכיש זו של חתול שלא כמו יתר החתולים שבלוח. מבין חיות הבית מציין המחבר, שהתרנגול, הנמנה כיום עם חיות הבית החשובות ביותר, אינו נזכר כלל במקרא בשם זה, וייתכן שהוא נרמז בשם שכווי, שרק בתלמוד מופיע התרנגול בשמו זה.

בלקסיקון ניתן זיהויים של בעלי החיים הנזכ-רים במקרא, במשנה ובתלמוד. זיהוי זה נעשה על סמך עבודתו של המחבר בהכנת ספרו הבא, „החי במקרא", שעל הכנתו שקד בשנים האחרונות והמצוי עכשיו בשלבים אחרונים של הכנה. גם בנושא זה חלו שינויים מהמהדורות הקודמות. למשל, מוזכרות בספר החיות הטהורות הנזכרות בספר דברים, אף אלו שזיהויים אינו ודאי. לגבי הזומר שבמהדורה ה-קודמת הוצעו ארבעה זיהויים אפשריים, כאשר לגבי כולם קיימים ספקות בזיהוי. במהדורה הנוכחית מציע המחבר לזהות את הזומר כבעל החיים המכונה כיום בובל, אשר קיימות לגביו עדויות שהיה מצוי בארץ עד סוף המאה הקודמת. אין לנו אלא לחכות לצאתו לאור של ספרו הבא שיבהיר לנו כיצד נעשו הזיהויים, ושוודאי יתרום לידע ולהבנת הכתוב ב-מקורות.

מספר הלוחות בשחור לבן הוגדל וכן מספר ה-לוחות הצבעוניים. שלא כמו במהדורות הקודמות, הלוחות הצבעוניים לא צורפו לטקסט אלא מופיעים על גבי הכריכה החיצונית הפנימית של הספר, ואלה כידוע מן החלקים הפגיעים ביותר בספר. הלוחות הצבעוניים הודפסו במהדורות הקודמות על גבי נייר מבריק, ואילו כאן לא, דבר שפגע במקצת באיכות התמונות. עם זאת, הסכלה הגיאולוגית במהדורה ה-נוכחית הינה צבעונית.

הנספחים שבספר הורחבו גם כן. הרשימה ה-סיסטמטית כוללת איורים מייצגים של כל משפ-חות הדגים. כמו כן הורחב מילון המונחים.

ללא כל ספק, מונח לפנינו ספר יעץ בעל איכות רציד, שראוי שיימצא על שולחנו של כל המתעניין בטבע.

(המחלקה למדעי-החי, אוניברסיטת בר-אילן)

בהאי לישנא

חברת בת או חברה בת?

מאת אבנר ארליך

השאלה כוחה יפה גם לגבי הצירופים חברת האם או החברה האם. ואת היא שאי-לה מסובכת למדי ונשתדל לברר אותה כאן בקצרה.

בעברית יש לרוב נסמך במקום נפרד. אפילו בביטויים יצר הרע ועין הרע יש ה-רואים סמיכות. כך למשל ניקד י. ד. ברקו-ביץ בתרגום כתבי שלום-עליכם עין הרע — עי"ן בצירה, אע"פ שמקובל בפי העם: עין הרע — עי"ן בפתח.

הדוגמה אחרת — בכמות מקומות: על סמך הביטוי „נקודת הגבול" וכדומה, אומ-רים וכיתבים גם „נקודת כנרת", והכוונה היא: הנקודה כנרת. כיו"ב לגבי קבוצה: „קבוצת כנרת", הרי בעצם אין זו קבוצה של כנרה, אלא הקבוצה עצמה היא כנרת. בכל זאת מיתמצים בנסמך במקום נפרד. אמור כעתה, שני הצירופים כשרים: גם הקבוצה כנרת וגם קבוצת כנרת, אע"פ ש-האחרון שגור יותר.

*

ונחזור לענייננו: חברת הבת, פירושו חב-רה שהיא בת לחברה אחרת, ולפי „ההגיון" היה צריך לומר החברה הבת. אבל צירוף אחרון זה נראה קצת מסורבל, ודומני שעדיף לומר חברת הבת, על משקל קבוצת כנרת.

בית המגורים הארץ-ישראלי

הוצאת יד יצחק בן-צבי וההברה לחקירת ארץ ישראל ועתיקותיה, הוציאו לאור את ספרו של יזהר הירשפלד, על דמותו של בית המגו-רים בארץ ישראל בתקופה הרומית-ביזנטית.

בספר זה מנסה המחבר לחבר שלושה תחומי מחקר: הממצא הארכיאולוגי, סקר הבנייה ה-ערבית ומקורות חז"ל. ואמנם בספר נמנים מקורות מן המשנה, התלמוד והמדרש, מימצאים של סקר הבנייה הערבית בהר חברון, שנעשה במיוחד לצורך כתיבת הספר.

הסקר בוצע בזריזות, בשל תהליך מואץ של הרס המבנים הערבים הישנים והחלפתם בבתים מודרניים. חלק מן הבתים הנסקרים בספר כבר אינם קיימים. עבודתו החשובה של יזהר הירש-פלד נעשתה בזמנים של מתיחות פוליטית ובטחונית, ומהווה תיעוד חשוב של תרבות חומרית ההולכת ונעלמת. קוראי הספר מודעים למהפך שחל במבנה הפנימי של בית כפרי, בין התקופה הרומית-ביזאנטית לבין התקופה הערבית, מבניין בעל חדרים אחדים בתיפקוד שונה, לבניין חלל אחד, אך בעל שני מיפל-סים, כשהמשפחה מתכנסת בו לפעמים גם יחד עם בהמות הבית.

הספר מהווה תרומה חשובה ללימוד תרבות המגורים בארץ ישראל הקדומה, וגם לידע מב-נה החברה והמירקם המשפחתי בתקופות עתי-קות.

יונה כהן

על בן-גוריון ב„קתדרה"

מאת אברהם ב. ריבלין

רובה ככולה של חוברת מס' 43 של הרבעון הירושלמי „קתדרה" (ניסן, אייר, סיון תשמ"ז) מוקדשת לזכרו של דוד בן-גוריון עם מלאת מאה שנה להולדתו. שבעה מבין תשעת המאמרים ב„קתדרה" הם בקשר לבן-גוריון, תקופתו והשפעתו על תקופה זו, השפעה ה-מתפשטת גם לאחר פטירתו.

אחד הסיפורים המעניינים ביותר מסופר במאמרו של ד"ר זאב צהור, מן המחלקה להיסטוריה של האוני-ברסיטה בבאר-שבע שעל שמו של דב"ג. בדבר הצעה שהועלתה בזרוע הצבאית המחתרתית (שהיתה קיבו-צית) בלאומיותה של גדוד העבודה, להתנקש בחייו של בן-גוריון! קשה לתאר כיצד היתה מתפתחת ההיס-טוריה של הישוב העברי בארץ-ישראל, ואם היתה קמה מדינת יש-ראל בעיתוי המתאים ש„הפס" בן-גוריון, אילו היה גדוד העבודה מקבל ומבצע הצעה זו. היה זה בשנת 1921 לאחר שבן-גוריון חזר בגפו משלי-חות בלונדון (פולה אשתו ושני יל-דיהם שהו אז בבית אביו של דוד בן-גוריון בפלונסק) ולא היה לו ב-ארץ-ישראל לא בית, לא מקצוע ולא עבודה, חושב להשתלב ב„גדוד ה-עבודה על שם יוסף טרומפלדור" שהתנהל במרות מרכזית; אבל רע-יונו לא נתגשם והוא נקלט במה-רות במערכת המפלגתית והארגונית של הסתדרות העובדים ובקיץ 1921 כבר עמד בראש הסתדרות זו, תפקיד ש-הוגדר לאחר מכן כמזכיר ההסתד-העולים הצעירים החדשים: „גדוד ה-יוח. לבין שני ארגונים אלה של עבודה" שנוסד על-ידי אנשי העלייה השלישית, והסתדרות העובדים, ש-נוסדה על-ידי אנשי העלייה השנייה שהיו מבוגרים מן הצעירים של גדוד העבודה בעשר עד חמש-עשרה שנות נסיון ומאבק בארץ, היו חילוקי דעות בעניינים לאומיים. ד"ר צהור מסביר חילוקי דעות אלו — שהיו לעתים חריפים ביותר — בכך שמנהיגי גדוד העבודה היו רדיקאלים בשאיפה ה-לאומית, דבר שבא לידי ביטוי ב-הסמת מערך צבאי להבצה. נושא נשק, מיד עם הקמתו. מנהיגים אלה „לא נתנו בכשרון המיוחד של בן-גוריון להבחין בין אידיאולוגיה ל-בין האפשרויות הריאליות", כדברי ד"ר צהור.

גם שבתי טבת במאמר על דב"ג והשאלה הערבית, מדגיש כי כבר ישראל, הוא פעל בעינים פקוחות בראשית דרכו בהנהגת פועלי ארץ-„ולא היתה לו גישה נאיבית בקשר לבעיה הערבית בא"י".

ד"ר מרדכי נאור מזכיר שבן-גוריון „צינזר" מחזה של „הבימה" הכתוב „בערבות הנגב" של יגאל מוסינזון, שהיה שנוי במחלוקת. היא הזמין אליו את שחקני התיאטרון שמעון פינקל, אהרון מסקין וחנה רובינא ו„הביע לפניהם עמדות עק-רוניות" כלפי המחזה, ובמיוחד התי-רעם כלפי הרעיון המסתתר מאחורי המחזה הזה. ונראה שהוא שיכנע את השחקנים הם הכניסו במחזה שי-נויים בהצגה. כלומר הוא נהג כ-צנזור פרטי...

פרופ' משה ליסק מספר על ה-פולמוס שהתעורר בחוגי ההתקשרות דאז בקשר לדימויים שהיו כנגד הל-קם של העולים מארצות המזרח ב-ראשיתה של המדינה. אפילו מנהל מחלקת העלייה באותם ימים, גיורא יוספטל, הביע דעה שלילית חריפה על אנשי העלייה הזאת, „העלייה תוריד את המדינה הצעירה אל מצבי-רות חברה לבנטינית". גם כמה פוב-ליציסטים מינו חלק מעולי ארצות המזרח „יסודות חולים, כנתונים ר' חסרי תיקון". ואילו לבן-גוריון — כותב פרופ' ליסק — היתה גישה חיובית כלפי אותם עולים חדשים וראה בהם נדבך חשוב הכרחי ל-קיומה של מדינת ישראל — והודות לגישתו חיובית זו בלם את התנג-דות להגברת עלייתם של יהודים מ-ארצות המזרח, וההתנגדות שממנה הצטיירה תמונה עגומה וסטריאוטי-פית של חששות על השלכות ש-צלולות להיות לרמת המדינה. אחד העתונים כתב אז: „הפרימיטיביות שלהם (של עולי המזרח) היא שיא. דרגת השכלתם גובלת בבורות מוח-לטת, והגרוע עוד יותר הוא חוסר הכשרון שלהם לקלוט כל דבר רוחני...". על כך הגיב אז ק. שבתאי והאשים את כותב הדברים הבוטים האלה, העתו-נאי אריה גלבלום, בגזענות, תוך הפרכת ביטויים אלה על-ידי הצלחת שמותיהם של יהודים מרוקאים ב-תקופות שונות שגימוע עם העלייה התרבותית, הכלכלית והפוליטית של מרוקו ושל ישראל כאחד.

חוזר חלילה

מאת רפאל לוי

בתקן הישראלי ת"י 1228 לאגד כריכה, בסעיף 8 שבו, קראנו: „השתי יהיה עשוי חוטי כותנה קרפ בסדר זה... 2 חוטים שפי-ציל הקרפ משמאלי וחוזר חלילה על משקל „הגינה" (*).

חלילה — כאן (משורש „חלל" — לחולל, היינו, לרקוד, לסובב) כמ-בוה, הקפה, סיבוב, בחוזר, רווח. בייחוד הצירוף: החוזר חלילה. ו-ניקודה: חטף-פתח, חיריק, קמץ — ובכתבים אותה כלרע. משמעו של צירוף זה: חוזר שנית, שוב ושוב, עד פעם אותו דבר (אבן שושן). הזכיר לנו הרב דוד שרשבסקי.

בכתובות י, ו מצאנו: „השניה מוציאה מחלוקה, והראשונה מן ה-שניה, והלוקה מן הראשונה — וחוז-רות חלילה".

לשמת „חלילה" זאת יש „חלילה" אחרת — מלעיל. וכאן חלילה ניקו-דה: קמץ, חיריק, קמץ. נראה כן „חלל" (בבובן ביזוי או חילול ה-קודש) במשמע: אל נא! בבראש-ית יח, כה, קראנו (כתיב כלא): „חלילה לך מעשות כדבר הזה". ב-שמואל א, יד, מה: „חלילה... אם יפול משערת ראשו ארצה".

בספרות ימי הביניים מצוי: „חלי-לה וחס" ובספרות החדשה: „חס וחלילה" — ביטויים של אזהרה ו-שלילה.

סעיף הגדרות

בתקנים הישראליים נדפסים סעי-פים חלים על הגדרותיהם של מונ-חים שונים, וכותרתם: „הגדרה". כש"יש הגדרה אחת בלבד מתעוררת הבעיה, אם יש לכתוב בכותרת ה-סעיף: „הגדרה" או „הגדרות". נראה שאפשר לכתוב „הגדרות". בבמדבר כו, ח קראנו: „ובני פלוא אליאב". בדברי הימים א, ב, ח, מצאנו: „ובני איתן עזריה". מציין להזכיר את הדיון בתלמוד, בבא בתרא קמג, ע"ב — על אדם המצווה נכסיו לבניו — והיה לו רק בן אחד וכו'.

זחה דעתו עליו

בלשון ימינו יש סוברים, ש„זחה דעתו עליו" — רוחו טובה עליו. אם נציין במקורותינו נראה, ש„זחה דעתו עליו" משמע: התגאה, התי-פאר. (ראה מילון מ' מדן: זחיחות — גאוה, וראה פירושים דומים ב-מילון אבן-שושן).

ביומא כב, ע"ב: „אין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, שאם הזוח דעתו עליו אומרין לו: חזור לאחוריך (הכוונה לפסול ופגם ב-משפחתו)".

בתוספתא סנהדרין ח, ח: „לכה נברא (אדם) באחרונה? כדי שלא תזוח דעתו עליו".

נידד שינה מעיניו

תכופות אנו קוראים בעיתונים: „פלוני הדיר שינה מעיניו". וטעות בידם. הכוונה היא לביטוי „נידד שינה מעיניו" (חיריק, צירה).

בבבא בתרא י, ע"א: „אלו חלו-ביידי הכמים שמנדדין שינה מעי-ניהם בעולם הזה והקב"ה משביען מזיו השכינה לעולם הבא".

בבמדבר רבה טו: „והיו יגעים ומנדדים שינה מעיניהן והוגין ב-תורה עד עמוד השחר".

בספרות העברית החדשה יש גם בהפעיל: הדיד (חיריק, חיריק).

שדכן

בשבת יב ע"א: „אין משדכין את התינוקות לאירוס". באסתר רבה ב': „זה הקדוש ברוך הוא, שהוא משדיך אהשורוש". עיקר משמעו של „שדך" — הרגיע, הביא לידי הסכם, תיווך בענייני נישואין. ליפא גיבת הזכיר לנו על „וישוכו המים" (בראשית ח, א, אומר תרגום יונתן בן עוזיאל: „ואשתדכו מיא".

סדקית

בעירובין נג, ע"א קראנו: „אמר ר' יוחנן לבן של ראשונים כפתחו של אולם (הפירוש: רחבו כ' ושל היכל —עשר), ושל אחרונים כפתחו של היכל ואנו כמלא נקב מחט סיד-קית". הפירוש אומר: „מחט ש-תופרין בהסדקי בגדים והוא רק ב-יותר". בסוטה מ, ע"א: „אחד מוכר מיני סידקית". הפירוש: „סידקית — כלי מלאכות נשים ועיניים כגון פל-כים, מחטין וצינורות". אבן שושן: סדקית — גלנטריה, שם כולל לחפצים קטנים וביחוד ל-חפצי תפירה ורקמה כגון: מחטים, צינוריות, אצבעונים, חוטים וכדומה.

*) ציגירה — חלק ארוכה המש-כת לסריגה.

„חלון המגע" בחלל

מאת בת שלום

אקסיומה מקובלת בביקורת הספרות בדורנו קובעת: ההי-כן מה לכתוב היום רומן כמו פלובר או בלזק, דיקנס או טו-לסטוי, זה לנסות להפיח רוח חיים בעצמות יבשות. מאמץ מיותר, ונדון מראש לכישלון.

בשיחה שקיימתי לפני כשנה עם ד"ר אורציון ברתנא על ספ-רו „לבוא חשבון" אמר, באותו עניין — שרק המדע הבידיוני, תבניו ובזולותיו — מסוגלים ל-העניק לרומן הקלאסי „חיים ש-ניים".

סטניסלב למ, מדען, פילוסוף וסופר מדע בדיוני גדול, בספרו „פיאסקו" — מוכיח את התזה של ברתנא.

„פיאסקו" תורגם מפולנית ל-אנגלית ויצא השבוע בניו-יורק בהוצאת הרקורט, ברייס ויאנו-בין. הספר משלב מאמרים מד-עיים, הגות פילוסופית, אינפור-מציה טכנולוגית וסיפור עלילתי, ומרקחת זו, כשהיא עשויה היטב — מסוגלת לשאת את ה-רומן בספרותה, יציר המאה ה-19, אל המאה ה-21.

סיפור המעשה של „פיאסקו" מתרחש אי שם בלב המאה ה-22. אחרי הנסיונות הנואשים של סוף המאה העשרים לסרוק את החלל בחיפושים, אחרי אינטלי-גנציה בכוכבים רחוקים, מפת-חת האנושות במאה ה-21 תיאו-ריה חדשה ושמה: חלון המגע. לפי תיאוריה זו, הנובעת בפילו-סופיה ובמדע גם יחד, כל צי-ביליזציה אינטליגנטית ביקום, אחרי התפתחות הדרגתית עד ל-שלב שבו יש לה טכנולוגיה ה-מתאימה להחלל — זוכה לשעת חסד קצרה, שעה היכולה להי-משך כמה מאות ואולי כמה אלפי שנים (וכהי לצומת הנצח), ד-בשעה זו, בצורה הצורה ויזומה — ביכולתה לזנק אל החלל כדי ל-חפש ציביליזציות אינטליגנטיות זולות. אם אין הנזה ואמצעים למימון הזיושם הזה — חולפת עוברת שעת החסד, „חלון המגע" נסגר. הוא נסגר או באלימות (מלחמת עולם גרעינית שכמוה כהתאבדות הציביליזציה האינט-ליגנטית), או בהתנוונות הדר-גתית שבמהלכה שוכחת האנו-שות (או מקבילותיה ביקום) את היסגיה וחוזרת למצבה הפרי-מיטיבי.

מסקנה: אם רוצים ליצור מגע עם יצורים תבוניים אחרים — מוכרחים לנצל את שעת החסד ולפרוץ לעבר חלון המגע.

האנושות חיה בעידן הטכנולו-גי קרוב לאלפיים שנה — ומי יודע מתי יגיע תור קץ הפלאות, כאשר הודלת המחשבה אל כל אנשי כדור הארץ והפכה לנושא שיחה אפילו של האדם הקטן ב-רחוב מתאר סטניסלב למ, מצי-ליזות כל המעצמות להתגייס יח-דיו למבצע חלל משותף.

ספריית העולם

אנחנו, כוכור, במאה ה-22. בעבדת חלל משוכללת הנצה סביב הירח של הכוכב סאטורן בתנים אה „אירדיקה", ספינת חלל ענקית שאורכה מייל, מש-קלה מיליארד טונות, את מחי-רה משלמות כל ארצות תבל ב-משותף ופניה אל קווינטה הכו-כב החמישי של השמש השישית במערכת הארפי, כוכב שכל ה-נתונים המדעיים מרמזים שיש עליו חיים. לם מדגיש, בהצדתה משכנעת, את ידיעותיו בפיזי-קה, בטכנולוגיה ובאסטרונומיה בפרקים מקדימים אלה המתא-רים את בנייתה של „אורידיקה".

סוף סוף — מזנקת אורידיקה לחלל. מנועיה התרמו-גרעיניים שואפים בקצב אסטרונומי ובמ-הירות המגיעה עד ל-99 אחוז מ-מהירות האור. הדלק שלה — מימן, תחנת הביניים הראשונה — חור שחור בחלל. בהגיעה אל החור — משלחת אורידיקה ספי-נת גששים בשם „הרמס", „ינו-קא" שמשקלה מאה ושמונים א-לף טון בסך הכל כדי להתקרב אל „קווינטה", לסקור את הכוכב ולחזור אל ספינת האם כדי לי-דווח. בשוב הרמס, צריכה על פי התכנית האורידיקה לבצע „קפי-צת חלל" שתביא אותה אל כוכב קווינטה בשמונה שנים במקום באלפיים השנים שיהיו נחוצות לה אילו המשיכה במהירותה ה-רגילה, דהיינו כמעט מהירות ה-אור.

והנה מגיעה ה„הרמס" בייבי אל הכוכב, קברניטה רואה ב-התלבשות מפגדה התצפית החל-לית שלו סימנים של ציביליזציה מפותחת, היא שולחת אותות תק-שורת ומבקש ליצור מגע. לתפ-הנו, תחילה מתעלמים היצורים התבוניים שעל הקווינטה מאותו-תיו וכשהוא כמשיך לשלח אותם — עונים לו בעוינות תוקפנות ונותנים לו להבין שאינם מ-עוניינים ביצירת מגע.

על כך לא חשבו על פני כדור הארץ. כאמץ כלל-אנושי אדיר עומד לרדת לטמיון משום שלצד השני אין אותה סקרנות בוערת להכיר את הזולת שהיא תכונת יסוד בבני כדור הארץ. לקברניט ספינת הגישוש יש אמצעים מס-פיקים להשמיד את כל כוכב קווינטה או לאלץ את תושביו באלימות, ליצור איתו מגע. אבל כדעני ההלילית אומרים לו: בין אם נשמיד ובין אם נכבוש באר-לימות — בשבילנו זהו פיאסקו. כשלון. פשלה בעברית מדוברת. הקברניט מסכים: יכולתי להרוס אותם או להילחם בהם אבל אז הייתי נשאר עם השרידים וה-הורנות של תרבותם ושל מדעי-הם. שרידי תרבות כמו שבריה של מראה מנופצת, אינם מלמ-דים אותך על האחר — הם רק מלמדים אותך על אלימותך ש-לך.

ועם המסקנה העצובה-חכמה הזו מחלים קברניט ההרמס ל-חזור אל האורידיקה. ספינת האם לא תבצע כנראה את „קפיצת ה-חלל" הגדולה. האנושות לא תמצא נשכרת מ„חלון המגע" שפתחה בפניה הטכנולוגית. והקורא חוזר מן המסע המרתק בספר על עצמו ואל חייו ומבין שיותר מאשר ל-למד על העתיד מבקש סטניסלב לם לאלפו בינה על ההווה.

*

דגים ופילוסופיה

ניצן הרשי מוכר הודות ל-סיפורנו „לחפלי" בתערובת של יומרנות וסוזמבוה (קרקס) כובר של מחברי רבי-מכר אמריקניים) נושאים כמו מלח-מת העולם השנייה („מצבעי אדמה"), שואה אירופה („ה-זמנה") ופצצת האטום („היר-ושימה") — שלושה בין הידועים בספריו.

השנה, במפתיע, ירד מעל במת האירועים ההיסטוריים של ההיר כדי להתמקד בנושא קליל יותר: דיג בימי האוקיינוס ה-אטלנטי בחופי אזור הנקרא: הכרם של מרתה („מרתה'ס ויינ-יארד"), לא בסתם דגים מדובר אלא בדגים כחולים מסויימים שאף העניקו את שמם לספרו: „כחולים". הן דייגים והן מי שלא אחז בחכה ביומו, ימצאו כאן הערובת כסתררת של פול-קלור ימי, היסטוריה של דייגי כל הארצות וכל התקופות, צי-טאטות בשירים וסיפורים שסי-פחו את מיתוס האדם והים ו-עלילה טרגית שלושת כוכביה הם הדייג, גלי האוקיינוס וה-דגים שברשת.

הרשי מתחיל בסטטיסטיקות שהן שילוב של דיג ופילוסופיה: „לעשרים וחמישה קילוגרמים דגיגונים נזקק מי שרוצה לדוג שנים וחצי קילוגרם של דגים כחולים. למאתיים וחמשים קילו פלנקטון אתה צריך כדי לגדל עשרים וחמישה קילוגרם דגיגו-נים. אלפיים וחמש מאות קילו-גרם צמחי ים מיקרוסקופיים — מגדלים את מאתיים והחמישים הקילו של הפלנקטון והוא ש-נאמר — כל הבשר חציר...".

הרשי מספר עוד על מלחמת דייגי האוקיינוס בשחפים (בעי-ניהם שחפים דומים לעכברים בעלי כנפיים והם שונאים שנאה גדולה את יריביהם המתחרים בהם על הדגים) ומצטט לחיזוק בתים משירים של אוגדן נאש, אליזבט בישופ, רוברט לואל (ה-אורח תיאר את הנצרות כאמ-נות הדיג הגדולה...) ורבים אח-רים.

„כחולים" הוא אישוא ספר ה-נכנס אל דאגר ספרותי בבדר אך גם כאלף שבו סופר לוקח נושא פרוזיאלי לכאורה והופך אותו לבבואה העולם והחיים. מיקרוקוסמוס המלמד על המקרו. בפיסקה מסויימת מספר הרשי כיצד אם תגית טיפת מי ים תחת הזכוכית המגדלת של המיקרוס-קופ ותתבונן במאבקים הנוראים המתחוללים בתוכה בין ההיד-קים ויצורי הים הזעירים תראה שכל פשעי היקום מרוכזים שם. רוצחים ושודדים וגונבים — אליבות בטיפת מים... ועוד תו-אה שם, ממשיך הרשי, כיצד הטבע מתאמץ למחות כל המהו-מה — לשמור על האיזון בין הכוחות הקורפניים ולהמשיך ה-לאה את החיים...".

„כחולים" (בהוצאת קנופף) הוא אם כן ספר לא לדייגים בל-בד. ושמא להיפך — דייגים ימצאו בו עניין בועט ואילו צידי הפילוסופיה הפופולארית יימצאו עם שלל רב.

לפרשת השבוע — נשא

ותקרא את שמו שמשון

מאת הרב חיים פרדס

ותלד האשה בן ותקרא את שמו שמשון, ויגדל הנער ויברכהו ה'. ותחל רוח ה' לפעמו במחנה דן, בין צרעה ובין אשתאול (שופטים יג כד-כה). הפסוקים הללו מסוף הפטרת הפרשה, פותחים את מסכת הגבורה הפלאית של שמשון, שהיה מענקי התורה שבעל פה ומכבירי הכוח והעוצמה הגופנית בדרך נס גם יחד. ובדמותו זו של שמשון, נעיין להלן.

במסכת סוטה י א, בסוגיה הדנה בכל הקשור ל-דמות דיוקנו של שמשון, אמרו: ואמר רבי יוחנן, שמשון דן (ושפט) את ישראל **כאביהם שבשמים**, שנאמר (בברכת יעקב לשבט דן, בבראשית מט טז:) דן ידין עמו, **כאחד** שבטי ישראל, ומפרש רש"י שם: כיחודו של עולם (שהוא הקב"ה, כך דן שמשון את ישראל) משפט צדק. והדברים ממש מדהימים, שהרי אמרו שם על שמשון, כי משפטו היה משפט אמת וצדק במשפטו של הקב"ה כביכול בכבודו ובעצמו. אלא שלשון הכתוב שם, כאחד שבטי ישראל, אינו מתפרש יפה אם הוא עולה על הקב"ה. ולכן מפרש המהרש"א שם כי הפסוק מסורס, ויש לקוראו כך: דן ידין עמו שבטי ישראל, **באחד**. כלומר, כמו שהקב"ה שהוא אחד ושמו אחד, דן את העולם בצדק מוחלט. אך נראה לומר, כי ניתן לקבל את הפסוק ככתבו וכ-לשונו, מבלי לסרסו. וזאת, על פי מה שנאמר בדברים לג ה: ויהי בישורון מלך, בהתאסף ראשי עם **יחד שבטי ישראל**. ומפרש רש"י שם על פי הספרי: בהת-אספם יחד באגודה אחת ושלום ביניהם הוא (הקב"ה) מלכם, ולא כשיש מחלוקת ביניהם. *נמצא*, שמלכותו של הקב"ה מתחזקת ומתבססת, מכוח אחדותם של שבטי ישראל. ולכן נקרא הקב"ה בבראשית שם: כאחד שבטי ישראל. כלומר, כה' אחד, שאחדותו ומל-כותו עומדות על ליכודם וגיבושם של שבטי ישראל.

אך נראה לי להסביר את מה שאמרו שם, כי שמשון דן ושפט את ישראל **כאביהם שבשמים**, בדרך אחרת. במסכת ראש השנה כא ב אמרו: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה (דברים לד י). בנביאים לא קם (נביא) כמשה, במלכים קם (והוא שלמה המלך). אלא מה אני מקיים (וכיצד אני מפרש את מה שנאמר ב-קוהלת יב י:) בקש קוהלת למצוא דברי חפץ (ולא נתנו לו מן השמים את מה שבקש. הכוונה היא, כי) בקש קוהלת לדון דינין שבלב שלא בעדים **ושלא** בהתראה (אלא מתוך ידיעת האמת לאמיתה בנבואה, כדרך שמשה רבינו היה דן את ישראל. ולא זכה שלמה לכך, אלא) יצתה בת קול (מן השמים) ואמרה **לו** (לשלמה), וכתוב יושר דברי אמת (קוהלת שם. כלומר, כתוב בתורה שכל מהותה יושר ואמת:) על פי שנים עדים יומת המת (דברים יז ו). כלומר, שלא קיבל שלמה את הכח לדון ולשפוט כמשה, בלי עדים והת-ראה. ונראה לי לחדש ולומר, כי שמשון זכה לדון כמשה, מה שלא זכה לו שלמה. והוא מה שאמרו שם: שמשון דן את ישראל **כאביהם שבשמים**. והרי על הקב"ה אמרו במסכת אבות ב כב: שהוא אל היוצר, הוא הבורא, הוא המבין, הוא הדיין, הוא העד, הוא בעל דין, הוא עתיד לדון. ועל פי זה אנו אומרים בפיוט „ונתנה תוקף" של הימים הנוראים: אמת כי אתה הוא דיין ומוכיח ויודע ועד. ולכן זיכה הקב"ה את משה ואת שמשון בתבונה האלוקית וביכולת העל-טבעית, לדון דין אמת לאמיתו בלי עדים ובלי התראה.

דבר זה שאמרתי יש בו משום חידוש, אך הוא מקבל חיזוק ממה שאמרו בסוטה שם: **שמשון נקרא** על שמו של הקב"ה, שנאמר (בתהילים פד, יב), כי שמש ומגן ה' אלוקים וגו'. מה הקב"ה מגין על כל העולם כולו, אף שמשון מגין בדורו על ישראל. ומפ-רש רש"י שם: שמשון על שמו של הקב"ה נקרא, משמע, **שכינהו** (הכתוב) בשמו של הקב"ה ממש. נמצא איפוא, כי שמשון, פירושו, **שמש ומגן ה' אלוקים**. ועוד שנינו בברייתא: חמשה (אנשים הם אשר) נבראו מעין דוגמא של מעלה (ומפרש רש"י: נשתנו מן ה-תחתונים לתפארת), שמשון בכחו. הרי לנו, כי תפארת כחו, אור שמשו, חוסן מגינו ומשפט צדקו האלוקי של שמשון, היו לו למתנת אלוקים ולמעין דוגמה של מעלה. ואף שמו נקרא בשמו של הקב"ה. ומשום כך ציינו חכמים והדגישו במיוחד במדבר רבה כג ה, כי הקב"ה הראה למשה בין כל מנהיגי שופטי וצדיקי ישראל העתידים לעמוד בעתיד, את שמשון משבט דן. שהרי כפי שאמרנו, היה שמשון דן ושופט את ישראל בדרך נס כמשה, בלי עדים ובלי התראה. והיה יורד לעמקי נפשם של בעלי הדין, וחושף במפולש ובבהי-רות את האמת ומוציאה לאור.

וכך מצינו בתנחומא לפרשת ויחי אות יב, שדרשו את הכתוב: כאחד שבטי ישראל, כיחודו של עולם (שהוא הקב"ה). מה הקב"ה אינו צריך לאחרים, **כך** שמשון אינו צריך **לאחרים**. והרי זו דמותו האמיתית-המפוארת של הדיין השלם והמושלם, כמו שאמרו ב-מסכת כתובות קה ב: מלך במשפט יעמיד ארץ, ואיש תרומות יהרסנה (משלי כט ד). אם דומה דיין **למלך** שאינו צריך לכלום, יעמיד ארץ. ואם דומה לכהן ש-מחזר על הגרנות יהרסנה. ומפרש רש"י שם: שאינו צריך לכלום, שהוא עשיר ואין צריך להחניף (לבריות). והתוספות שם מפרשים את הפסוק על הבחינה התור-נית-הרוחנית: שאינו בקי וצריך לשאול **הוראות** ודינין (מאחרים היודעים ובקיאים בהם). ואומר רבנו תם, דמהאי קרא איכא למידק, שאינו צריך (הדיין השלם-האמיתי) לא לממון (כפירושו של רש"י) **ולא** לתורה (כפירושם של התוספות). וכזה ממש היה שמשון בכל תפארת-הדרו ורוממות-אי-תלותו בשום אדם, לא בממון ולא בתורה. **אינו צריך לאחרים. וכך** ניתן להבין את מה שאמרו במסכת סוטה שם על שמ-שון, שפנה לקב"ה לפני מותו הטרגי ואמר: רבש"ע, זכור לי עשרים ושתים שנה ששפטתי את ישראל, **ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממקום למקום**. ונראה, שזו היא פסגת השלמות העצמית הבלתי תלויה המוחלטת של שמשון הדיין-השופט, שאינו צריך ל-אחרים ואינו נעזר, נזקק, נתמך ומסתייע באיש, אפילו לשם העברת מקלו בלבד, שהוא דבר של מה בכך. וזאת, אף שאמרו שם בגמרא, כי שמשון היה **חיגר**, **נכה ובעל מום בשתי רגליו**, ולכן כנראה היה נשען על מקלו. ובכל זאת ועל אף כל זאת, לא נצרך לעזרתו של איש.

שמשון שהיה אוהב שלום ורודף שלום בדורו, כאהרן הכהן בדורו (ראש השנה כה ב). שהיתה ה-שכינה מקשקשת לפניו כזוג וכפעמון (סוטה ט ב), ובשעה שהיתה רוח הקודש שורה עליו היו שערותיו עומדות ומקישות זו לזו כפעמון, וקולן הולך (למרחק) כמצרעה ועד אשתאול (ויקרא רבה ח ב). שמשון אשר בפסגת נבואתו וקדושתו האדירה הלך אחר עיניו, ולפיכך ניקרו הפלשתים את עיניו. ושמשון ש-היה כביכול דוגמה של מעלה, ושאמר את אחד הפסו-קים הנוראים: ה' אלקים זכרני נא וחזקני נא אך הפעם הזה האלקים, ואנקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים (שופטים טז כח). ומפרש רש"י: שכר אחת מעיני תן לי בנקמה זו, ושכר האחרית לעולם הבא.

אישי תורה ודעת תורה (ג)

ראייה לטווח ארוך

מאת משה קרונה

אזכרה את הדיונים המרתקים והיגעים בעניין "חוק השבת". זמן רב התלבטנו בשאלה זו. שקלנו והכרענו וחזרנו ושקלנו ו— — — ודעות רבים, ואני בתוכם, הפסדנו הרבה יהודי־דתי גדול.

"חוק השבת" היה כמעט מונח על כף היד. אילו הסכמנו לניסוח הצעת החוק באופן שלא הכביד את העיר היפה שבה "התכנסה" עוד מתקופת המנדאט הבריטי כפרכה ההבורה ציבורית "מצומצמת" בשבת —— היינו יכולים לצפות לרוב בכנסת שיתמוך בהצעה. חוק זה יכול היה להתקבל על הציבור החילוני כפרי שהתבסס על ה"סטאטוס קוו" הידוע. היו רבים מחברינו הרבנים הגדולים שאמרו לנו בפירוש להסכים לקבלתו של חוק פגום כזה מפני שהוא טוב יותר מן המצב העלול להתפתח במשך הזמן. לי אישית היו שיחות עם רבנים ראשיים נאמנים ומוסמכים שייעצו לנו "להכניס" את ההצעה כדי להפתיח לגושפנקא של מוסדות וגופים רבניים שאינם יכולים בשום פנים, בשום כהותם, להתיר איסור להצעת־חוק מסוג כזה הכוצאה כן הכלל עיר שלמה בישראל...

הנה זוכר אני כי באחד הדיונים הסוערים שלנו בעניין זה נטל את רשות הדיבור חברנו הרב משה לוין — רבה של נתניה. הרב הזה היה דמות נאה ביותר. למדן גדול, מתלמידיו המובהקים והקרובים של ה"חפץ חיים" שמפיהו של "עילוי" נקשרה לו עוד בצעירותו. פעם סיפר לי הרב משה לוין עצמו כי בבואו בישיבת ראדין ערב עלייתו לארץ, נכנס ליטול ברכת פרידה מראש הישיבה — ה"חפץ חיים" והנה החל הגאון הישיש ינשק אותו על ראשו. שאלו הצעיר הנדהם: רבי, עד כדי כך? ואז השיב לו ה"חפץ חיים" בערך כך: יודע אני כי הולך אתה מאתנו לארץ ישראל מתוך התחשב הבודק שמא תילקח לצבא הזה. בכל זאת אתה בבחינת "פורש מן האחים" בני הישיבה וגם יעקב אבינו בירך את יוסף בנו ואמר "ולקדקד נזיר אחיו" ותרגם האונקלוס "כל אלין ליהוון לרישא דיוסף ולגברא פרישא דאחוהי"... כל "פורש מן האחים" מאיזו סיבה שהיא זקוק לברכות.

הרב משה לוין "פרש מן האחים" והיה רב גדול וחבר תנועה נאמן. את דבריו נהג תמיד להבל בדברי משל כדי להמחיש את דעתו. זכור לי היטב, כי בעת דיון אחד בעניין הצעת "חוק השבות" (פרט לעניין התחבורה בחיפה) המשיל משל כזה: בנוהג שבעולם, אדם שיש בידו כלי זכוכית יקרה או איזו חרסינה מיוחדת, כעשה ידי אמן גדול, והנה אירע המקרה ונפל הכלי הזה מידי האוחז בו ונופץ לכמה וכמה רסיסים — הרי מקובל הדבר שבעל הכלי "מואיל בטובו" ומתכופף כלפי הארץ ואוסף את שברי הכלי, שהרי ייתכן וייתכן שאפשר לחבר בדבק הרבה מן השברים ולחברם שוב לתורת כלי. ייתכן שיחסרו אחדים מהרסיסים אולם עדיין גם הכלי הפגום שווה לפעמים הרבה. "רבותי — כך בערך אמר הנואם — כלי חמדה יקרה, השבת, היה בידינו ובגלל חטאינו היינו הקיים נפל הכלי הזה ונשבר. כלום אין זה מחובתנו להתכופף ולאסוף את השברים ושוב לחברם יחדיו? הכלי הזה יהא פגום — העיר חיפה לא תהיה מיושבת בו — אולם הרי מוטב כלי פגום במקצת מאשר סתם שברי זכוכית ללא יופי וצורה".

סובב הולך לו הוויכוח הפנימי בתנועה בסוגייה קשה זו. לי היה ברור שצריך לקבל "בשתי ידיים" את ההצעה. אולם גברה דעתם של הכוללים והוחמצה ההזדמנות.

יצירת תקדימים

בדומה לכך עומדים היו על הפרק חדשים לבקרים עניינים מהותיים אחרים והשתתפו והכריעו בהם המוסדות הרשמיים של התנועה רק לאחר נטילת עצה וכמיעת חוות דעת רבנית־תורנית. הנה שאלת "מיהו יהודי" על כל גלגוליה הספציפיים הרבים. במשך כל הזמנים לא חדלה שאלה נכבדה זו מלהעסיק אותנו והנה השאלות הרבות עד למאוד בקשר לענייני החינוך הדתי בארץ (כאן כמובן כאילו היו מאוד מעורבים גם פעילי החינוך וראשי המחנכים הדתיים עצמם): הנה התקנות והסדרים השונים בקשר לבחירות לרבנות הראשית, המועצות הדתיות והנה — — — אין כמעט מספר להמון הבעיות שהקיפונו וסבבונו מכל העברים. לפתרונן ניגשנו בדחילו ורחימו ממש, כי בתנועה כולה היתה רווחת ההכרה שאסור לפעול, ביחוד בענייני תורה ודת, לפי האינטרסים של הרגע אלא לפי ראייה לטווח רחוק (רחוק גם כלפי העבר וגם כלפי העתיד). כהוכל היה אצלנו להשוב תמיד כי עוסקים אנו ביצירת תקדימים ובכגון דא למיחש מיבעי.

והנה בדברי על העניינים הדתיים־הרעיוניים שהיו מעסיקים אותנו בכל יום תמיד ועל האיכים החשובים שבהם היינו נועצים ומתחשבים בדעתם, איני יכול להימנע מלהזכיר את העניינים הדתיים הנוגעים לתחום צבא הגנה לישראל. העניינים האלה מצויים היו כל השנים האלה בידיו הנאמנות של הרב ר' שלמה גורן ואהוות מסייעיו (ביחוד הרב מרדכי פירון והרב גד נבון). היה על מי לסמוך. לא היה רצוי ולא היה צריך שהמפלגה תתערב במישרים בתחום הממלכתי הרגיש הזה. הרב ר' שלמה גורן כשלעצמו, לא היה "מאורגן" אצלנו, אבל היה קרוב למחננו. היחס הפורמלי לא היה מפריע, חלילה, באיזו צורה שהיא. ידענו כולנו לכבד את למדנותו הגדולה, מסירותו לצה"ל ולכל ענייני הסדרים הדתיים בצבא. כן היתה תמיד עומדת לעינינו השקפתו הדתית לאומית של הרב שלמה גורן על תהליכי הגאולה וראייתו את מרכזיותה של המדינה בהשקפתו הדתית. אלא, בלי הגיבוי הציבורי של היהדות הדתית־לאומית גם כאן בעניין זה של החיים הדתיים בצה"ל, אי אפשר היה ובמסגרת ועידותינו וישיבותינו היינו דנים לא פעם בשאלות הרבנות הצבאית, גיוס בני הישיבות, שירות לאומי וכיוצאים באלה. לא אגזים אם אומר כי לא פעם היו אנ"ש מהשירותים הדתיים בצה"ל, בלי יוצא מן הכלל, צריכים מקום שבו אפשר "לשפוך את הלב"... הן עצם היצירה המופלאה של "ישיבות ההסדר"

המשלבת לימוד תורה ושירות צבאי — נבעה ונתגבשה במעבדת הישיבה התנועתית, וכאשר עלו על הפרק שאלות קשות היו באים אלינו ו"שופכים את לבם" ומבקשים מן התנועה — שהיתה לב הציר של החיים הדתיים במדינה, עצה ועזרה. למדנותו ודרך חשיבתו ההלכתית של הרב שלמה גורן היתה להם השפעה קיימת אצל רבים בתוכנו, ביחוד אצל אלה הצעירים הרבנים שהיו עוברים דרך "כור ההיתוך" של צה"ל. מובן שלא תמיד קיבלתי את דעתו של הרב גורן, אולם לדעתו היתה תמיד השפעה מרובה.

מוקד של הקרנה והשפעה

והנה לא אוכל לסיים פרק זה מבלי להזכיר עוד איש גדול וחשוב אשר אף על פי שלא היה "משלנו" במובן הארגוני המצומצם היה תמיד שותף, מצוי ומשפיע בתוכנו. מתכוון אני לרב ר' צבי יהודה קוק — ראש ישיבת "מרכז הרב" בשנים ההן.

ישיבה זו, פרי חזונו של אביו מרן הגראי"ה קוק, היה לה תמיד איזה מעמד מיוחד אצלנו. בתקופה שעליה אני מספר לא היתה הישיבה גדולה בכמות, ומספר ר"מיה ותלמידיה היה מצומצם למדי. עם זה היתה קורנת ממנה אהדה גדולה לתנועתנו כולה, כי הן ממנה יצאו למעשה טובי הרבנים הצעירים בארץ, ביחוד בהתיישבות הדתית ומתוכה. יצאו גם חברנו הרב משה צבי נריה שהפליא לעשות להפצת השקפת עולמו של מרן הרב בחוגי תנועת הנוער הדתי. מן הישיבה הזו יצאו בני תורה גדולים שהחלו לחבר ספרים בדברי תורה, השקפה, ספרות ושירה. עם שהישיבה היתה קטנה בכמות יצאו ממנה אנשי עלית תורנית־רוחנית בעלי משקל רב. יספיק אם אמנה לדוגמה את הרב יהודה גרשוני, עורך "הצופה" שפתי דניאל שהיו מתלמידיה של ישיבת "מרכז הרב".

מכילא גדול ונישא היה מעמדו של ראש הישיבה ר' צבי יהודה קוק. תלמידיו שהיו פעילים בכל תחום מתחומי העבודה התנועתית היו שואלים להדרכתו ודוגמתו המוסרית האישית הרוממה שימשה מופת לרבים.

היו שואלים לעצותיו של רצי"ה קוק גם באופן "רשמי". גם אני הייתי בין הפונים אליו מפעם לפעם. ככל איש דגול וכריזמאטי לא קל היה לנהל עמו מה שקרוי "שיחה ציבורית־פוליטית". עוד הרבה הרבה לפני שגבהו (לפעמים) בינינו המחיצות בענינים הפוליטיים המובהקים, לא היו הגישות של התנועה ושלו לגבי עניינים שונים זהות לגמרי. מקבילות היו. זהות — לא תמיד. טוב עין וטוב לב היה ר' צבי יהודה לכל שיחו, יהא אשר יהא. אולם היה נוקשה ותקיף בדעתו. הוא תמך כמובן במפלגה הדתית לאומית ואף כתב בזכותה לא רק בזמני בחירות כי אם גם בהזדמנויות רגילות שונות. דבריו היו חמים ומעודדים. הוא עודד את הקמת המפלגה וגם כתב מאמר נלהב במלאת עשר שנים לייסודה. כתב לעתים קרובות ב"הצופה" ואת כתבי אביו הגדול פרסם ב"מוסד הרב קוק". סוף סוף היה ידוע וברור גם לו (בודאי, לרצונו הגמור) כי רוב חבריו ותלמידיו דבקים במפלגה הדתית לאומית וכי את משנת אביו מרן הרב גורסת ומגשימה בפועל המפלגה הזו. היתה בינינו (היינו בינו ובין התנועה) מעין "ביתיות של אהבה".

אכן, כמה וכמה מעמדותיו לא נתקבלו אצלנו למעשה. כך, למשל, לא נתקבלה עלינו דעתו בעניין שיתוף נציגים החרדיים במועצת הרבנות הראשית (הוא התנגד לכך בכל עוז), וכך לא נתקבלו דעותיו בכמה סוגיות אחרות. אולם כמה גדולה היתה ההשפעה בתהליכים היחסים אהדינו! הן לא פעם שמענו מאת עורך "הצופה" כי איזה מאמר מערכת שפורסם את העמדה לבנו נכתב דווקא לפי השראתו והנחייתו של הרצי"ה קוק והוא לא פעם אחת צוטטו והובאו דברים בשמו לישיבות ומועצות שלנו. ההתייחסות של אנ"ש כולם לאישיותו היתה מכובדת ורצינית תמיד וכל ראשי התנועה נהגו לבוא לבקשה. "מרכז הרב" וראש הישיבה היו כיפר כל הנוער נו מוקד חשוב של הקרנה והשפעה וראשי התנועה מצידה עשו למעלה מכוחם לרבב פיתוחה והרחבתה של "מרכז הרב".

לעבור בתווך

קיצורו של דבר: במשך כל התקופה שעליה אני מספר כאן היינו, כמפלגה, פועלים ללא הרף בכמה מקרים "פוליטיקה". לא רחוקים היו מאתנו אותם האמצעים והכלים שבהם מתהלכות המפלגות בישראל בבואן לקדם את עניניהן בדעת הקהל ובמבחני בחירות. מבחינה זו בודאי היינו לא פעם מפלגה ככל המפלגות. אולם, כך נראים לי הדברים גם בסקירה שלאחר זמן רב, כי בכל זאת היו לנו היינו בפרצופים יחודיים ומקוריים. חיים היינו כל הזמן גם בתוך ספירה רוחנית־רעיונית ולא איבדנו, חלילה, את צלמנו כתנועה רוחנית הגשמית. במשך כל התקופה הזו אמנם היה ברור לנו כי עלינו להשתמש באמצעים, ואולי גם בתכסיסים, מפלגתיים, אף היה ברור כי לא רק ענייני התורה והדת במובנם המדוייק הם מענייני טיפוסנו, כי אם גם ענייני של מדיניות־חוץ, בטחון, משק וכיוצא בזה. הסיפורים בדבר הצטמצמותה של המפלגה הדתית לאומית לענייני דת בלבד הם סיפורי בדים. אמנם ישנם שאינם נלאים מלחזור על בדותות אלו, שאין להן כלל וכלל על מה שיסמוכו, אולם לא כאן המקום להזים אותן בפירוש.

טרחנו, כל הזמנים, ככל יכולתנו המעשית, לפעול כתנועת מרכז דתית־לאומית ולהיות, תוך כדי כך, נתונים להשפעות רוחניות של אידיאי תורה ורוח נלבבים שתרמו לה לתנועה במיטב מאמציהם והגותם. רבים, רבים היו ולא זכרנו כאן אלא מעטים, מקוצר הבצע וצמצום המסגרת. בכל הדרך הארוכה שעברנו בודאים היינו תמיד כי קשה היא הדרך הזו, בלתי פופולרית, פעמים הרבה, ואף בלתי מובנת לרבים. זוכרני, כי הרב שאול ישראלי הוא שהגדיר פעם את עבודתם הקשה של שליחי התנועה במשפט: "והם בתווך יעבורון", אכן, לא קל "לעבור בתווך" ואף על פי כן גזירת הזמן היתה: לעבור בתווך דווקא. הרגשה ומודעות של שליחות היו מלוות את אנ"ש ועצינו, מורי ורבותי, אחי ורעי. ככל שנראה לנו, כדי לממש את הבעיות שלנו מהבחינות המהותיות המעשיות. מתוך הכרח של הזמן ויעדו. לא נתרברב לומר כי תמיד צודקים היינו ולא טעינו אולם, לדעתי, נוכל לומר כי כוונותינו ומאמצינו מכוונים היו תמיד כלפי המטרות הנכונות.

בבית המדרש של רבי אלימלך שפירא

מאת חיים פיקרש

כיצד, שואל היה הרב אלימלך שפירא, בנו של האדמו"ר החלוץ ר' ישעיה שפירא זצ"ל, שכל כך הרבה פעלתי בתוכה למען היהדות הדתית והצביון הייחודי ואעקור אל בני ברק?"..

הרב ישעיהו שפירא זצ"ל שנפטר בערבו של חג השבועות התשי"ת מלא אז אחר משאלתם של חסידיו וחבריו, עזב את הכרך הגדול ת"א והתישב במושב הפוהמ"ז כפר פינס שבשומרון, החל לעבד את השדה, לטפח דיר העזים בחצרו ובכל הזדמנות משמיע דברי תורה וחסידות למתישבים בכפר. ואילו בנו הרב אלימלך שפירא, האדמו"ר מפיאסצנה, מטפח באהבה ובמסירות את מרכזי חסידי קוזניץ וענפיה — גרודזיסק ופיאסצינה, בבית המדרש שהקימו חסידיו בקרן הרחובות סוקולוב ועמוס, בצפון תל-אביב.

בעבר הרחוק, היה ביתו של הרב אלימלך שפירא, ברחוב הרצל שבדרום העיר, מרכז גדול לחסידות, שאליו נמשכו מאות צעירים דתיים חילונים, ורישום פעליהם ההתיישבותית היה ניכר בעיר הגדולה. לא היה לך אירוע שבו לא נטלו חלק, אם בהקמת הכנסיה או ב"הכנס" שבת של מצוה, בדיבוק חברים. הרבי לשקוד על תלמידיו, תוך ההתלהבות יתירה. להתעמק במשנתם של חסידים. כשהמוביל אותם במסילות הקודש היה הרב אלימלך שפירא.

"גדולתי — בפשטותי"! — אימרים חסידיו, של הרב שבאצילות היו גילם את החינוך בבית אבא, בהליכות תורה ועבודה גם יחד. פיצל היהלומים, איש ה"הגה" הנאמן. איש אמונה וחסידות, שיצרה, ביד עם הקמת המדינה, בשירות הדתי של צה"ל ולפרנסתו עבד בבית הדין הרבני בתל־אביב.

זוהרה של היהודות הדתית

ליבים, הלכה ונתמעטה האוכלוסיה הדתית בדרום העיר. אם את חש הרב אלימלך עד כמה הועם שם, זיהרה של היהדות הדתית. רבים פנו ועברו לבני ברק, כדי להיות חיים דתיים ללא שייאלצו לראות בחילולי השבת ובפגיעה ביהדות האמונה, וכך, כשנידלדל גם מניינו של הרב, הבין ש"הגיעה השעה" להפש מקום חדש.

בני ברק? אכן, שקלו גם צעד כזה. החסידים שידלו דווקא את הרב לקבל החלטה כזו, אך מה יהיה על תל־אביב? היה משיב הרב אלימלך. בכאב גדול, ולנגד עיניו כמו עמדו השנים, שבהם עשה לעיצוב דמותה של העיר העברית הראשונה ולשוות לה צביון יהודי ייחודי. עיר כזו, אי אפשר לנטוש. אדרבה צריכים לעשות הכל כדי למשוך אליה, את מיטב הצעירים והנוער הדתי, "שיאחזו בה ולא ישקיעוה"!

מחשבה זו הביאה לכך, שחסידים ואנשי מעשה, מבוקירי דרכו ופועלו של הרב, ה"שרוף כולו באהבת ארץ ישראל ותורת ישראל" — רכשו מגרש, בנו והקיפו את בית המדרש, שהיה למרכז חסידי של קוזניץ וענפיה, ברחוב עמוס 2 פינת רחוב סוקולוב.

אך מחשבה טובה זו, אינה קלה למימוש. כי הרי גם צפון הכרך משופע בבתי כנסת ובתי מדרש לרוב, וגם בהיכלי תפילה ותורה אלה, אין "עודף" של מתפללים, ומתוך אותה מציאות קשה שבה, ששלומי אמונים, אינם שומרים עוד אמונים לעיר תל־אביב, עיר שרבו בה הפרצות בחומתה של השבת, ושגם פרנסי הכרך, אינם מסתירים את רצונם להכביד על יהודים דתיים ועל צרכי יהדות, גם כאן ניכרת התופעה המדאיבה של נטישת העיר, בעיקר על ידי זוגות צעירים דתיים.

ובכל זאת, בבית מדרשו של הרב אלימלך שפירא, לא חסר המנין לא בימי שבת ולא בימות החול, הם באים, גם ממרחקים, התפילה נעימה, האוירה לבבית, וכל אחד חש עצמו כאן, כאילו הוא בביתו שלו!...

בימי השבת מגיעה התפילה להתעלות מיוחדת במינה, בזמרה שהרב שר בנעימה המוכרת לבית חסידי קוזניץ וענפיה, בדברי התורה שלו תוך ציטוטי אמירות מאבות הכנות "האדמו"ר החלוץ" הנודע, ובימות השבוע, הופך מרכז הסידי זה, למרכז של תורה, ויראה.

באים לכאן גימלאים מתחומי תעסוקה רבים, ומבקשים לחזור אל ה"גירסא דינקותא", ועד לפני מספר חודשים הגיד בפניהם שיעור הרב ישעיהו תלמיש זצ"ל, רבה של שכונת נחלת יצחק בתל־אביב שהיה מקורב במיוחד לסבו — זקנו של הרב שפירא, ה"שרף מגוגלניץ", שהיה בן אחותו של המגיד מקוזניץ, ועתה, ממשיכים במפעל גדול זה למבקשי דעת תורה מבין ציבור הגימלאים בתל־אביב, יבלית הרב ר' רפאל הופמן והרב יוסף זלצברג.

קבלת פנים עם מאור פנים

כך בשעות שלפני הצהרים, מקרוב ומרחוק באים, הגימלאים, נבללים בבית המדרש, השופע באחוד ובאוירה, בתנאי נוחות ראויים, כשהכל יבוא לכאן זוכה תמיד למאור פנים. ולידידות של אמת, בצורה הטבעית ביותר האופיינית לשבועותיו ואורחותיו של הרב אלימלך שפירא.

ואילו בשעות אחר הצהרים יושבים אברכי ה"כוללי" רכונים על תלמודם. אחר באים ה"צמד" להשתתף בתפילת "מנחה" ו"ערבית" ללמוד את דף היומי. המשנה היומית ולעיין בספרי חסידות.

בעת לעת מתקיימות כאן שמחות מצוה, הנודעות בחצרם של אנשי קוזניץ, ההילולות לזכרם של זקני חסידות זו וענפיה. או אז באים שרידי החסידים גם ממרחקים, ובמשך שעות ארוכות, מאזינים למנגינות הערימות שהושמעו עוד בחצרותיהם בגלות פולין, בימים שלפני השואה הנוראה ועולים על כולם האמירות והניגונים המיוחסים לרב ישעיהו שפירא זצ"ל — ממעצבי דרכה של תנועת "תורה ועבודה" בארץ ישראל.

באי ההילולות, מהוותיקים בעיקר, זוכרים עדיין את דמותו המופלאה של הרב שפירא זצ"ל, דמות ייחודית שלא הקים "חצר" אך השפעתו היתה רבה מעבר ל"חצרות אדמו"רים".

לא אחת היה הרב ישעיהו שפירא זצ"ל, אומר למקורביו, "אני האב, חסיד למצבה, של בני אלימלך", ודומה כי כבר אז, לפני עשרות בשנים ידע האב עד כמה טמונים בבן, תעצומות רוח ונפש, אם כי אלה, לא באו, לידי ביטוי בקרב תלמידיו הרבים, מאנשי תורה ועבודה.

הרב אלימלך שפירא אוצר בתוכו צער רב על כי התנועה לא השכילה לאמץ את דרכו של ממשיך הדרך. והדברים הגיעו לידי כך, שגם לבית המדרש בתל־אביב, לפנינת האור בעולם החסידות המשלבת את רעיונות "תורה ועבודה", אינם מגיעים רבים. ואין מי שיתעניין לפעמים גם בצרכים ה"גשמיים" לאחזקת בית מדרש שבו מרבים ללמוד תורה ולהתפלל.

"אבל ברוך השם, אין לו טענות" — אומר הרב אלימלך שפירא, האדמו"ר מפיאסצנה, איש התורה והמאצניה, בעבר ובהווה. ואכן זו דרכו של האיש, שלא מעט בכרך הגדול מכירים אותו, אך אינם יודעים ל"עומק" שמו הוא שרה, "עומק" שאינה אלא גדלות שבפשטות.

תביעת קביעת יום שבתון–אימתי

מאת דב רוזן

ב"הצופה" בתחילת חדש אייר פורסמו פרטים על הדיון הרעיוני־אידיאולוגי של ועידת המפד"ל, לרבות מדבריו של בני בכורי ישראל, בהם סכן נגד הדרישה לקביעת יום ששי כשבתון מן העבודה כדי לא להוסיף מן החולין על הקודש. עוד לפני עשרים וחמש שנה ומעלה פירסמתי ב"הצופה" סדרת מאמרים בקשר להצעה בדבר חוק השבת שריחפה, בעת ההיא, באויר. עלתה אז במחשבה לדרוש קביעת יום ששי בחוק כיום שבתון מהעבודה כדי לאפשר לשומרי שבת — המאחרים לצאת מן העבודה ביום ששי — להתרחץ בים, לבקר קרובים במחקיהם, לטייל ולסייר. להשתתף או לצפות בתחרויות ספורט וכדומה. במאמרי האחרון בסדרה הנ"ל תחת הכותרת "שבתון סייג לשבת קודש" ("הצופה" ט"ו בטבת תשכ"ב) — שספק בעיני אם בני ישראל קרא אותו בשעתו בגלל שירותו הסדיר אז בצה"ל — העליתי את השאלה "שבתון מתי?", בין שאר הדברים כתבתי:

גם בעייה זו — איזה יום לייחד כשבתון של חול — שנויה במחלוקת. אם נאמר יום ראשון, הרי שתי פרכות בדבר. ראשית: יום זה הוא יום מנוחה רשמי של הנוצרים ואין להכריז עליו כעל "חגא" בציון וירושלים. ואם כי אין כל חשש להגברת השפעת הנצרות במדינת ישראל עקב קביעת שבתון ביום ראשון, הרי יהיה זה עדות לכניעת היהדות לנצרות. שכן ישראל נתן לגויים את רעיון השבת — יום מנוחה בשבוע — ולאחר שהסכהו לשבתון של חול, באה מדינת ישראל ונוטלת מהם. אין צורך יהודי שומר שבת כדת כדי להכריז ולזכור, מדינת ישראל הוקמה כדי להרים קרן ישראל בגויים ולא כדי להשפילו... אף זו, קביעת יום ראשון כ"חגא" במדינת ישראל תשים לאל מאמציהם של אחינו בארצות הגויים — לרבות בגלות אמריקה הדימוקראטית בה יש הפרדה בין המדינה והדת — לפטר עצמם מהכפייה שכופים עליהם להשבית כל קניין ומסחר ביום ראשון שיהא יום המנוחה השבועי של הנוצרים. אין צורך להיות שומר תרי"ג מצוות כדי להזהיר ולחזור ולהזהיר: מדינת ישראל הוקמה כדי לחזק ייחודם ועצמיותם הרוחנית של היהודים בגולה ולא כדי לטשטשם ולהחלישם...

שנית: אם השבתון ייקבע ביום ראשון, קיים החשש שיום שבת קודש יהיה בבחינת "ערב שבתון" דוגמת יום הששי שהוא ערב שבת, בו טורחים בהכנות לשבת. במקרה כזה עלולה היו שבת ליהפך טפל לשבתון ופרוזדור לו. לא רק אנשי חולין יתכננו טיולים ארוכים, מסעות, פיקניקים וציוד, למשך יומיים בשבוע, אלא גם חלק מהנוער הדתי עלול לקפח את קדושת השבת ולפגוע בצביונה. שכן אם טיול מפגן, תחרות וכד' נועדים להתקיים ביום ראשון, בכל לשער שביום השבת ידובר על פרטיהם ואבזוריהם, נמצא שבשבת יעשו הכנה נפשית לעובדה של החול. ואם חכמינו אסרו לאסוף ביצה שנולדה ביום טוב שחל להיות אחר שבת משום "כל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה", כל שכן שאין לדחוק בזרועות את הציבור, לרבות הדתי, לעשות טיולים, מסעות, תחרויות וכד' ממחרת השבת.

הוא הדין ביום ששי שאין לעשותו שבתון. כל הנימוקים המנויים נגד יום ראשון כוחם יפה גם נגד יום הששי, שהוא יום מנוחה רשמי למוסלמים כשם שיום ראשון יום מנוחה לנוצרים. מוסיף עליהם טעם נוסף, ורציני ביותר, והוא: יום ששי אינו יום סתם כיתר חמשת ימות החול אלא שונה מהם, "ערב שבת" שמו בישראל. יום זה תרם לא במעט לעיצוב דמותה של שבת קודש. ואילו אם יום זה ייהפך לשבתון, הרי יחזור "ערב שבת", שכאמור הוא כמעט חלק בלתי נפרד של שבת קודש וההווי היהודי.

כללו של דבר: אין לצרף שבתון של חול ליום שבת קודש, לא לפניו ולא לאחריו. שכן בשבת אריכתא זו ישמשו קודש וחול בערבוביא, ובאקלים הרוחני השורר כיום בארצנו, יש יסוד לחשש, כי השבתון של חול ידחק רגלי שבת קודש ונמצא בא לתקן ולמעשה מקלקל.

נופים וערים באיבריה (ט)

ליסבון - "הגמל הרוגע"

מאת יקותיאל טל־אב

אנו נוסעים מערבה על קו הרוחב 34. והדרך היא מישורית ומתלתלת. השמש מאירה וכפרים בודדים חולפים על פנינו עם כנפי טחנה קטנים. מרחוק קורצים חופים עקסים וחורשים בצד עצי שעם ושרמונים, בשבילים, הרצים לכל אורך המשוט.

מסביליה עד ליסבון בירת פורטוגל מפרידים 430 קילומטר, ואחרי מסע על פני נתיבים שונים, אנו עולים על קרקע סלולה עד שמגיעים אל סוף הגבול הספרדי, שם נותרים עומדים שוטרי הגבול במדיהם האפורים־ירוקים. אנו חוצים את הגבול הפורטוגלי כדי להציג את הדרכונים בביתנים הכחולים, שם ניצבים שוב "חיילי השיקולדה" בלבוש כחול כהה. גם קיר האריחים מאחורי בית הממשל וסוכת הטלפון צבועים בזוהם הכחול. אנו יושבים וממתינים עם הרבה סבלנות כדי לעבור את המחסום הביורוקרטי של חותמי הגומי המרעיפים חיוכים לכל צד, והשמש הבדיבה שולחת זרועותיה לעבר מושבנו באוטובוס המפתין. לאחר שהיה קלה אנו זזים כדי לצאת למרחב הריפובליקה הפורטוגלית השוכנת בדרום מערב חצי האי האיברי וגובלת בספרד בצפון ובמזרח, ובאוקינוס האטלנטי במערב ובדרום.

ישיבת היהודים בפורטוגל התחילה בימים הקדמונים, אך כיום נשארו מעט מזער. כארבע מאות נפש בלבד, בהנהגת הרב אברהם אשורי שמנהיג קהילה קטנה, עם שחיטה יהודית, מועדון ושני בתי כנסת, כדי לקיים את שארית הפליטה.

היה זה וסקו דה גאמה שהקיף את כף התקוה הטובה בשנת 1497 ההוא אשר ייסד את האימפריה הפורטוגזית שהתגמדה בימינו, אך עדיין שולטת במקאו — סין, טימור — החוז המזרחית ואיים שונים באוקינוס האטלנטי. כבר בפונדק דרכים הראשון אנו מחליפים את המצות את ה"פוימוס" ב"אקסודוס" וכרווים את צמאוננו במשקה קר ותוסס, אך השעה דוחקת. קשתות הרוחות נמתחות על השדות, ואנו מביטים בשמש היורדת ובשקיעה הקרבה. לעתים הכוונית מתנדנדת כמסוטלת ואנו מנמנמים בעוד בחוץ אדמה חומה טובה מתפרקדת, שדות אורז, וקימים הכותבר לשדות ועדר כבשים מאחר מתכנס בצל. ואנו מחזירים שוב מחוגי השעון בשעה אחת. עת צללי ערב מתפרסים עם עלותנו על האוטוסטרדה המובילה לעבר הבירה. אין אלה קורי עכביש של חלום שאנו טווים על סירה באופק הרחוק, אך הרקיע להוב כולו ארגמן.

פקק תנועה ארוך עוצר את התנועה. ואנו נעים בשיירה משתרכת כמו צב, כאשר מתוך החושך בוער ב"קורקובדה" — זה צלב הזכרון הגדול מבין אורות הניאון השוצפים את העיר, הבנויה על שבע גבעות, משני עברי הנהר טאחו. הצלב הקתולי הוא הסימן הראשון של קרבת העיר ליסבוא־ליסבון כאשר אנו נתתים עם עצמנו באפלוליות הלילה וזוחלים קילומטר אחרי קילומטר.

דברי ימיה של ליסבון נצפים בעידן האגדות. אם רומי נבנתה על ידי רומוס ורומולוס, הרי ליסבון נבנתה על ידי יוליסס. כבר ב־1300 שנה לפני הספירה הכללית ישבו בה הפניקים וכינוה בשם "הגמל הרוגע". כאשר יותר נכבשה בידי היוונים, הקרתגים, הרומיים, הגותים, והערבים שהסבו את שמה ל"ליסבונה".

יהודים הקימו בה קהילה במאה החמש עשרה והדמות המרכזית היא בה דון יצחק בן יהודה אברבנאל. הקהילה ידעה רדיפות הכנסיה. אך אלה לא הקפידו כל כך ולא העיקו ליהודים כמו בספרד. בית הכנסת הראשון נחנך בליסבון ב־1250. אחרי הגלות בשנת 1497 לא ישבו בפורטוגל יהודים בלתי אנוסים במשך מאות בשנים, ורק בשנת 1801 קנו יהודים בליסבון מקום בבית הקברות האנגלי, ושם עומדת עד היום מצבה בשנת 1804 שהיא העתיקה ביותר שם. במאה התשע עשרה הוקמה הקהילה מחדש. אך מספר היהודים ירד בה מ־2500 עד לארבע מאות כיום. בית הכנסת נוסד בשנת 1902 ועל לוח שיש בחזיתו חקוקה הכתובת "ק"ק "שערי תקוה" "קולוניה יזראליטה די לישבואה".

כאשר אנו באים לציבורי העיר — בראה הלילה כרשים, ואנו עוברים את הגשר "פונטה סאלאזר" שאורכו שניים וחצי קילומטר. הגשר שנבנה ב־1966 ונועד לשאת את התחבורה המכוניות ופסי רכבת מהגשר הגבוה העילי מתגלה העיר בכל שקיפותה. כיכר פראקאדו קומרציו כוקפת ארכדות משלושת צדיה ומעבר השני כגדל, ושריד של חומה עתיקה, וכן המוזיאון הלאומי לאמנות עם יצירותיהם של הירונימוס בוש, דירר והולביין. הלילה מעמיק את המחזה עת שלל האורות וליסבון בת שני המיליונים נראית כסגנית ותוססת. בראשית העיקר לים ניצבים בתים כקוביות בשכונות מאוכלסות, ואם אנו קרבים והולכים אל האכסניה שלנו כאורחים הבאים ללון. המחשבות שוקעות. התחושות קהות ומהחלון שקרוע החוצה, אנו מסתכלים בכרך הרובץ ובנורות הדולקות כבאור יום. הנה בירת פורטוגל שפתחה שעריה לחופי אפריקה. הדרך הים להודו, והדגלים על התרנים בחוץ מתנפנפים קלות, ואנו דרוכים בציפיה ליום המחר.

פארק אדוארדו ושדרות החירות בליסבון

הבוקר

הבוקר במיורי נכר הוא תמיד שלוו. הכול כה זר. ועם זאת כולם נפתחים ליום החדש, לרצועות בתי הבידות הנחשפים ומתרחבים במעגלים. הרחקנו עד לתחנתנו האחרונה בסיורנו ואני נוטשים את ארבעת הכתלים כדי לבוא בין אנשים, להתבונן בהם. בהצצה חטופה כמו הולך זר. אלדא המדריכה מקדמת אותנו ב"בונדיא" — הוא בוקר טוב, ומובילה אותנו אל מרכז העיר ופרבריו, ואנו משקיפים מהאוטובוס הממוזג כדי לקלוט קורט מהמתרחש. המתושבים לבושים כאן לבוש טולידי, הם מצטיירים באופן שונה מהספרדים הרועשים וגם הבתים והבניינים שבמדריד וברצלונה, שהם מלאכת מחשבת ארכיטקטונית, אינם תואמים את הסגנון הצנוע אשר ברחובות ליסבון ורחוקים מ"הצעקה" האחרונה של מערכת הבנייה המודרנית. זעיר פה וזעיר שם, אנו מבקרים בכרות ואנדרטאות וגן בוטאני. מרתק שהוא אטרקציה לתיירים. הנה הפלמינגו מהדסים על רגל אחת, כלובים שונים וסככות גדולות מגוננים על צמחים וגידולים נדירים. המרננים את מצב רוחנו. אנו כודנבים זה אחר זה. הנשים הצועניות רודפות אחרינו כדי למכור את מרכולתן ותוצרת צורפות.

אנו תרים בין מצבות זכרון ומשתמשים ב"מטרו" הנה את העיר ביעף, כדי להגיע למדרחוב ההיכלים כמו כורת גועשת. ומוקף בחנויות לוקסוריזיות כדי לצוד את עיני הזרים. בשנת 1975 נתחוללה כאן רעידת אדמה, אך מאז הכול נבנה כאילו מחדש. ליסבון היא אפרודית יותר לשוכת מדריד הצבעונית, אך גם כך מתגלים לעינינו בתוך גודש הסואן מראות מצודדים של פארקים השדרות רחבות, בניינים לבנים ובנייני תיאטראות.

על יד על יד, אנו יורדים שוב אל המכסאות של ה"רואה יודריה" — הוא רחוב היהודים כדי להתבשם מרוחן ואוירתן אשר נתפוגגו מזמן, ומה שנשאר זה הד רחוק על יהודים שהיו מעורבים בחיים הציבוריים ועשו חיל. אך עם בוא הפורענות בחרץ גורלם הפכו ליהודי חצות בצילם של מלכים שהיו מתחסדים איתם. אולם כאשר הגיע זמן הגרוש הפכו לעבדים ומעטים ניצולו. אנו נצים איפית ברובע הפיקרסקי שהיה פעם מאוד אריסטוקראטי. וכל העת מלווה אותנו בעיין צופיה, שוטר במדים, לבל יאונה לנו כל רע ב"פינא בישאי" ומידי כייסים זריזים המפורסמים בתעלוליהם.

אלדא, המדריכה, אשר רוממת כל הזמן על יחוסנותה האנוסית מביאה אותנו גם אל הארמון המלכותי־נשיאותי, מושבו של מאריה סוארש שיש לו לשונה האירונית, מעון בליסבון ודירה בפאריס, והוא הסוציאליסט האדוק — נציגם של העמלים. הדגל מונף מעל פני הארמון וזה סימן שהנשיא נמצא בו. היא מרבה בשבחה של פורטוגל אך הסוציאליזם של סוארש הוא כצביונם בעיניה. פורטוגל אשר עברה תקופות של רודנות היא ארץ בעלת חשיבות כלכלית, עם מחצבים, חקלאות, דיג, טקסטיל ויין, ומאז 1955 היא חברה באו"ם. רמת החיים בכפר נאותה מכיוון שיש לכל אחד גן משלו ותוצרת חקלאית, והם שמחים בחלקם. בשנת 1975 החזירו את מרבית המושבות ונשארו במצב מביך, ורמת האבטלה גברה ועלתה לאין שיעור, ולא לחינם נזקקים הרבה פועלים לצאת מהמדינה כפועלי דחק לארצות זרות ומשם שולחים חסכונותיהם להחזקת משפחותיהם. המשכורת הממוצעת במדינה היא 300 דולאר ושכר הדירה כשליש מזה. אמנם קנה־המידה של החיים שונה משלנו. אך אין הם נהנים מרווחה סוציאלית. ברחוב אין שיכורים והחיים מתנהלים על פי מנהגות הרבה יותר כאשר אצל שכנתה הרועשת, ואפילו במלחמת השוורים היא מגלה מידה הומניטרית יותר.

עיירות צבעוניות

סינטרא היא אחת העיירות הציוריות לא הרחק מליסבון עיר הבירה. כאן מצוי ארמון מלכותי, מקום שם אנשי המלוכה בילו במאה הארבע עשרה ועשירי פורטוגאל נוהרים אליה יחד עם שועי העולם, וגם השייכים הערבים צטים על שמורת־טבע זו, בעלת האקלים הממוזג והם אורחים רצויים ומכובדים למארחיהם. סינטרא היא מעין גן בוטאני פתוח אשר לורד ביירון כינה אותו "גן העדן". אנו מתנהלים בסימטאות עקלקלות בין בוסתנים ושומעים תשואות ציפורים בין המשעולים המתפתלים.

אנו מעפילים אל בניין המתנוסס על ההר ובנוי לתפארת, מעין היכל שקירותיו מקולפים בחוץ ומדרגות רבות הן המעלות שעולים בהן כדי לבוא אל הטרקלינים ההפיים גובלבים בצד ארונות עם פיתוח עץ סיניים. תקופת הרנסנס שהשאירה את חותמה על מבנים רבים בכרך הגדול פסחה על הקיסרות הקולוניאלית, והארמון שורי בעין קדרות קרירה, לעומת העושר המדהים בהיכלים הספרדיים. רצפת הפארקט מכוסה שטיחים והרהיטים המגולפים הם מעשה אמנות עתיקה, המשתלבים עם השבלק הקרמיקה הצדפים. זהו עושר ישן על מלכות שההוה ואבד עליה הכלת.

גם אשתוריאל היא עיירה צבעונית לעשירים, ומלכי כל העולם שבדיכוס. באים לישב כאן בשלווה ולנוח על זרי דפנה. אשתוריאל היא המסגרת של היופי בטבע הרגוע, ואליה באים כדי להיות רחוקים ממשק ההמונים וליהנות בכל שכיות החמדה בעולם הזה ההידוניסטי.

בדרך אנו סרים לשעה קלה לכף הוקה, שהיא הנקודה המערבית ביותר של היבשת, והותבים בביקור חטוף בקשקייש עם הוריף מרהיב וספינות מפרש השטות בניהותא כדי לעגון בתחומה. הנה מפרץ פתוח לנודדי עולם. ובתי דייגים הבנויים בצד בתי מידות המקיפים בחצי גורן עגולה את המרחב. אתה ניצב כאן ושופע צמות ניגוניות ונוזה אחרי הצלילים. העיניים מרוחקות לשמים העשויים חלום כמולולי, גלפים וגוביות והולות פוררים. והכל כה שקט ערב. אתה נושם עמוק אוויר ולרגע אתה חש ומרגיש כמלוא עוזו את היקום האלוהי וכל אשר מסביב, ואתה יודע, גם יודע, את מגבלת הזמן ההולך ואוזל. זהו ההנתנו האחרונה במסענו אל הנופים והערים באיבריה. וכך אני שלם עם השירה הגדולה התובבת עולם של וולט ויטמן:

מאתה אני בן כדי שלמות אחת
אני, וגם אני, בעל מרצון אחד,
ובעל כל המרצונות.

הצופה לילדים

ב"ה
יום שישי ח' סיון תשמ"ז (5.6.1987)
גיליון מס' 286
בעריכת עפרה ורד

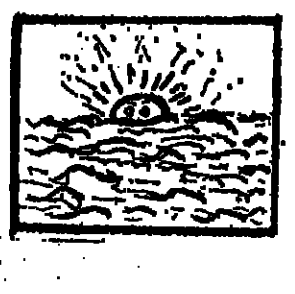

שלום, ילדים

„די לטרור", „להיות עם חופשי בארצנו" — התנוססו הכרזות בראשית השבוע בכיכר מלכי ישראל בתל-אביב. היה זה בעצרת המונית שהתקיימה לזכרו של הילד רמי חבה ז"ל, שנרצח על-ידי טרוריסטים, ולזכרם של שאר נפגעי הטרור.

הטרוריסטים, רוצחים שפלים, חוות אויב, אינם בוחלים בשום אמצעי כדי לפגוע ולרצוח אזרחים תמים מפשע, ביניהם נשים ואפילו ילדים. כן, אפילו ילדים. רק לפני חודש נרצחה אישה בעת שנסעה במכונית עם בני משפחתה. לאחרונה נרצח הילד רמי חבה, בן ה-8, ה' יקום דמו. רמי ז"ל, שהתגורר באלון-מורה, היה ילד יהודי נחמד, מלא שמחת חיים, אשר בין שאר המצוות קיים את המצווה החשובה — יישוב ארץ-ישראל.

בידוע, יצא רמי מביתו לפנות ערב רכוב על אופניו — ולא שב. אופניו המעוותים, הנטושים נמצאו, לאחר מספר שעות של חיפושים, ליד ביתו — אך ללא הרוכב, ללא רמי. רק למחרת מצאו את גופתו במערה, לא הרחק ממקום מגוריו. הטרוריסטים השפלים רצחו אותו באכזריות.

ההמונים שבאו לעצרת בכיכר מלכי ישראל, ביטאו את הזדעזעותם והמחאה של כל אדם בארץ ובעולם, ממעשי הטרור השפלים בכלל, ומהרצח המזעזע של הילד רמי חבה בפרט. ושוב יצאה הקריאה — „די לטרור!" ועמה עלתה התביעה להגביר את המלחמה באירגוני הטרור.

טרוריסטים רוצחים רבים עדיין מסתובבים חופשי, הם מהווים סכנה לכל אזרח בארץ. על הממשלה לעשות כל שביכולתה כדי לבער את נגע הטרור מקרבנו, למצוא את הרוצחים ולהעניש בכל חומרת הדין.

כבד על הממשלה להגביר את אמצעי השמירה והביטחון בכל חלקי הארץ.

אנו, תושבי מדינת ישראל, לא נירתע ממעשי הטרור, נמשיך לקיים את מצוות יישוב ארץ-ישראל.

ועל כל אחד מאיתנו מוטלת החובה לנקוט בכל אמצעי הזהירות; לא להסתובב במקומות בודדים ונידחים, ולגלות עירנות לכל חפץ חשוד.

נקווה, שהפעולות נגד הטרור ישאו פרי וסוף-סוף נוכל לחיות בביטחון ובשלווה בכל חלקי ארצנו, וילד יהודי יוכל לטייל ליד ביתו ללא חשש לחייו.

נתפלל, ידידיו הצעירים, שבמהרה יתגשם הכתוב בספר ויקרא: „ושבתם לבטח בארצכם ונתתי שלום בארץ... ואין מחריד".

שבת שלום
שלכם עפרה

פרשת השבוע — נשא

פרשת „נשוא" הנקראת לרוב בשבת שלאחר חג השבועות, היא הגדולה בנ"ד פרשיות התורה. חכמי ישראל מוצאים קשר בין אריכותה של הפרשה לבין הזמן בו היא נקראת ברוב השנים — מיד לאחר חג השבועות — מטבע הדברים שסמוך לקבלת התורה בסיני השתוקקו בני־ישראל להשביע נפשם בתורה במידה יתרה, ואחד הסימנים לשאיפה זו של אבותינו בא לידי ביטוי באורך המופלג של פרשת „נשוא".

דבר אל אהרן ואל בניו לאמר: כה תברכו את בני ישראל... (במדבר ו', כ"ג).

הצדיק רבי ישראל ממודז'יץ היה אומר: התורה מצווה לבני אהרן הכוהנים: „כה תברכו את בני ישראל" — עליכם לברך את בני ישראל כמות שהם, ואל להם לכוהנים להעדיף את הגדולים והחשובים שבעם, ואף לא את הצדיקים והחסידים. כל כוונת התורה היא, שהכוהנים יברכו במידה שווה כל יהודי הניצב לפניהם. וכך נוהגן במצוות „ברכת כוהנים" הערך הגדול של אחדות ישראל.

ישא ה' פניו אליך, וישם לך שלום (במדבר ו' כ"ו).

שנו רבותינו: גדול השלום שכל הברכות והטובות והנחמות שהקדוש־ברוך־הוא מביאן על ישראל — מסתיימים בשלום.

בקריאת שמע: „...הפורש סוכת שלום" (בערבית שבלילות שבת ויום־טוב). בתפילה — בשמונה עשרה: „עושה שלום במרומיו..." בברכת כוהנים: „וישם לך שלום".

וכן אתה מוצא, שלא נמשלה התורה אלא בשלום, שנאמר: „דרכיה דרכי נועם, וכל נתיבותיה שלום" (משלי ג', י"ז).

דבר בשם אומרו

גדולה התורה שבה הבדיל הקדוש־ברוך־הוא את ישראל מאומות העולם.

(מדרש גדול וגדולה)

גדי — „בעל־תירוץ"

מאת שושנה צפורי

גְּדִי הוּא „תַּלְמִיד תֵּרוּץ" —
לְכָל דָּבָר מוֹצֵא תֵּרוּץ —
כָּל הַיּוֹם הַתֵּרוּצִים,
בְּכִיסָיו מִתְרוֹצְצִים.

אִם לַכִּתָּה בָּא בְּאִחוּר
מִיָּד מַמְצִיא הוּא הַסִּפּוּר:
„הָאוֹטוֹבּוּס לֹא עָצַר בַּתַּחֲנָה,
וְהָיְתָה בָּרְחוֹב תְּאוּנָה..."
„הִלְבַּשְׁתִּי אֶת אָחִי הַקָּטָן
וְלָקַחְתִּי אוֹתוֹ אֶל הַגַּן..."
„הִתְעַכַּבְתִּי לְיַד חַלּוֹן־רַאֲוָה
כִּי רָאִיתִי מָטוֹס לְהַרְכָּבָה."

לִפְעָמִים אָשֵׁם גַּם הַשָּׁעוֹן:
„הוּא נָתַן לִי עוֹד לִישׁוֹן
כִּי שָׁכַח הוּא לְצַלְצֵל —
הוֹי, שָׁעוֹן עָצֵל..."

גְּדִי כְּלָל לֹא מִתְבַּיֵּשׁ
לְכָל אַחֵר תֵּרוּץ לוֹ יֵשׁ,
לְכָל אַחֵר תָּמִיד מוּכָן
הַ„תֵּרוּץ" שֶׁכְּבָר מוּבָן.

בַּשִּׁעוּר יָדַע גַּד
לְהַמְצִיא תֵּרוּץ מִיָּד:
„הוֹי, אָבְדָה לִי הַמַּחְבֶּרֶת
הֵבֵאתִי בִּמְקוֹמָהּ אַחֶרֶת".

אִם מִבְחָן יֵשׁ בְּחֶשְׁבּוֹן
גַּד יוֹדֵעַ — הוּא נָבוֹן,
אִם בְּכָל זֹאת לֹא פָּתַר
זֶה מִפְּנֵי שֶׁ„הַזְּמַן עָבַר"...

אוֹ „בּוֹאוּ אֵלַי חֲבֵרִים,
עֲשִׂינוּ יַחַד אֶת הַשִּׁעוּרִים,
אֵין עִם דָּנִי הִתְוַכַּחְתִּי
וְאֶת הַחוֹבֶרֶת, אוּף, שָׁכַחְתִּי".

מַה יָּדַע גְּדִי־גַּד
לְהַמְצִיא תֵּרוּץ מִיָּד,
זֶה מִפְּנֵי שֶׁכְּבָר תָּמִיד
מִסְתַּדֵּר הוּא „תַּלְמִיד".

לתשומת לבכם:

ילדים, הנכם מוזמנים לכתוב ולשלוח למערכת „הצופה לילדים", שירים, חיבורים קצרים וציורים בנושא — החופש הגדול. כמו כן, שלחו תשבצים וחידונים לפינה — תורתך שעשועי.

בין השולחים יוגרלו פרסים.

האויב המסתתר במרפסת

מאת חמדה לוינטון

ימי הקיץ הגיעו, וההרדוף המצל על מרפסת ביתי פתח את פרחיו הגדולים הוורודים, המבשמים את האוויר בריחם הנעים. אהבתי לשבת בקצה המרפסת, בצל ההרדוף, כשכתמי שמש בודדים נופלים עליי מבין העלים. אך מדי צאתי אל המרפסת החשכנה עיניי: פירורים גדולים ושחורים מכסים את רצפתה, ובדורכי עליהם הם נמעכים ומלכלכים את המרצפות הלבנות. נלחמת אני ב„לכלוך" זה, שפרץ בלא הזמנה לביתי, אך לשווא! אך סיימתי לטאטא, ושוב המרפסת מלוכלכה, הרצפה כולה שחורה תחת מעטה הגושים השחורים הרובץ עליה.

מי זה מתעלל בי? מהרהרת אני יום־יום. אולי ילדי השכן שבקומה השנייה? האמנם הם הם הזורקים אשפה זו אל מרפסתי? קשה לי להאמין בכך, אך בכל זאת גובר בי החשד. החלטתי לארוב להם, ולראות אם אמנם נכון חשדי, כי לשאול את פיהם לא העזתי. הרי אסור לחשוד בכשרים.

יום אחד יצאתי אל המרפסת בחשאי והסתתרתי בצל הענפים והסתכלתי למעלה. ופתאום — נצנצה מחשבה במוחי. ראיתי עלים רבים של ההרדוף, והנה הם מכורסמים עד לעורק הראשי שלהם. האם אין המכרסם השוכן שם בין העלים מלכלך גם את המרפסת? ומחשבה זו לא הרפתה עוד ממני. עליי לגלות את האויב הנסתר, ויהי מה. אני בולשת בעיניי את העלים הירוקים והארוכים — אך ללא תועלת. כל יצור חי לא נראה לי שם, במחבוא הירוק. ובכל זאת, הרי שם הוא נמצא, ואיך זה לא אמצאנו?

אני מביטה שנית, ועוד פעם, ולאט לאט מתרגלת עיני להבחין בין ירק לירק. הנה שם בין העלים הצעירים והבהירים רואה אני כעין פס ירקרק. נדמה לי שהוא זע. כן, הוא מתנועע לאיטו. אני מטפסת על מעקה המרפסת ותופסת בידי את הענף שעליו יושב אויבי. בהטותי את הענף למטה, ראיתי מיהו המכרסם הנעלם. זה היה זחל גדול, הדור במראהו. אכן, לא בכדי קשה היה לי לגלותו — צבעו הירוק התלכד עם צבע עלי ההרדוף, עד כי נעלם מעיני לגמרי. בקצה גופו היה מקושט במין קרן כפופה, וסמוך לראשו נראו שתי נקודות כחלחלות, הדומות לעיניים גדולות.

— האם רעב אתה, ידידי? שאלתיו. מיד נוכחתי שכן הוא. הצעתי לו מצע של עלי הרדוף רעננים, והוא החל מכרסם אותם ברעבתנות בלסתותיו הקשות. במהירות העביר את הלסתות על שולי העלה, והנה נתהוותה שם מעין קשת קטנה. לא עבר זמן רב, ומן העלה נשתיירו רק רצועות ארוכות ופירורים אחדים.

החלטתי להסתכל בזחל ולראות את הפרפר העתיד להתפתח ממנו. התקנתי לו כלוב קטן, ומדי יום סיפקתי לו עלים טריים. הוא כרסם כמויות גדולות מן העלים, עד כי השמין ועורו עוד מעט והתפקע. ערמות ערמות של גללים גדולים, ירוקים תחלה ושחורים בהתייבשם, הטיל הזחל על תחתית כלובו. היכרתים: היו אלה אותם הגושים השחורים שלכלכו את המרפסת. והנה ראיתי, כי שבת ממלאכתו — פסק מאכול, ונח כמת על קרקע הכלוב. למחרת מצאתי לידו את עורו הישן, והוא עצמו גדל כמעט פי שניים. ושוב החל מכרסם במרץ את העלים שספקתי לו.

והנה בבוקר אחד ראיתי את הזחל והוא מוטל כמת, צבעו נשתנה והוא אינו אוכל. נדמה לי, כי מחפש הוא דבר־מה, אך לא יכלתי להבין את לשונו האילמת. רק למחרת הבינותי את פשר החיזיון הזה. בהסתכלי בכלוב, ראיתי והנה הזחל נעלם, ובמקומו הופיעה מעין פקעת גדולה, עשויה קורים חומים כהים, לא צפופים. לא הייתה זו פקעת ממש, אלא רשת קורים דבוקים אל עלי ההרדוף, שמתחתיהם התכנס לו הזחל. נראה, כי אתמול תר לו מקום מתאים להתגלמותו. חש היצור הקטן, כי אין הוא במקום חיותו הרגיל וקשה היה לו לברר פינה נאה לטוויית הקורים.

לאחר זמן, הורדתי אחד מן העלים המכסים עליו ונדהמתי: במקום הזחל הירוק והיפה, רבץ כאן גולם כהה, חסר תנועה. היה זה מין יצור חנוט, כאותן המומיות המצריות העתיקות. אך בהסתכלי בו מקרוב, ראיתי את המחושים הארוכים, וכן גם עקבות כנפיים ורגליים, צמודים היטב לגופו. כשנגעתי בו בקצהו של עיפרון, זע החלק האחורי של גופו. משמע, חי הוא הגולם ומתכונן במנוחה לבאות.

עברו ימים, ואני מחכה בקוצר רוח שיתעורר הגולם לחיים חדשים. מדי יום ביומו משכימה אני לפתחו של הכלוב, וצופה אל הפקעת הכהה. סוף־סוף בא היום המקווה: שם, בפינת הכלוב רבץ פרפר נהדר למראה — ירוק, בעל מחושים עדינים ומשוננים. כנפיו הקדמיות ארוכות וצרות, והאחוריות קצרות. ועל הכנפיים עוברים שרטוטים צהובים וורודים כעין חשיש. וחלקות הכנפיים ומבהיקות כקטיפה. — רפרף ההרדוף! היכרתיו מיד. הזנתי את עיני ביופי צבעיו עוד דקות מספר, ואחר־כך פתחתי לפניו את דלת כלובו וציוויתיו: לחופש! כי נתאוויתי לראותו מעופף בכנפיו הארוכות והישרות.

כנפיו החלו מרטטות, עד כי נתחמם גופו ואז המריא, ונתעופף לו. אכן, מיטיב הוא לעוף, והנה בוודאי מטיסתו באוויר הבהיר והחם. עקבתי אחריו בעזרת משקפת, וראיתי והנה ירד על אחד הפרחים ושיקע בו את ראשו.

בזהירות קרבתי לאותו מקום, והנה נתגלה לי חדקו הארוך של הפרפר, כשהוא נשלף וננעץ בתוך הפרח. בחדק זה, העשוי בדמות מרזב, ימצוץ הפרפר את צוף הפרחים. הנה, סיים את מציצתו, והחדק נכנס כסליל ונסתתר מתחת לראשו. מיד החל הרפרף מרטט במקצת, ושוב נתעופף לו ושוב לא ראיתיו. שלום, ידידי הנאה, ובלה בנעימים את ימי חייך הקצרים!

לימים, מצאתי על עלי ההרדוף ביצים קטנטנות, צהבהבות. האם פרפרי הוא זה שהטיל כאן ביצים אלה, או אולי רפרף אחר מבני מינו. האמנתי, כי הרפרף הנאה ששלחתי לחופשי לא בגד בי, וחזר הנה להטיל את ביציו. שוב הגיחו מן הביצים זחלים ירוקים ויפי מראה, ושוב נתכסתה המרפסת בגללי צואתם השחורים. אך הפעם לא כעסתי על האויב הנסתר, ומדי ראותי את הגללים עולה חיוך על שפתיי, ובחיבה אני נזכרת באותו מכרסם שקט, אשר כה הדריך את מנוחתי, ואשר הרשה לי להציץ לרגע קט לתוך תעלומת חייהם של מחרקים.

חדשות

המטוס שחדר דרך מסך הברזל

צעיר גרמני נועז הצליח לחדור במטוס אזרחי קל ללב העיר מוסקבה, בירת ברית המועצות.

הצעיר טס מפינלנד, לאחר שנחת במרכז הכיכר האדומה במוסקבה אמר: „נטסתי הנה במסגרת המאבק למען השלום. אני להם לנוע השלום". הטייס הצעיר הולך תחתונות לעוברים ושבים המתעניינים. מיד לאחר מכן נעצר ע"י השלטונות הסובייטיים.

כתוצאה ממקרה זה הודח שר ההגנה של ברית-המועצות — בעוון מחדל ביטחוני.

מקרה זה מזכיר לנו את איבי נתן, שהצליח, לפני עשרים שנה, להגיע במטוס קל למצרים, גם מטרתו היתה — ח ש ל ו ם.

את הפתרונות יש לשלוח ל„הצופה לילדים" רחוב המסגר 66, תל־אביב

חידון ?

ח	י	ד	ו	ן
ש	ע	ש	ו	ע	י

תורתך שעשועי

*

ציינו שמות הפריטים שלפניכם, והכתבו בקשר לאיזה עניין הם מוזכרים בפרשת השבוע

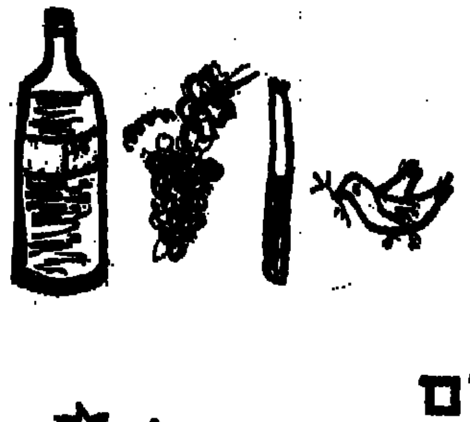

בין הפותרים יוגרלו פרסים

*

ריבוע קסם

השלימו את המלים החסרות בפסוקים מתוך פרשת השבוע „נשוא" ורשמו אותם בריבוע הקסם.

1) „— ה' פניו אליך..."
2) „ושמו את — על בני ישראל".
3) „— או אישה כי יפליא לנדור נדר...".

3	2	1	
			1
			2
			3

صكّا عن الأصل

בעריכת
נעמי גוטקינד

בחוג המשפחה

אנושית כל השנה

הן בירן, חברה צעירה בסניף „אמו־נה" בכפר סבא, מורה למוסיקה, אם צעי־רה (לשני ילדים בגילאי שלוש וחצי ושנ־תיים וחצי) שזכתה השנה בפסטיבלים באוניברסיטת תל אביב היא אחת מחב־רות של הכפר שעזרו נשים בעירות שמתנדבות לעבוד עם חולי נפש בבית

החולים „שלוותה" בכפר־סבא. והעבודה החל לחולי נפש משוקמים בכפר סבא. הנקתי את הן בירן בשבוע שעבר הוא שבוע הד־הפסח הראשון שערכה „אנושית", האגודה הישראלית לבריאות הנפש. אבל מה שחי־בים היה בשבוע שעבר — טוב גם השי־בין ימים כל השנה. הרופאה לשנות יח־שפי את הדימוי של נפגעי הנפש היא יוזמה חיובית. מה גם שמחקרים הוכיחו כי פתוח שירותים קהילתיים מביא לירידה בהשתלבות בכפר האשפוזים.

תרופות חדישות וטיפול מתקדם הביאו לכך שחלק גדול מהנפגעים בנפשם יכו־לים להיות בתוך החברה, אבל אנחנו ה„בריאים" — עדיין סובלים מדעות קדו־מות והבין התרגה לא מוצדקת מאנשים אלה. הניחה רודני, אם לבת שנפגעה בנ־פשה, הקימה לפני עשר שנים את אגודת אנוש. בדברים שנאמרו סיפרה בכאב שק־שה מאוד למצוא אפילו לאדם שעוקם וכבר יצא מבית חולים לחולי נפש — דירה בשכירות. גם מקום עבודה קשה למ־צוא או מסגרת חברתית. בנקודה זו בדי־יוק — הכוונות של הן בירן לפעול במו־עדון בכפר־סבא, להפעיל שירה בציבור ולנגן עם קבוצה של חולים משוקמים — היא נכונות לדוגמא. חברותיה שואלות: איך יכולה להתנדב לדבר כזה? אבל היא איננה מבינה את השאלה. כשם שלעזור לנכים בגופם אפשר, גם „לנכים" בנפ־שם או ברגשותיהם — אפשר ומצווה לעזור.

כדי שלא נתכוד בה צורא הצדיקה הי־תה בסדום, חלילה, מיהרה וסיפרה על עוד חברות, ביניהן אמהות לארבעה ושמו־נה ילדים, ולא רק אמהות לבנים כ־מוה — המוצאות זמן להתנדב.

המועדונים החברתיים של אנוש פזו־רים ברב חלקי המדינה כך שכל מי שבכוחו לעזור — מוזמנת.

בינתיים נודע לנו שגם במישור הא־קדמי יש תנועה. קליניקה לימודית בפסי־כותרפיה נחנכה בימים אלה באוניברסי־טת תל אביב. ילמדו בה רופאים פסיכי־אטרים, פסיכולוגים קליניים ועובדים סו־ציאליים בתחום הפסיכיאטריה והם יטפ־לו בתרפיה משפחתית וקבוצתית ופ־סיכותרפיה של הילד והמתבגר.

ד"ר דוד דודסון מנהל הכרכז הקהילתי לבריאות הנפש באשקלון מסביר שהכיוון היום היא להסתפק באישפוז קצר ולהח־זיר את החולה למוקד המשפחה והציבור. הצרה היא שהחולה כזה מוצא את עצמו בצאתו מבית החולים בבדידות ובהסתגר־ות — ואלה הסיבות העיקריות להתדרדרות. אם נלמד להתייחס אל אדם כאדם ולא אל אדם כחולה, נתקן הרבה דברים, נמנע אישפוזים חוזרים והתאבדויות מיד־ירות. וטוב יש להדגיש — התרופות החדישות סילקו כמעט לחלוטין כל גילוי של אלימות אצל חולים אלה. רובם כמו־לם אנשים שלווים ושקטים.

מוטי פטור מהדחת כלים

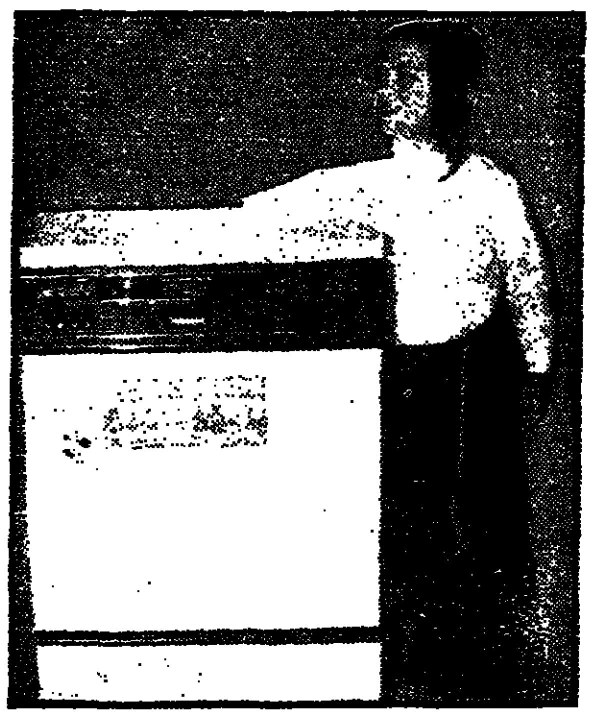

מזה כמה זמן מתאמצת חברת „מטע" לשכנע אותנו שהמרקים החדשים שלה, בהשגחת הבד"ץ, זוכים להצלחה גדולה בציבור הדתי בארץ. בהגרלת פרסים בקרב קוני המרקים — היא גם הוכיחה זאת. הוכה במדיח-כלים. אחד הפרסים הראשונים, היה ילד ירושלמי ארוך פיאות, מוטי סלומיאנסקי בן שבע מירושלים. עד כה הרציאה מטע מרקים בטעם עוף, ירקות ופטריות בהשגחת הבד"צ.

בקרוב, מבטיחים ראשיה, יצאו עוד מוצרים משלה בהשגחת הבד"צ. ואנחנו איננו יודעים האם לבכות או לשמוח.

הפופולאריות של הבד"צ בקרב חברות המזון מוכיחה דבר נוסף — שההכשרים של הרבנות הראשית לישראל אינם אטרקטיביים מספיק ואינם משכנעים מספיק.

חבל. וגם עצוב.

אוהל מתנפח

עונת הפיקניקים וחופשות הקיץ מתקרבת ומתחילים לחשוב על ציוד מחנאות חדיש. בתערוכת אביזרי קיץ, ראשונה בסוגה, שערכה חברת „מכלוי" על הרשא בבית העתונאים בתל-אביב, ה-חידוש הבולט היה אוהל מתנפח בהמצאה חדשה. אוהל המיוצר מחומר הנקרא „שמשונית" שהוא אטום וסגור ומצוייד בחלונות מבד רשת, ווילונות לסגירה בלילה וגם ריצפה.

הדגם שאורכו 2 מ', רוחבו 1.35 מ' וגובהו 1.10 מ' שוקל בסך הכל 3 ק"ג. הוא מספיק ל-2 אנשים ומחירו — 210 ש"ח. את האוהל מרכיבים על מסגרת של צינורות פו. וי. סו. ודוחסים בו אוויר במש-אבה רגלית. יש גם דגם לארבעה אנשים השוקל ארבעה קילוגרם ומחירו 290 ש"ח.

במסגרת התצוגה הראתה החברה גם תיקי אוכל ומיוחדות ש-עליהן פרצופים של דובונים פילונים וארנבים (21—13 ש"ח) ומזוודות מניילון ומיטה. במחירים שבין 90 ל-140 ש"ח. יש גם תיקי ים מפלסטיק בפסים צבעוניים ופלסטיק הדומה לעור של דב, שקי שינה מותאמים לתנאי הארץ (49 ש"ח) וקומפרסור לניפוח גלגלי רכב, מזרוני-ים ואוהלים הכולל פנס שמתחבר לשקע המצית במ-כונית (90 ש"ח).

מה נצפה מה צפוי

בטלוויזיה ✱ ברדיו

ברדיו

✱ „קבלת שבת" — פרשת „נשא" — בעריכת שבתי ביבי (א') שישי 15.00 — בהולה יקרא דוד כהן; בה־פטרה — החזן מנשה פסטן. שיחה מפי הרב עזרא בצרי, אב בית הדין הרבני האזורי בירושלים.

✱ מלווה מלכה (ב') מוצ"ש, 22.10— „שיר ובזמורי", בשילוב אגדות חז"ל. העורך: משה הן.

✱ שישה ימים פלוס — 20 שנה למל־חמת ששת הימים (ב') ראשון, 14.30 — והפעם: „השרת סופה" — „השי־רת בדידות" — ימי ההמתנה.

✱ העברת משחק כדורסל על אליפות אירופה לאליפות בין ישראל לבין פולין — שידור חי מאתונה (ב') ראש־ון, 16.05.

✱ „מדינאות ישראל" — סדרה שיחות מפי פרופ' איתמר גרינוולד (א') ראשון, 19.05.

✱ „עם ישראל" — מוסף לעניינים יה־הודיים בעולם (ב') ראשון, 19.35.

✱ „אומר בשבחיך" — פיוטים ושיר־הזמנת בפירוש — בעריכת משה הן (ב') ראשון, 20.05 — „נשמת כל חי" — עם החזנים אפרים אבידור יחזקאל ציון". ראיון עם המנצח על מקהלות ילדים חנן אביגדור.

✱ „צימוקים ושקדים" — מבחר שי־רים בידיש (ב') ראשון, 22.05 — והפעם: שירים עם להקת „קלו" (כלי־זמרים מהדרנים).

✱ „תפוח זהב" (א') ראשון, 22.05 — הפעם: „ללמוד להגיד לא" — בעיית באסרטיביות (מתי לעמוד על שלך ומתי לוותר.

✱ „שישה ימים פלוס" — 20 שנה למלחמת ששת הימים (ב') שני, 14.30 — והפעם: לך שמים — לך כיפה — היום האוויר והים בפל־חמה.

✱ „קול המעיינות" — עורכת: תמר צמית (א') שני, 16.05.

✱ מלחמת ששת הימים—סכם מ־1987 (גל"צ) שני, 18.00 — משדר בן שעתיים על יורכב ביום ציון שנערך בנושא ב־אוניברסיטת ת"א. המשדר יעסוק ב־הבסים העיקריים של המלחמה, הה־תהליכים והגורמים למלחמה, קבלת ההחלטות, תקשורת ומלחמה אנטלק־טואלית, בהליכים צבאיים ולקחי מל־חמה.

✱ „עיונים בפרשת השבוע" — פרשת „בהעלותך" — מפי הרב יונה מצ־גר (א') שני, 19.05.

✱ „שלום הזמירות" — מצעד הפזמונים המסורתיים — בעריכת שבתי ביבי (ב') שני, 20.05.

✱ „שישה ימים פלוס" — 20 שנה ל־מלחמת ששת הימים (ב') שלישי, 14.30 — והפעם „הר הדומה" — כי־בוש רצועת עזה וסיני.

✱ העברת משחק הגמר על גביע המ־דינה בכדורגל — שידור חי מאיצ־טדיון רמת גן (ב') שלישי, 17.07.

✱ „שיעור בתלמוד" — מסכת „ברכות"— מפי הרב שבתאי סבטו (א') שלישי, 19.05.

✱ פרקי חזנות „בבקשתך" — מזכור שיר — בעריכת אברהם סלומין (ב') שלישי, 20.05.

✱ „מה טוב אתה" (ב') שלישי, 22.05 — והפעם: „שירים לילדים".

✱ „שישה ימים פלוס" — 20 שנה ל־מלחמת ששת הימים (ב') רביעי, 14.30 — והפעם: „גור אליה יהודה" — המלחמה בחזית המרכז.

✱ „שאל בעניין" — שאלות בענייני הברה והלכה עם רב בישראל (א') רביעי, 19.05.

✱ „מבט לפולקלור" (ב') רביעי, 20.05 — הפעם: יום בעיירה — מטולה.

✱ „שישה ימים פלוס" — 30 שנה ל־מלחמת ששת הימים (ב') חמישי, 14.30 — הפעם: „ארץ חרמונים" — הצפון ורמת הגולן במלחמה.

✱ „שיעור בתנ"ך" — בגיס: הרב עדין שטיינזלץ (א') חמישי, 19.05.

✱ „שורשים" — שבועון לענייני פול־קלור ועדה (ב') חמישי, 20.05.

שים אוזן

„ששה ימים — עשרים שנה" (גל"צ) שישי, 09.00—15.00 — מש־דר מיוחד בן שש שעות לציון 20 ש־נה למלחמת שש הימים. במשדר יוע־לו זכרונות מהמלחמה ויובאו כתבות ממקומות שונים בארץ — 20 שנה אחרי. לאורך המשדר יובאו ראיונות עם אישים הקשורים למלחמה ששת הימים. בין המשתתפים: הנשיא חיים הרצוג, שר הביטחון יצחק רבין, אבא אבן, שגריר ארה"ב בארם ארתור גולדברג, ג'מיל חמאר — כתב ה־„טיימ" בשטחים, ואחרים.

הערוץ השני

✱ יום ראשון

19.00 : שכונות באויר
20.00 : מבט שני בעידה גרוזינית
20.40 : פופ

✱ יום שני

19.00 : שניים בראש אחד
19.30 : הבנית עם לייבלה רייספיש
20.30 : הכוכב הישראלי — בלט אופוס 1
21.00 : פופ

✱ יום שלישי

19.00 : באותו עניין

19.30 : שרלי'ה שולין
20.00 : ערוץ 2
21.00 : פופ

✱ יום רביעי

19.00 : שיישאר בינגו
19.30 : זמרת הארץ
20.00 : תעודה
21.00 : פופ

✱ יום חמישי

19.00 : ספורים בראש
19.30 : הצצית
20.00 : דרמה ישראלית — ליל העשרים
21.00 : פופ

לילדים ולנוער בטלוויזיה הכללית והלימודית

✱ יום שישי

14.00 : משפחת פליסר — פרק 21 — לופו מציל את אברם מהתקפה בפארק, ומוצא בו ברית נאמן ובלתי צפוי לחיזוריו אחרי אמילי. לבסוף גאות אברם ואראסון לולופו ומניח לו להינשא לאמילי. לופו לווה כסף כדי להרשים את ואראסון.

✱ יום ראשון

16.30 : ילדת הפלא — פרק רביעי — ג'ימי שוקד על עדכון ויקי לגבי מונחים ומנהגים המקובלים על בני גילה. וורן, בן כיתתו של ג'ימי, הנחשב ל„יורם" שאיש אינו מבקש את חברתו, מבקר את ג'ימי ומכיר את ויקי המוצגת בפניו כ־דודניתו, ומתאהב בה.

17.30 : „אגדות שלמה המלך" — מחומר משעשע מאת דפנה אילת, עפ"י ח"נ ביאליק, בשלושה פרקים. הפרק ה־שני: בארמון שלמה בלכת הדבורים מנסה להרגיע את רוחו של המלך העקרן ו־מבטיחה לעזור לו בבוא היום. מלכת שבא מחליטה לבוא לירושלים לראות את המלך שלמה, החכם באדם.

✱ יום שני

15.10 : קשר משפחתי — אתי אביגזר ואביה עברו תאונת דרכים קשה לפני שנה. חייהם השתנו מאד. הם משותפים על כך עם זוית אברמסון.

16.00 : הפונדק בצרוך חמשת המייל — פרק 26 : האיסוף האחרון — מנהל הבנק החדש, שהחליף את מר ייתרס, אינו מוכן לתת עוד הלוואות לתפעול קו התחבורה, והוא עומד בפני סגירה. מר ריתרס מציע מקום חילופי לקו התחבורה, שבו יהיה הוא שותף בחמישים אחוז. ה־חבורה עוזבת את הפונדק בדרכה למקום החדש.

18.00 : „הילדים ברחוב דגרסי" — הפרק השביעי : „ג'פרי בוצא חבר". ג'פרי שנחשב לילד החכם ביותר בכיתה, מדוכא, כאשר קוני מודעת שאף פעם אימה לימדה, ובכל זאת היא מקבלת ציון גבוה משלו במבחן בחשבון.

✱ יום שלישי

14.15 : סרט קולנוע — מירוץ יריחו — בין בותלי בית הכלא נפגשים שני אסירים שונים זה מזה. מרפי השתקן ו־המתבודד, שנוהג לרוץ במשך כל היום במעגלים, וסטיילס שכל חלומו לפגוש את אשתו ויילין. לשם כך הוא מסתבך ב־הבריחות סמים להבורות המנהיגים של הכלא, בעוד מרפי מצטרף לתחרות של מירוץ המייל.

17.30 : „זנב לחדשות" — עם האריה רמו, הקוף פיפס והארנבת משי.

✱ יום רביעי

15.00 : חיפוש האוצר האבוד — פרק אחרון — בסופו של דבר נפתרת התעלומה, וסטפן מגלה את ה־אוצר.

16.30 : „פיצוחים" — שעשועון טלוויזיה נושא פרסים המבוסס של ידע ומהירות תגובה של המתמודדים.

✱ יום חמישי

15.55 : אהבת שלושת התפוזים — חלב ב' — חלקה השני של האופרה המפורסמת של סרגיי פרוקופייב. הנסיך, יורש העצר, סובל מהיפוכונדריה חשוכת מרפא. הרופאים פסקו שרק הצחוק ירפא אותו. אך זה אינו יכול לצחוק. המכשפה הרצה מטילה עליו קללה: הוא יסבול את סבל אהבת שלושת התפוזים. הנסיך יוצא בלווית משרתו המשעשע לחפש את שלושת התפוזים אצל המכשפה הרעה. הקוסם ה־טוב נותן בידם סרט קסמים שיעזור להם בגניבת התפוזים, ובאחד מהם מוצא הנסיך את נסיכת חלומותיו.

17.30 : „באותו עניין" — סדרה שבועית המצלה בעיות של צעירים בדרך של פסיכודרמה ומשחקי תפקידים. הנושא הפעם: „גירושין במשפחה".

18.00 : „הגלת רגליים" — הפרק השישי : ויל ופריץ, שזכו בתחרויות, מגי־עים סוף סוף לעיר הזהב. ויל זוכה בכבוד המפוקפק להיות עבדו של אחד ה„אדונים", ואילו פריץ מצטרף אל העבדים בעבודות חפירה. השניים מגלים, שהחיים בעיר הזהב עלולים להיות קשים למדי.

בטלוויזיה

✱ ספורט : משחק אליפות אירופה ב־כדורסל בין נבחרת ישראל לנבחרת איטליה — המחצית השנייה (מוצ"ש, 20.30).

✱ „מסך אישי" (מוצ"ש, 22.05) — אהוד מנור מארח בתכנית אישיות ידועה ומקרין עפ"י בחירת האישיות קטעים ב־תחום המוסיקה, הקולנוע, התאטרון, ה־בידור, הספורט, קטעי חדשות מן ה־ארכיון, ועוד.

✱ „הכיל החמישי" (מוצ"ש, 22.35) — הפרק האחרון: הצוות התלופי של ה־צוללת „מגנטה" נשלח אל האזור שבו משערים, כי הצוללת נמצאת. זאת כדי להפסיק את התרגיל, לפני שתפרוץ הקריה גרעינית עולמית.

✱ „שבוע טוב" (מוצ"ש, 23.20) — מסיבה חודשית למוצאי־שבת. התכנית מצולמת לפני קהל ומציגה אומנים בזמר, בנגינה, בהומור ובפנטומימה, בשילוב ראיונות קצרים וחידה לצופים בבית.

✱ „תביעות קטנות" (א', 20.30) — תכנית דן שבעיה הדנה בתביעות קטנות, בסכומי כסף שאינם עולים על 3,000 שקלים. השופט לשעבר דן כהן הוא הבורר באולפן, ופסיקתו כהייבת את ה־צדדים.

✱ ספורט : אליפות אירופה בכדורסל — תקציר המשחק ישראל—פולין, שהיה אחר הצהריים (א', 21.35).

✱ „שושלת" (א', 21.45) — הפרק ה־ארבעים וחמישה : קריסטל נוסעת לאקפולקו להסדיר סופית את גירושיה מבעלה הקודם. ההלוואה הממשלתית ל־בלייק ניתנת לו לבסוף. אדם בספר לאמו אלקסיס, שמטרתו לשלוט על עסקי אביו. סטיבן מתגלה באינדונזיה. ג'וף מזמיר את בתו קירבי שתרחק מכל קשר עם ג'ף קולבי.

✱ „המצודה" (ב', 20.02) — הפרק ה־רביעי : מקום עבודתו החדש של אנדרו גם הוא מציב בעיקר מצדו של הרופא האחראי ד"ר לוולין, שמצר את צעדיו. עידוד ראשון בא לו ממנהל המכלה, הוא מבטיח את עזרתו בהקמת מעבדת מחקר למחלות ריאה. ארוחת ערב שאליה הוזמנו אנדרו וקריסטין בביתו של בעל המברה הוא אירוע של מפח נפש לאנדרו, ובעקבותיו הוא מחליט לפנות לעזרתו של רופא השיניים קון בולנד.

✱ „ציפורים מתות בסתר" (ג', 22.20) — הפרק האחרון : ריינר מצטרף אל דוסטין הנופשת ביוון בחברת אחיה. היא גם בעצת להצעת הנישואין שלו. בינתיים קורה אסון.

✱ „שמש ירוקה" — סרט קולנוע (ד', 22.05) — סיפור הסרט הוא סיפור מדע בדיוני, שכתב האדי האריסון. בשנת 2022 אוכלוסייתה הצפופה עד אימה של ניו־יורק ניזונה ממנות ממשלתיות מוקצ־בות של מזון סינתטי, המיוצר בחברת סוילנט. בלש משטרה קשוח, החוקר את מותו של איש חשוב בתעשיית סוילנט, מגלה את סודה של החברה בתהליך שבו היא מייצרת את המזון הזה. הבלש יודע היטב, שהסוד ברשותו עלול להרוג את דיני.

✱ „אף פעם לא כאוהבי" — סדרה משפחתית משעשעת, בת 18 פרקים (ה', 21.35) — ויליאם הטפר פילדס הם זוג בגיל העבודה. בילדיהם בגרו ועזבו את הבית. כיוון שבעלה, ויאה חשבון בסיטי של לונדון — עסוק הרבה בעבודתו, הסטל מוצאה לעצמה עיסוקים שונים ו־מגוונים, שמציבים לפניה אתגרים, לפעמים גם קשים. עוד שלוש נפשות בופיעות בסדרה: קילה של הבת, שהקשר עמה הוא קשר טלפוני הדוק אמה של הסטר — הגב' פנרוז — שגרה עמם בחצר וזוכה להתעניינות מחודשת בצד בעלה לשעבר; והשכנה סוניה, שכנה הגיבה שנוקקת תמיד לעזרתם של בני משפחת פילדס.

✱ „דמפסי ומייקפיס" (ה', 22.40) — הפרק התשיעי : „פגישה בזכויות". מרדף אחר כנופיה ספקי נשק לטרוריסטים מריץ את דמפסי ומייקפיס אל המסכנה, ובה מתפתח קרב אש בין הכנופיה לבין אנשי צבא. בנפסי ומייקפיס מעמידים פני טרוריסטים לבנוניים. הנבקשים לרכוש נשק ואחר־כך מתחפשים גם לאנשי צבא ותופסים את הכנופייה, מלבד שניים.

„מרפילוגיה" חכמת המיואשים

את הספר הזה — מתחיל ללמוד בעל־פה. ביחוד אם את מתבקשת מדי פעם ל־שאת דברים בפני הציבור או אוהבת להי־היש כמרושה ומברירה בקהל נכריך. „מרי־פיולוגיה" או — „חוק מרפי ועוד סיבות אחרות מדוע דברים משתבשים", ספרו של ארתור בלוך, שופע חוכמות הנובצות כולן מהשקפה עולם פסימית ומרירה, שיש לה הד עמוק בהומור היהודי הקלאסי. יהודים, אבל גם כל מי שחי בעידן הטכ־נולוגי המסובך והמביך שבו אנו חיים — יודעים להעריך דברים כמו: „הייך — תמיד יהיה יותר גרוע", ואכן. היהודי תמיד היטב מן הבחר ותמיד חיפש סיבות לחייך היום. החוק היסודי של מרפי קבע: „אם דבר מה עלול להשתבש — הוא אכן ישתבש" אבל בלוך בצא עוד כאות ורי־אציות ליבעשעות לפיתוח הכלל הזה. הוא פותח את ספרו בארבע שאלות שאם עו־נים עליהן בחיוב — סימן שגם העונה הי בעולמו של מרפי: „האם אי פעם צלצ־צל הטלפון בביתך ברגע בו התיישבת על האסלה? האם אי פעם הגיע האוטובוס לו תחנה בדיוק ברגע בו הצתת סיגריה? האם אי פעם התחיל לרדת גשם ביום בו רחצת את מכוניתך, או הפסיק לרדת בדי־יוק אחרי שקנית מטריה?"

„כל דבר נמשך זמן רב יותר מאשר אתה חושב" נאמר בפרק הנקרא „מרפי־לוגיה א'": „טיפשים הינם כה מתוחכמים עד שאין שום אפשרות ליצור דבר שיכול לעמוד בפניהם? וגם: „רק לאחר תיקון השגיאה יתברר שכלל וכלל לא היתה זו שגיאה" הנה משהו בנושא שגיאות שהצ־חיק אותי במיוחד: „מקש שמישהו לפי־צלא את השגיאה — הוא לעולם לא ימצא מה שמקפצת אף ימצא שגיאות אחרות. ארם אחד שיתבונן באקראי, מבלי שמבקש את עזרתו — ימצא את השגיאה מיד".

בפרק המכונה „מרפילוגיה שמרשית" יש אימרה שתובן מיד לבעלי ספריות פר־טיות גדולות הנוהגים להשאיל ספרים לי־דידים: „ספרים אינם הולכים לאיבוד באי־צר הם מושאלים — לבד מאלה השמור־בים לך באמת" בפרק „התכנוניות" נא־מר: „החלק היחיד אותו יזכה בית החרו־שת לספק הוא החלק שבלעדיו אין כל סי־כוי להרכיב את המוצר".

ובפרק ה„מקצועיות":

„כשאתה מחפש העצה לבעיה — ידיעת הפתרון מראש תהיה לך לעזר רב" והנה העיקרון הפיטרי הנפלא, שכל פ־קיד וכל עובד ממשלתי מודע לאמיתותו: „כל עובד באירגון מתקדם בהתמכרה ל־דרגת הוסר היעילות שלו" פרינצנות: אם אתה מצליח בעבודה שלך — מקדמים אותך לתפקיד יותר גבוה, ואם גם שם תצליח — תעלה גבוה יותר עד למקום שבו התפקיד כבר גדול עליך ואינך מת־מצאת בו. לפי פיטר — ברוב המשרדי הממשלה עובדים אנשים בתפקידים שאי־נם מתאימים להם ושאינם יודעים איך לפעול בהם כהלכה או במילים אחרות: „ככל שגבוהה עבודתך — כך קטנה יעילותך"

ויש גם: „אנשים מוכנים תמיד לעבודה התנדבותית עד אשר הדברים מגיעים לידי ביצוע"

את הברה בוועדות? ודאי תצריכי את החוכמה מן הפרק: „קומיטולוגיה": „יעילותה של ועדה עומדת ביחס הפוך למספר חב־ריה ולזמן המוקדש לדיוניה" וגם: „הנטייה לדחות דברים עומדת תמיד על סדר היום" הפיתוי להמליץ ולצטט גדול מאוד, אפרד ממנו רק בציטוט מתחום הפוליטיקה: „או־כות ודפמים ינהגו בהגיון רק כאשר מוצ־כל האפשרויות האחרות".

הספר תורגם מאנגלית ע"י יעקב פיאד־קוב ויצא לאור ע"י בית עיטור.

הפפינו - פרי חדש

בימים אלה נערכה בחנויות הפירות הופעת הבכורה של פרי חדש — גורלו בין אפרסק גדול למלון בינוני. הוא עגול וצבעו צהוב, לעתים עם פסים סגולים. זהו הפפינו, פרי סובטרופי שמוצאו מארצות האוקיינוס השקט, והוא מהווה מרכיב חשוב בכל המזונות באר־צות דרום ומרכז אמריקה.

טעם הפפינו הוא שילוב של מלון אנגס וא־גס. ולפרי ארומה מיוחדת. הפפינו מוכן לא־כילה, כאשר הוא מעט רך למגע וקליפתו נוטה לצבע קרם עמוק.

מומלץ לאכול אותו כמות שהוא, עם הק־ליפה או בלעדיה. הפרי מתאים למילוי בסל־טים במנה ראשונה, וגם כתוספת לסלטים אקזוטיים או בצרוף שונים לסלט פירות. טעמו הניטרלי מאפשר לשלב אותו גם בסלט יר־קות וגם בסלט פירות. מעלתו הגדולה בהי־יות דיאטטי: רק 25 קלוריות ל־100 גרם הוא מכיל כמות גבוהה של נתרן, סידן, אש־לגן. החשובים לשמירה על הגוף מאיבוד נוזלים.

מי שהחדיר את הפפינו לשוק הישראלי הם לוטי ולואיס אהרון — עולים חדשים — והי־קים מציילה, שהתיישבו בשנת 1973 במושב מזור ומאז קנו להם שם עולמי בגידול ה־פפאיה שלהם. את הפפינו החלים הזוג „לא־מץ" רק בשנים האחרונות, ולאחר מספר נסיו־נות, שהראו, כי הפרי אינו קשה לגדול והוא מתאים לאקלים הישראלי. מקום בני הזוג אהרון להחדיר פרי בריא ומזין זה לסל הפי־רות הישראלי ולעשותו מוכר, ואהוד.

עזרא מאיר. מנכ"ל מועצת הפירות. מספר.

כי למועצה יש ענין רב לטפח את הפפינו ולהגדיל את הפרתו בארץ ולנצל את הידע של המגדל הישראלי כדי להפכו לפרי מבוקש ליצוא. משלוח יצוא ראשון להולנד. בלגיה ולוכסמבורג זכה לתגובות נלהבות.

המחיר המומלץ לצרכן 10—5 ש"ח לק"ג. הפרי נשמר במקרר בין חודש לחודשיים.

פינת הבול

מאת חיים לנגלבן

בארצנו. בה הולכי יפיוה והתיפים נמצאים בתנופה מתמדת מאז הקמתה, נהפכה בעיית הסטלה לנושא סביבתי רב־חשיבות. מאמצים רבים מושקעים בעולם וכן בארצנו למציאת פתרונות לבעיה: הסדרת אמצעים לסילוק נאות של הפסולת ובניית מערכים; פיתוח שיטות לניצול על ביחזור הפסולת; צמצום ייצור של אריזות לשימוש חד־פעמי; וחינוך הציבור לצרכנות נכונה ושמירה על הנקיון ברשות הרבים.

יש לציין, כי הסביבה בתקופה המו־דרנית, מאפיינת בכמייה אדירה של פסולת. אזורי מגורים, תעשיה ומסחר, בתי כביש, שטחים פתוחים, פארקים ושמורות טבע, יערות ויחופים, בכל מו־

ישראל יפה ונקיה

תירה הפעילות האנושית עכבות של פסולת מסוגים שונים: פסולת ביתית, תעשייתית, חקלאית, בבניין, גרוטאות, אריזות ומכלים לשימוש חד־פעמי. ככל שעולה רמת החיים והפיתוח והתיעוש, כך מתגבירה הבעיה ונפגעת איכות ה־סביבה.

קיים בארץ חוק מיוחד לשמירת אי־כות הסביבה. מונו מפקחים לאכיפת החוק, קיימים „נאמני נקיון", אשר רשא־אים לדרוש ממשליכי פסולת, שעברו עבירה להודות בפניהם הקנס שנקבע בחוק ל־3,000 שקלים חדשים לכל אחד ברור, שיש לדאוג לארץ נקיה. נערכות גם פעולות הסברה והינוך בהיקף רחב בקרב הציבור, בני נוער והלמידי בתי הספר.

בעניין גם לציין, כי חודש אפריל הוכרז כחודש „נקיון" כללי, בו לוקחים חלק מוסדות ציבור שונים, בעניינם איכות הסביבה.

גם השירות הבולאי הישראלי נרתם למשימה זו בסיסמה „הולכים על ארץ נקיה". למטרה זו ינפק ביום בחמן הקרוב — 14 ביוני 1987, בול „יש־ראל נקיה" בערך של 40 אגורות. בול זה עוצב בידי אסף ברג. בצבעים דב־גוניים. הבול נדפס בבית־הדפוס לוין־אפשטיין בשיטת פוטוליטו. גודל הבול 30.8 על 40.8 מ"מ עם ניקוב מסרק 14 על כל שני סנטימטרים.

גליון הדואר השלם מכיל 15 בולים עם 5 שובלי ביאור המצורפים לשורת הבולים התחתונה.

אנשי ציבור סבורים, כי בעזרת הבול יוסבר לקהל הרחב, כי שיפור הנקיון ברשות הרבים היא משימה ברת־הישג. התלויה בהתנהגות כל אחד מאתנו, ולכך מכוונים מאמצי המטפלים בשמירת אי־כות הסביבה.

גלויית מזכרת להערוכת „קפקס 87"

לכבוד תערוכת הבולים הבילאטית „קפקס 87", המתקיימת בטורונטו, קנ־דה, מ־13 עד 21 ביוני 1987, הנפיק השירות הבולאי הישראלי גלויית מזכרת והוחתמת דואר. גלויה זו תימכר בתערו־כה על־ידי הסוכנות לבולי ישראל באר־ה"ב — „יוניקור", אשר שכרה לתערוכה גם דוכן בסתרי, וכמובן תמכור בו־לים, אלבומים ודפיות מבולי ישראל.

למדור הרשמי בתערוכה העביר ה־שירות הבולאי הישראלי שני לוחות תצוגה, המכילים בולים שהונפקו בשנת 1986.

החתמת דואר מיוחדת ל„קפקס 87"

ביום שני כ"ב בסיון 19 ביוני 1987, 19 ביוני 1987, היכנס הישיש בסניף הדואר מקוה ישראל, תל אביב, רחוב מקוה ישראל 7, חותמת דואר בניסח „ברכת בולאי ישראל ל„קפקס 87", קנ־דה. דברי הדואר שיתקבלו בתאריך ה־נ"ל יוחתמו בחותמת דואר מיוחדת שי־תוכנם לציון האירוע הנ"ל. שעות ה־עבודה של סניף הדואר המיוחד יהיו משעה 8:00 בבוקר עד שעה 13:00 ב־צהרים.

אספנים המעוניינים בהטבעה של חו־תמת הדואר הנ"ל, יסדירו את בקשו־תיהם המבוילות בחיוב (בול יולא צריך) למנהל מחוז תל אביב—יפו, רשות הדואר, דרך ההגנה 137 ת"א. מיקוד 61 999, לפני התאריך האמור.

مكان الاصل

ב...ה מעורבת במניות

מאת מרדכי זפט

מגמה מעורבת עם נטיה לי עליה קל 5 אחוזים היתה אתמול בבורסה. נקבעו 228 עליות, לעומת 67 ירידות ו־110 ניי"ע נסחרו ללא שינוי בשער.

אתמול בבורסה

המחזור הסתכם ב־20 מיליון ש"ק, ועוד 2.9 מיליון שקל במניות ההמרה, שבמסחרו אתמול בעליית קי"ת.

יתרות הגאמנות הורים אתמול הציבור ב־17 מיליון שקל. המדד הכללי, ללא בנקים, עלה אתמול ב־1.39% ובסיכום — 1.74 אחוז.

אגרות החוב הצמודות למדד נסחרו אתמול בתנודות עד אחוז, לעומת הבריה כפולה שעלו עד 3%. בצמודי המט"ח היו ב"כ ירידות קי"ת.

הודעות הבורסה

- בנק יעקוב — בנק ספנות חתם על חוזה עם יצחק הצור בה בנתניה, למכירת אחזקות הבנק בבנק יפסור, הבקנות 75.9% בזכויות ההצבעה ר'

יזה מועדים בבורסה

7.6.87 — אדמון 2506 — דיבי פדיון סופי.

מיפנאל אופציה — פתיחת מסחר באופציה שהונפקו כדיביות.

יקית — הנפקת מניות ר' א־צביות בדרך של מכרז.

איתן — אקס הטבה 35% הקצאה 10.6.

8.6.87 — דלק — אקס הטבה 100%, הקצאה 11.6.

גל תעשיות — אקס הטבה 18%, הקצאה 11.6.

אקריסטין — אקס הטבה — 100%, הקצאה 11.

9.6.87 — עיט — הנפקת אג"ח ואופציות במכרז.

אליקל — אקס זכויות הבהר בזכויות 29.6.

10.6.87 — קרדן אקס המסהר בזכויות 1.7.8.

10.6.87 — כבלים — אקס הטבה 15900%, הקצאה 14.6.

גני הדר — הנפקת מניות ר' איפציות במכרז.

11.6.87 — קרדן — הנפקה בדרך של מכרז על אג"ח ר' אופ'.

14.6.87 — אדמון 2507 — דיכוי פדיון סופי.

צור — אקס הטבה 40% הקצאה 17.6.

הוכן ע"י בנק המזרחי המאוחד בע"מ, אגף ניירות ערך מחלקת ייעוץ והמחקר

טקס סיום המחזור הל"ד נערך במכללה הדתית לחינוך בגבעת וושינגטון

טקס סיום המחזור הל"ד נערך אתמול במכללה הדתית לחינוך בגבעת וושינגטון.

הטקס נפתח בדברי יו"ר ההנהלה הציבורית אליעזר בינגפלד שקרא לבוגרי המחזור המצטרפים לציבור המורים הדתיים להוכיח מסירות הנפש יתחושת ייעוד ולהתגבר בכך על הסכנות האורבות לחינוך הדתי כהיצאה מהקיצוצים.

את הבסיימות ברכו מר שאול לוי כנהל המכללה יהרב שוקרון לב הריים. זאב ברודרמן ייצג את אליצור.

את המחזור סיימו 60 בוגרים ובוגרות בשלושה מסלולים מורות גנות ומורים לחינוך גופני. המכללה נערכת לקראת שנת הלימודים הבאה בשלושת המסלולים שלה ובמרכז להשתלמות מורים.

פיטורין במפעל „אורדן"

24 מכתבים פיטורים הגיעו בסוף השבוע לחלק מפועלי מפעל המתכת אורדן בנתניה. כתבת עתיים מוסרת, כי חלק מהעובדים שקיבלו מכתבי פיטורין, מועסקים במפעל בין 7—10 שנים.

בעקבות מכתבי הפיטורין, גוברת התסיסה בקרב עובדי המפעל. בשיחה עם כתבת עתיים מסרו חלק מהם, כי מכתבי הפיטורין נשלחו תוך כדי מו"מ עם הנהלת המפעל ועם מועצת פועלי נתניה בכל הקשור ליעול במפעל אורדן. מכתבי הפיטורין הפתיעו אף את חברי ועד העובדים.

שערי המניות

החברה		השער	בנקי	ב־%
ספנות	0.1	הפסקת מסחר		
הבינלאומי		8002	+172	+ 2.2
פי. בי.		10250	+350	+ 3.5
אי.די.בי. ר'		95350	+565	+ 0.6
אגוד		70700	+300	+ 0.4
דיסקונט א'		121700	+600	+ 0.5
מזרחי ע"ש		הפסקת מסחר		
פועלים ע"ש		64800	+360	+ 0.6
כללי		165400*		
בל"ל		41140	+120	+ 0.3
מיבון	1.0	54400	+550	+ 1.0
אדנים		30500	+550	+ 1.8
לאומי מ' ש'		10960	+520	+ 5.0
פתמ"ש		4091	+ 80	+ 2.0
משכן		3980	+130	+ 3.4
עצמאות		25750	+400	+ 1.6
מפעות ע"ש		26650	— 50	— 0.2
כייב		9370	+450	+ 5.0
שלמון		937	+ 20	+ 2.2
לאומי ה' ש'		15501	+800	+ 5.4
הסנה		412	— 10	— 2.4
סקוריטס		1433*		
שופרסל א'		15814	+157	+ 1.0
דלק		6387	+ 94	+ 1.5
אורדן	1	745	— 25	— 3.3
אזורים		1616	+ 90	+ 5.9
אפריקה	1.0	49401	+1300	+ 2.7
נכסים		4233	+ 93	+ 2.3
גב ים	0.5	5220	+110	+ 2.2
הכשרה		94515	+1167	+ 1.3
ישפרו		4836*		
ישרס		25001	+1051	+ 4.4
כלל נדל"ן		838	+ 8	+ 1.0
מגרב		2710	+ 30	+ 1.1
נאות אביב		15230	+350	+ 2.4
רסקו כ"ר		4730	+430	+10.0
פולגת 4		1540	+ 28	+ 1.9
פוליגון		12349*		
אורדן	1.0	10760*		
כבלים		75600*		
קפ' פת	1.0	5710	+100	+ 1.8
אלקו ע"ש		5863	+ 87	+ 1.5
אלקטרה	5.0	1925	+115	+ 6.4
כלל אלקטרו'		3315	+ 15	+ 0.5
אי. פי.		253	— 1	— 0.4
תעשיות מתכל		823	— 8	— 1.0
דשנים	5	2150*		
חיפה כימי'		1080*		
טבע		14350	+250	+ 1.8
ים המלח		3201	— 17	— 0.5
פטרוכימים		859	+ 23	+ 2.8
פרוטארום		48675	+4425	+10.0
ספעלי נייר		460787	+4562	+ 1.0
פולק 5		2020*		
מרכזית		13822	+103	+ 0.8
כלל תעשיות		282	+ 4	+ 1.4
אי.די.בי. פי'		11702	+201	+ 1.8
החברה	1	5290	+200	+ 3.9
אמפא		27900*		
פועלים השק'		12380*		
דיסקונט ה'		7208*		
מזרחי השק'		37600	—350	— 0.9
יצוא		16350	+200	+ 1.2
ירדן		2400*		
כלל ישר'	10	1558	+ 14	+ 0.9
פז השקעות		3959	+125	+ 3.2
צפו	0.5	3870	+170	+ 5.0
פמה	0.5	8640	— 80	— 0.9
פז נפט		43300	+2000	+ 4.8

* ללא שינוי

פעילות ענפה בגבעתיים ערב חג־השבועות

מאות תלמידים מגני הילדים בגבעתיים השתתפו בעצרת לקראת חג השבועות שהתקיימו בבתי כנסת בעיר, ערב החג.

את פני התלמידים קידם הרב פינחס אדרי המרא דאתרא, אשר שוחח עמם על מהות החג ועל מהות בית הכנסת. הילדים כובדו ע"י בית הכנסת וחלקם קבלו שי המועצה הדתית.

לחברי „כלל הפנסיונרים" ולרעיותיהם ארגנה המועצה הדתית טיול לגוש עציון ולחברון. המשתתפים עלו להתפלל במקומות הקדושים שבין ירושלים לחברון. בנוסף לחברי ה„כלל" השתתפו גם חברים אחרים מהמועצה הדתית ביניהם יהושע גולדפינגר, ראש המועצה; הרב שאול פרבר, סגן היו"ר; ומארגן הטיול זאב פרידמן המזכיר.

בנוסף לכך קיימה המועצה בר בי רב לכבוד החג בבית הכנסת „טור סיני". על החג, מנהגיו והלכותיו — הרצו הרבנים פינחס אדרי ואלעזר אלגת, רבני גבעתיים וגבעת שמואל; הרב גלזר, ראש כולל בני דוד בעיר; והרב שאול פרבר סגן יו"ר המועצה.

נחנך ביה"ס למדע שימושי על־שם ג'ק ווילר בירושלים

בית ספר חדש למדע שימושי על שם ג'ק ד. ווילר נחנך בקרית בית הספר הגבוה לטכנולוגיה במעמד יו"ר הכנסת שלמה הלל.

הבנין החדש ישרת כ־390 סטודנטים הלומדים כיום בבית הספר הגבוה ורבים אחרים בעתיד במוסד המשלב לימודי תורה ומדע בגל מספר התלמידים בכעשרים אחוז מדי שנה.

פרופ' יוסף בודנהיימר העומד בראש המחלקה האלקטרו־אופטית של בית הספר גילה כי בית הספר החדש יאפשר לתלמידים לרכוש תארים בתחום האלקטרו אופטיקה, ההנדסה האלקטרונית ומדעי המחשב. לדבריו, מקדיש כל סטודנט את שנת לימודיו השלישית לפרוייקט פיתוח המממן בדרך כלל על ידי חברות פרטיות.

לטענת „החפצים" כל בוגרי בית הספר על ידי התעשיות עתירות הידע בהתבר הארץ, מרביתם בתחום התעשיה הצבאית. עוד גילה כי חלק מן הבוגרים כבר הקימו בירושלים כ־11 חברות המתמחות בתעשיה מתוחכמת.

בתי מרקחת

ירושלים: נוה יעקב, מ. מסחרי נוה יעקב, טל. 852243.

תל־אביב: שדה דב, האוזנר 3, תכנית ל' 428510. מעיין חיים, שדי ירושלים 98 יפו, טל. 822986 צהלון.

פתח תקוה: קופ"ח הכללית, חדיס אחר, טל. 905271.

חולון: אסותא, רח' סרומפלדור 4, טל. 5058197.

נתניה: קופ"ח כללית רח' ברודצקי 31, טל. 611123.

חיפה: נוה שאנן, התיכון 37, טל. 226530.

ב"ב ר"ג: רש"י, רש"י 13, טל. 7510971.

שבת

ירושלים: קופ"ח של ההסתדרות מרפאת רוממה רח' הכ"ג 28, טל. 523191.

מוצ"ש: מזור עמק רפאים 11, טל. 632780.

תל־אביב: שדה דב, האוזנר 3, תכנית ל' טל. 428510. זיוה, אצ"ל 52, שכ' התקוה טל. 378403.

מוצ"ש: שדה דב, האוזנר 3, תכנית ל', טל. 428510.

מוצש: זיוה, אצ"ל 52, שכ' התקוה, טל. 378403.

פתח תקוה: קופ"ח הכללית, רח' חיים עוזר, טל. 905271.

חולון: תקוה, ככר סטרומה, טל. 824428.

נתניה: תרופה, רח' הרצל 2, טל. 28656.

חיפה: הנשיא, שד' הנשיא 33, טל. 333312.

ב"ב, ר"ג: גרמזה, ביאליק 50, טל. 722237.

בתנועה

הספרי"ל — הפועל המזרחי תל־אביב

במועדון רמת אביב, ברודצקי 33 שעור בתלמוד מסכת חולין ע"י הרב מ. אהרוני בשבת בבקר.

במועדון קרית שלום בליל שבת ב־8 שעור בדף היומי ע"י הרב י. שולמן. בשבת בבקר ב־11 שעור בפרשת השבוע ע"י מר י. פישמן 12 שעור במסכת בבא מציעא ע"י הרב סגל ושעור בדף יומי ע"י הרב י. שולמן. אחה"צ ב־4 מסיבת עונג שבת על פרשת השבוע ירצה י. שרמן.

בביהכנ"ס עולי אפגניסטן בכפר שלם א' שעור תורה ע"י הה' מאיר רבי.

בביהכנ"ס בר אילן בשבת ב־10 שעור במסכת שבת ע"י הרב נפתלי סרופ.

בביהכנ"ס הפוהמ"ז בהמשך שנקין שעור במדרש רבא אחרי קבלת שבת שעור בגמרא מסכת יומא לפני מנחה ע"י הרב מרדכי בהרב.

בביהכנ"ס שער שמים רחוב המעפילים ב־1.30 שעור בפרשת השבוע ע"י הרב מלאכי.

בביהכנ"ס ראשון לציון מגדל עוז לבנדה ב־2 שעור באורה חיים ע"י הרב י. מלאכי.

בביהכנ"ס קהל חסידים רח' רוקה 20 בשעת קודשא רבה ירצה בפרשת השבוע ומעיניא דיומא הרב ש. זלמן הוכמן.

במועדון המשך שנקין שכון הפוהמ"ז מנין צעירים בבוקר בשעה 10.30 שעור במסכת בבא בתרא בגיד שעור מר מרדכי טרופר.

בביהכנ"ס הפועל המזרחי אבן בירול 195 בבוקר בשעה 10.30 שיעור בתלמוד במסכת בבא בתרא ע"י יוסף טילס.

שעור במשנה ע"י יוסף טילס בשעה 4.00.

בביהכנ"ס המרכזי שד' סמאטס 22 ת"א בליל שבת קודש לאחר קבלה שבת משנה יומית ע"י ר' פנחס שינמן.

משעה 8 בבוקר מסכת בכורות ע"י פ. שינמן בשעה 8.45 בבוקר ספר התנוך מ.י. בראון.

בשעה 9.30 בבוקר מדרש רבה ע"י ר' י.מ. בראון.

בשעה 4 אחה"צ מסכת יבמות ע"י ר' פנחס שינמן.

בשעה 4 אחה"צ דף יומי מסכת סנהדרין ע"י ר' מ.י. בראון.

בשעה 4 אחה"צ אור חיים ודברי אגדה ר' י. ענבי.

בסעודה שלישית משנה יומית ע"י ר' פנחס שינמן.

בביהכנ"ס עבודת ישראל שדרות 45 שעה לפני מנחה שעור בתלמוד ע"י הרה"ג הרב ריגר.

אמונה — תנועת האשה הדתית לאומית

פרשת השבוע

בהמשך שינקין רח' המערכה 40 תל־אביב המרצה: הרב פורץ.

במנין הנוער הדתי קרית שלום המרצה: הרבנית סגל.

בדרך הנצחון בבית הכנסת בשעה 11.15 לפנה"צ ע"י הרבנית גולדשמיט.

יום שני

בבצרון יתקיים חוג התנ"ך בשעה 8 בערב ע"י הרבנית גולדשמיט.

יום שלישי

שעור התנ"ך עם הגב' עץ חיים.

בשעה 5 אחה"צ במועדון אמונה רח' דיזנגוף 209 תל־אביב.

יום רביעי

חוג התנ"ך עם הגב' מלכה אופיר בהמשך שינקין רח' המערכה 40 תל־אביב.

שעור התנ"ך עם הרבנית רבינוביץ בשעה 5 אחה"צ בסניף אחד העם 110 תל אביב. הנושא: המשך ספר ירמיהו ופרשת השבוע.

אמונה — תנועת האשה הדתית לאומית

חוג דרומטים

יתקיים ב־9.6.87 בשעה 5.00 אחה"צ בביתה של גבי ליבקי רח' קורדובה 3 תל אביב. המרצה הרב יצחק הר שושנים והנושא מאורעות בחודש סיון.

אמונה — המדור לקליטה

ההתיה"ה"ה של עולים שבת, פרשת „נשא" בירושלים

שבת לעולים בירושלים ובמבשרת שהגיעו לאחרונה מברית המועצות יתארחו ברמות שפירא לשבת עיון וחברה. ירצה מר יוסף מנדלביץ על השבת; הרה"ר זאב סלטנוביץ — על התורה והתרבות המודרנית, הגב' פרימה גוריפינקל — בשבחה של ארץ ישראל. סיור בשמורת הטבע „המסרק", בהדרכת מדריכים מבית ספר שדה. דברי תורה, זמירות והווי שבת.

משתתפים האגף למורשת ישראל במחלקה העליה של הסוכנות והמחלקה לקליטה חברתית במשרד הקליטה. מארגנת הת' שושנה בן־שחר.

יום ראשון

ישיבה ועדת קליטה מורחבת, בהשתתפות מתנדבות מאזור הנגב, תתקיים במוסד אמונה בית אלעזרקי בנתניה, רח' ר' טרפון 5. בתכנית: דברי פתיחה — הת' חיה דיסהולץ, יו"ר ועדת קליטה. הקרנת סרט של טקס בר המצווה לילדי עולים שהתקיים בירושלים. הרצאה בנושא: התמודדות עם קליטת עולי אתיופיה שנתיים וחצי אחרי מבצע משה — הגב' בתיה אבני, מפקחת איזורית באגף שרותי רווחה של הסוכנות. סיורים: בתצוגה על חיי היהודים באתיופיה, במעון לילדי עולים של אמונה במרכז קליטה „שקד", ביקור אצל משפחות עולים בשכונות ותיקים.

המפגש יתחיל בשעה 9.45 בבוקר ויסתיים בשעה 3.30 אחר הצהרים.

לוח הצופה

- בבני־ברק, למכירה אולם רב שימושי + חניה וטלפון בבניין בגודים באיזור מתפחת. 03-299908 (במשרד).

הרינו להודיע לציבור כי גם השנה כבשנים הקודמות יחולקו

מילגות לבני ישיבות מצטיינים לשנת תשמ"ח.

המעוניינים בקבלת המילגה, מתבקשים להמציא את יצירותיהם התורניות כארבעה עותקים. בכתב ברור על צד אחד של הגליון (רצוי במכונת כתיבה) ולהוסיף במכתב לואי את שם הכותב, כתובתו, טלפון, גיל ושם הישיבה בה הוא לומד לפי הכתובת המחלקה לתרבות, האגף למפעלים תורניים רח' חיי אדם 2 ירושלים

המועד האחרון להגשת היצירה יום שישי י"ב מנחם אב תשמ"ז 7.8.87

ירושלים

עיריית ירושלים המחלקה לתרבות האגף למפעלים תורניים

קרן המילגות לבני ישיבות מצטיינים על שם מרן הגאון צבי פסח פראנק זצ"ל רבה של ירושלים

המשפחה מתרחבת הקוטג' גדל

משכנתאות מוגדלות לזכאים 76,000 ש"ח לחסרי דיור 63,000 לבעלי דיור

פסגת ממרא — שכונת הקוטג'ים החדשה בקרית ארבע

- קוטגים 2־3 מפלסים, הקוטג' ניתן להגדלה מ־3 ל־5 חדרים ומ־4 ל־6 חדרים בהתאם לגודל המשפחה ולפי יכולתה.
- בפסגת ממרא הצמודה לייבנה ביתך" נוף מרהיב, 35 דקות נסיעה מירושלים. חיים של איכות בבתים המצטיינים בעיצוב חיצוני נאה ותכנון פנימי מיוחד. גימור באיכות גבוהה ופיתות סביבתי מלא, הסקה דירתית, גינה וחניה צמודה. בשכונה רחוב הולנדי מרוצף באבנים משולבות.
- בפסגת ממרא בשישה קוטגיים בלבד הדירות מוגדלות ומתאימות גם לחנות, בית מלאכה, משרד או סטודיו. ליחידה כניסה נפרדת.
- בפסגת ממרא קרית ארבע ליד עיר האבות תוכלו להנות משרותים קהילתיים מפותחים: מוסדות חנוך מתנייס מוסדות דת, מרכז ספורט ומרכזי קניות. האיכלוס שישה חודשים עד שנה.

במבשרת

בתים דו מפלסיים, דירות 5 חדרים. הדירה כ־116 מ"ר פאטיו מקסים כ־ 32 מ"ר קומת מסד (Basement) כ־60 מ"ר, מרפסת גג כ־36 מ"ר, אפשרות לגינה בהתאם לבחירתך האיכלוס מ־8 חודשים עד שנה

קוטגים 5 חדרים כ־135 מ"ר, מרפסת, גינה, מחסן וחניה צמודה.

נשמח לראותך ביריד אדם ומעונו

אביב בכל אתר!

אביב — מ.אביב-מפעלי בניה בע"מ

פרטים והרשמה: משרדי חברת מ. אביב, מפעלי בניה בע"מ, רח' כורש 10, ירושלים. טל' 231331/2, 02-246535.

משרדי המכירות פתוחים לקהל: בימים א'-ה' 9-12 לפנה"צ, 4-6 אחה"צ

תל אביב

עונג שבת „אהל שם"

בשעה 18.30 אחה"צ ירצה הרב ד"ר ש.ז. כהנא בענין השכיסה ו־שנת השבתון ויום הקהל, על תכנית לימוד ל־3 חדשים בהרבה מועדים במטרה להכשיר את הצבור למעמד הקהל בחג הסוכות תשמ"ח הבא עלינו לטובה.

החזן מר משה ציטרין ישמיע זמירות ופרקי שירה.

ינחה וידרוש בפרשת השבוע הרב ש. זלמן הוכמן.

בבילין ב־10.30 ירצה הרב ד"ר ש.ז. כהנא בנושא: יום הקהל וברכת כהנים מפרשת השבוע.

התכנית שירה בציבור בהדרכתו של הרב ש.ז. כהנא.

ירושלים

עיריית ירושלים

לשכת המשנה למנהל המחלקה לחינוך מערכת החינוך העל יסודי

לבית הספר הדתי לבנות ע"ש א. די. רוטשילד תיכון עירוני ה'

דרוש

מנהל בית ספר בפועל לשנה"ל תשמ"ח

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות לטלפונים: 02-245828, 02-232981 לקבלת פרטים.

א. לוין—אפשטיין בע"מ

הזמנה לאסיפה כללית שנתית

בעלי המניות של חברת א. לוין אפשטיין בע"מ מוזמנים בזה לאסיפה כללית שנתית של החברה שתתקיים ביום 16.6.1987 בשעה 9.00, במשרדי החברה, רח' העמל 10 בת־ים.

על סדר היום:

1. דו"ח המנהלים
2. אישור הדו"חות הכספיים ליום 31.3.86
3. בחירת מנהלים
4. מינוי רואה חשבון
5. שונות.

הדו"חות הכספיים פתוחים לעיון בעלי המניות במשרדי החברה בשעות המשרד.

מנהל — מנהל

שערי חליפין במט"ח

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים והעברות במטבע־חוץ ליום 4.6.87, עד למחרת בשעה 12:50, לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דולר וביותר המטבעות עד שווי 500 דולר, יהיו כמפורט להלן:

בנוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחי'	שער קניה	שער מכירה	שער קניה	שער מכירה
			שקים והעברות		בנקנוטים	
ארה"ב	דולר	1	1.5880	1.6079	1.56	1.64
בריטניה	ליש"ט	1	2.5828	2.6152	2.53	2.67
גרמניה	מרק	1	0.8730	0.8839	0.85	0.90
צרפת	פרנק	1	0.2617	0.2650	0.24	0.27
הולנד	גילדר	1	0.7769	0.7866	0.76	0.80
שוויץ	פרנק	1	1.0559	1.0692	1.03	1.09
שוודיה	כתר	1	0.2506	0.2538	0.24	0.26
נורווגיה	כתר	1	0.2362	0.2392	• 0.22	• 0.24
דנמרק	כתר	1	0.2322	0.2352	• 0.22	• 0.24
פינלנד	מרק	1	0.3597	0.3642	0.34	0.37
קנדה	דולר	1	1.1828	1.1977	1.15	1.22
אוסטרליה	דולר	1	1.1322	1.1464	1.07	1.18
דרא"פ	רנד	1	0.7852	0.7951		
אוסטריה	שילינג	10	1.2415	1.2572	1.21	1.28
איטליה	לירה	1000	1.2103	1.2255	•• 1.13	•• 1.25
יפן	ין	100	1.1001	1.1139	1.08	1.14

- • רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 100 כתר.
- •• רק לגבי בנקנוטים של עד 10,000 לירטות

לגבי בנקנוטים בערכים גבוהים יותר יש לקבל את השער מהאגף לעסקות חוץ.

ניגון דוד

טלפון חירום 101 · ירושלים, בית־שמש, תל־אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר־סבא, נתניה, קרית־שמונה, צפת, ראשון לציון, באר־שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל' 523133, בית שמש — 811268, תל־אביב — 460111, רמת־גן, גבעתיים, בני־ברק — 781111, פתח־תקוה — 9231112, קרית־אונו — 344442, חולון — 803133/4, בת־ים — 585555/6, חיפה — 512233/4, נהריה — 923333, 979333, עכו — 912333, קרית־טבעון — 931401, קרית־ביאליק — 721817, חדרה — 063-22333, הרצליה — 541333, כפר־סבא — 33222, טבריה — 067-90111, קרית־שמונה — 067-44334, בית־שאן — 065-8722, עפולה — 065-93333/4, חצור הגלילית — 067-36333, קצרין — 067-61333, נצרת עלית — 065-73333, מגדל־העמק — 065-4006, רחובות — 054-451333, אשדוד — 055-51332/3, אשקלון — 051-23323, לוד — 054-229133, רמלה — 054-221022, קרית־גת — 051-881333, קרית־מלאכי — 055-8233, ראשון־לציון — 942333, שדרות — 051-97074, באר־שבע — 057-78333, אופקים — 923022, נתיבות — 941033, דימונה — 59333, ערד — 957222, ירוחם — 80133, מצפה־רמון — 88333, אילת — 059-72333, צפת — 067-30333.

שערים יציגים

להלן השערים היציגים ליום 4.6.87:

סל	1.6765
דולר ארה"ב	1.5994
מר"ג	0.8805
ליש"ט	2.6014
פר"צ	0.2633
ין יפני (100)	1.1092
פל"ה	0.7810
פר"ש	1.0645
כת"ש	0.2526
כה"נ	0.2379
כת"ד	0.2341
מר"פ	0.3626
דולר קנדי	1.1934
דולר אוסטרלי	1.1427
רנד	0.7908
פרב (10)	0.4248
ש"ל. אוס' (10)	1.2522
לירה איטלקית (1000)	1.2159
לירה אירית	2.3565
פזטה ספרדית (100)	1.2639
יחידת מטבע אירופית	1.8253
דינר ירדני	4.6862
לירה לבנונית (10)	0.1295
לירה מצרית:	0.7357

חיפה

בבית הכנסת לנוער בביה"ס „יבנה — נצח ישראל"

התפילות בליל שבת לפי זמני הדלקה נרות, ובשבת בבוקר ב־8.15, לפני התפילה ב־7.30 שעור בתלמוד מפי הרב ישעיהו נגר, רבו של בית הכנסת לפני הקריאה לימוד משניות לזכרם של תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל.

בית הכנסת הפועל המזרחי (רח' החלוץ 59 חיפה)

בשבת בשעה 7 בבוקר יתקיימו 2 שיעורים בתנ"ך ובגמרא מפי מנחם הפר, בשעה 10.30 שיעור בחוג רמב"ם מפי יוסף קריצר.

בתי חולים

ירושלים: הדסה עין כרם (ילדים, פנימית), הדסה הר הצופים (נשים), שערי צדק (כירורגית, אורטופדית, עיניים), ביקור חולים (א.א. ג.).

תל־אביב: רוקח (ילדים) איכלוב (פנימית, כירורגית).

נתניה: לניאדו.

שבת

ירושלים: שערי צדק (ילדים, נשים, כירורגית, אורטופדית, עיניים), ביקור חולים (פנימית, א.א. ג.).

תל־אביב: רוקח (ילדים) איכלוב (פנימית, כירורגית).

נתניה: לניאדו.

רדיו

קול המוסיקה

06.00 „שמע ישראל"; 06.02 „צלילי בוקר"; 07.07 „כה בשבע"; 07.09 „בהאזנה ניגוחה"; 09.00 „קונצרט בוקר"; 11.57 „פינת השיר"; 12.00 „מן הסרטיה"; 13.05 „בהאזנה ניגוחה"; 14.00 פסטיבל ישראל — ירושלים 1987; 16.00 „בקשתכם"; 18.00 „דויד ההוב".

מוצאי־שבת

21.05 „אופרה" דבהיאק: רוסילקה (הקלטה מקומפקט דיסק).

רשת א'

06.00 שידורים לעולים; 07.30 „רדיו קל"; 08.05 „פעמי המורח"; 10.05 „ההר ציבעו"; 11.05 מילדים; 11.10 השידור היומי לבתי הספר; 11.30 „שירי עמים"; 12.05 „מעירב ים תיכוני"; 13.00 חדשות באנגלית; 13.30 חדשות והכניות בצרפתית; 14.06 „בראש צעיר"; 15.00 „קבלת שבת" — פרשה „נשא"; 16.05 „נושא בתוקף"; 17.00 חדשות באנגלית; 17.05 חדשות בצרפתית; 17.10 „שיר ליל שבת"; 18.06 „מוסף רדיו לספרות".

מוצאי־שבת

22.05 „מילים שמגעות לנצח"; 23.05 „הבר זמר".

רשת ב'

06.06 „שמע ישראל", „מה טובו אהליך יעקב" וסיכום המשנה היומית; 06.12 התעמלות בוקר; 6.22 לזוקלאי; 06.30 סקירת מאמרי המערכת של עתוני הבוקר; 06.40 „מה נשמע"; 06.53 „אור ירוק"; 06.57 רגע של עברית (נעימות קליה בין 06.00 ל־08.00); 07.00 „הבוקר הזה"; 08.05 „כל צבעי הרשת"; 11.40 הודעות; 12.05 חדשות מקומיות; 12.10 שירים עבריים; 13.05 „בחצי היום"; 14.06 „לראות או לא לראות"; 14.45 „מה נשמע"; 15.05 הודעה על זמני כניסת השבת; 15.06 העברת משחק כדורסל על אליפות אירופה בכדורסל בין ישראל לבין גרמניה — שידור חי; 17.05 „מאוצר הכותרות"; 18.06 „השבוע שלי".

מוצאי־שבת

22.05 פרקי היום בתנ"ך; 22.10 „מלוה מלכה"; 23.05 „מסקרל"; 00.10 „לילה טוב".

גלי צה"ל

05.45 פרקי אבות; 05.55 באופן כללי; 06.05 צלילי בוקר; 06.30 „פוקחים עין"; 07.07 תוספת בוקר; 08.05 בוקר טוב ישראל; 09.05 „שש ימים — עשרים שנה"; 15.05 שירים עבריים; 16.05 שיר בשקט בשקט; 17.05 „הדרך"; 18.05 „בראש ציוני".

מוצאי־שבת

08.00 סלטקסט; 08.03 שעת כדור; 08.15 קשה וענן; 08.40 כסף לספרות (יסודי); 09.00 מוסיקה ד'—ו'; 09.20 לשון ותקשורת ג'—ה'; 09.55 מאתיים שנות על משרד החתבורה; 10.05 חשבון ו'; 10.30 הגיל הרך — בבית של פיסטוק; 11.00 מדעי הטבע (יסודי); 11.15 חברה ותרבות (יסודי); 12.45 מוסיקה (ע"י) — העשרה; 13.15 האוניברסיטה הפתוחה; 13.45 סלטקסט; 13.50 גברת פלפלת; 14.00 משפחה פליטר פרק 21; 14.50 מפגשי בראשית — פרשת נשא; 15.15 ערב חדש — מוסף לשבת.

טלוויזיה

טלוויזיה חינוכית

21.00 מבט לחדשות; 21.30 „לילה לא שקט"; 22.05 „מסורת מסורת"; 23.05 „עשים מדינה"; 00.05 „ציפורי לילה מארח"; 02.00 מבזק ידיעות; 02.05 „לא רוצים לישון"; 05.00 מבזק ידיעות; 05.05 צלילי בוקר.

טלוויזיה כללית

מוצאי־שבת

20.30 ספורט: משחק השבת — משחק אליפות אירופה בכדורסל — שידור ישיר המחצית השניה של משחק אליפות אירופה בכדורסל בין נבחרת ישראל לנבחרת איטליה; 21.30 מבט לחדשות; 22.00 תשדירי שירות; 22.05 „מסך אישי"; 22.35 „הסיל המכשף"; 23.20 „שבוע טוב"; 23.50 פסוקו של מקום וחדשות הלילה.

הצופה

עיתון יומי

HATZOFE DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ. העורך: ישעיהו אישון. מערכת והנהלת תל־אביב, רח' המסגר 66 טל' 3360. ת"ד 2045. חשבון בנק הדואר 441144. סניף ירושלים: רח' בר־יהודה 3, ת"ד 1248 טל: 02—234910. בערב טל 02—639524. סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 04—663628. דפוס העשור בע"מ ת"א

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולפרסומן

هكذا من الاصل

היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש:

ח"כ מאיר כהנא חייב להצהיר שוב אמונים לכנסת

היועץ המשפטי לממשלה מר יוסף חריש קובע בחוות דעת שהגיש אתמול ליו"ר הכנסת שלמה הלל כי על ח"כ מאיר כהנא לשוב ולהצהיר אמונים לכנסת, בישיבה הקרובה של המליאה שבה יהיה נוכח.

חוות הדעת של היועץ המשפטי לממשלה הוגשה בעקבות הצהרתו של כהנא לשלטונות ארה"ב, כאשר ביקשו לשלול ממנו את אזרחותו האמריקנית, כי בהצהרת האמונים שלו בכנסת היתה רק התחייבות לבורא עולם. בעקבות כך לא נשללה ממנו האזרחות האמריקנית אותה הוא נושא במקביל לאזרחותו הישראלית.

יו"ר הכנסת וח"כ אליעזר גרנות פנו בעבר ליועץ המשפטי לממשלה וביקשו לקבל חוות דעת בנוגע לתוקפה של הצהרת האמונים של כהנא לכנסת, וזאת בעקבות דבריו בשפט שלילת האזרחות האמריקנית בארה"ב.

היועץ המשפטי לממשלה קובע בחוות דעתו כי קודמו בתפקיד פרופ' זמיר הביע כבר דעתו לגבי הצהרת האמונים של כהנא לכנסת. כהנא אמר במקום "אני מתחייב", "ואשמרה תורתך תמיד לעולם ועד". פרופ' זמיר המשיל את כהנא, לדברי מר חריש, לאותם חברי כנסת אשר הוסיפו לנוסח ההצהרה גם את המלים "בעזרת ה'". על כן קבע כי הצהרה זו של כהנא מספקת.

היועץ המשפטי לממשלה קובע כי בעקבות דבריו של ח"כ כהנא בארה"ב, לא ניתן להניח לו להגנות מכל העילומות. היועץ המשפטי לממשלה קובע בחוות דעתו: "אין לפנינו הצהרה כלל, אלא משהו שהוא בבחינת אפסות גמורה, וגרוע מזה: מצג של ההוות, כביכול לשם שמים, ובאמת אולי לשם שבירת האזרחות האמריקנית". עוד קובע מר חריש: "אני לאחר עיון מרובה ליד מסקנה כי ההכרעה שניתנה בעצתו על ידי פרופ' זמיר, העמידה את הצהרת האמונים בחזקת כשרות, שוב אינה עשויה לעמוד, בשל השינוי במצב הדברים ודינה להתבטל".

דובר עמותת מגדלי פרי ההדר בארץ:

פרדסני ישראל מקבלים רק שליש מהמחיר המשולם לעמיתיהם ביוון ובספרד

בניגוד למתרחש בישראל, מה עוקרים פרדסים ברציפות זה מספר שנים, הרי במדינות מתחרות כמו קפריסין, ספרד ויוון נוטעים בלי הרף ומוסיפים רבבות ומאות אלפי דונמים פרדס. — מפי דובר עמותת מגדלי פרי ההדר בישראל, גוף שהוקם בשעתו כדי להיאבק נגד חוק שיווק פרי הדר.

הדובר נפתלי מאור מסר לכתב עתי"ם שהוא שב בימים אלה מסיור במדינות מגדלי פרי הדר והגיע למסקנה שחוק שיווק פרי הדר שנוצר עוד מתקופת המנדט, מגביל את ריווחיות הפרדסן. לדבריו, החוק כאילו אותו לשווק בדרך מיושנת ויקרה, במקום להעניק חופש לכל מגדל להתקשר עם יצואנים, כפי שמקובל בענפים אחרים.

לדברי מאור, על אף שהיתה זו שנה טובה ליצוא פרי ההדר הישראלי, וזאת בגלל הפגיעות בפרדסי יוון וספרד, מקבל המגדל פרי הדר בישראל רק כשליש בתמורה לייצור, לעומת מה שמגדלי במדינות המתחרות מקבלים. לדוגמה אמר מר מאור, בעוד שהממוצע של מגדל פרי הדר בישראל הוא כ-110 עד 120 דולר לטונה פרי, הרי התמורה של המתחרה הספרדי הוא פי שלושה מסכום זה.

מאור גם קבל על כך שהמועצה לשיווק פרי הדר שהיא הגוף היחיד המורשה לעסוק ביצוא, מקפידה במיון הפרי בצורה מוגזמת, תוך פסילת כ-70 עד 80 אחוז מהיבולים, המופנים לשוק המקומי, בתמורה של בין 7 ל-17 אגורות לק"ג. הצרכן משלם לעומת זאת שקל וחצי ויותר, תמורת אותה סחורה.

פרופ' ברוך מודן מביה"ח תל השומר:

בסוף השנה שעברה חלה עלייה של 10 — 7 אחוזים בשיעור התמותה בארץ

בתקופה זו גדל מספר הנפטרים באלף ✶ הסיבה לדעתנו: לא נתנו להם את השרותים הרפואיים כפי שהרפואה דורשת

עליה בשיעור התמותה, בשיעור של 10 — 7 אחוזים, חלה בשלושת החודשים האחרונים של 1986 והסיבה נעוצה, ככל הנראה, בכך שלא ניתנו השרותים הרפואיים הדרושים לאותם חולים. זאת אמר אתמול פרופ' ברוך מודן, ראש האגף לאפידמיולוגיה קלינית במרכז הרפואי שיבא בתל השומר במסיבת עתונאים בבית סוקולוב בתל-אביב. פרופ' מודן מסר, כי באותם חודשים גדלה התמותה באלף נפטרים וכי סיבת המוות לא היתה קשורה לגיל.

"הסיבה לתמותה היא בכך שלא נתנו להם את השרותים הרפואיים כפי שהרפואה דורשת", אמר.

המסיבה נערכה לרגל קיום הועידה הבינלאומית בענין הפער בין מימון השרותים אשר מערכת הבריאות מסוגלת היום להציע לאוכלוסיה לבין המשאבים העומדים לרשות המערכת. הועידה תיפתח ביום ב', 8 ביוני ותמשך 3 ימים במלון "לרומה" בירושלים. בועידה ישתתפו נציגי 12 מדינות.

פרופ' מודן מאמין שלישראל ישנה האפשרות לחסוך במערכת הרפואית 100 מליון דולר לשנה. הוא ציין, כי בארץ ישנם 10,000 ימי אישפוז ליום בבתי החולים הכלליים. לדעתו, את מספר המיטות למחלות פנימיות אפשר להקטין ב-50 אחוז. אם יורידו רבע מכלל המיטות בארץ, יחסכו 250 אלף דולר ליום או 100 מיליון דולר לשנה.

בתגובה, מסר דובר משרד הבריאות כי בין החודשים ספטמבר עד דצמבר 1986 סך כל התמותה בישראל מכל הסיבות היה 8961 בני אדם. שנה קודם לכן בתקופה שבין ספטמבר עד דצמבר 1985 התמותה היתה 8069. בשנה קודם לכן באותה תקופה סך כל התמותה היה 8809. גם בשנים קודמות לאלה התמותה בתקופה המדוברת נעה בין 8800 ל-9000. מן הנתונים אנו לומדים שההשוואה שעשה פרופ' מודן בין השנים 86' ל-85' באותה תקופה אינה נכונה.

במשרד הבריאות מסרו, כי אין כל בסיס לטענה הבריבע ותמיהה על כך שפרופ' ברוך מודן — אפידמיולוג בעל שם העביר אינפורמציה כזו בצורה בלתי אחראית וכאינפורמציה סופית ומחייבת והתעלם משנים קודמות.

חידוש בתכניות החיסכון: בנק לאומי מאפשר הצמדה לדולר או למרק הגרמני

בנק לאומי פותח בפני ציבור המשקיעים תכנית חסכון חדשנית המאפשרת לראשונה בישראל בחירה בהצמדה לשער הדולר האמריקני או לשער המרק הגרמני — הגבוה מביניהם. למכשיר ההשקעה החדש חשיבות מיוחדת לאור השינויים החריפים בשער החליפין של הדולר ביחס למטבעות האחרים, שהתרחשו בתקופה האחרונה.

זהו שלב שלישי בגוון תכניות החסכון "כסף כל רגע" — הראשונה צמודה למדד, עם אפשרות לקבלת הלוואה בריבית נמוכה במיוחד, השניה — אופציה להפקדה בתכנית חסכון דולרית בשער הנוכחי תמורת פרמיה, ועתה האפשרות לקבל הצמדה לדולר או למרק.

במסגרת התכנית החדשה ניתן יהיה להפקיד בתכנית החסכון "כח צמוד דולר" לתקופה של 3 שנים לפחות. בתום שנתיים מיום ההפקדה, יזכה הלקוח בגבוהה מבין שתי החלופות הבאות — הצמדה לדולר ועוד הריבית הרגילה בתכנית — (כיום 6.375% לשנה) או הצמדה למרק, ללא ריבית. אם חלופת המרק תימצא עדיפה, יזוכה חשבון הלקוח בסכום העודף. והתכנית תמשיך כתכנית חסכון דולרית רגילה עד לתום התקופה המירבית של התכנית — 4 שנים, עם אפשרות יציאה בתום 3 שנים.

כל הרווחים בתכנית בשתי החלופות, פטורים ממס, לפי אשור הממונה על החסכון במשרד האוצר.

התכנית מעניינת במיוחד עבור לקוחות הרוצים לגוון את תיק ההשקעות שלהם במרכיב מטבע חוץ, תוך הגנה מפני תנודות בשער החליפין דולר/מרק.

התנועה הדתית לאומית

אבלה על מותו של

דוד יהודה שפורד ז"ל

פעיל מרכזי בתנועה

[illegible]

[illegible]

ת.נ.צ.ב.ה.

במלאת שנה לפטירתו של יקירנו

ר' פנחס בן אלעזר זוננשין ז"ל

מחיפה

התקיים אזכרה ביום שישי ט"ו בסיון תשמ"ז (12.6.87) בשעה 10.30, ליד קברו בחלקה החדשה עבור המנוחות בקרית שאול בירושלים.

המשפחה

טקס חלוקת "פרס ירושלים" ע"ש רבי בצלאל זולטי זצ"ל

פרסים למחברים תורניים ע"ש הגאון של ירושלים הגר"ב זולטי זצ"ל חולקו מטעם הרבנות הראשית והמועצה הדתית לירושלים. הפרס הוקם לזכרו של הגאון בשנה השמינית לפטירתו, לעידוד מחברים צעירים בנושא זה.

לאחר ציין רב ההליכה היעדה להעניק את הפרס הראשון לרב פרץ טובה דייטש רבה של שכונה בחיפה, בגין חיבורו על מתן 3 ספרי הדרכה. [illegible]

את הטקס פתח הרב יהושע פולק סגן יו"ר המועצה"ד שציין שהמועצה"ד החליטה על מתן הפרס כאחד הדרכים להנצחת שמו של הרב זולטי שמסר את נפשו להרבצת תורה. [illegible]

הרב הראשי וראב"ד ירושלים הגר"י קוליץ שליט"א עמד על הסגוליה של חלוקת הפרס בערב חג מתן תורה.

הרב יצחק רלב"ג ראש המועצה הדתית אמר שהמועצה"ד עושה מאמצים לעודד ולהוציא מחברי ספרים תורניים צעירים וגולת הכותרת של מחשבה זו היא מתן הפרס לזכרו של הרב זולטי זצ"ל.

הרב אריה זולטי בן הגאון הרב זולטי זצ"ל השמיע נאום ארוך בנושא "בעשה הנשבע" דרך שזו דרכו של עם ישראל ובשום כך זכה להתעצר בבהרים הרבה.

את נימוקי חבר השופטים הביא היו"ר הרב זלמן דרוק שליט"א רב אזור בית הכנסת הגדול בירושלים, שציינו את העבודות שהוגשו.

את הפרסים לזוכים חילק אהרון נר גאון סגן ראש המועצה"ד וגזבר המועצה"ד.

בשם מקבלי הפרסים השמיע דברי תודה וברכה הזוכה בפרס הראשון הרב פרץ טובה דייטש.

ראשי המועצה"ד הביעו את אמונם שחלוקת הפרס תהפך למסורת קבועה לעידוד תהיה להם משיך בלימוד התורה ופרסום הדיה בכל השטחים.

איש הצלב האדום שהציל יהודים בהונגריה — חסיד אומות העולם

ממחקר שנערך עולה כי פעילותו של פרידריך בורן לא נפלה אף מזו של ראול ולנברג

הנהלת מפעל "יד ושם" החליטה באחרונה להכריז על נציג הוועד הבינלאומי של הצלב האדום בבודפשט ב-1944 מר פרידריך בורן, כעל חסיד אומות העולם. בעקבות ההכרזה יערך היום בירושלים טקס נטיעת עץ בשדרת חסידי אומות העולם לזכרו של בורן, שהציל אלפים מיהודי הונגריה.

בורן הוא איש הצלב האדום הראשון המוכר כחסיד אומות העולם. לטקס יגיעו לארץ מבכיל הוועד הבינלאומי של הצלב האדום מז'נבה מר ז'אק מוריאן, משפחתו של בורן ויוצאי הונגריה, שפעלו בבודפשט במחלקה לעניינים יהודיים, ליד משלחת הצלב האדום.

פעולותיו של בורן נחשפו כתוצאה ממחקר שערך עורך אריה בן טוב מתל-אביב על פעולות הצלב האדום להצלת היהודים במלחמת העולם השניה. המחקר התאפשר לאחר שהנהלת הצלב האדום בז'נבה נאותה לפתוח בפעם הראשונה את הארכיונים שלה בנושא זה. במקביל התנהל המחקר גם בארכיונים של הקונגרס היהודי העולמי בז'נבה, להדנון ונדירייק ובן בארכיון משרד החוץ השוויצרי בברן.

מהמחקר עולה כי פעילותו של בורן להצלת יהודים לא נפלה אף מזו של ראול ולנברג. בנובמבר 44' הצליח פרידריך בורן להחזיר לבודפשט אלפי יהודים שעשו כבר את צעדת המוות שלהם למחנות העבודה. כ-15,000 איש ניצלו בתקופה זו כתוצאה ממסמכים שסיפק בורן. בנוסף לכך הצליח בורן להציל כ-6000 ילדים יהודים, אותם הכניס למוסדות בחסות הצלב האדום. נוסף על כך דאג בורן להספקת מזון ליהודי בודפשט וארגן בתי חולים, לתוכם הכניס יהודים רבים תחת חסותו.

על פעילות זו זכה בורן לביקורת ממרכז הצלב האדום בז'נבה — בשל הרחבת יתר של פעילותו ללא סמכות. הוא פעל תוך סיכון חייו ועמדו מבלי שפעילותו זכתה עד כה להכרה לה היה ראוי. בורן מצטרף עתה לשני עמיתיו חסידי אומות העולם שעסקו בהצלת יהודי הונגריה: הדיפלומט השבדי ראול ולנברג וקונסול שוויץ בבודפשט קארל הרמן לוץ.

עו"ד מירושלים עתר לבג"ץ נגד ועדת החקירה לענייני השב"כ

לטענתו, הממשלה מבקשת לזרות חול בעיני הציבור שכן אינה שואלת מדוע מפעילים חוקרי שב"כ לחקור חקירות פליליות בשעה שזהו תפקיד של המשטרה

מאת דוד פרידמן כתב עתי"ם

עו"ד דין מירושלים עתר אתמול לבג"צ בבקשה להוציא צו ביניים האוסר על ועדת החקירה הממלכתית בענייני השב"כ להתחיל בפעולתה. העתירה הועברה לשופט התורן בבג"צ השופט אהרון ברק, והוא [illegible] חלופת בינים.

עו"ד דוד מיכון עתר נגד ראש הממשלה, ראש לשכת החקירות במשטרת ישראל וועדת החקירה הממלכתית לענייני השב"כ. הוא מבקש בעתירתו מבג"צ גם להוציא צו על תנאי המורה לראש הממשלה לנמק לבג"צ מדוע מפעילים את חוקרי השב"כ לחקור חקירות פליליות, כי אשר על פי החוק חקירות כאלה מורשה לנהל המשטרה בלבד.

העותר טוען, כי המשטרה נוהגת להעביר חקירות בעלות אופי פלילי שעניינו בפעילות חבלנית עויינת לחקירת השב"כ, כאשר מטרת החקירה היא הבאת נאשמים בפלילים. לטענתו, רק המשטרה יכולה לחקור אנשים לשם העמדתם לדין.

לטענתו, הממשלה מצאה לנכון להקים ועדת חקירה ולא מצאה לנכון לשאול באיזו סמכות מנהל השב"כ חקירות שנועדו להעמיד אנשים לדין.

"הקמת ועדת החקירה הינה זריית חול בעיני הציבור ומתן לגיטימציה להפעלת ולפעילות אנשים העובדים במחשכים לצירי הליכי משפט פליליים", קובע העותר. הוא מבקש להוציא צו ביניים לוועדה, שלא להתחיל בפעולתה עד לסיום ההליכים המשפטיים בעתירה.

עמרם מליץ — מנהל המחוז הדרום במשרד החינוך יצא לשליחות חינוכית בארה"ב

מאת משה ניר

עמרם מליץ (40) מנהל מחוז הדרום במשרד החינוך והתרבות ומראשי סניף המפד"ל בעיר, עומד לצאת, ככל הנראה, מיד לאחר תשעה באב לשליחות חינוכית בארה"ב. את ההחלטה על-כך קיבל מנהל המחוז רק בימים אלה ולאחר התלבטות ממושכת.

עמרם מליץ חזר לאחרונה משהות של שבועיים בארה"ב לשם יצא כדי להכיר את התפקיד החדש שהוצע לו.

נודע כי במסגרת תפקידו בחו"ל יעסוק עמרם מליץ בטיפול בכל הנושאים החינוכיים הקשורים למערכת החינוך בארה"ב הקשורה אל המחלקה לתרבות תורנית בגולה.

מנהל מחוז הדרום ציין עוד כי התפקיד שהוצע לו הוא גמיש ואת הגדרתו המדויקת ייקבע בעצמו. ככל הידוע מתמודדים על תפקיד מנהל מחוז הדרום מס' מועמדים מהמחוז ואף מחוצה לו ועניין מינוי מנהל מחוז חדש יוכרע, ככל הנראה, בקרוב.

בחירות למינהלת שכונות רחביה ונחלאות בירושלים

בבחירות שנערכו למינהלת שכונות רחביה — נחלאות בירושלים, נבחרו 35 חברי מועצה.

בעלי זכות הבחירה היו 8,500 והשתתפו בבחירות 1500. הבחירות התנהלו לפי חוקה שחיבר ד"ר מאיר שחם, לשעבר המפקח על הבחירות במשרד הפנים.

על 35 המקומות במועצה התחרו 69 מועמדים. כיו"ר ועדת הבחירות שימש ד"ר שחם. ראש העיר טדי קולק שלח לו מכתב הערכה על ארגון הבחירות כסדרן. זה היה נסיון לארגון בחירות בשיטה אזורית ואישית.

המינהלה מטפלת בעניני מים, ביוב, חשמל, חינוך ועוד. התושבים נעזרים בה בפתרון בעיותיהם.

ה"דינר" של יש"ע "פרחי אהרון" — יום ב' הקרוב

מאת א. צבי גבעון

עמותת יקירי ישיבת בני-עקיבא "פרחי אהרן" קרית שמואל תערוך ביום שני הקרוב, י"א סיון ארוחת ערב חגיגית בהשתתפות [illegible] מר משה כהן, ראש עיריית חיפה מר א. גוראל, [illegible] אישי ציבור.

זהו האירוע השנתי שעורכים יקירי הישיבה זו השנה השלישית ברציפות. כל ההכנסות של הערב קודש לפיתוח הישיבה. האירוע יתקיים בגן הבינלאומי, רח' התשבי הר הכרמל.

בתכניה ברכות של ראש הישיבה הרב ד. צ. הופמן, וראש עיריית חיפה. הרצאת של האוצר מר [illegible]. מקהלת הישיבה בניצוחו של מר [illegible] את הערב [illegible]. כן תתקיים מכירה פומבית.

תנור אפיה "פאר"

4 להבות • במצב טוב

בשעות אחה"צ: 240598

המשרד לענייני דתות

אוזן קשבת

המשרד לענייני דתות מודיע על הפעלה נסיונית של לשכה טלפונית לפניות הציבור.

צוות הלשכה יענה לפניות הצבור בנושאים ערכיים ורוחניים ובנושאים מעשיים, טכניים וארגוניים, הקשורים לשרותי הדת בישראל.

הציבור מוזמן להתקשר טלפונית (02)551009 (02)551000 בימים ראשון ורביעי (החל מיום ראשון י' סיון תשמ"ז — 7 ביוני 1987) בשעות 17.00 עד 20.00.

השירות ניתן לציבור ע"י המשרד לענייני דתות בסיוע תנועת אל עמי.

מחסור בכוח-אדם מונע הרחבת ענף הטקסטיל

מאת חיים פיקרש סופר "הצופה"

מחסור חמור בכח אדם בענף הטקסטיל מונע את הרחבתו, יש הספקים למפעלים הישראליים בשווקי העולם.

בענף הטקסטיל מועסקים כיום כ-50 אלף עובדים, בעיקר עובדות וניכר מחסור של עוד כ-13 אלף עובדים כדי להגדיל את הביקים.

צויין כי חלה עליה ריאלית של 30 אחוזים בשווי הכספים בענף. מחזור לכספים זה מגיע כיום ל-2 ביליארד ושבע מאות מיליון שקלים חדשים. עוד צויין כי גם בעידוד היצוא חלה עליה ניכרת וזו הגיעה כבר לקרוב ל-500 מיליון דולר בשנה.

סיפר "הצופה" מוסיף כי מנכ"ל נעב"ת מאשה לובלסקי, התריעה לא מכבר על מציאות זו ותבעה התייחסות של כל הגורמים הנוגעים בדבר להעסקת עובדים, ובעיקר עובדות, להכשרה להעסקה בענף זה, תוך מתן תמריצים רציניים לעידוד המשיכה לעבודה בענף.

עקיבא לוינסקי: לצמצם לחמש את מספר המחלקות בהסתדרות הציונית

מאת חיים פיקרש, סופר "הצופה"

דרישה לצמצם את עבודת ההסתדרות הציונית על חמש מחלקות עיקריות, הועלתה באחרונה על ידי גזבר הסוכנות היהודית, עקיבא לוינסקי.

לדבריו, ניתן לצמצם בהרבה את מספר מחלקותיה של ההסתדרות הציונית ולהעמידן על חמש ובהן: המחלקה לעליה וקליטה, המחלקה לנוער וחלוץ, המחלקה לתרבות תורנית, המחלקה לחינוך ציוני כללי ומחלקה לארגון והסברה.

לוינסקי אמר כי התנועה הציונית זקוקה כיום להתחדשות על מנת שתוכל להתאים את עצמה למצבים המשתנים בעם היהודי, כי ללא שינויים מרחיקי לכת בדרכי החשיבה והפעולה המעשית "תאבד תנועה ציונית זו את כושר ההנהגה שלה".

בין הרפורמות הדרושות, לדבריו, להסתדרות הציונית הוא מונה את הצורך בגיבושה של תנועה כבר עמים אוטונומית חזקה, בעלת אמצעים ומשאבים נאותים.

סיפר "הצופה" מוסיף כי במאבק הפנימי של מפלגת העבודה שעקיבא לוינסקי נמנה עם שורותיה, אושרה לא מכבר מועמדותו למועמדות יו"ר ההנהלה הציונית לקראת הקונגרס הציוני הל"א, שיערך בחודש דצמבר בירושלים. הוא זכה ברוב של 86 אחוזים.

הוקמה המדרשה להכרת י"ם

המדרשה להכרת ירושלים הוקמה בימים אלה בסניף ירושלים.

המדרשה הוקמה בברכתו של מנכ"ל משרד הדתות זבולון אורלוב וביוזמתו של מזכיר הסניף יהודה לוינגר.

המדרשה פועלת בבית התנועה בירושלים והיא מיועדת לחברי התנועה מכל רחבי הארץ. מטרתה להקנות לחברי התנועה באולץ ידע מעמיק ומורחב בנושאי ירושלים.

במסגרת המדרשה יערכו סיורים להכרת העיר בשילוב הרצאות ולימוד מקורות יהודיים ע"י מיטב המרצים בנושא זה וברוח היהדות הדתית לאומית.

מחלקת הארגון בתנועה השותפה ליוזמה זו הפיצה לאחרונה חוזר למזכירי הסניפים בו פירוט מדויק כיצד ניתן להשתמש בשרותי המדרשה. בשלב ראשון יתבקשו מזכירי הסניפים מכל רחבי הארץ [illegible] בסניף ירושלים לקבלת הדרכה מפורטת בהפעלת המדרשה.

שותף בכיר להפעלת המדרשה היא ישיבת עטרת כהנים שתלמידיה מתמחים בנושא ירושלים העתיקה והר הבית והם אשר יעבירו הרצאות בנושא זה.

הפעלת המדרשה תעשה ע"י דרישת הסניפים בארץ לקיום ימי עיון בנושא ירושלים לקבוצות של עד 50 איש. הקמת המדרשה מהווה תרומה חשובה לעיר ירושלים בשנת הי"20 לאיחודה.

אישים ומוסדות

— הרב חיים אייזנברג, הרב הראשי ליהודי וינה, ביקר ב"בית מאיר" בירושלים ונועד לשיחה עם יו"ר המרכז העולמי של המזרחי — הפועל המזרחי.

— הרב נתן שרייאר, נשיא הניו יורק קאונסול של הסתדרות המזרחי הפועל המזרחי וסגן נשיא הסתדרות הרבנים באמריקה ביקר ב"בית מאיר" בירושלים ונועד לשיחה עם ראשי המרכז העולמי של המזרחי הפועל המזרחי.

— במעמד רב רושם בהשתתפות הרבנים הראשיים לישראל הגאון רבי שאול ישראלי, הרב איתן איר מן מנכ"ל הרבנות הראשית לישראל הרב צבי כאו עשרות רבנים ומאות מתלמידי ישיבת מרכז הרב התקיים בחג השבועות בהיכל ישיבת מרכז הרב טקס הכנסתו בבריתו של אאפיה לבנם של הרב דורון ותקין מבוגרי אברכי ישיבת מרכז הרב ורעייתו מרים לבית הרב אושפיזאי מרמת-גן. בסנדקאות נתכבד הסבא רבא הגאון רבי מנחם יהודה הלוי אושפיזאי רב העיר רמת-גן וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל.

שמו בישראל של הרך הנולד נקרא חיים עש"ס סבו ר' חיים ותקין ז"ל שהיה מגבאי ראשי בבית כנסת רננים בירושלים והמפקחים הבכירים במשרד החינוך והתרבות.

✶ משרד הבריאות פונה ומבקש מכל אדם אשר רכש אתמול את התרופה "לפודריך" נגד מלאריה בבית מרקחת "הקיה" ברחוב אבן גבירול 19 בתל אביב, לחדול לאלתר מנטילת התרופה ולמסור מיד לבית המרקחת או להתקשר בדחיפות ללשכת הבריאות בתל אביב.

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל-טוב

להולדת הבנים/הבנות

אזרזר משה ושרה	בת	כהן הלל ושמחה	בת
אברבנאל אמיר ושמדר	בת	כהן יהודה ושרה	בת
אלמסי עמרם ורחל	בת	מקובצקי אריה ודינה	בת
ארוסי אבשלום ואילת	בן	משהפור חיים ואילנה	בן
אוברלנדר לאה	בן	מזרחי אריאלה ואיל	בן
אקא יחזקאל וזהבה	בן	נורדמן בן ציון ובתיה	בן
אלימלך יפה ושמעון	בן	סיטרין שמואל ולאורה	בן
אלבלגסי דליה ואולף	בת	סילם פילום ולאה	בן
בן לולו דניאל ודליה	שלישיה	פריד יוסף וצפורה	בת
בן שלמה נתנאל ומרים	בן	פסאלוב רפאל ושושנה	בת
בן עמי עמליה ויוסף	בת	פוטש חיה ויוסף	בן
בר זאב לאה	בן	קניג אסתר ואליעזר	בן
בורק רפי ומלכה	בת	קרויץ שושנה	בת
בן הלל שמואל ופלורה	בן	קוליק מינדה ודב	בן
ברלינר חיים וזהבה	בן	רחמים שמעון ויהודית	בת
בקר אסתר וחיים	בן	רוסט לורן ודינה	בת
בירנצוויג מרדכי ושושנה	בת	רחמים תמר ואליהו	בת
בן דוד אברהם וחגית	בן	רוקח רחל ודב	בן
דוויטש מרים	בת	שפיצר שמואל ועקיבל	בן
דוויטש תקוה	בת	שוליאן דוד ואסתר	בת
ווגנוט יצחק ורבקה	בן	שחר אשר ורבקה	בן
סוטון מרדכי ושולמית	בן	שובקס גילה ויצחק	בן
כהן תמר	בן		

יזכו ההורים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים

ההנהלה

הסתדרות הפועל המזרחי
המחלקה לעליה וקליטה

לחברנו

מר **אולשטיין אליהו** ורעיתו דבורה

ברכות מאליפות

לרגל ארושי הנכדה

שריקה תחי' עם **שאול גלברד** נ"י

תזכו לרוות מהם הרבה נחת

ראש המחלקה — חיים נחשוני
וצוות העובדים

המועצה הדתית הוד השרון

דרוש שוחט עופות

למשרה מלאה

בדבר פרטים לפנות למועצה הדתית ברחוב זקיף 5 (מגדיאל) הוד השרון בימים א, ב, ג, ד, ה, ו, בין השעות 12—8.

בימים א—ג גם בין השעות 7—4 אחה"צ.

תוקף המכרז עד כ"ד סיון תשמ"ז (21.6.87).

צדוק מדמון
יו"ר המועצה הדתית

מלון כשר אנגליה

THE NEW AMBASSADOOR HOTTEL.

מלון כשר למהדרין
בהשגחת בית הדין של לונדון

העיירה בורנמוט הינה מקום הנופש המובחר של אנגליה, רק שעתיים נסיעה מלונדון, ליד חוף הים.

✶ 112 חדרי המלון כוללים שירותים וטלוויזיה

✶ המחיר המלא לאדם ליום הוא 42½ ליש"ט.

✶ המחיר כולל ארוחת בוקר קונטיננטלית, ארוחת צהריים, תה מנחה וארוחת ערב.

אנא התקשרו אל קובי בנדל,

LANCASTER GATE

LONDON W2

טלפון: 004417238877

ב"ה

ברכת מזל טוב למכובדנו היקר והנעלה
למרן הגאון
הרב **מנחם יהודה הלוי אושפיזאי** שליט"א
הרב הראשי לרמת גן וחבר מועצת הרבנות הראשית
ולרבנית הכבודה שתחי'
ולבנו הרב הגאון
ר' משה בן ציון הלוי אושפיזאי שליט"א
ולרבנית הכבודה **דבורה** שתחי'
להולדת הנין—הנכד
בן לחתנם ולבתם הרב **דורון ומרים ותקין**
תזכו להכניסו בבריתו בעתו ולגדלו מרוב נחת
הבריות בגופא ונהורא מעליא

מפעלי ירחי כלה
ע"י המזרחי הפוהמ"ז

"אמונה — תנועת האשה הדתית
מחלקת הארגון

יום עיון למתנדבות בהפעלת מועדונים לחברה הותיקה יתקיים אי"ה ביום שלישי י"ב סיון (9.6.87) משעה 10.00 עד 4.00 אחה"צ במועדון-החברה רח' בעל שם טוב 13 רמת גן.

בתוכנית:

ברכת התנועה: הגב' שרה שטרן קטן, יו"ר אמונה
הגב' יהודית פולק, יו"ר סניף רמת-גן.

הזקנה ביהדות — הרב י. אוירבך

פסיכולוגיה של הזקנה: גב' שרה גת, עובדת סוצ'

הפעלת קשישים: גב' רינה צבטינגר עובדת סוצ'

הפעלת מועדונים לחברה הותיקה:

מנחות הדיון: הגב' נחמה פוירשטין והניה אמסטרדם

פותחת ומנחה: הגב' מרים יקיר, מנהלת מחלקת הארגון

המתעניינות מתבקשות להירשם!

יום עיון למפעלי קייטנות תשמ"ז

יתקיים ביום ראשון י' סיון תשמ"ז (7.6.87) בבית התנועה רח' אבן גבירול 166 ת"א, בין השעות 13.30—9.30 בבוקר.

הנושא המרכזי בקייטנות: כ' שנים לשחרור ירושלים

בתוכנית:

קווים לתכנון הנושא — הגב' זהבה מלכיאל

ירושלים במדרש ובשיר — הגב' ברכה שטרנברג

חלוקה לקבוצות עבודה לתכנון מעשי — סכום

פותחת: הגב' מרים יקיר שקופף

אמונה

יום עיון

במסגרת אירועי 20 שנות איחוד ירושלים

ביום ד' י"ג בסיון תשמ"ז (10.6.87) בשעה 15.45, במעון "אמן", רח' עמק רפאים 2, ירושלים.

בתכנית:

16.00 השר יוסף שפירא: דתיים וחילוניים במדינה "אחת", שאלות ותשובות.

17.30 הגב' יהודית היבנר: יחסי דתיים-חילוניים בראי המשפט.

18.30 ארוחת ערב

19.15 חנה טל, יו"ר אמונה — סניף ירושלים: התפתחות הסניף; חוויות חברות עולות

19.45 חלוקת תעודות לפעילות מצטיינות.

דמי השתתפות: 12.— ש'

יעוץ והכוון לבחירת מקצוע — באמצעות המחשב

רצונך להכיר את עצמך? מהם כשוריך? מהו המקצוע המתאים לך? האם רצונך להמשיך במגמה שלמדת?

על שאלות אלו ועוד תקבל תשובות מדויקות ומודפסות, עם 3—4 אלטרנטיבות מדורגות המתאימות רק לך

הדרכה אישית ע"י יועצת התעסוקה.

חיה גופס — לקבלת פרטים: טל' 03-738785
777835
736920

בתי ספר למלאכה כפר חב"ד

דרושים מורים למקצועות:

לחטיבת הביניים

טבע — משרה מלאה

חשמלטרוניקה ואלקטרוניקה — חצי משרה

לחטיבה העליונה

אנגלית — חצי משרה

פיסיקה — חצי משרה

מועמדים מתאימים בעלי רשיון הוראה קבוע ורקע דתי בלבד יפנו למזכירות ביה"ס.

טלפון: 03-984941—2 בין השעות 8.00—12.00, 14.00—17.00